

UNIVERSITAT_{DE}
BARCELONA

Discurs parlamentari i representacions socials

La representació de la *immigració* que emergeix de les
preguntes d'una Comissió d'Estudi Parlamentària

Montserrat Ribas Bisbal

Aquesta tesi doctoral està subjecta a la llicència **Reconeixement 4.0. Espanya de Creative Commons.**

Esta tesis doctoral está sujeta a la licencia **Reconocimiento 4.0. España de Creative Commons.**

This doctoral thesis is licensed under the **Creative Commons Attribution 4.0. Spain License.**

Universitat de Barcelona

Departament de Lingüística General

Programa de doctorat: Lingüística Teòrica i Aplicada

Bienni: 1991- 1993

Tesi doctoral

DISCURS PARLAMENTARI I REPRESENTACIONS
SOCIALS

(La representació de la *immigració* que emergeix de les
preguntes d'una Comissió d'Estudi Parlamentària)

Per optar al títol de doctora en Lingüística

Presentada per:
Montserrat Ribas Bisbal

2000

Dirigida per: Dra. M. Teresa Cabré Castellví
Dr. Teun van Dijk

*Als meus pares, que m'han ensenyat a sentir
i m'han donat, també, el nom dels sentiments
perquè els sàpiga reconèixer i compartir.*

AGRAÏMENTS

L'elaboració d'una tesi doctoral és un procés llarg i difícil. Difícil no només per l'esforç intel·lectual que ens obliga a fer, sinó perquè ens fa a entrar en contacte amb aspectes de nosaltres mateixos que potser, en altres circumstàncies, mai no hauríem descobert. Descobrir qui som davant l'abatiment, la inseguretat, la por, la solitud, la mandra, la ineficàcia, el descoratjament, i també davant de la il·lusió, el rigor, la satisfacció, l'entusiasme, etc. a què ens aboca un treball d'aquestes característiques, no resulta sempre fàcil. No obstant això, per a mi, ha estat un recorregut vital tant revelador que crec que ha pagat, veritablement, la pena de fer-lo. Tanmateix aquest recorregut, intern i extern alhora, no l'he fet sola, sinó que moltes persones, per una raó o una altra, s'hi han vist involucrades. Ara, abans de donar per acabat aquest viatge, m'agradaria esmentar, si més no, aquelles que han hagut de "patir" més directament els sotrats del camí.

Primer de tot, vull agrair de manera molt especial als meus directors de tesi, la Dra. M. Teresa Cabré i el Dr. Teun. A. van Dijk, la cura amb què s'han llegit tots i cadascun dels capítols, i els comentaris i suggeriments que m'han anat fent. A la Dra. M. Teresa Cabré, vull, a més a més, fer-li arribar un agraïment molt sincer per tot el que professionalment i humanament m'ha donat. Com a lingüista, m'ha ensenyat, entre moltes altres coses, a ser especulativa i rigorosa en la recerca, i hàbil en la docència. I, com a amiga, m'ha ajudat sempre a tirar endavant, sobretot en els moments adversos de la vida.

També vull agrair a Sergi Alegre, Ignasi Riera i Antoni Bosch l'amabilitat amb què em van atendre i les gestions que van haver de fer perquè pogués obtenir el corpus d'anàlisi en suport informatitzat. A Jesús Carrasco, el seu assessorament a l'hora de tractar i explotar el corpus amb les eines informàtiques de l'IULA. I a Mercè Lorente

i Danièle Dubois, els comentaris i les referències bibliogràfiques que, molt amablement, m'han fet arribar i que m'han estat d'una gran utilitat.

A Jesús Tusón, Joana Rosselló, Valeria Salcioli i M. Antònia Martí els vull manifestar el meu profund agraïment per tot el que han fet perquè, finalment, aquesta tesi es pugui defensar en el recentment constituït Departament de Lingüística General de la Universitat de Barcelona i, sobretot, pel tracte càlid i amistós que, d'ells, he rebut en tot moment.

A Montserrat González i Marta Albaladejo, els vull donar les gràcies per la relació entranyable que hem anat construint al llarg d'aquests anys de "vicissituds" compartides. I a Roser Vernet, Cristina Gelpí, Rosa Estopà i Meritxell Domènech, pel suport i l'amistat que constantment han sabut fer-me arribar. Sense elles, m'hauria sentit sovint molt abatuda.

Finalment, vull agrair a Carolina Santamaria la seva estretíssima col·laboració en la correcció i configuració finals del treball; i al meu germà Jordi, les moltíssimes hores que ha invertit a millorar-ne l'aspecte formal. Sense el seu ajut afectuós i desinteressat, acabar aquesta tesi hauria estat un procés molt més llarg i dur. A la Yayo, li vull agrair que m'hagi fet fàcil el dia a dia, les constants paraules d'ànim i, sobretot, el seu extraordinari sentit de l'humor.

Per acabar, vull manifestar un agraïment molt i molt especial a la meua neboda Júlia que, sense ser-ne conscient, amb els seus dos anys, m'ha recordat quines són les coses veritablement essencials a la vida; i un agraïment infinit als meus pares, que sempre han cregut en mi molt més que jo mateixa. Sense ells, res de tot això no hauria estat possible.

Per facilitat englobem la gent més diferent dins el mateix vocable, per facilitat també els atribuïm crims, accions i opinions col·lectives: "els serbis han matat...", "els jueus han confiscat...", "els negres han incendiat...", "els àrabs es neguen a..." Sense pensar-nos-hi gaire, emetem judicis sobre aquest o aquell poble, el qual és considerat "treballador", "hàbil" o "gandul", "susceptible", "hipòcrita", "orgullós" o "obstinat", i de vegades la cosa s'acaba amb vessament de sang.

Ja sé que no és gaire realista esperar que els nostres contemporanis modifiquin d'un dia per l'altre la seva manera d'expressar-se. Però em sembla important que cadascú de nosaltres prenguem consciència del fet que les paraules que fem servir no són innocents, sinó que contribueixen a perpetuar prejudicis que al llarg de la Història han demostrat ser perversos i funestos.

Perquè sovint és la nostra mirada la que tanca els altres en les seves pertinences més estretes, i també és la nostra mirada allò que pot alliberar-los.

AMIN MAALOUF, *Les identitats que maten.*

Índex

0. Introducció	17
0.1. Delimitació del tema	17
0.2. Configuració del corpus	19
0.3. Objectius del treball	19
0.4. Supòsits de partida	21
0.5. Perspectiva teòrica	24
0.6. Tractament de les dades	26
0.7. Organització del treball	28
I. DISCURS PARLAMENTARI I REPRESENTACIONS SOCIALS	
1. Representacions socials	39
1.1. Cognició individual i cognició social	40
1.1.1. Models de representació dels coneixements	41
1.1.1.1. La gramàtica de la narració	41
1.1.1.2. Els esquemes	43
1.1.1.3. Els marcs	44
1.1.1.4. Els guions (<i>scripts</i>)	45
1.1.1.5. Els prototips	46
1.1.1.6. Els models mentals	48
1.1.1.7. Connexions entre els diferents models cognitius presentats	50
1.1.2. Les representacions socials	51
1.1.2.1. La noció de representació social	52
1.1.2.2. Pensament sociocèntric i pensament descentrat	54
1.1.2.3. Els prejudicis	56
1.2. Ideologies i representacions socials	58
1.2.1. Conceptes i teories de la ideologia	59
1.2.1.1. Una concepció crítica de les ideologies (la proposta de J. B. Thompson)	60
1.2.1.2. Una concepció cognitiva de les ideologies (la proposta	

de T. van Dijk)	62
1.2.1.3. Les ideologies com a representacions socials	64
1.2.1.4. Les representacions xenòfobes	65
1.3. Discurs públic i representacions socials	68
1.3.1. Funcions prioritàries del discurs ideològic	68
1.3.1.1. La persuasió	69
1.3.1.2. La legitimació	69
1.3.2. La metodologia hermenèutica de Thompson	72
1.3.3. Representacions socials i argumentació	78
1.3.3.1. Esquema bàsic de l'argumentació	78
1.3.3.2. Vers un model cognitiu de l'argumentació	80
1.4. Conclusions	82
2. El discurs parlamentari	89
2.1. El joc parlamentari de les comissions d'estudi	90
2.1.1. Què és una comissió d'estudi parlamentària (CEP)?	93
2.1.2. Descripció de la interacció d'una comissió d'estudi parlamentària	94
2.1.2.1. Les posicions interaccionals	97
2.1.2.2. La cortesia parlamentària	100
2.1.2.3. La pregunta des del punt de vista de la interacció	102
2.2. La pregunta d'una comissió d'estudi parlamentària (CEP)	103
2.2.1. Les macropreguntes (superestructura de la intervenció)	104
2.2.1.1. Preguntes que contenen la resposta	108
2.2.1.2. Adhesió a determinats valors	109
2.2.1.3. Legitimacions / autojustificacions	110
2.2.1.4. Deslegitimacions	112
2.2.2. Les micropreguntes	113
2.2.2.1. Esquema general de la pregunta	114
2.2.2.2. Pregunta i assertió. Oposició o gradació?	116
2.2.2.3. Preguntes interrogatives i preguntes argumentatives	121
2.2.2.4. La pregunta com a tematització	125
2.3. La Comissió d'Estudi Parlamentària sobre la Situació a Catalunya	

de la Immigració de Treballadors Estrangers (CEITE)	126
2.3.1. Composició de la CEITE	127
2.3.2. Nivell de participació	127
2.3.3. Els compareixents	128
2.4. Conclusions	129

II. LA REPRESENTACIÓ DE LA IMMIGRACIÓ QUE EMERGEIX DE LES PREGUNTES D'UNA COMISSIÓ D'ESTUDI PARLAMENTÀRIA

3. La selecció temàtica	137
3.1. Obtenció i presentació de les dades	139
3.2. La selecció temàtica global	140
3.3. El valor temàtic de les micropreguntes	144
3.3.1. La representació del tema <i>integració</i> a les micropreguntes	146
3.3.2. La representació del tema <i>sanitat</i> a les micropreguntes	152
3.3.3. La representació del tema <i>estudis / informes / enquestes</i> a les micropreguntes	158
3.3.4. La representació del tema <i>ensenyament / escoles</i> a les micropreguntes	162
3.3.5. La representació del tema <i>contingents</i> a les micropreguntes	167
3.3.6. La representació del tema <i>col·laboració entre administracions</i> <i>i organitzacions</i> a les micropreguntes	171
3.3.7. La representació del tema <i>dona immigrada</i> a les micropreguntes	176
3.3.8. La representació del tema <i>problemes / problemàtica</i> a les micropreguntes	181
3.3.9. La representació del tema <i>treball</i> a les micropreguntes	184
3.3.10. La representació del tema <i>il·legals / irregulars / clandestins</i> a les micropreguntes	187
3.3.11. La representació del tema <i>racisme / xenofòbia / rebuig</i> a les micropreguntes	191
3.4. Les preferències temàtiques dels diferents grups parlamentaris.....	195
3.5. La representació de la immigració a través de les pressuposicions	

que vehiculen les micropreguntes	198
3.6. Conclusions	203
4. Denominacions i designacions	211
4.1. La funció esquematitzadora del lèxic	212
4.2. Denominació o designació?	214
4.3. Obtenció i presentació de les dades	215
4.4. La construcció lèxica de l' <i>exogrup</i>	216
4.4.1. Variants denominatives de l' <i>exogrup</i>	216
4.4.1.1. Variants denominatives d' <i>immigració</i>	217
4.4.1.2. Variants denominatives de <i>treballadors estrangers</i>	222
4.4.1.3. Contrastació gràfica	223
4.4.1.4. Representacions semàntiques de les variants denominatives	225
4.4.2. Variants designatives de l' <i>exogrup</i>	229
4.4.2.1. Designacions homogeneïtzadores de l' <i>exogrup</i>	230
4.4.2.1.1. El <i>problema</i> de la immigració	230
4.4.2.1.2. La designació <i>ells</i>	236
4.4.2.1.3. La designació <i>persona / -es</i>	237
4.4.2.1.4. La designació <i>gent</i>	238
4.4.2.1.5. La designació <i>col·lectiu</i>	239
4.4.2.1.6. La designació <i>població</i>	240
4.4.2.1.7. La designació <i>ciutadans</i>	241
4.4.2.1.8. Altres designacions homogeneïtzadores	241
4.4.2.2. Designacions heterogeneïtzadores de l' <i>exogrup</i>	242
4.4.2.2.1. Els gentilicis	242
4.4.2.2.2. L'adscripció religiosa	245
4.4.2.2.3. L'adscripció ètnica	245
4.4.2.2.4. L'adscripció jurídica	246
4.5. La construcció lèxica de l' <i>endogrup</i>	250
4.5.1. La forma pronominal <i>nosaltres</i>	250
4.5.2. Les formes nominals	252
4.5.2.1. Designacions que focalitzen els trets de l'espècie	252

4.5.2.2. Designacions que focalitzen els trets socials	254
4.5.2.3. Designacions que focalitzen els trets nacionals	256
4.6. Conclusions	258
5. Dels rols sintàctics als rols socials	267
5.1. El valor dels predicats en el procés de categorització	268
5.2. Obtenció i presentació de les dades	269
5.3. L'atribució de rols en el tema <i>integració</i>	272
5.4. L'atribució de rols en el tema <i>sanitat</i>	281
5.5. L'atribució de rols en el tema <i>estudis / informes / enquestes</i>	290
5.6. L'atribució de rols en el tema <i>ensenyament / escoles</i>	296
5.7. L'atribució de rols en el tema <i>contingents</i>	303
5.8. L'atribució dels rols en el tema <i>col·laboració entre administracions</i> <i>i organitzacions</i>	311
5.9. L'atribució de rols en el tema <i>dona immigrada</i>	317
5.10. L'atribució de rols en el tema <i>problemes / problemàtica</i>	323
5.11. L'atribució de rols en el tema <i>treball</i>	327
5.12. L'atribució de rols en el tema <i>il·legals / irregulars / clandestins</i>	331
5.13. L'atribució de rols <i>racisme / xenofòbia / rebuig</i>	336
5.14. Distribució quantitativa dels predicats	340
5.15. Distribució dels rols eventius	341
5.16. Conclusions	344
6. Els arguments retòrics	355
6.1. La funció estabilitzadora dels arguments retòrics	356
6.2. Obtenció i presentació de les dades	357
6.3. Els arguments per l'estereotip	357
6.3.1. Les posicions enunciatives	359
6.3.2. Els estereotips com a 'arguments per la causa'	360
6.3.3. Els graus d'estereotipació	360
6.3.4. L'estereotip del 'problema de la immigració'	361
6.3.5. L'antiestereotip	363

6.3.6. Els prejudicis	363
6.4. Els arguments per analogia	364
6.5. Els arguments per diferenciació	369
6.5.1. La diferenciació a l'interior de l' <i>exogrup</i>	370
6.5.2. La diferenciació entre l' <i>endogrup</i> i l' <i>exogrup</i>	372
6.5.3. La diferenciació a l'interior de l' <i>endogrup</i>	372
6.6. Els arguments per la causa	373
6.7. Els arguments per la conseqüència	376
6.8. Els arguments per l'exemple	377
6.9. Els arguments per la definició	378
6.10. Els arguments per les circumstàncies	379
6.11. Els arguments d'autoritat	379
6.11.1. L'autoritat mostrada	380
6.11.2. L'autoritat citada	381
6.12. L'emascarament	382
6.13. Conclusions	385
7. Conclusions generals	393
7.1. Conclusions que es desprenen de la reflexió teòrica	393
7.1.1. Conclusions sobre com el discurs intervé en la construcció de les representacions socials	393
7.1.2. Conclusions sobre la interrelació entre discurs, cognició i argumentació	395
7.2. Conclusions sobre la descripció i la interpretació de les dades	396
7.2.1. Conclusions sobre la interacció analitzada (la CEITE)	396
7.2.2. Conclusions sobre la validesa del mètode d'anàlisi	397
7.2.3. Conclusions sobre la representació de la <i>immigració</i> que emergeix de les preguntes dels diferents grups parlamentaris	399
7.2.4. Conclusions sobre els trets xenòfobs que es desprenen de la representació de la <i>immigració</i> que emergeix de les preguntes que es formulen a la CEITE	403

8. Bibliografia	409
9. Annexos	429
9.1. Annex-I	431
9.2. Annex-II	435
9.3. Annex-III	507

0

Introducció

0. Introducció	17
0.1. Delimitació del tema	17
0.2. Configuració del corpus	19
0.3. Objectius del treball	19
0.4. Supòsits de partida	21
0.5. Perspectiva teòrica	24
0.6. Tractament de les dades	26
0.7. Organització del treball	28

Introducció

0.1. Delimitació del tema

Als països de la Unió Europea s'està produint un canvi social especialment transcendent, el de la diversificació cultural i ètnica de la societat. Aquest canvi, però, no es produeix d'una manera tranquil·la, sinó que genera situacions de confrontació i de rebuig. Les actituds racistes ja fa anys que proliferen a països com Alemanya i França i, ara, comencen a estendre's, també, a Catalunya. Agressions xenòfobes com les que van tenir lloc a Ca n'Anglada (Terrassa) durant els dies 13, 14, 15, 16 i 17 de juliol de 1999, i a Banyoles i Girona pocs dies després, en són un exemple explícit.¹ Davant d'aquest canvi social, es poden adoptar dues actituds radicalment distintes: la de considerar la cultura com un fenomen dinàmic que es va construint dia a dia en les diverses interaccions socials; és a dir, la d'entendre la "interculturalitat" com un fet natural, enriquidor i positiu; o la de considerar la cultura com una realitat abstracta que encarna la identitat "essencial" dels pobles i que serveix de punt de referència per definir els trets pertinents que s'han de posseir per poder pertànyer a un determinat grup o comunitat social. Aquesta segona perspectiva sol interpretar la presència de *l'Altre* com un perill que amenaça la pròpia identitat. Per consegüent, creiem que podem generalitzar que la **representació social** que es construeix de la *immigració* depèn, en bona part, de la perspectiva que adopti i difongui el **discurs públic dominant**.²

¹ Una anàlisi crítica del tractament que el mitjans de comunicació van donar a aquests fets, la podeu trobar a: X. GIRÓ (1999), *Encerts i problemes en informar del racisme*. Capçalera-96, octubre, 1999.

² L'abast de la designació *discurs públic dominant* és molt àmplia, atès que s'hi poden encabir discursos tant distints com el dels mitjans de comunicació, l'acadèmic, el científic, el polític, etc. Ara bé, tot i la diversitat de discursos que en poden formar part, per *discurs públic dominant* entendrem bàsicament el discurs que reproduïx la *ideologia dominant*.

En aquesta tesi intentarem analitzar com el discurs públic dominant intervé en la construcció i en la reproducció d'una o diverses representacions socials de la *immigració*. O, més concretament, ens proposem analitzar com un tipus específic de discurs públic, el **discurs parlamentari**, construeix (o reconstrueix) aquest objecte social en el transcurs d'una interacció determinada, una **comissió d'estudi parlamentària (CEP)**. I, per què el discurs parlamentari? Bàsicament, perquè és un discurs que té un poder fàctic ineludible. El Parlament té potestat per proposar i aprovar lleis, orientar i censurar polítiques, debatre sobre accions de govern, etc.³; és a dir, té potestat per “modificar” l'ordre social establert.

Tanmateix som conscients que una temàtica com aquesta depassa, amb escreix, l'àmbit de l'anàlisi del discurs i se situa en el terreny difús de la “interdisciplinarietat”. Cosa que converteix aquest treball en una “aventura” fins a cert punt arriscada, atès que sempre s'hi pot trobar alguna mancança significativa. Per tant, creiem que convé deixar clar, des del principi, que, tot i que aquest objecte d'anàlisi (*la representació social de la immigració*) és accessible des de distintes perspectives, nosaltres ens hi aproximarem únicament des de l'**anàlisi del discurs**.

En conseqüència, les nostres anàlisis sobre com es construeix la *representació de la immigració* en el marc d'una CEP adoptaran una perspectiva discursiva. No obstant això, per raons òbvies, no exhaurirem totes les possibilitats que aquest camp ens ofereix i ens limitarem a focalitzar aquells aspectes que ens permetran assolir els nostres objectius prioritaris. Per aquesta raó, no esmerçarem gaire espai a descriure aspectes externs de la interacció parlamentària, com poden ser les posicions, els torns de paraula, les interrupcions, la cortesia etc., i sí que ens estendrem en les operacions discursives d'orientació lingüística. Perquè, com exposa clarament L. Mondada (1991), l'anàlisi de la construcció dels objectes del discurs:

impose de ne pas se laisser enfermer ni dans une approche référentielle, ni dans une approche de la conversation uniquement centrée sur les caractéristiques structurales des échanges, sur la machinerie formelle des tours de parole. Il s'agit plutôt de tenir compte de ce que ses structures prennent en charge, des contraintes qu'elles

³ El Parlament català no té competències per modificar lleis d'àmbit estatal, com pot ser la Llei d'Estrangeria, però sí que pot incidir en la situació dels migrants mitjançant les competències que tenen les conselleries de Benestar Social, Sanitat, Ensenyament, Cultura, etc.

determinent et des stratégies qu'elles supportent. Cela fait intervenir, à côté du réglage minutieux des structures conversationnelles (et avec lui), une autre dimension, celle de la cohérence discursive, de la progression thématique, de la continuité argumentative. Elle se réalise au moyen de formes linguistiques, syntaxiques et sémantiques, dont la pertinence ne concerne pas seulement le linguiste que les analyse mais intervient dans les processus d'interprétation des interlocuteurs à mesure que se déroule le dialogue. (L. Mondada, 1991: 77)

Des d'aquesta perspectiva, nosaltres ens proposem mostrar com la selecció temàtica, les denominacions i designacions, l'atribució d'agentivitat i els arguments retòrics són operacions discursives que intervenen directament en la construcció dels objectes del discurs i, en conseqüència, fan emergir determinades representacions.

0.2. Configuració del corpus

Per analitzar quina és la representació de la *immigració* que el *discurs parlamentari* contribueix a construir i a reproduir, hem optat per seleccionar un corpus en el qual el tema de la *immigració* és el tema central, i no una referència tangencial. Concretament, hem seleccionat les preguntes que els portaveus parlamentaris van formular a la *Comissió d'Estudi sobre la Situació a Catalunya de la Immigració de Treballadors Estrangers (CEITE)*.

La Comissió es va reunir en 16 ocasions, es van formular 190 macropreguntes i 354 micropreguntes⁴. Les sessions van tenir lloc entre el mes de febrer de 1993 i el mes de novembre de 1994, durant la IV legislatura. El seu contingut ha estat transcrit en el *Diari de Sessions del Parlament de Catalunya*, sèrie C, números: 48, 51, 62, 67, 81, 82, 102, 114, 121, 122, 132, 157, 163, 169, 183, 216. Les transcripcions i micropreguntes es poden trobar a l'ANNEX-2 d'aquest treball.

0.3. Objectius del treball

El propòsit que ens ha empès a dur a terme un treball com aquest ha estat el desig de conjugar interessos diversos. En primer lloc, i com a objectiu prioritari, intentarem

⁴ La diferència entre *macropregunta* i *micropregunta* la podeu trobar en el capítol 2.

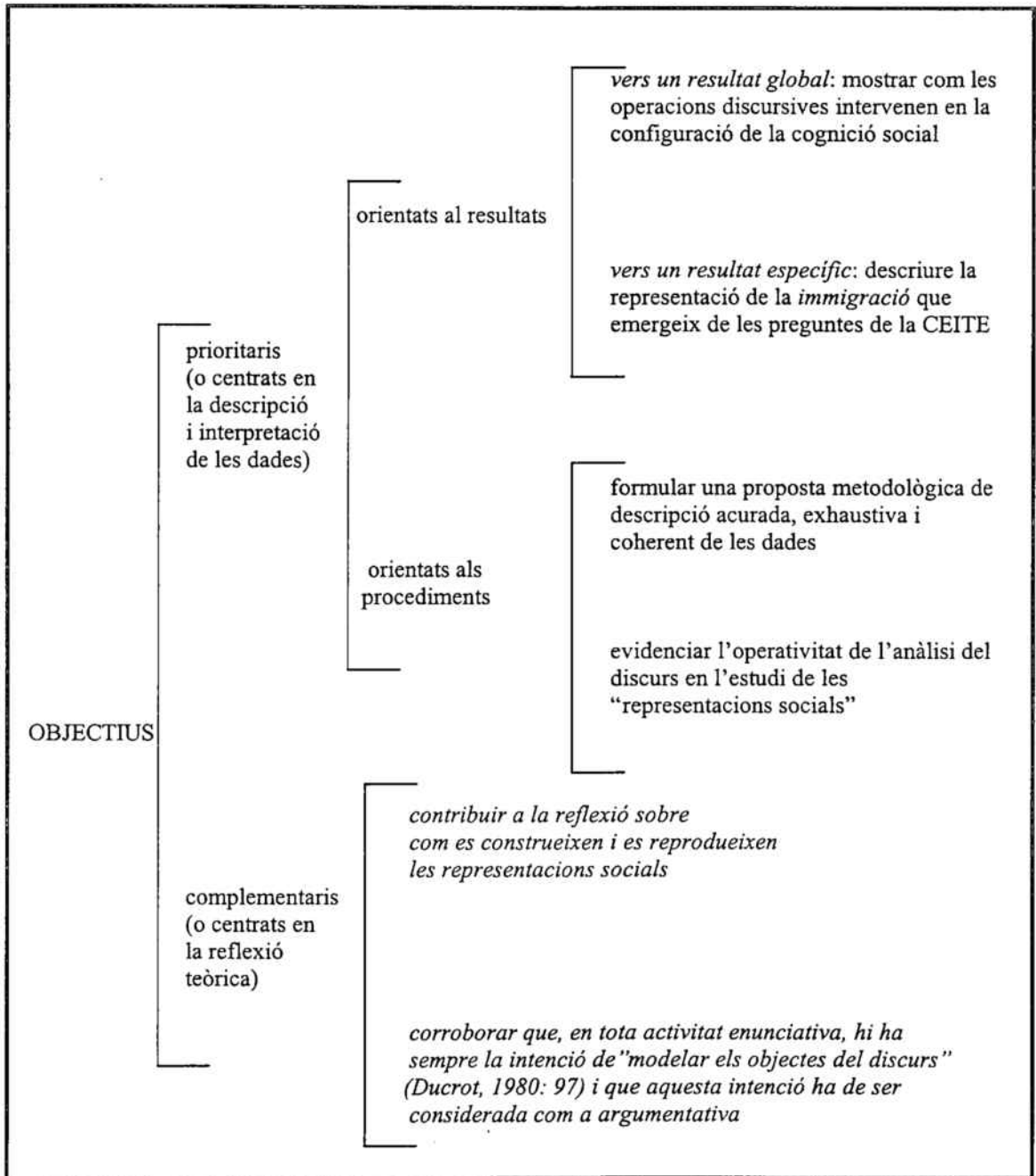
fer emergir la *representació social* de la *immigració* que es construeix a través de les preguntes que es formulen a la *Comissió d'Estudi sobre la Immigració de Treballadors Estrangers* del Parlament de Catalunya (*CEITE*). El discurs parlamentari ha estat objecte de nombrosos estudis de distinta orientació, però aquests estudis s'han centrat, majoritàriament, en un tipus d'activitat: *el debat parlamentari*⁵. No obstant això, aquesta activitat no és l'única que té una incidència fàctica rellevant sinó que altres activitats, com poden ser les de les *comissions d'estudi*, han de ser també preses en consideració. Raó per la qual creiem que és fonamental descriure en què consisteix aquest tipus d'activitat parlamentària.

En segon lloc, empesos per una voluntat especulativa, ens agradaria contribuir, des de l'anàlisi del discurs, a posar de manifest com s'orienta la *cognició humana* en el marc d'una activitat concreta. Específicament, ens proposem mostrar com les pràctiques discursives que formen part d'una interacció determinada intervenen en la construcció dels objectes del discurs i, en conseqüència, fan emergir determinades representacions. Per tant, per a nosaltres, l'anàlisi del discurs no és només un instrument que ens permet arribar a les representacions socials, sinó que és també objecte d'especulació. En aquest sentit, direm que, en aquest treball, ens interessa tant el coneixement final que obtenim sobre la construcció d'un objecte social, la *immigració*, com el coneixement procedimental que ens ha permès d'arribar-hi.

L'assoliment d'aquests objectius requereix, però, un tractament rigorós de les dades i, per consegüent, ha calgut proposar-nos un nou objectiu: presentar una descripció el més exhaustiva possible dels nivells d'anàlisi que, prèviament, hem delimitat. És cert que, en una recerca d'aquestes característiques el que se sol valorar són els resultats que s'obtenen com a conseqüència de l'aplicació d'una metodologia analítica; però també és cert que una descripció minuciosa i exhaustiva del corpus té un valor considerable, atès que aporta informacions específiques que se solen perdre en l'elaboració de les conclusions generals. Per aquesta raó i pel desig de no caure en interpretacions esbiaixades i parcials, en aquesta tesi hem assignat un lloc prioritari a la confecció d'una descripció acurada de les dades que manegem.

⁵ Per a una descripció minuciosa i exhaustiva del *debat parlamentari* consulteu T. CARBÓ (1995).

Una presentació gràfica dels diferents objectius que perseguim podria ser la següent:

0.4. Supòsits de partida

Quan es comença un treball d'aquestes característiques, se sol partir d'uns supòsits inicials que generalment serveixen per començar a orientar la recerca. Els supòsits

que conformen el nostre punt de partida són de naturalesa diversa i es podrien resumir en els punts següents:

- Les operacions cognitives es posen de manifest a través de sistemes simbòlics representats en les produccions discursives. I els sistemes simbòlics, al seu torn, activen operacions cognitives. Les operacions lingüístiques, com a operacions del sistema simbòlic per antonomàsia, tenen el poder de, simultàniament, posar de manifest i orientar operacions cognitives.
- Aquest poder orientador d'operacions cognitives i, per consegüent, de representacions mentals que té el llenguatge natural, creiem que ha de ser considerat argumentatiu; atès que, per a nosaltres, una activitat lingüística que té com a objectiu, explícit o implícit, intervenir en la construcció de les representacions no pot ser altra cosa que una activitat argumentativa (Grize, 1990; Vignaux, 1988; Billig, 1996).
- La representació és un procés cognitiu mediatitzat per elements psicològics, socials i culturals⁶. Totes les representacions són, per tant, en part, representacions socials. En conseqüència, la representació que la col·lectivitat té de la *immigració* és el resultat d'una experiència personal que parteix d'una percepció orientada culturalment i socialment.
- El pensament social no és homogeni, sinó que s'hi observen configuracions sociocognitives distintes. Una diferenciació operativa és la que estableix Windisch (1990) entre el *pensament social sociocèntric* i el *pensament social descentrat*. Aquests dos tipus de pensament esquematitzen dues maneres de percebre, discriminar i categoritzar els objectes socials.
- Els objectes socials són, bàsicament, construccions negociades i consensuades en el si d'una determinada configuració sociocognitiva. El discurs públic dominant té un paper especialment actiu en la construcció i estandardització d'aquests

objectes. L'orientació general del discurs públic sol ser la de mantenir —i reproduir— les representacions del pensament social dominant.

- Els discursos que es construeixen a l'entorn del tema de la *immigració* es poden caracteritzar com a *racistes*, *antiracistes* i *no-racistes*⁷. La diferència que es pot establir entre el discurs *antiracista* i el *discurs no-racista* és que el discurs *antiracista* pressuposa una argumentació explícitament orientada a denunciar les expressions de “racisme” i, per tant, el seu discurs es construeix sempre en relació a aquest tema. En canvi, el *discurs no-racista* s'interessa per altres temes, com poden ser la sanitat, l'escola, l'allotjament, el treball, etc., des d'una aparent neutralitat.
- Les fronteres entre el discurs *racista* i el discurs *no-racista* —és a dir, el no marcat com a *racista*— no són nítides. Molts dels esquemes i plantejaments que caracteritzen el pensament *racista* són implícitament presents en el discurs *no-racista*. Per tant, sembla plausible generalitzar que les representacions xenòfobes no només es construeixen i difonen a través del discurs *racista*, sinó també a través del discurs públic que tracta temes socials generals i que es presenta com a *no-racista*.
- El discurs dels diferents grups parlamentaris que constitueixen la *CEITE* es pot caracteritzar, en general, com un discurs *no-racista*. No obstant això, com la major part d'aquests discursos, és molt probable que comparteixi representacions amb el discurs *racista* i, en conseqüència, contribueixi a reproduir models cognitius i a suggerir pautes de comportament (polítiques) implícitament excludents⁸.

⁶ Aquesta frase és una versió adaptada d'una frase que va pronunciar T. Cabré a la clausura del *II Simposi Internacional de Terminologia*. Universitat Pompeu Fabra, juliol de 1999.

⁷ Aquesta diferenciació l'hem trobat a S. Bonnafous (1989).

⁸ Al Telenotícies Vespre de TV3 del 19 de juliol de 1999, es va reproduir un segment d'unes declaracions de Jordi Pujol sobre les agressions racistes de can Anglada. Pujol feia, òbviament, una crida a la concòrdia adduint que cal que la gent recordi que Catalunya ha estat des de sempre un territori d'*immigració*, però també recordava que els *immigrants* han d'entendre que aquest país té una cultura pròpia a la qual s'han de mirar d'integrar. Què vol dir el president Pujol amb això? Que sovint els migrants no s'integren prou? Què s'entén per “integració”? Quin és l'abast d'aquest

0.5. *Perspectiva teòrica*

La perspectiva teòrica que s'adopta quan s'inicia una recerca no és independent del tema. De manera general, podríem dir que el tema condiona l'orientació metodològica a través de la qual es duen a terme les anàlisis. En el nostre cas, per exemple, el fet d'haver seleccionat com a tema general de recerca *el discurs públic i les representacions socials* ens obliga a considerar postulats de la psicologia i antropologia socials, de la sociologia, de la ciència cognitiva i, òbviament, de la lingüística i l'**anàlisi del discurs**. I el fet d'haver seleccionat com a tema específic *la representació de la immigració a la pregunta d'una comissió d'estudi parlamentària* fa que, sense perdre el rigor analític que exigeix sempre el tractament de les dades, no ens puguem abstenir de posicionar-nos ideològicament i d'adoptar una perspectiva crítica. Per tant, si aquest treball s'hagués d'inscriure en alguna línia, dintre de l'anàlisi del discurs, no dubtaríem a inscriure'l en la línia d'**Anàlisi Crítica del Discurs (ACD)**⁹.

Ara bé, aquesta línia és massa general per donar compte de la perspectiva analítica que s'adopta en aquesta tesi. Quin és, doncs, el punt de partença teòric que orientarà les nostres anàlisis? La reflexió sobre la construcció i reproducció de les representacions socials, sobre la seva naturalesa alhora social i cognitiva, sobre la seva dimensió ideològica, etc. és una reflexió tot just incipient. No fa gaires anys, Jackendoff (1992) subratllava que els conceptes que tenen a veure amb la cognició social constitueixen un domini a l'entorn del qual les ciències cognitives no tenen, encara, res a dir.¹⁰ No obstant això, nosaltres no compartim aquesta opinió i creiem que sí que les ciències cognitives tenen coses a dir sobre les representacions socials, sobretot si s'observen des d'una perspectiva lingüístico-cognitiva.

Certament, com constata D. Dubois (1997), els fenòmens cognitius no són transparents. Nocions a bastament emprades per la tradició cognitivista com:

procés? Potser caldria explicitar aquest tipus d'afirmacions, atès que es poden interpretar en sentits molt diversos.

⁹ Els trets que caracteritzen el corrent conegut com *Anàlisi Crítica del Discurs (ACD)* els podeu trobar especificats a: VAN DIJK, (1997), *Racismo y análisis crítico de los medios*. p. 15-17.

¹⁰ Citat per B. CONEIN (1997: 150)

“representació perceptiva” i “representació simbòlica” només són nocions especulatives; és a dir, pressuposicions a l’entorn de les quals s’han construït alguns postulats teòrics. Aquesta condició de “nocions especulatives” fa que el seu abast sigui replantejable a mesura que es mostren poc adequades per explicar certs processos cognitius. Quan, per exemple, ens interessem per com els éssers humans ens representem determinats objectes socials, la distinció entre aquestes nocions resulta absolutament inoperant, atès que és impossible discriminar els estímuls que provenen de la percepció dels que provenen de l’univers simbòlic construït col·lectivament. Les paraules de D. Dubois (1997), tot i que tenen un sentit més general, clarifiquen a bastament aquesta posició:

A la différence de la tradition cognitiviste, nous n’abona pas voulu nous restreindre à une conception des langues comme nomenclatures. Il nous a ainsi paru intéressant de présenter des perspectives de recherche qui explorent comment les langues (parmi les nombreux systèmes sémiotiques) *construisent* les catégories, et permettent ainsi de réaliser des “interfaces” entre les constructions individuelles (subjectives) issues de la sensorialité et les représentations culturelles (partagées) que sont ces théories et connaissances (Dubois, 1997: 12).

El lloc que ocupen les llengües en els processos cognitius permet, doncs, qüestionar fins a quin punt pot resultar inadequat diferenciar la “representació perceptiva” de la “representació simbòlica”. Per consegüent, el postulat teòric bàsic d’aquest treball serà el d’entendre que les representacions socials són construccions cognitives que emergeixen de les pràctiques discursives que es duen a terme en les distintes interaccions socials.

La noció de *representació* que utilitzem aquí fa referència al pensament representatiu que caracteritza l’elaboració del “coneixement comú” (Moscovici, 1983). Concretament, es tracta d’una noció que ens permet diferenciar el pensament natural, que opera bàsicament amb imatges, del pensament científic, que opera bàsicament amb conceptes (Piaget, 1965). I aquest és l’únic tret semàntic que hem considerat pertinent a l’hora de seleccionar aquesta designació. Per tant, ens agradaria precisar que, amb aquesta noció, no estem optant per una concepció representacionalista del discurs en la qual els enunciats tenen com a única funció reflectir un estat de coses que existeix més enllà dels enunciats mateixos, sinó ben al contrari. La nostra opció, si s’ha d’encabir en algun corrent, s’hauria d’alinear en el **corrent constructivista**,

que entén que les representacions no es desprenen directament de la referència, sinó que es construeixen en les distintes activitats socials.

Un posicionament “constructivista” com el nostre no comporta, però, en cap moment, la negació de la funció referencial de la llengua. Per ser precisos, direm que només en relativitza el valor; atès que, per a nosaltres, les pràctiques discursives no s’orienten envers un referent extern al discurs, sinó envers una forma que es construeix en el transcurs de l’activitat enunciativa. Perquè, com afirma Wittgenstein (1983) [1958] —i reafirma Levinson (1992)—, per conèixer el significat dels enunciats s’ha de conèixer prèviament la naturalesa de l’activitat en la qual aquests enunciats tenen un rol.

0.6. Tractament de les dades

Més enllà dels objectius i dels postulats de partida, el que dóna consistència i rigor a un treball de recerca és el tractament de les dades. Aquesta tesi no és una excepció i, en conseqüència, creiem que només a partir de procediments analítics exhaustius i rigorosos podrem arribar a resultats fiables.

Primer de tot, volem insistir que aquesta és una tesi d’**anàlisi del discurs**. La qual cosa vol dir que, tot i que introduïm postulats teòrics d’altres disciplines —com es pot comprovar en el primer capítol—, el tractament que donem a les dades és sempre discursiu. De fet, aquest és un dels nostres objectius prioritaris: mostrar que l’aproximació que ofereix l’anàlisi del discurs a l’estudi de la cognició social és una aproximació ineludible.

Pel que fa a la nostra proposta d’anàlisi i tractament de les dades, direm que s’inspira en la metodologia hermenèutica de Thompson. Concretament, en el que ell anomena l’*hermenèutica profunda*. Per a aquest autor, l’anàlisi de la cultura i de les ideologies s’hauria de basar en l’estudi de les formes simbòliques. I, per arribar a interpretar aquestes formes, s’hauria d’accedir prèviament a dos nivells d’anàlisi: el de l’anàlisi

socio-històrica i el de l'anàlisi formal o discursiva (vegeu: 1.3.2.1). Per a nosaltres, aquesta aproximació discursiva que proposa Thompson per analitzar les estratègies mitjançant les qual operen les ideologies es pot fer, òbviament, extensiva a les representacions socials i, per tant, ens serveix de base per elaborar la nostra pròpia proposta d'anàlisi.

La proposta d'anàlisi que nosaltres formulem introdueix algunes variants a la proposta d'anàlisi formal de Thompson. En concret, introduïm dues variants: una fa referència a la perspectiva metodològica i, l'altre, a la noció d'argumentació. Pel que fa a la perspectiva metodològica, proposem que, en primer lloc, es descrigui la interacció en la qual es construeix la representació que se sotmet a estudi —és a dir, es caracteritzi l'*activity type*. I, en segon lloc, es passi a descriure i a analitzar les operacions que es consideren pertinents en els diferents nivells del discurs. Específicament, distingim: *a) el nivell temàtic* (capítol 3), *b) el nivell lèxic* (capítol 4), *c) el nivell sintàctic* (capítol 5), *d) el nivell retòric* (capítol 6).

Quant a la noció d'argumentació, direm que, si acceptem que les nostres representacions del món es construeixen, en bona mesura, a través d'instàncies discursives, haurem d'acceptar que, en aquest procés de construcció, hi té una rellevància especial la *presentació* que es fa dels objectes del discurs; atès que, en la manera com cada enunciat presenta els objectes del discurs, hi ha implícita una orientació cognitiva. I, per a nosaltres, tota activitat lingüística que es proposi orientar la cognició dels altres ha de ser considerada com una activitat argumentativa. Per aquesta raó, l'argumentació, en aquest treball, no serà considerada, com proposa Thompson, un element més de l'anàlisi formal, sinó una activitat global que es duu a terme des de tots els nivells del discurs.

El tractament que s'ha donat a les dades dels diferents nivells d'anàlisi que hem establert s'especifica en cadascun dels capítols i, per tant, creiem que seria redundant i poc operatiu presentar-lo en aquest apartat. De fet, potser un dels trets que més ens complau d'aquesta tesi és el d'haver introduït les nocions teòriques en el moment que ens han fet falta, en lloc de fer-ho en un capítol independent i desconnectat de les

dades. D'aquesta manera, la teoria apareix com un element integrat a les dades i no com un simple marc de referència.

0.7. Organització del treball

Aquest treball està organitzat en dues parts clarament diferenciades. A la primera part, presentem el marc de referència general de la recerca: com es construeixen i operen les representacions socials, i quina és la naturalesa de la interacció en la qual s'elabora la representació que analitzem. I, a la segona, mostrarem com es va construir i va emergint, des de cadascun dels nivells del discurs que anteriorment hem esmentat, la representació de la *immigració* a través de les preguntes de la *CEITE*.

Els capítols s'organitzen, per tant, a l'entorn d'unitats temàtiques que, a nosaltres, ens han semblat operatives:

El *primer capítol* s'organitza a l'entorn de les **representacions socials**. Concretament, hem postulat que la cognició individual i la cognició social són interdependents. És a dir, els processos perceptius i cognitius dels ésser humans tenen una base sociocultural ineludible i, a la vegada, aquesta base sociocultural només és perceptible a través del pensament de les persones concretes. Per aquesta raó, hem cregut convenient presentar diferents **models teòrics** que expliquessin com els éssers humans ens representem els coneixements. A continuació, hem introduït la noció de **representació social** i n'hem determinat l'abast respecte de la noció més general i controvertida d'**ideologia**. També hem presentat nocions bàsiques per a aquesta tesi, com la de **pensament social sociocèntric** i la de **pensament social descentrat**; així com els diferents marcs socials que solen generar **representacions xenòfobes**. Finalment, hem introduït dos models que ens serviran de base per a la formulació de la nostra aproximació analítica: un model teòric (la concepció de l'argumentació de G.Vignaux (1988)) i un model metodològic (la proposta hermenèutica de J. B.Thompson (1990)).

El *segon capítol* s'organitza a l'entorn del **discurs parlamentari**. Concretament, podríem dir que s'organitza a l'entorn d'una activitat parlamentària concreta que és la de les **Comissions d'Estudi**. L'objectiu d'aquest capítol és descriure el **marc interaccional** i la **unitat estructural** en què es construeixen les representacions que analitzem. Per a la descripció de la interacció, utilitzarem nocions a bastament consolidades en l'àmbit de la **pragmàtica** i, per a la descripció de la unitat estructural (la *pregunta* d'una *Comissió d'Estudi Parlamentària*), introduïrem nocions de creació pròpia.

El *tercer capítol* pertany ja a la segona part de la tesi i, per tant, s'orienta envers l'anàlisi de la *representació de la immigració* que emergeix de les preguntes que formulen els portaveus parlamentaris a la *Comissió d'Estudi sobre la Situació a Catalunya de la Immigració de Treballadors Estrangers (CEITE)*. Concretament, s'organitza a l'entorn de la **selecció temàtica**. El propòsit d'aquest capítol és mostrar com els diferents grups parlamentaris intervenen en la construcció de la representació de la *immigració* a partir de la selecció, presentació i tractament dels temes. Volem prestar especial atenció a la funció **tematitzadora** de les **micropreguntes** —és a dir, les preguntes concretes que es formulen al llarg d'una intervenció— i a les **pressuposicions** que aquestes micropreguntes introdueixen.

El *quart capítol* s'organitza a l'entorn de les **denominacions i designacions**. Amb aquest capítol ens proposem mostrar com intervé la selecció lèxica en la construcció d'un objecte social tan controvertit com pot ser la *immigració*. Concretament, presentarem les denominacions i designacions que utilitzen els diferents grups parlamentaris per referir-se als migrants i posarem de manifest que, en aquest nivell, la variació lèxica introdueix variacions representacionals remarcables. Finalment, per tal de tenir un contrapunt a l'hora d'analitzar la construcció lèxica que es fa de *l'Altre* (l'*exogrup*), hem descrit les denominacions i designacions que usen els portaveus per referir-se a *Nosaltres* (l'*endogrup*).¹¹

¹¹ Aquestes dues formes, *exogrup* i *endogrup*, són habituals en els estudis sobre *immigració*, *racisme*, *xenofòbia*,... *Exogrup* fa referència al col·lectiu immigrant, a l'*Altre* i *endogrup* al col·lectiu autòcton a *Nosaltres*. Vegeu: MARTÍN ROJO i VAN DIJK (1998) i BAÑON HERNÁNDEZ (1996).

El *cinquè capítol* s'organitza a l'entorn de com els **rols sintàctics** intervenen en la redistribució dels **rols socials**. Concretament, analitzarem quins actors socials apareixen en la posició argumental de subjecte gramatical de **predicats eventius** i quins en la posició de subjecte gramatical de **predicats estatius**, quins actors es fan desaparèixer del discurs mitjançant les **formes passives** i les **nominalitzacions**, quins actors s'associen a accions positives i quins a accions negatives, etc.; i mostrarem com totes aquestes operacions discursives tenen una incidència cognitiva remarcable. És a dir, posarem de manifest com, a través de la sintaxi, es pot assignar un determinat rol social als migrants.

El *sisè capítol* s'organitza a l'entorn dels **arguments retòrics**. Específicament, analitzarem com moltes de les operacions argumentatives que solen utilitzar els parlamentaris per reorganitzar el sentit de les paraules del compareixent, comporten un seguit d'operacions cognitives que tenen un paper fonamental en la construcció de l'objecte social *immigració* i, per tant, en l'emergència de la seva representació. Els arguments retòrics són, potser, els representants més prototípics de l'activitat lingüística tradicionalment considerada **argumentació** i, per tant, un estudi com aquest ha de tenir-los necessàriament en compte. No obstant això, per a nosaltres, només són un component argumentatiu més, amb el mateix valor que els components que hem esmentat anteriorment.

El *setè capítol* correspon a les **conclusions generals**. En aquest capítol ens proposem elaborar una síntesi final que presenti les dades i les reflexions més rellevants de l'anàlisi, i verifiqui si s'han assolit els objectius de partida.

Finalment clourem la tesi amb les referències bibliogràfiques que hem consultat. Hi apareixen totes les referències que ens han aportat algun tipus d'informació, tant si han estat explícitament esmentades en el procés de redacció com si no.

A l'ANNEX-I presentem la relació d'organitzacions i institucions que, a través dels seus representants, han comparegut a la comissió per presentar els seus informes i per respondre a les preguntes que els han adreçat els diferents grups parlamentaris.

A l'ANNEX-II presentem la relació de micropreguntes que els diferents grups parlamentaris han formulat en aquesta comissió. Apareixen ordenades per temes. I, de cada micropregunta, s'especifica si és interrogativa (Int.), argumentativa (Arg.) o interrogativa i argumentativa alhora (Int. / Arg.). També hi apareix un codi que remet a la macropregunta en la qual la micropregunta ha estat formulada (per exemple: PSC-102/4 indica que la micropregunta l'ha formulada el *Grup Socialista*, que es troba al Diari de Sessions núm.102, i que és la quarta pregunta que formula aquest grup).

A l'ANNEX-III, presentem totes les macropreguntes que han estat formulades a la *CEITE*. Les hem ordenat per grups. Hem començat pels grups que, en aquella legislatura, tenien més representació i hem acabat pels que en tenien menys: CIU, PSC, ERC, IC, PP.

Primera Part

DISCURS PARLAMENTARI I REPRESENTACIONS
SOCIALS

Les representacions socials

1. Representacions socials	39
1.1. Cognició individual i cognició social	40
1.1.1. Models de representació dels coneixements	41
1.1.1.1. La gramàtica de la narració	41
1.1.1.2. Els esquemes	43
1.1.1.3. Els marcs	44
1.1.1.4. Els guions (<i>scripts</i>)	45
1.1.1.5. Els prototips	46
1.1.1.6. Els models mentals	48
1.1.1.7. Connexions entre els diferents models cognitius presentats	50
1.1.2. Les representacions socials	51
1.1.2.1. La noció de representació social	52
1.1.2.2. Pensament sociocèntric i pensament descentrat	54
1.1.2.3. Els prejudicis	56
1.2. Ideologies i representacions socials	58
1.2.1. Conceptes i teories de la ideologia	59
1.2.1.1. Una concepció crítica de les ideologies (la proposta de J. B. Thompson)	60
1.2.1.2. Una concepció cognitiva de les ideologies (la proposta de T. van Dijk)	62
1.2.1.3. Les ideologies com a representacions socials	64
1.2.1.4. Les representacions xenòfobes	65
1.3. Discurs públic i representacions socials	68
1.3.1. Funcions prioritàries del discurs ideològic	68
1.3.1.1. La persuasió	69
1.3.1.2. La legitimació	69
1.3.2. La metodologia hermenèutica de Thompson	72
1.3.3. Representacions socials i argumentació	78
1.3.3.1. Esquema bàsic de l'argumentació	78
1.3.3.2. Vers un model cognitiu de l'argumentació	80
1.4. Conclusions	82

Les representacions socials

Les réalités sociales sont des réalités pensées et parlées. Et ces réalités sociales pensées et parlées ne sont pas de pures traductions de réalités plus tangibles telles que les réalités matérielles. Elles participent autant que les réalités matérielles, aujourd'hui toujours davantage, à la dynamique sociale. Les idées, les systèmes de valeurs, les visions du monde, les représentations sociales, la pensée sociale ordinaire, et leur mise en circulation par les interactions quotidiennes, par la conversation et la communication ordinaires, prennent une place prépondérante dans la construction, la déconstruction et la reconstruction incessantes du social. (Windisch, 1990: 25)

Reprement les paraules de la citació que encapçala aquest capítol, direm que les realitats socials són realitats pensades i parlades, i no meres traduccions de les realitats materials. Per tant, objectes socialment consensuats com “societat”, “país”, “estat”, “riquesa”, “immigració”, etc. no haurien de ser analitzats com a realitats empíriques, sinó com a realitats mentals; és a dir, com a representacions construïdes en el marc de les distintes interaccions socials i a les quals s’hi accedeix, bàsicament, a través del discurs.

Partint d’aquest supòsit previ, en aquest capítol, ens proposem:

- Mostrar que l’activitat cognitiva és una activitat determinada socialment i culturalment.
- Presentar algunes configuracions sociocognitives bàsiques que caracteritzen el pensament social.
- Analitzar la relació que s’estableix entre “representacions socials” i “ideologia”.
- Observar quines són les formes i les funcions més habituals del discurs ideològic.
- Postular un model cognitiu de l’argumentació

1.1. Cognició individual i cognició social

La cognició individual és, en molts aspectes, sociodependent. És a dir, les categoritzacions que els éssers humans fem del món a través de la nostra experiència personal tenen un substrat grupal i cultural ineludible. Aprenem a classificar i a avaluar els objectes del món a partir de les esquematitzacions que ens presenten els grups socials i culturals amb els quals ens identifiquem. No obstant això, a la cognició social, només hi podem accedir a través de les seves manifestacions en el pensament dels subjectes concrets. Raó per la qual entenem que no es tracta de processos cognitius independents i confrontats, sinó d'un sol procés interactiu. Com observen D. Dubois i C. Grinevald (1999: 36), per explicar satisfactòriament la construcció dels objectes del món, caldria abandonar el dualisme, tan arrelat a la cultura occidental, que oposa el subjecte solitari a un món sense pensament:

la compréhension de ces processus complexes, psychologiques et linguistiques, ne peut se satisfaire de la réduction du sujet à un "système de traitement de l'information", système contemplatif d'un monde préformé et pré-étiqueté, mais doit au contraire le prendre en compte comme acteur et producteur de catégories et de formes langagières adaptées à ses pratiques. L'étude de la médiation des pratiques humaines entre le "monde" et "la langue" devrait nous permettre de dépasser le dualisme traditionnel dans notre culture, qui oppose le sujet solitaire à un monde sans pensée. (Dubois & Grinevald, 1999: 36)

Si acceptem, com a hipòtesi operativa, l'existència d'una *ment social*, haurem d'acceptar que les representacions cognitives no es limiten als individus, sinó que estan distribuïdes en moltes "ments". Cosa que pressuposa un intercanvi d'informació —a través del discurs o de qualsevol altra interacció— i, per tant, una dimensió social. Per consegüent, l'arquitectura i organització que sembla que haurien de configurar aquesta "ment social" estan sotmeses a restriccions culturals i socials: no es poden definir els coneixements, les actituds o les ideologies sense tenir en compte el marc sociocultural en el qual es produeixen (Van Dijk, 1998: 51).

1.1.1. Models de representació dels coneixements

Malauradament, els processos neuronals que s'esdevenen en l'adquisició de coneixement encara són força desconeguts. No obstant això, per poder explicar de manera coherent la construcció de les representacions socials, creiem que ens cal explicar prèviament la construcció de les representacions individuals. Sobretot, si acceptem que el pensament social només existeix materialitzat en les ments d'individus concrets. Dit d'una altra manera, les creences, opinions, actituds i valors que caracteritzen un determinat grup social només existeixen en la mesura que es poden observar en les coincidències de pensament i de comportament dels seus integrants. Per tant, per analitzar la cognició social, ens cal prèviament explicar com els éssers humans construïm les nostres representacions del món. Raó per la qual, presentarem tot seguit alguns dels models teòrics que han mirat de donar raó d'aquests processos cognitius.

1.1.1.1. La gramàtica de la narració

J. Bruner (1991) no dubta a basar l'adquisició del llenguatge en un impuls per organitzar l'experiència de manera narrativa. Aquesta predisposició, que discretament postula com innata, seria un prelingüístic que ens permetria entendre l'evolució de l'estructura fràsica dels infants. L'aprenentatge lingüístic no es pot entendre al marge de l'aprenentatge de la interacció social. De fet, els nens i les nenes aprenen ràpidament que les seves accions es veuen profundament afectades per la manera com expliquen el que fan, el que van fer o el que faran. Narrar es converteix, aleshores, no només en un acte expositiu; sinó també retòric. Per narrar de manera convincent la nostra versió dels fets no es necessita només el llenguatge, sinó que també necessitem dominar les formes canòniques dels nostres relats culturals, atès que hem de procurar que les nostres accions apareguin com una perllongació d'aquestes formes canòniques. Mitjançant l'aprenentatge d'aquest tipus d'estratègies podem dir que entrem en la "cultura humana".

La tesi central de Fisher (1987) coincideix amb el plantejament de Bruner: l'ésser humà és primer de tot un narrador. Un narrador que relata les seves experiències nacionals, socials o personals amb una introducció, un nus, on s'organitza la trama, i un desenllaç final. Des d'aquesta perspectiva, totes les formes d'acció simbòliques poden ser vistes com a històries narratives.

Aquestes tesis dels gramàtics de la narració ens semblen especialment interessants perquè mostren com la cognició individual és necessàriament sociodependent. Per a ells, l'estructura narrativa és una estructura cognitiva i no una estructura textual. Dit d'una altra manera, la narració, com a estructura textual, només és la materialització de la manera com els parlants ens autoexpliquem els esdeveniments del món. Ara bé, aquesta competència narrativa que tenim els parlants, tot i ser un tret universal, es materialitza de manera diferent en els distintes cultures. Cada cultura, podríem dir, té les seves peculiaritats retòriques, les seves formes canòniques de narració.

Si observem, per exemple, com la gent parla dels migrants, ens adonarem que la història que s'autoexpliquen sovint no tenen res a veure amb la realitat. Les narracions que, en general, es construeixen al voltant d'aquest tema solen ser el resultat de representacions i emocions col·lectives i no de l'experiència personal. La interpretació dels fets, independentment que sigui històrica, literària o judicial, és generalment canònica. No es pot defensar una interpretació sense adoptar una postura moral i una actitud retòrica. Posició moral i actitud retòrica que són, en bona part, un llegat cultural, una construcció narrativa de la psicologia popular. Per tant, el significat no es pot sostreure de la xarxa de convencions que constitueixen la cultura. Segons Bruner (1991: 97-98), el que constitueix una comunitat cultural no és només el fet de compartir creences sobre com són les persones i el món o sobre com s'han de valorar les coses. Certament ha d'existir algun tipus de consens que asseguri la convivència civilitzada; però hi ha una cosa que és tant important o més per aconseguir la coherència en una cultura i és l'existència de procediments interpretatius que permetin jutjar les diverses construccions de la realitat. Amb aquest plantejament, Bruner ha volgut deixar clar que la capacitat d'explicar les nostres

experiències en forma de narració és un instrument al servei de la construcció del significat que domina gran part de la vida en una cultura.

1.1.1.2. Els esquemes

Un postulat plausible, quan parlem de la representació del coneixement, és que la ment organitza la informació en **esquemes**, una espècie de codis mentals que serveixen per representar l'experiència. Aquests esquemes operen a nivell inconscient i acompleixen la funció de dirigir la nostra atenció vers els aspectes que considerem més rellevants. Van Dijk (1998: 56-57) considera que, per explicar com els humans percebem els objectes o esdeveniments socials i com produïm o comprenem les oracions i les narracions, hem de pressuposar que el nostre coneixement previ està organitzat en forma d'esquema categorial¹².

Ara bé, la noció d'**esquema** presenta una certa variació conceptual i denominativa. Tannen (1979)¹³, per exemple, utilitza l'expressió "estructures d'expectativa" per caracteritzar la influència dels esquemes en el nostre pensament i Anderson et al. (1977)¹⁴ van considerar que variables com la història personal, el interessos i el gènere eren determinants en la construcció d'aquests **esquemes d'alt nivell**. El concepte d'**esquema** de Tannen i Anderson es basa en els escrits de Barlett (1932).

Bartlett (1987) [1932] ja parlava d'esquemes. Per a ell, la nostra memòria discursiva no es basava en la reproducció directa, sinó que era constructiva. Aquest procés de construcció consisteix a utilitzar la informació del discurs concret i el saber acumulat

¹² Per exemple, per a la representació de la *immigració* com a *grup social*, Van Dijk (1998: 69) postula l'esquema categorial següent:

- *Origen*: Tercer Món;
- *Aspecte*: majoritàriament gent de color (no són com Nosaltres);
- *Característiques socioeconòmiques*: són pobres i volen esdevenir rics;
- *Característiques culturals*: parlen altres llengües, són musulmans i tenen costums estranys;
- *Característiques personals*: són il·legals / delinqüents, no s'hi pot confiar, no volen treballar, etc.

¹³ Citat per Brown & Yule, 1993: 304.

d'experiències passades per construir una **representació mental**. Ara bé, l'experiència passada, per a Bartlett, no podia ser un cúmul d'esdeveniments i experiències individuals successives, sinó que havia d'estar organitzada: *el passat funciona com un tot organitzat i no com un grup d'elements específics*. El que dóna una estructura a aquest tot organitzat és l'**esquema**, que, en aquest cas, no es limita a ser una forma d'organització, sinó que roman "actiu" i "en evolució"¹⁵.

El que a nosaltres ens interessa més especialment de la noció d'**esquema** de Bartlett és que, per a ell, els "esquemes de memòria" es troben sota el control d'una "actitud" afectiva. Així, qualsevol "tendència conflictiva" capaç d'alterar l'equilibri individual o d'amenaçar la vida social és també capaç de desestabilitzar l'organització de la memòria. Segons Bartlett, quan ens esforcem a recordar alguna cosa, el primer que ens ve al cap és un afecte. L'afecte vindria a ser com una petjada dactilar general de l'esquema que s'ha de reconstruir.

Quan s'analitzen els diferents discursos que s'articulen a l'entorn de la *immigració*, s'observa clarament la presència del component afectiu. La representació dels migrants es veu mediatitzada per sentiment irracionals —com el ressentiment i el rebuig— que sorgeixen, gairebé sempre, sense fonament real. Són, senzillament, la manifestació d'una construcció emocional col·lectiva.

1.1.1.3. Els marcs

Tot i que la noció de *marc* fou introduïda per Minsky (1975) per explicar com els parlants ens representem el coneixement enciclopèdic que fem en la comprensió del món, la versió que ha tingut més difusió, tant en l'àmbit de la sociologia com en el de l'anàlisi del discurs, ha estat la que s'ha reinterpretat a través de la teoria Goffman (1971).

¹⁴ Citat per Brown & Yule, 1993: 305.

¹⁵ Citat per Brown & Yule, 1993: 306.

Els *marcs* podríem dir que són, a nivell social, el mateix que els *esquemes*, a nivell individual. Els marcs delimiten les situacions, organitzant i regulant les activitats socials i el nostre grau de participació en aquestes activitats. Els *marcs* són els que ens permeten diferenciar entre una “pregunta per sol·licitar informació” i una “pregunta d’un interrogatori”. Els diferents contextos en què es produeixen els esdeveniments socials orienten la nostra atenció envers determinades regions de la realitat immediata i l’allunyen d’altres. Així es determina el que resulta apropiat, o no, en una situació. Per tant, només podem participar sense problemes dels esdeveniments socials dels quals n’hem interioritzat el *marc*. El món ens ofereix una quantitat d’informació molt superior a la que podem prestar atenció en un determinat moment, els *marcs* tenen la funció de seleccionar les dades rellevants per a cada activitat. Com diu Goffman (1971), tot allò que queda fora del *marc* no mereix la nostra atenció. En conseqüència, les representacions socials poden variar en funció del marc en el qual es construeixen.

1.1.1.4. Els guions (*scripts*)

Els marcs estan compostos de *guions*. Per *guions* entenem el coneixement que la gent té sobre els esdeveniments estereotipats de la seva cultura (anar al supermercat, assistir a una classe, administrar una empresa, etc.). Aquest coneixement sobre l’espai, el temps, els actors, les seqüències,... és, òbviament, general i abstracte, atès que ha de ser aplicable a les distintes variants que es puguin donar d’un mateix esdeveniment. Per tant, com esmenta Van Dijk (1998: 59) necessitem pressuposar:

- a) que aquest coneixement és una representació mental culturalment compartida,
- b) que és un coneixement organitzat de manera que pugui ser accessible i modificable.

c) que és un coneixement que disposa de mitjans estratègics per ser utilitzat, de manera variable i efectiva, per usuaris individuals en situacions concretes.

1.1.1.5. Els prototips

Sol ser habitual oposar una concepció “lògica” de la **categorització** a una concepció “psicològica”. En la concepció lògica la pertinença d’un objecte a una categoria ve determinada per trets de definició. Tots els exemples d’una categoria són, per tant, equivalents; les fronteres entre les categories són netes i quan les categories s’organitzen jeràrquicament la inclusió és perfecta i els diversos nivells tenen propietats idèntiques. Ara bé, fins a quin punt la concepció lògica explica els processos cognitius que realitzen els subjectes parlants en la configuració de les categories? Cap al 1945 Wittgenstein, després d’interrogar-se sobre com els humans realitzem les operacions de categorització, va proposar de substituir la noció de **tret de definició** per la noció de **semblança de família**: *una xarxa complexa d’analogies que s’entrecruen i s’emascaren les unes a les altres* (Huteau, 1993: 72)

Les consideracions de Wittgenstein van ser desenvolupades durant els anys 1970, sobretot per E. Rosch, i van donar lloc a una concepció “psicològica” de la categorització. Per Rosch (1978) la categorització aconsegueix dues grans funcions: reduir la quantitat d’informació que accedeix al sistema cognitiu i reflectir l’estructura del món tal i com nosaltres el percebem. En aquest context les categories es defineixen mitjançant una correlació de grups d’atributs, o trets característics. Aquí els exemplars d’una mateixa categoria no són equivalents. Certs objectes, reals o ficticis, els **prototips**, són els bons representants de la categoria; els altres no en són tant. Els objectes d’una categoria s’ordenen en base al grau de **tipicalitat** i les fronteres entre les categories es tornen difuses. I, si les classes s’organitzen jeràrquicament, la inclusió deixa de tenir el seu caràcter absolut i es privilegia un nivell jeràrquic. Aquest nivell, el **nivell de base**, és aquell en el qual les dues funcions de la categorització (economia cognitiva i diferenciació perceptiva) s’assoleixen de la manera més òptima. La **tipicalitat** caracteritza l’estructura

“horitzontal” de les categories; el **nivell de base**, l’estructura “vertical” (Mervis i Rosch, 1981).

Les nocions centrals de tipicalitat i de nivell de base han estat sobretot elaborades i validades amb categories d’objectes “naturals” (arbres, ocells, etc.). Els objectes d’aquestes categories tenen la propietat de ser concrets i de no referir-se a persones; per tant, com planteja Huteau (1993: 72) ens podem demanar fins a quin punt les nocions de tipicalitat i de nivell de base són pertinents quan se les aplica a altres objectes. Què passa, per exemple, amb objectes com el treball o la immigració? Són caracteritzables des d’aquesta perspectiva les **representacions socials**?

Normalment s’admet el principi segons el qual les categories reflecteixen l’estructura que percebem del món. Ara bé, la percepció del món físic i la percepció del món social són força distintes. El món social és més complex, menys estructurat —o potser hauríem de dir multiestructurat— molt més canviant, més personal i subjectiu. Per tant, analitzar la categorització dels objectes socials mitjançant els conceptes de Rosch resultarà difícil si no es tenen en compte factors situacionals i personals (Huteau, 1993: 88).

En el cas dels **objectes socials** sembla adequat pensar que l’organització categorial va associada a l’estat afectiu. Isen i Daubman (1984), postulen que un estat afectiu positiu fa aparèixer a la consciència atributs més variats i un major nombre de relacions entre els objectes o els conceptes. En conseqüència, un estat afectiu positiu és susceptible de donar lloc a una reorganització cognitiva de la categoria. Ara bé, també sembla legítim pensar, recuperant certs aspectes de la noció d’**esquema** de Bartlett (1932), que els objectes socials són particularment aptes per posar en funcionament estats afectius, sobretot quan el objectes que es volen categoritzar es refereixen a persones. És molt possible que aquests estats afectius diferenciats siguin els responsables de les variacions en l’organització categorial dels objectes socials entre diferents individus o entre diferents moments de la vida d’un mateix individu (Huteau, 1993: 76).

1.1.1.6. Els models mentals

Totes aquestes propostes explicatives sobre l'organització del coneixement que acabem d'esmentar s'apliquen amb facilitat als coneixements fàctics, però què succeeix amb les opinions, actituds i judicis? Es poden postular esquemes o prototips de persones i de grups, i guions per a sessions parlamentàries o convivència intercultural; però com organitzem les opinions i les actituds que tenim sobre aquests objectes o activitats socials? Com comenta Van Dijk (1998: 60), s'han desenvolupat pocs formats per a la representació detallada de les estructures avaluatives. En realitat ni tan sols sabem si aquestes avaluacions haurien de ser representades independentment del nostre coneixement sobre els objectes que sotmetem a judici. Si, per exemple, la gent té un prototip dels magribins, això vol dir que el prototip hauria d'incloure les opinions i els prejudicis que la gent té sobre aquest col·lectiu? Òbviament, no. I, per tant, caldrà buscar una explicació més adequada.

La noció de *model mental* fou introduïda per Johnson-Laird (1983) i ha obtingut darrerament un ampli consens. La teoria sobre la interpretació que postula aquest autor defuig els sistemes estereotipats i l'emmagatzematge d'estructures fixes. Segons Johnson-Laird, el significat de les paraules no és el resultat de la suma de trets (*animat, humà, adult, etc.*), sinó la **representació mental** que les paraules organitzades oracionalment evoquen. Un *model mental* és una representació en forma de model intern de l'estat de fets que descriu una oració. Dit d'una altra manera, quan construïm un *model mental*, usem part del nostre coneixement i experiència preexistents per crear un "quadre" de l'estat de fets descrit en el discurs (Brown & Yule, 1993: 312). En definitiva, el llenguatge natural es relaciona amb el món a través de la capacitat innata de la ment per construir *models* de la realitat. Aquests models de la realitat són, òbviament, representacions subjectives del món.

Van Dijk (1983, 1993, 1997, 1998) repren la noció de *model mental* i hi introdueix nous matisos explicatius. Per a ell, és una noció fonamental que li serveix per explicar la interdependència que es crea entre la cognició social i la cognició individual. Segons Van Dijk (1998: 78), una teoria seriosa de la ideologia ha de

descriure i explicar de quina manera els membres individuals d'un grup construeixen i utilitzen les representacions socials, atès que les pràctiques socials dels individus no sempre són coherents amb les ideologies del grup. En aquest sentit, observa que, més enllà de les restriccions que imposa la variabilitat del context, hi ha diversos factors: idiosincràsies, històries i experiències personals que afecten l'expressió de les ideologies. Aquestes variacions, dissidències i contradiccions troben una explicació adequada en la noció de *model mental*.

Per van Dijk (1998: 79), els *models mentals* es poden considerar *an interface between socially shared representations and personal practices, that is, a theoretical device that enables us to connect social (semantic) memory with personal (episodic) memory and their respective representations*. És a dir, quan algú, per exemple, és testimoni o escolta la descripció d'un accident de cotxe es construeix un model de l'esdeveniment. Òbviament, aquest model és subjectiu, atès que es construeix a partir de l'experiència i interpretació personals i, en conseqüència, conté un important component emocional.

En aquest sentit, cal tenir present que la informació a partir de la qual construïm els models és de distinta naturalesa: una s'obté directament de l'experiència personal, una altra s'obté a partir de les dades que ens aporten els altres i, finalment, una darrera s'obté del coneixement general enciclopèdic i cultural que tenim del món. Van Dijk (1998: 80), considera convenient distingir diferents tipus de *models*, en funció de la font d'informació que orienti la seva construcció. No obstant això, opta per ser operatiu i introdueix la noció general de *model d'esdeveniment* per referir-se a qualsevol classe de model que interpreti esdeveniments o situacions, personals o no, a les quals es refereix el discurs.

Per a cada *esdeveniment* es construeix un model diferent que es va actualitzant a mesura que es van obtenint noves dades. Aquests models són arxivats posteriorment a la memòria episòdica i condicionen la nostra experiència del món. D'aquesta manera **les representacions socials** es "concreten" en **models** i la memòria social es relaciona amb la memòria episòdica i les representacions subjectives. En definitiva,

Van Dijk (1998: 81) ens fa observar que els models poden representar accions simples (menjar una poma), accions complexes (una reunió), o seqüències d'accions o episodis (anar de vacances, les guerres dels Balcans). Dit d'una altra manera, la memòria episòdica està formada per un sistema de models jeràrquicament organitzats.

Un altre tipus de *model* que Van Dijk considera especialment rellevant és el *model de context*. Segons ell, el *model de context* és la representació mental de la situació en la qual es produeix l'esdeveniment comunicatiu. Per tant, s'hi representen restriccions pragmàtiques com les condicions de "fortuna" dels actes de parla, les normes de cortesia, els protocols institucionals, etc.; és a dir, les condicions pragmàtiques que determinen l'acompliment reeixit de la interacció comunicativa. De fet, la noció de *model de context* no divergeix gaire de la noció de *marc* de Goffman ni de la d'*activity type* de Levinson, que nosaltres emprarem més endavant.

1.1.1.7. Connexions entre els diferents models cognitius presentats

Els models que acabem de presentar no són, òbviament, realitats cognitives, sinó constructes teòrics que miren d'explicar més o menys adequadament l'organització mental del coneixement. N'hem presentat només alguns, aquells que hem considerat teòricament més rellevants i que ens permetien donar raó de la interdependència que s'estableix entre la cognició individual i la cognició social.

A més, ens agradaria remarcar que, per a nosaltres, aquests models explicatius no s'exclouen entre si, sinó que es connecten i, en alguns casos, es complementen. Per exemple, el **model narratiu** postula la capacitat innata d'organitzar l'experiència en forma de narració, però no hem d'oblidar que *narració* vol dir *una forma d'esquematzació*. Per tant, la **noció d'esquema** està present en el model narratiu. El mateix succeeix amb la noció de **model mental** que, en el moment d'explicar com s'organitza la informació en el model, es remet explícitament o implícita a la nocions d'**esquema** i de **guió**. Pel que fa a les nocions de **marc** i de **prototip**, considerem que

són més específiques. Els **marcs** ens permeten explicar la determinació semàntica que exerceix la situació en la construcció del sentit, i els **prototips** solen ser operatius per donar raó de la representació dels “objectes” més que no pas dels “esdeveniments”. Tot i així, no descartem que aquesta noció de **prototip** pugui ser adequada per explicar esdeveniments o situacions, l’únic que volem remarcar és que, fins ara, s’ha emprat bàsicament per explicar la conceptualització d’objectes. De fet, si aquesta noció s’emprés per explicar processos esdevenimentals o objectes socials complexos, s’hauria d’assemblar molt a la noció d’**esquema**, ja que en lloc dels *trets prototípics* potser hauríem de parlar de les *categories prototípiques*. A més, el **prototip** no deixa de ser, en el fons, una *esquematització* de l’objecte.

1.1.2. Les representacions socials

La noció de **representació social**, tal com s’entén actualment, prové de la psicologia social, concretament de l’obra de S. Moscovici (1986). No obstant això, nombroses disciplines l’han feta seva; sobretot, en l’àmbit de les ciències socials. Actualment, trobem variants d’aquesta noció en la major part dels estudis que s’interessen per la construcció col·lectiva dels significats, creences, opinions, ideologies, etc.

Recuperant l’analogia que estableix Van Dijk (1998: 56) entre la dinàmica de la **llengua** i la de les **representacions socials**, direm que de la mateixa manera que els usuaris d’una llengua no podrien parlar o comprendre la llengua sense una gramàtica interioritzada més o menys estable, els membres d’un grup serien incapaços de dur a terme les activitats i els judicis que els són propis sense representacions socials (coneixements culturals, actituds i ideologies) més o menys estables. No obstant això, aquestes representacions socials, més o menys estables, tenen una naturalesa dinàmica, atès que han de ser adquirides, modificades o eliminades pels grups i els seus membres. Dit d’una altra manera, les representacions socials són, igual que les llengües, estables i dinàmiques a la vegada; i, per analitzar-les, caldrà observar-ne els processos de construcció i reproducció.

Els grups comparteixen formes perceptuals; és a dir, les persones que formen part d'un grup **comparteixen** una gran quantitat d'**esquemes, guions i prototips** que es transmeten sense necessitat de ser formulats explícitament. D'entre aquests esquemes compartits, els més importants són els que designen què mereix atenció i què s'ha d'ignorar o negar. Per exemple, una de les creences implícites que se sol trobar en els esquemes dels diferents grups polítics és el convenciment que ells representen el sentit de la justícia i de la moral. Aquesta falsa suposició, igual que moltes altres, té conseqüències significatives; ja que afavoreix que els membres d'aquests grups tendixin a ignorar les conseqüències de les seves decisions.

Freud (1979) ja esmentava que persones distintes, quan es reuneixen per configurar un grup, posen de manifest un tipus de "ment col·lectiva" que els fa sentir, pensar i actuar de manera força distinta a com ho farien si es trobessin sols. El tret distintiu de la persona que se sent part d'un grup és la substitució del seu propi "jo" pel "jo" del grup. La psicologia del grup, deia Freud, implica la desaparició de la personalitat individual conscient i l'orientació dels pensaments i els sentiments en un sentit compartit. Dit d'una altra manera, es produeix una preponderància dels esquemes compartits sobre els esquemes individuals.

Aquests esquemes i prototips compartits que es mobilitzen en la construcció representativa dels objectes socials constitueixen el que aquí anomenarem **representacions socials**. De fet, tot i que alguns autors expressen certes resistències, cada cop s'estén més la concepció que les representacions socials realitzen les funcions de les ideologies (Jodelet, 1992: 29) i aquest serà, com veurem més endavant, el nostre posicionament.

1.1.2.1. La noció de representació social

Nombroses disciplines utilitzen actualment el terme de **representació**. *Grosso modo*, es poden distingir dues grans orientacions: la de les ciències socials i la de les ciències cognitives (Mondada, 1998: 128).

La noció de “representació” que s’ha estès a les ciències socials prové, en concret, de la teoria de Durkheim (1898); però la seva difusió es deu, sobretot, a la represa que en féu la psicologia social de Serge Moscovici (1961). Per Moscovici, la noció de **representació social** fa referència a la manera com els ésser humans elaboren els coneixements comuns sobre objectes culturals i socials (la malaltia, la bogeria, els canvis tecnològics, etc.). Dit d’una altra manera, les representacions socials serien els valors, les idees, les imatges que permeten als individus: *a*) estructurar les seves accions en el món social, i *b*) comunicar-se, mitjançant un codi de coneixements comú (Farr & Moscovici, 1984; Jodelet, 1989). Amb les seves pròpies paraules:

the term of representation should be reserved for a special category of **knowledge** and **beliefs**, namely, those that arise in ordinary communication. (Moscovici & Hewstone, 1983)¹⁶

La noció de “representació” que ha aparegut en el si del cognitivisme clàssic remet a la relació que s’estableix entre el llenguatge i el món. Concretament, per al corrent representacionalista, la funció prioritària del llenguatge és la referencial, aquella que estableix una correspondència entre les “paraules” i les “coses”, entre les “representacions” i els “objectes representats”. Aquest posicionament teòric fa que sigui possible parlar del grau d’objectivitat, d’adequació o de veritat que els enuncisats mantenen amb el món.

La noció de **representació social** que utilitzarem en aquest treball és, òbviament, la primera, la que ha posat en circulació la psicologia social; i defugirem completament la segona.

Un dels objectius bàsics dels treballs de Moscovici és mostrar que la representació d’un fenomen o objecte social (la malaltia mental, la immigració, les dones, la droga, la sida, etc.) no es correspon amb la realitat material d’aquest fenomen o objecte social; que pot variar considerablement d’un individu, o d’un grup, a un altre (un racista no té la mateixa representació social de la immigració que un anti-racista); i que arriba a ser, en el comportament dels actors socials, més determinant que l’objecte representat. Pel que fa a les característiques generals que atribueix al

¹⁶ La negreta és nostra.

pensament representatiu —que ell que anomena “natural”— en contraposició al pensament “especialitzat”. Moscovici (1983) ha remarcat:

a) *El formalisme espontani* o l'ús selectiu d'estereotips lingüístics i intel·lectuals, de clixés, de judicis i de formes generalment acceptades que impregnen el llenguatge i el pensament quotidians i que permeten transformar el desconegut en conegut, l'heterogeni en homogeni.

b) *El dualisme causal*: la causa i l'efecte són el resultat d'un veïnatge espaciotemporal o d'una simple co-ocurrència (ex. la presència de treballadors estrangers en un moment de recessió econòmica és motiu suficient per convertir-los en la causa de l'atur). Una anàlisi acurada mostra que el pensament social té més tendència a buscar “causes satisfactòries” que no pas raons objectives.

c) *La preeminència de la conclusió*: el pensament natural sol ser orientat per una conclusió establerta prèviament. Per tant, no es tracta d'un pensament de descoberta, sinó d'afirmació i de judici. Altrament dit, el pensament social no avança de manera deductiva vers una conclusió desconeguda, sinó que la conclusió s'imposa des del començament. En conseqüència, les proposicions que s'emeten depenen més de judicis de valor que d'un raonament lògic.

1.1.2.2. *Pensament sociocèntric i pensament descentrat*

D'entre els treballs que s'han interessat en la caracterització del pensament que hem anomenat “natural”, volem destacar els realitzats per Windisch. Concretament, Windisch (1990: 28) distingeix dos tipus antitètics de configuracions sociocognitives que li permeten donar raó de la major part de raonaments quotidians: el pensament sociocèntric i el pensament descentrat¹⁷.

a) El pensament social sociocèntric

Aquest tipus de configuració sociocognitiva es pot caracteritzar, segons Windisch, pels components següents:

- Un centrament social i cognitiu fortament marcats. El terme “centrament social” s’ha d’entendre en el sentit d’egocentrisme col·lectiu, sociocentrisme o etnocentrisme. Es caracteritza per una adhesió incondicional i exclusiva al grup de pertinença (social o nacional). El centrament sociocognitiu es troba en les persones que perceben i expliquen la realitat social es funció de l’oposició homes / dones, de l’oposició de classes socials o d’ideologies polítiques. El nacionalisme és, per a Windisch, una mostra clara de pensament sociocèntric de base nacional.
- Una forma d’explicació social que considera desviades aquelles explicacions que s’allunyen del punt de vista propi. Els altres (la seva identitat, valors, actituds, etc.) són refusats, més que no pas compresos.
- Una no dissociació entre l’argumentació i els judicis de valor i / o les experiències personals del locutor.
- Una forma de raonament que tendeix a condemnar els fenòmens socials desaprovat, en lloc de mirar de comprendre’ls i explicar-los.

b) Pensament social descentrat

Aquesta configuració sociocognitiva es defineix per trets diametralment oposats als anteriors:

¹⁷ Aquests termes provenen de l’obra de J. Piaget. Vegeu: “Pensée égocentrique et pensée sociocentrique”, *Cahiers Vilfredo Pareto*, 1976, XIV.

- Una descentralització social i cognitiva generalitzada. Siguin quines siguin les idees, les preferències i els valors d'un individu, no se'ls dóna més valor que a les dels altres. No es dimonitzen els sistemes de creences que no coincideixen amb el propi.
- Les formes d'explicació s'apropen a les explicacions analítiques de la ciència. S'observa una elaboració cognitiva i lingüística important.
- Una dissociació entre l'argumentació i els judicis de valor i / o les experiències personals del locutor.
- Els plantejaments estereotipats del pensament sociocèntric donen pas, aquí, a proposicions analítiques i a argumentacions elaborades.

1.1.2.3. Els prejudicis

L'interès, també, per mirar d'esbrinar els mecanismes que regeixen el funcionament del pensament natural porta Billig (1986: 595) a observar com es construeixen i operen els **prejudicis socials** en la vida de cada dia. La seva anàlisi s'organitza a l'entorn d'una pregunta elemental: com pot la gent raonable tenir creences tan poc raonables com els **prejudicis**? Les seves explicacions argumentatives les presentem tot seguit.

Segons ell, els psicòlegs han estudiat els processos cognitius de l'**estereotipatge** i del pensament mitjançant **clixés** i han demostrat que aquests processos de base es troben molt més estesos del que ens pensem i que no són privatis de la minoria que manifesta la síndrome autoritària, tal com havia suposat la teoria de *The Authoritarian Personality* (Adorno et al., 1969). Aquesta teoria postulava que els conflictes afectius ocorreguts en la primera infantesa de la persona autoritària donaven lloc a un **estil cognitiu** caracteritzat per un ús rígid de categories o d'estereotips. No obstant això, les recerques posteriors en psicologia social han

indicat que és possible trobar aquests processos cognitius en persones que molt probablement refusarien el fanatisme dels autoritaris.

En el centre d'aquestes noves recerques es troba la idea de la "**percepció selectiva**" que implica que els individus no perceben el món exterior de forma passiva. Dit d'una altra manera, els individus sempre intenten comprendre la informació que reben i, sovint, la interpreten segons suposicions anteriors¹⁸, cosa que indueix generalment a error. La conclusió que es desprèn de les diverses experimentacions que s'han realitzat en aquesta línia és que **la gent veu el món en funció d'allò que espera veure**¹⁹. La selecció de la informació es fa, per tant, en funció de les creences de cadascú. Així, algú que estigui convençut que els negres són ganduls, si veu un negre pel carrer a mig matí, interpretarà que no té feina. Les investigacions sobre la **percepció selectiva**, així com el treball de Pettigrew (1958)²⁰ sobre la importància de la cultura en la determinació de l'existència de creences que constitueixen els prejudicis, permetrien, segons Billig, donar resposta a la pregunta amb la qual s'ha iniciat aquesta reflexió.

Per tant, sembla plausible generalitzar que els individus utilitzen **esquemes simplificadors** i **creences etnocèntriques estereotipades** per interpretar el món social, i que el simple fet d'utilitzar aquests esquemes i creences pot donar lloc a prejudicis i distorsions, que poden esdevenir un veritable perill social si es confonen amb el "**sentit comú**". Fins i tot aquelles persones que s'horroritzarien davant de fanatismes extrems estan disposades, si viuen en una societat que accepta estereotips racials, a defensar, per exemple, que els *immigrants* no tenen el mateix dret al treball que la població autòctona.

¹⁸ En la nostra terminologia seria: a partir de *models mentals* anteriors.

¹⁹ Un exemple d'aquest procediment cognitiu són les entrevistes que va realitzar H. Cantril arran de la notícia que la Terra havia estat envaïda per marcians donada, en broma, per un locutor de ràdio de Nova York. Aquestes entrevistes van demostrar que la gent interpretava tot el que veia, encara que fos el mateix de cada dia, com a signe de la invasió marciana.

²⁰ Citat per Billig, 1986.

El prejudici, a més a més, solen donar lloc a actes discriminatoris l'efecte dels quals pot ser percebut com una confirmació dels prejudicis originals. Per exemple: *a)* Els propietaris d'habitatges no lloguen habitatges a immigrants. *b)* Els immigrants, en conseqüència, es veuen obligats a malviure amuntegats en llocs insalubres. *c)* Els immigrants són bruts i viuen de manera poc saludable. Per tant, no és convenient llogar-los habitatges entre nosaltres.

L'anàlisi dels comportaments socials mostra, com ho explicita Billig (1984, 1986: 600), que els membres dels grups dominants solen traduir els seus prejudicis en actes de discriminació vers els membres de grups minoritaris. Per tant, les qüestions de prejudici i discriminació haurien de sortir del marc de les consideracions purament psicològiques per formar part de l'anàlisi del poder, sobretot del poder polític i econòmic.

1.2. Ideologies i representacions socials

Vivim en una societat en la qual la transmissió i la recepció de les formes simbòliques és, cada cop més, mediatitzada per una xarxa trans-nacional d'interessos institucionals. En conseqüència, l'anàlisi d'aquestes formes simbòliques i la seva relació amb els contextos socials en els quals són produïdes, transmeses i rebudes esdevé fonamental. Un dels propòsits d'aquest treball serà, doncs, mostrar la incidència cognitiva que tenen alguns d'aquests processos de mediatització discursiva.

Concretament, ens agradaria posar de manifest com el discurs institucional es converteix en un mecanisme mitjançant el qual es difonen les representacions dels grups dominants i es manipulen i controlen les dels grups dominats. És evident que els grups socials dominants no poden existir sense les formes simbòliques amb les quals —o a través de les quals— representen els seus interessos i els seus objectius; per tant, les formes simbòliques estan contínuament i creativament implicades en l'establiment i manteniment de les relacions de poder.

1.2.1. Conceptes i teories de la ideologia

La noció d'ideologia va aparèixer per primera vegada el segle XVIII, a França. El sentit que se li va donar aleshores fou el de "ciència de les idees". No obstant això, quan, avui dia, fem aquest terme no acabem d'estar segurs si l'emprem en un sentit "descriptiu" o "prescriptiu", atès que unes vegades és emprat per descriure un estat de coses (ex. un sistema d'idees polítiques) i d'altres per avaluar-lo. Aquesta ambigüïtat és evident en l'ús quotidià del terme. Per exemple, mentre ningú dubte d'autoqualificar-se com a conservador, socialista, liberal, demòcrata, feminista o ecologista, resulta gairebé impossible trobar algú que digui de sí mateix que és una persona molt "ideologitzada". La ideologia sol ser el pensament de l'*altre* que no som *nosaltres*. Caracteritzar alguna cosa com a "ideològica" vol dir, implícitament, criticar-la; perquè el concepte d'ideologia comporta, en general, un sentit negatiu; comporta negar la possibilitat de sospesar els fenòmens.

En els estudis de teoria socio-política de les darreres dues dècades, trobem dues respostes a l'ambigüïtat del concepte "ideologia":

a) Una ha intentat deslliurar-lo del sentit negatiu i incorporar-lo al corpus dels conceptes descriptius emprats per les ciències socials. És el que Thompson (1990) anomena una *concepció neutral* de la ideologia. D'acord amb aquesta concepció les ideologies són considerades "sistemes de coneixement", "sistemes de creences" o "sistemes simbòlics" que orienten tant l'acció social, en general, com la pràctica política, en particular. En conseqüència, una de les tasques de l'analista consisteix a delimitar i a descriure la major part de sistemes de pensament o de creences que es troben a la base de l'acció social. Aquesta línia es pot exemplificar amb la tendència a pensar les ideologies en termes de "ismes" (socialisme, liberalisme, comunisme, conservadorisme, Marxisme, Reaganisme, Thatcherisme, etc.)

b) Una altra resposta a l'ambigüïtat heretada del concepte "ideologia" ha estat reconsiderar la operativitat del concepte. El concepte es considera massa

ambigu, massa controvertit, massa contestat, massa lligat a una història determinada per ser utilitzat sense valors afegits en l'anàlisi social i política. Aquesta resposta ha anat, en els darrers anys, guanyant terreny entre alguns pensadors; sobretot, després de l'ensulsiada intel·lectual del marxisme amb el qual el concepte d'ideologia anava estretament lligat.

Jodelet (1992), per exemple, es mostra partidària de substituir l'anàlisi de les **ideologies** per l'anàlisi de les **representacions socials** atès que, com insisteix a assenyalar, a compleixen les mateixes funcions. Vovelle (1985) expressa la conveniència de diferenciar **ideologia** i **mentalitat**. Segons ell, **ideologia** és un concepte que ha estat bastament analitzat i, en canvi, **mentalitat** és un concepte que, com a vertebrador d'una teoria, encara es va construint. Concretament, comenta que la història de les mentalitats ha evolucionat en els darrers vint o trenta anys i ha passat de ser una disciplina que s'interessava per aspectes culturals a ser una disciplina que s'interessa per les actituds, els comportaments i les **representacions col·lectives inconscients**, com poden ser: la família, l'amor, la sexualitat, la vellesa, la mort, etc. El posicionament d'aquests dos autors només és l'exemple d'un criteri a bastament estès entre els estudiosos de les ciències socials sobre la necessitat de redefinir —i, tal vegada, red denominar— l'àmbit d'estudi de les ideologies.

1.2.1.1. *Una concepció crítica de les ideologies (la proposta de J. B. Thompson)*²¹

Thompson (1990) es proposa desenvolupar una nova formulació del concepte de ideologia, més que cenyir-se a formulacions anteriors. L'estudi de les ideologies que proposa Thompson té com a objectiu fonamental analitzar la interrelació que s'estableix entre formes simbòliques i relacions de poder. Concretament, es proposa analitzar la manera com es mobilitza el significat, en la vida social, per reforçar els individus i els grups que ocupen posicions de poder: *to study ideology is to study the*

²¹ L'adjectiu "crítica" s'usa en el mateix sentit que l'usa l'Anàlisi Crítica del Discurs. És a dir, indica que la perspectiva adoptada té com a objectiu desemmascarar les situacions de dominació i de desigualtat social que generen les estructures de poder.

ways in which meaning serves to establish and sustain relations of domination (p. 56).

Segons ell, els grups dominants no poden existir sense les formes simbòliques amb les quals, o a través de les quals, representen els seus interessos i els seus objectius; per tant, les formes simbòliques estan contínuament i creativament implicades en la constitució de les relacions socials. Ara bé, cal tenir present que no es pot llegir el caràcter ideològic dels fenòmens simbòlics en els fenòmens simbòlics en sí mateixos, sinó que només són interpretables en el context socio-històric en el qual aquests fenòmens estableixen i mantenen relacions de dominació²².

En conseqüència, creiem que es podria postular que el concepte d'**ideologia** de Thompson és una ampliació del concepte de Marx. A més de l'eix de desigualtat i explotació social a partir del qual es construïa el concepte de Marx, Thompson introdueix les relacions de dominació entre sexes, entre grups ètnics, entre els individus i l'estat, entre nacions-estat i blocs d'aquestes nacions-estat, etc.; però, manté la concepció bàsica de Marx segons la qual la ideologia serveix a la classe dominant per mantenir la seva posició. Per a Thompson, la ideologia és, en un sentit ampli, *meaning in the service of power*.

Des d'aquesta perspectiva, l'estudi de les ideologies requereix:

a) investigar les vies a través de les quals el significat és construït i vehiculat per formes simbòliques de diferents tipus, des d'interaccions discursives quotidianes a imatges més o menys complexes.

b) investigar el context social en el qual les formes simbòliques s'empren i organitzen. Cal que ens demanem si, i com, el significat vehiculat per les

²² Parlem de "dominació" quan les relacions de poder són "sistemàticament asimètriques"; és a dir, quan agents particulars o grups d'agents són dotats d'un poder que exclou definitivament altres agents o altres grups d'agents.

formes simbòliques serveix, en contextos específics, per establir i sostenir relacions de dominació.

Segons Thompson, reformulant el concepte d'ideologia en termes d'interrelació entre significat i poder, evitem tractar la ideologia com un "ciment social" que estabilitza les societats unint els seus membres i proveint-los de valors i normes compartits.

1.2.1.2. *Una concepció cognitiva de les ideologies (la proposta de T. van Dijk)*

La noció d'**ideologia** de Van Dijk (1998) és bàsicament **cognitiva**; tot i que no oblida el vessant social. Segons ell, no n'hi ha prou que els membres d'un grup comparteixin "problemes" socials, polítics o econòmics per constituir un grup ideològic, sinó que també cal que comparteixin estils cognitius i afectius. Això vol dir que els membres d'un grup ideològic han de compartir *coneixement fàctic, opinions, valors i sentiments*²³ per sentir-se part d'aquesta identitat col·lectiva. Dit d'una altra manera, un conjunt de persones constitueix un grup ideològic si, i només si, com a col·lectiu, comparteixen **representacions socials**.

En conseqüència, per a Van Dijk (1998: 127), les **ideologies** no són sistemes de creences qualssevol, perquè aleshores coincidirien amb la cognició, i tampoc s'haurien de reduir al coneixement social, actituds o "visions del món" perquè es podrien confondre amb el llegat cultural. Les **ideologies** són la base "axiomàtica" de les **representacions socials** compartides pels membres d'un grup determinat²⁴ i, per

²³ Que les ideologies són un conjunt de creences avaluatives i que, per tant, controlen les opinions i actituds del grup, és un plantejament generalment acceptat. Ara bé, que siguin creences fàctiques és un aspecte més discutit. Malgrat que en versions anteriors de la teoria de Van Dijk no es tenia en compte aquest segon aspecte, en la darrea versió (Van Dijk, 1998) se li atorga un paper força rellevant. De fet, pot semblar estrany considerar que el coneixement específic d'un grup és ideològic, però no ho resulta tant quan observem el valor social que adquireixen coneixements com el mèdic, el jurídic o l'acadèmic. Segons Van Dijk, el coneixement professional és un recurs simbòlic curiosament protegit que serveix als interessos d'un grup. Amb la qual cosa sembla raonable considerar que la naturalesa d'aquest coneixement, la manera com s'ha adquirit, canviat, validat i usat siguin profundament ideològiques.

²⁴ Tot i que un individu pot pertànyer a més d'un grup ideològic.

consegüent, no són realitats metafísiques, sinó fenòmens mentals i socials alhora. Això vol dir que les **ideologies** orienten la representació que les persones d'un grup fan dels objectes i esdeveniments socials, i els permeten **avaluar-los** com a bons o dolents, correctes o incorrectes, necessaris o innecessaris, etc.; perquè, les **ideologies**, no ho oblidem, són, bàsicament, sistemes **creences** i de **valors**.

En resum, Van Dijk (1998. 127) entén que les **ideologies** funcionen com a axiomes d'un sistema formal, com a creences generals i abstractes que controlen o organitzen el coneixement i les opinions específiques d'un grup. Per exemple, els axiomes ideològics que sol haver-hi darrere dels prejudicis racistes són: “*nosaltres* som diferents d'*ells*”, “*nosaltres* som superiors a *ells*”, “*ells* són una amenaça per a *nosaltres*”, “*ells* no respecten les *nostres* normes i principis” “*nosaltres* som tolerants”, etc. Aquestes creences ideològiques bàsiques, tot i que no entren en detalls de la vida quotidiana, hi incideixen indirectament; ja que intervenen en la regulació de pràctiques socials concretes.

L'objectiu fonamental de la teoria de Van Dijk (1998) és, per tant, descriure com són les **estructures mentals** que constitueixen les **ideologies** i com els membres d'un grup social **interpreten** i **interactuen** en la societat tot basant-se en aquestes estructures.

Ara bé, no podem pas considerar que tots els grups socials es poden caracteritzar per la seva ideologia. Hi ha grups que es constitueixen amb una finalitat que seria absurd considerar-la ideològica (societats gastronòmiques, esportives, etc.). Quins són, doncs, els grups marcats com a ideològics? Van Dijk (1998: 141) considera que, en primer lloc, es pot atribuir ideologia a tots els grups o formacions socials que exerceixen algun tipus de poder o de dominació explícits o implícits²⁵. La ideologia s'emprarà, en aquests casos, per legitimar o emmascarar les distintes formes de poder. I, en segon lloc, considera que també es pot atribuir ideologia a aquells grups que s'oposen a les situacions de dominació (grups feministes, ecologistes,

²⁵ En aquest cas el plantejament de Van Dijk coincideix amb el de Thompson.

antiracistes, etc.). En aquest cas, la ideologia servirà per organitzar pràctiques socials de resistència.

1.2.1.3. Les ideologies com a representacions socials

En aquest treball no ens proposem —no tenim autoritat per fer-ho, ni és el lloc adequat— formular una proposta sobre com s'hauria d'entendre el concepte de *ideologia*; però si que creiem convenient precisar en quin sentit serà emprat.

Per a nosaltres, la noció de **representació social** és, en l'àmbit que tractem, més adequada que la noció d'**ideologia**, perquè denota més clarament la naturalesa cognitiva de l'objecte que analitzem. Com ja hem esmentat anteriorment, l'imaginari social tendeix, en temes com la immigració, la malaltia, la sexualitat, etc., a operar més amb imatges i símbols —és a dir, amb representacions— que no pas amb nocions i conceptes. I els processos cognitius que intervenen en la construcció que fan els grups polítics d'aquests tipus d'objectes socials no són diferents dels que regeixen la cognició social en general.

A més, si, com diu Van Dijk (1998) les **ideologies** són la base axiomàtica de les **representacions socials**, l'anàlisi de les representacions socials ens conduirà, de manera ineludible, als esquemes ideològics mitjançant els quals s'organitza la cognició de grup. Per tant, nosaltres entenem que les **ideologies** es posen de manifest en les **representacions socials** que els diferents grups construeixen i que les persones que formen part d'aquests grups interioritzen en incorporant-les als seus **models mentals**.

Entenem també que no totes les representacions socials vehiculen la mateixa càrrega ideològica. Si acceptem que les representacions que ens fem del món condicionen les nostres accions i opinions, és obvi que no totes les representacions tenen el mateix grau d'incidència social. El fet que s'imposi, per exemple, la representació social que la *immigració* és un *problema* econòmic, sanitari, cultural, lingüístic, etc. no és

comparable al fet que s'imposi la representació social que anar al gimnàs millora la salut. Les repercussions que tenen una i l'altra són radicalment distintes. Per consegüent, en aquest sentit, ens posicionarem en la línia de Thompson i de Van Dijk i considerarem que les representacions socials vehiculen esquemes ideològics si, i només si, mantenen i reproduïxen situacions de dominació o han estat generades per pràctiques socials de resistència.

1.2.1.4. Les representacions xenòfobes

Analitzar la representació social de la *immigració* és una manera d'abordar el tema del racisme i la xenofòbia. Ara bé, abordar aquest tema no vol dir analitzar només el "racisme" explícit que caracteritza els esquemes ideològics d'alguns partits de la ultradreta, sinó que vol dir desemmascarar el racisme implícit que s'amaga darrere les representacions de grups aparentment no racistes o, fins i tot, antiracistes. Com esmenta S. Bonnafous (1989), generalment, "racisme" i "antiracisme" se solen oposar com si es tractés de dues pràctiques —i de dos discursos— simètriques. I, en realitat, no succeeix així. És cert que es pot teoritzar sobre el "racisme"; però el més habitual és que el racisme sorgeixi al voltant d'actituds i de polítiques que s'originen a l'entorn de temes com: l'escola, la sanitat, l'allotjament, l'atur, etc. Contràriament, l'antiracisme pressuposa sempre una acció i una argumentació explícitament orientades envers la denúncia de fets racistes.

En conseqüència, si prenem com a punt de referència el racisme, creiem que es poden diferenciar tres tipus de discurs:

a) *el discurs racista*: l'objecte del qual és orientar representacions que posin de manifest la superioritat d'uns pobles sobre uns altres, justifiquin conductes discriminadores i legitimin polítiques d'exclusió.

b) *el discurs antiracista*: l'objecte del qual és orientar representacions que contrarestin les que orienta el discurs racista. És un discurs de resistència i, com a tal, focalitza la denúncia d'actituds, conductes i polítiques racistes.

c) *el discurs no racista*: l'objecte del qual és inespecífic. És un discurs que s'interessa per qüestions socials diverses des d'una perspectiva pretesament neutra; és a dir, no marcada: ni com a racista ni com a antiracista. Es tracta, per tant, d'un discurs que deixa emergir representacions profundament arrelades a l'imaginari col·lectiu i que no solen passar pel control de la consciència.

Nosaltres postulem que el discurs *racista* i el *no racista* coincideixen més del que seria esperable en molts dels seus plantejaments i valors bàsics. Raó per la qual la representació que tenen de la *immigració* és en diversos aspectes coincident.

Per Wierviorka (1998: 38), el racisme no és només un fenomen ideològic, polític o doctrinari, sinó que s'ha d'entendre com un comportament entre grups humans que pren la forma del prejudici, de la discriminació, de la segregació i, fins i tot, de la violència. Segons ell, el racisme és un problema relativament modern. Concretament sorgeix en el moment en el qual grups humans ètnicament diferents es veuen obligats a viure en una unitat econòmica, política o social; és a dir, en un mateix sistema jurídic-polític. Wierviorka (1998: 39) considera que les representacions i actituds racistes es poden descriure a partir de quatre grans pols:

1. El racisme universalista

Un primer pol correspon al racisme que acompanya el triomf de la modernitat. El progrés a què solen apel·lar aquells que s'identifiquen amb la modernitat és viscut o presentat com una sort històrica i no s'admet que ningú el pugui refusar. Per tant, aquest racisme pot arribar a comportar un etnocidi; atès que, amb l'objectiu de salvar els individus, acaba destruint la seva cultura i, en conseqüència, la possibilitat de construir-se com a subjectes.

2. *El racisme de l'exclusió social*

Un segon pol correspon al racisme que generen les situacions en les quals determinats grups o individus viuen en una situació econòmica precària (treballadors poc remunerats, aturats, etc.) o marcats pel temor a l'exclusió social. Aquest tipus de racisme, que és freqüent en moments de recessió, sol culpabilitzar l'*immigrant* dels mals socials que l'afecten.

3. *La identitat contra la modernitat*

Un tercer pol correspon als casos de racisme en els quals s'apela a una identitat nacional, ètnica, religiosa, etc. per neutralitzar l'efecte pervers de la modernitat. A les societats modernes les identitats aparentment tradicionals són, generalment, construccions socials sovint inventades. I no és estrany que aquestes invencions siguin una conseqüència de la situació que hem esmentat anteriorment: els problemes d'atur, d'allotjament, d'escolarització, etc. poden desembocar en un populisme nacionalista que apel·li a l'etnicitat o a la religió; és a dir, que s'orienti vers un integrisme o tancament cultural.

4. *El racisme de les identitats en conflicte*

Finalment, un quart pol correspon als casos de racisme que generen les actituds i conductes desplegadas en nom de la identitat cultural. El racisme sorgeix així en un marc de tensions interculturals o interètniques: tota afirmació identitària o comunitària d'un grup corre el risc d'exacerbar identitats d'altres grups. Per consegüent, determinats fantasmes es poden construir a partir de simples representacions de comunitats que es veuen com amenaçadores. A aquesta construcció, hi solen col·laborar els mitjans de comunicació i la difusió de certs prejudicis. L'*altre* és en aquests casos una invenció de l'imaginari social (o del

subconscient col·lectiu). La representació de l'*immigrant* que s'ha construït a l'Europa Occidental no té res a veure amb l'*immigrant* real.

1.3. Discurs públic i representacions socials²⁶

Una de les funcions prioritàries del discurs públic és incidir en la construcció de les representacions que les persones i els grups fan dels objectes i esdeveniments socials. Per tant, el discurs públic esdevé el mitjà principal de manteniment i reproducció de les ideologies.

En aquest sentit, ens sembla il·lustratiu el plantejament teòric de J. Habermas (1987), que desplaça el concepte de lluita de classes al discurs. Segons ell, la comunicació és, en la nostra societat, objecte de profundes i greus distorsions i disfuncions, ja sigui a través dels mitjans de comunicació, el món laboral o l'ensenyament. Per tant, la lluita de classes es manifesta, en aquests moments, com una lluita per accedir al discurs públic i, en conseqüència, al control de les representacions socials.

1.3.1. Funcions prioritàries del discurs ideològic

Que el discurs públic és un discurs profundament ideològic i que, com a tal, exerceix un control estret de les representacions que col·lectivament es construeixen, creiem que es pot considerar un postulat bastament acceptat. Per consegüent, nosaltres entenem que el discurs públic es proposa assolir dues funcions bàsiques: **persuadir** l'*altre* de l'adequació (o veracitat) de les seves representacions i **legitimar** la seva autoritat.

²⁶ Considerem *discurs públic* tots aquells discursos que intervenen en la construcció d'estats d'opinió d'incidència social: Discurs dels mitjans de comunicació, discurs acadèmic, discurs publicitari, discurs polític, etc.

1.3.1.1. La persuasió

El discurs que té com a objectiu fonamental incidir en els *models mentals* dels parlants és, necessàriament, un **discurs persuasiu**. Ara bé, que entenem nosaltres per discurs persuasiu? quines són les operacions discursives que el caracteritzen?

Per nosaltres **persuadir** és fer que l'*altre* s'adhereixi a les nostres representacions, creences, valors, etc. i, en conseqüència, modifiqui les seves. Per tant, per assolir aquesta fita caldrà tenir present que no es pot incidir en els *models mentals* de ningú si se'l confronta amb la seva pròpia experiència del món. Això vol dir que, per modificar les representacions i opinions d'algú, caldrà utilitzar estratègies argumentatives i no pas criteris de veritat.²⁷ (Vegeu l'apartat: 1.3.3.)

No ens estendrem més en aquest apartat perquè l'objecte d'aquesta tesi és, justament, aquest: mostrar com un tipus de discurs públic concret, el discurs d'una comissió d'estudi parlamentària, intervé en la construcció, manteniment i reproducció de determinades representacions socials de la *immigració*. Dit d'una altra manera, mirarem de mostrar com els diferents grups parlamentaris posen de manifest, a través del discurs, la seva representació social de la *immigració* i com, conscientment o inconscient, procuren incidir —i, per tant, **persuadir**— en la representació dels altres. La **persuasió** serveix, segons Van Dijk (1998) per consolidar els “models mentals” preferents.

1.3.1.2. La legitimació

El discurs públic només pot assolir l'objectiu de la persuasió si, prèviament, ha estat legitimat. Un discurs que no es consideri legitimat no té, generalment, incidència cognitiva i, per tant, no té cap mena de poder en el control de les representacions i

²⁷ La persuasió es pot assolir, òbviament, mitjançant sistemes semiòtics diversos: imatges publicitàries o cinematogràfiques, seducció personal, etc.; però el nostre objecte d'estudi és el *discurs públic*, en conseqüència en cenyim a les estratègies discursives.

accions socials. Ara bé, en què consisteix la legitimitació? Martín Rojo i Van Dijk (1998: 176) la descriuen així:

El elemento fundamental en la mayoría de las formas de legitimación social y política es que un grupo o institución poderosa (a menudo el Estado, el gobierno, los dirigentes, las élites) necesita de la *aprobación normativa* para sus políticas i acciones. De manera que la legitimación se realiza mediante estrategias que pretenden demostrar que dichas acciones se ajustan al orden moral de la sociedad, es decir, que están dentro del sistema de leyes, normas, acuerdos o principios acordados por (la mayoría de) los ciudadanos

Aquesta *aprovació normativa* que necessita un estat, un govern, un partit polític, un dirigent, etc. per mantenir la seva credibilitat —i, per consegüent, el seu poder—, es pot obtenir a través de diverses vies. Algunes són vies d'acció, com és el cas de la legitimitació que s'assoleix, en un sistema democràtic, mitjançant els vots dels electors, però les més habituals són les vies discursives. Com assenyalen J. Gifreu i F. Pallarès (1998: 9) —reprement les paraules de Blumler (1997)—: *la democràcia és l'única forma de règim la legitimitació del qual implica necessàriament la comunicació*.

Una de les característiques que Martín Rojo i Van Dijk (1998: 176) atribueixen al discurs de **legitimitació** és que les accions i polítiques institucionals se solen descriure com a beneficioses per al grup o societat en general; i, en el cas que aquestes accions siguin moralment censurables o controvertides, s'ignoren, es distorsionen o es reinterpreten com si fossin acceptables. En definitiva, si la legitimitació té èxit, no comporta tan sols l'acceptació d'actuacions específiques, sinó que també s'estén al grup o institucions dominants i a la seva posició i lideratge. Segons aquests autors, això vol dir que la **legitimitació** s'orienta en dues direccions: una d'ascendent i una altra de descendent; és a dir, el grup o institució (dominant) pretén legitimar-se mitjançant l'aprovació del domini i el grup dominat que legitima el grup o institució dominant mitjançant distintes formes d'acord, acceptació, conformitat o, si més no, consentiment tàcit.

Les estratègies discursives de legitimitació constitueixen un aspecte que s'ha de tenir en compte a l'hora d'analitzar el discurs públic, però no són, precisament, l'objectiu

d'aquest treball.²⁸ Aquí el que ens interessa remarcar és que, quan parlem de l'acte de **legitimació** que s'assoleix a través del discurs, hem d'entendre que es tracta d'un acte discursiu que només es pot considerar reeixit si s'obté l'aprovació normativa del contingut, del continent i de la interacció. És a dir, un govern solament pot aconseguir legitimar la seva política si legitima també la forma del seu discurs i el protocol de la interacció (normes que imposa l'activitat de parla a través de la qual se sol·licita la legitimació).

El corpus que constitueix l'objecte del nostre estudi és, per tant, un discurs prèviament **legítimat**, atès que la interacció en la qual es produeix i la forma que adopta són les que preveu la normativa que regula les comissions d'estudi parlamentaris. No obstant això, s'hi observa la necessitat dels diferents grups de **legitimar** les seves representacions, accions i opinions; és a dir, de **justificar** la seva existència social. Per tant, com esmenta Van Dijk (1998) una de les principals funcions socials de la ideologia és la **legitimació**²⁹:

ideologies form the basic principles of group-internal legitimation. They do so by specifying the ideological categories of membership criteria, the activities, the goals, the social position, the resources (or power base) as well as the norms and values for each group. These norms and values not only regulate and organize the actions of group members, but also may be used to justify (or indeed to challenge) the social position of the group in relation to other groups. (Van Dijk, 1998: 257-258)

En definitiva, per legitimar les pròpies accions, un grup social necessita mostrar que els seus principis bàsics són justos i rectes i que els dels altres grups molt probablement no ho són. En conseqüència els grups que s'oposin ideològicament al propi grup seran sistemàticament deslegitimats. D'entre les deslegitimacions més

²⁸ Diversos autors s'han interessat per les estratègies de *legitimació* :

- J.B. Thompson (1990), per exemple, quan distingeix els *general modes of operation of ideology*, esmenta: *legitimation, dissimulation, unification, fragmentation* i *reification*.
- Teo van Leeuwen (1995), fa referència a el que ell anomena la "gramàtica de la legitimació", que consta de categories com:
 - autorització*: basada en l'autoritat de la tradició, el costum, la llei o de certes persones.
 - racionalització*: basada en la utilitat de l'acció institucional i en el valor cognitiu del coneixement acceptat.
 - avaluació moral*: basada en les normes.
 - etc.

²⁹Per Van Dijk (1998: 255), la **legitimació** és la contrapartida institucional de la justificació

habituals que pateixen els grups minoritaris, en general, i el immigrants, en particular, Van Dijk (1998: 259) esmenta:

- *Deslegitimació de la pertinença*: ells no pertanyen a aquest país, no són els nostres veïns, no els podem considerar dels nostres.
- *Deslegitimació de les accions*: ells no tenen dret a fer el que fan ni a dir el que diuen com, per exemple, treballar aquí o acusar-nos de racistes. El seu comportament és sovint delictiu.
- *Deslegitimació dels objectius*: ells només vénen aquí a aprofitar-se del nostre sistema de benestar.
- *Deslegitimació de les normes i els valors*: els seus valors no són els nostres. Ells haurien d'adaptar-se a la nostra cultura.
- *Deslegitimació de l'accés als recursos socials*: ells no tenen el mateix dret que nosaltres al treball, a l'habitatge, a l'assistència sanitària, etc.

En resum, les principals categories identificadores d'un determinat grup social poden ser deslegitimades si es considera que aquest grup atempta contra el "statu quo"; és a dir, contra els principis i valors que sostenen els grups dominants. I, òbviament, aquestes estratègies de **legitimació** i **deslegitimació** comporten els moviments usuals d'autopresentació positiva del propi grup i de presentació negativa dels altres. Si es deslegitima el discurs dissident o opositor (i es deterioren els processos normals de comunicació i persuasió) serà més difícil la construcció d'ideologies alternatives.

1.3.2. La metodologia hermenèutica de Thompson

Thompson, a la seva obra *Ideology and modern culture* (1990), presenta una metodologia d'anàlisi de les ideologies basada en la tradició hermenèutica.

Concretament, destaca els treballs de filòsofs hermenèutics com Dilthey, Heidegger, Gadamer i Ricoeur que recorden que *the study of symbolic forms is fundamentally and inescapably a matter of understanding and interpretation*.

Un dels aspectes especialment interessants d'aquest plantejament és que els fenòmens socials són tractats com a **formes simbòliques** i, en conseqüència, com a **construccions mentals**. No obstant això, la hermenèutica també recorda que *the subjects who make up the subject-object domain are, like social analysts themselves, subjects capable of understanding, of reflecting, and of acting on the basis of this understanding and reflection* (p. 275). És a dir, les nostres **representacions** (construccions mentals) determinen les nostres **accions**.

Thompson, a més a més, s'adscriu a la línia historicista de Gardner i entén que **l'experiència humana** és sempre **històrica**, en el sentit que una nova experiència és sempre assimilada mitjançant els residus del passat. Ara bé: *the residues of the past are not only a basis upon which we assimilate new experiences in the present and the future: these residues may also serve, in specific circumstances, to conceal, obscure or disguise the present* (p. 277). Per consegüent, els éssers humans tenen tendència, segons Thompson, a “convocar els esperits del passat” per disfressar el present.

En definitiva, els fenòmens i objectes socials esdevenen, des d'aquesta perspectiva, formes simbòliques d'un domini pre-interpretat que cal re-interpretar segons les circumstàncies de cada moment històric.

Thompson (1990) considera que una bona manera d'analitzar les **ideologies** és aproximar-s'hi mitjançant els mètodes que ens facilita l'hermenèutica. I, per tal d'assolir una anàlisi operativa, estableix una distinció entre *hermeneutics of everyday life* (L'hermenèutica de la vida quotidiana) i *depth hermeneutics* (l'hermenèutica profunda)³⁰. **L'hermenèutica de la vida quotidiana** es basa en la *interpretation of doxa*; és a dir, en la interpretació de les formes simbòliques que fan els usuaris i no

³⁰ El terme *depth hermeneutics* prové dels treballs de Ricoeur.

en les de l'analista extern. **L'hermenèutica profunda** requereix, en canvi, l'elaboració interpretativa d'un expert.

Concretament, la idea de Thompson és que, en les recerques del domini social, el procés d'interpretació pot ser mediatitzat per mètodes objectivables i que, en conseqüència, **l'hermenèutica profunda** pot oferir un marc metodològic adequat per analitzar la conducta cultural, en general, i les ideologies, en particular.

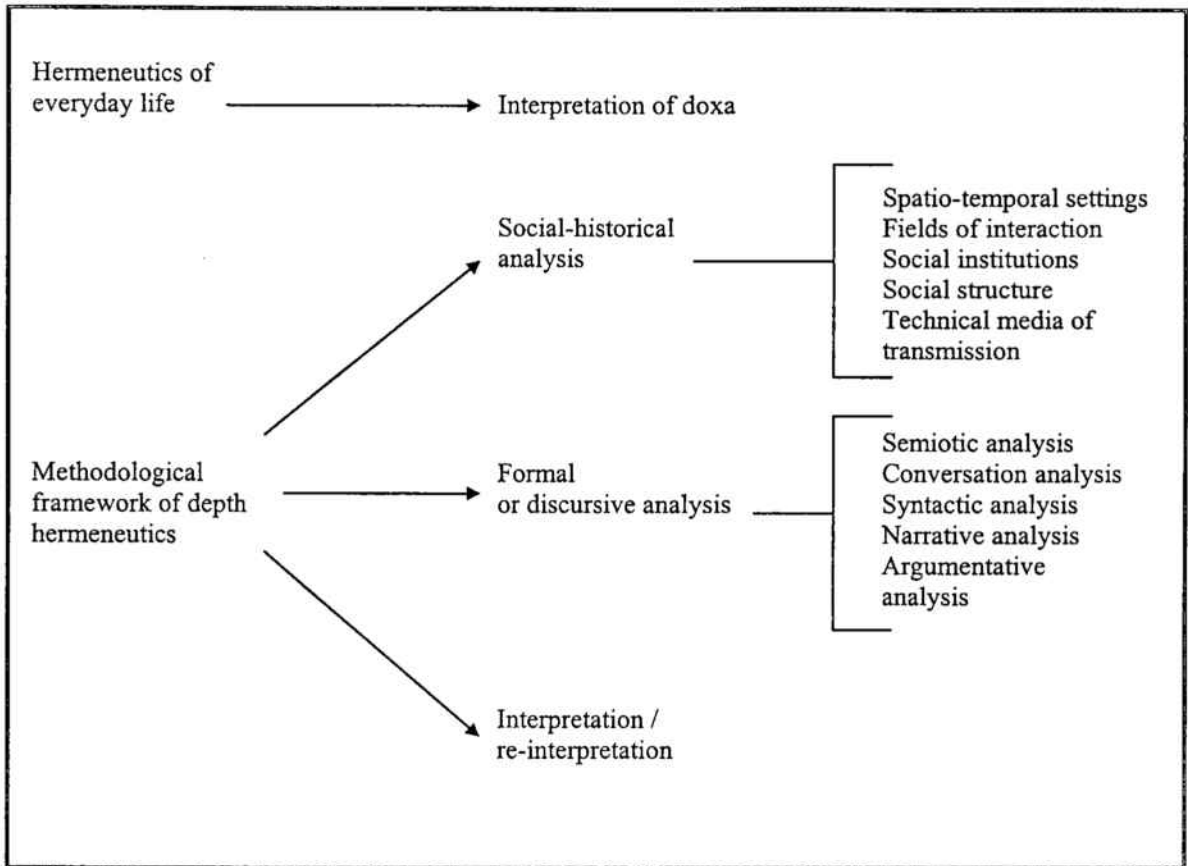
Des d'aquesta perspectiva, l'anàlisi de la cultura i de les ideologies pot construir-se com un estudi de les formes simbòliques en relació als processos històrics específics i als contextos socialment estructurats, a través dels quals aquestes formes simbòliques han estat produïdes, transmeses i rebudes.³¹ Breument, l'anàlisi de la cultura i de les ideologies esdevé, així, l'estudi de les construccions mentals i de la contextualització social d'aquestes formes simbòliques.

Thompson, com ja ha estat esmentat, dirigeix la seva atenció a les relacions que s'estableixen entre "sentit" i poder. Concretament, focalitza l'anàlisi de com les formes simbòliques poden ser usades per establir i sostenir relacions de dominació. Des d'aquesta perspectiva l'anàlisi de les ideologies assumeix un caràcter crític.³²

La proposta metodològica de Thompson, a l'entorn del que ell anomena **l'hermenèutica profunda**, consta de tres fases. Fases que no s'han d'interpretar com a estadis discrets d'un mètode seqüencial, sinó com a distintes dimensions analítiques d'un complex procés interpretatiu (fig 6.1; p. 281):

³¹ Cal buscar aquests plantejaments en el darrer Wittgenstein, a la fenomenologia de Husserl, a l'enfocament etnometodològic de Garfinkel. Tots presenten orientacions analítiques que tenen en compte aquest principi.

³² *Crític* s'usa aquí en el sentit que divulgat l'ACD.

La selecció de les fases d'anàlisi dependrà, en la pràctica, dels objectes específics que volem analitzar i del tipus d'informació que cerquem. Per tant, com que l'*anàlisi socio-històrica* no és l'objectiu del nostre treball, deixarem de banda la seva descripció i ens centrarem en la descripció de l'*anàlisi formal o discursiva*.

Pel que fa a la descripció de l'*anàlisi formal o discursiva*, seguirem l'ordre que s'estableix a l'esquema. Segons Thompson, *Semiotics* és un terme molt general i, a més, hi ha hagut diversos autors, des de Saussure i Peirce a Barthes, Eco o Voloshinov, el treball dels quals pot considerar com una aportació a la Semiòtica. Ell, però, no desitja fer una revisió d'aquests treballs i proposa la seva pròpia visió de l'anàlisi semiòtica: *I shall regard semiotic analysis as the study of the relations between the elements which compose a symbolic form or sign, and of the relations between these elements and those of a broader system of which this symbolic form or sign may be part.* L'anàlisi semiòtica, entesa en aquest sentit, comporta una

abstracció de les condicions socio-històriques de la producció i recepció de les formes simbòliques i focalitza les formes simbòliques en sí mateixes. Concretament n'analitza els trets estructurals interns, els elements constitutius i interrelacions, i els connecta amb el sistema, o codi, del qual formen part. Es tracta, per tant, una anàlisi estructural convencional.

Una altra de les perspectives que es pot adoptar en l'anàlisi del discurs, com a forma simbòlica, és l'*anàlisi de la conversa*. Aquest terme ens remet a un ampli corrent d'investigacions que van iniciar Harvey Sacks, Emanuel Schegloff, entre altres, i que, des de mitjans dels 60, s'interessa per l'estudi sistemàtic de les interaccions lingüístiques. Segons Thompson, una de les principals limitacions de l'anàlisi conversacional és que no es té en compte les condicions socio-històriques de la interacció.

El discurs també pot ser analitzat focalitzant la perspectiva que ofereix l'*anàlisi sintàctica*. Aquest tipus d'anàlisi s'interessa per la pràctica sintàctica o gramatical — no per la gramàtica dels gramàtics, sinó per la gramàtica o sintaxi del discurs quotidià. Una versió interessant d'aquest tipus d'anàlisi es pot trobar en els treballs de R. Fowler, R. Hodge, G. Kress, T. Trew (1979), entre altres. Inspirats en els escrits lingüístics de Halliday, aquests autors examinen com operen les formes gramaticals de la llengua en la construcció de les representacions socials. Les nominalitzacions, les formes passives, les marques de modalitat, el sistema de pronoms, les marques associades al gènere, etc. en són diferents exemples.

Una altra perspectiva d'anàlisi de les formes discursives és la que Thompson anomena anàlisi de l'*estructura narrativa*. El pioner d'aquests tipus de treballs va ser Propp, amb l'anàlisi del relat popular rus. Posteriorment, aquest corrent ha estat seguit per nombrosos autors contemporanis com Barthes, Lévi-Strauss, Bremond, Greimas, Todorov i Genette. Des d'aquesta perspectiva, la narració es pot considerar, en l'ampli sentit de la paraula, un discurs que relata una seqüència de fets; i els elements de la narració, ja siguin reals o imaginaris, es defineixen per les relacions que estableixen entre ells. Per tant, estudiant l'estructura narrativa podem identificar

les desviacions específiques que operen a l'interior de cada narració i dilucidar el seu rol en el relat de la història. Segons Thompson, són interessants les anàlisis iniciades per Propp i continuades per Greimas perquè miren de proposar un model bàsic comú al relat popular rus i a la novel·la moderna.

Finalment, la darrera perspectiva d'anàlisi que esmenta Thompson és l'*anàlisi argumentativa*. Segons ell, les construccions lingüístiques supra-fràsiques poden contenir cadenes de raonaments que es poden reconstruir en diversos sentits. Aquestes cadenes de raonaments no es construeixen generalment, com una suma d'arguments vàlids, com en la forma sil·logística tradicional, sinó que més aviat es construeixen com a "models d'inferència" que ens porten d'un tema a una altre. El propòsit de l'anàlisi argumentativa és, i en això coincideix amb G. Vignaux, reconstruir i fer explícits els models d'inferència que caracteritzen el discurs.

La tercera i última fase de l'hermenèutica profunda consisteix en el que Thompson anomena *interpretació / re-interpretació*. Concretament, la interpretació s'esdevé com a resultat de l'anàlisi formal (o discursiva) i de l'anàlisi socio-històrica, però va més enllà dels límits que aquestes anàlisis imposen. La interpretació no és, per a Thompson, una suma de dades, sinó un producte de *síntesi*, una construcció *creativa*, que transcendeix les dimensions estructural i social de les formes simbòliques.

Ara bé, el procés d'interpretació, mediatitzat pels mètodes de l'hermenèutica profunda, és simultàniament un procés de *re-interpretació*. En la construcció de la interpretació estem re-interpretant un domini pre-interpretat; estem projectant un possible significat diferent del significat construït pels subjectes que constitueixen el món socio-històric. Des d'aquesta perspectiva el procés d'interpretació és un procés arriscat i conflictiu: *The possibility of a conflict of interpretation is intrinsic to the very process of interpretation.* (p. 290). Cosa que ens obliga a ser especialment rigorosos en el tractament de les dades.

En el treball de recerca que volem dur a terme amb aquesta tesi, assumim completament la proposta metodològica que acabem de descriure. No obstant això, hi

introduïm variants com, per exemple, l'orientació cognitivo-argumentativa que proposem o la reformulació de la composició dels nivells d'anàlisi formal.

1.3.3. Representacions socials i argumentació

Al llarg d'aquest capítol —i, més concretament, en els apartats en què hem parlat de la persuasió i de *l'hermenèutica profunda* de Thompson— hem anat mostrant que una de les funcions del discurs ideològic és incidir en les representacions que els individus i els grups construeixen del món. I hem postulat que aquesta funció ha de ser considerada necessàriament com a **argumentativa**. Per consegüent, proposem entendre l'**argumentació** com una **activitat** que té com a objectiu intervenir en les representacions, les opinions, les actituds i els comportaments d'altri, a través del **discurs**. De fet, aquest plantejament, es troba ja en autors com J.B. Grize (1990: 40):

Telle que je l'entends, l'argumentation considère l'interlocuteur, non comme un objet à manipuler, mais comme un *alter ego* auquel il s'agira de faire partager sa vision. Agir sur lui, c'est chercher à modifier les diverses représentations qu'on lui prête, en mettant en évidence certains aspects des choses, en en occultant d'autres, en en proposant de nouvelles et tout cela à l'aide d'une schématisation appropriée.

Contràriament a l'opinió de Grize, per a nosaltres, no queda tant clar que aquest tipus d'activitats discursives no siguin, en moltes ocasions, manipuladores.

1.3.3.1. Esquema bàsic de l'argumentació

Tal com l'acabem de presentar, l'argumentació és, per a nosaltres, una activitat discursiva que té com a objectiu intervenir en les representacions, opinions, actituds i comportaments d'altri. Ara bé, aquesta **activitat discursiva** quines **característiques estructurals** té?

Segons Plantin (1996), l'argumentació confronta necessàriament discursos antagònics: cada discurs argumentatiu engendra el seu contradiscurs, que pot ser explícit o implícit, real o hipotètic. El discurs argumentatiu necessita, per la seva

pròpia naturalesa, presentar un punt de vista —ja sigui en forma d'unitat lèxica, d'estructura sintàctica o d'arguments— en contra d'altres punts de vista; necessita refutar altres maneres d'entendre el món per poder defensar la pròpia. Per tant, el discurs argumentatiu és de naturalesa polifònica: es constitueix en la confrontació, real o fictícia, de distintes veus.

Ch. Plantin (1996: 20) proposa el següent esquema per descriure les operacions bàsiques del discurs argumentatiu:

a) *Discurs del "Proposant"*³³

b) *El discurs de l'"Oposant" reconstrueix el discurs del "Proposant"*

On *el discurs del proposant* és un discurs real o imaginari que serveix a l'*oposant* de contrapunt per articular la seva pròpia proposta. La reconstrucció del discurs del *proposant* en el discurs de l'*oposant* no ha de ser necessàriament explícita, n'hi ha prou que l'interlocutor tingui interioritzada la representació del discurs contra el qual l'*oposant* construeix el seu.

A les preguntes de la comissió que analitzem en aquest treball, a la *CEITE*, s'hi observa clarament aquest esquema bàsic: el discurs del proposant i el de l'oposant, el discurs i el contradiscurs. Cal tenir, però, en compte que els discursos contra els quals els parlamentaris organitzen la seva argumentació no es corresponen necessàriament amb discursos de grups polítics concrets, sinó que s'han d'entendre com a discursos virtuals. És a dir, quan un representant parlamentari formula una pregunta esquematitza una representació del món, la que proposa ell en nom del seu partit, i la confronta a totes les altres representacions possibles, sobretot a aquelles que considera més antagòniques, siguin o no siguin defensades pels representants dels grups presents a la comissió. Dit d'una altra manera, el discurs del *proposant* és una altra perspectiva possible, un contrapunt sempre present en qualsevol discurs encara que no es materialitzi en aquella situació concreta.

³³ Com que no hem trobat cap traducció millor, hem optat per mantenir els termes de Ch. Plantin (1996:20): *proposant* i *oposant*.

Tot i així, és evident que els discursos que serveixen de contrapunt als contradiscursos dels representants parlamentaris solen ser els discursos *adversos*, i varien segons el tema que es planteja. Per exemple, si es planteja la qüestió dels contingents d'immigrants, el discurs dels defensors de la no-limitació s'oposarà argumentativament al contradiscurs dels detractors; si es planteja alguna cosa relacionada amb la situació de la dona immigrada, el discurs feminista s'oposarà argumentativament al discurs no-feminista; i així amb tots els temes possibles. Per tant, no es tracta en principi d'oposar el contradiscurs progressista al discurs conservador, i *viceversa*; sinó que cal analitzar amb rigor com s'articulen els discursos i contradiscursos dels diferents grups en relació a determinats temes. Després, si cal, es podran fer aquest tipus de generalitzacions.

1.3.3.2. *Vers un model cognitiu de l'argumentació*

L'argumentació, hem dit, és una activitat discursiva que contraposa visions antagòniques del món amb l'objectiu de legitimar la pròpia. És a dir, argumentem per **persuadir**, per incidir en els **models mentals** dels interlocutors i aconseguir, primer de tot, una **adhesió cognitiva**. Si s'aconsegueix que l'interlocutor arribi a compartir, en bona part, la nostra **representació** d'un objecte, fet o esdeveniment social, s'aconsegueix també incidir en les seves opinions, valors i actituds, atès que els **models mentals** no es construeixen al marge de les emocions i sentiments que aquests objectes, fets o esdeveniments ens provoquen (Vegeu: 1.1.1.6.). Per consegüent, nosaltres ens alineem en el que es podria anomenar **model cognitiu de l'argumentació**.

Vignaux (1988) comenta que, després de la lectura de l'obra de Culioli, li va semblar haver trobat una orientació interessant. Culioli (1983) no s'acontenta amb la descripció del valor dels elements lingüístics segons la seva disposició en els enunciats, sinó que analitza les *operacions* que es posen de manifest a través de les múltiples formes que prenen les nostres activitats de llenguatge en situacions d'enunciació; és a dir, de confrontació amb altri i amb el món.

Ara bé, parlar d'*operacions* implica, segons Vignaux (1988) concebre que hi haurà regularitats "subjacents" a totes les nostres maneres d'enunciar, fonamentades en un mateix sistema que és "la llengua". Cosa que obliga a formular la hipòtesi de l'existència d'*universals* que intervenen en la manera de "representar-nos el món" i d'actuar-hi simbòlicament, més enllà de la diversitat de les llengües. L'objectiu de Vignaux serà, per tant, establir els jocs cognitius comuns a les múltiples classes d'argumentació. En concret, tipifica tres tipus d'*operacions cognitives* (Vignaux, 1988: 189):

a) *Les identifikacions-diferenciacions*: Tot acte d'enunciació selecciona els objectes del discurs mitjançant la "designació"; és a dir, marca l'existència d'alguna cosa sota la forma de denominació d'un objecte, d'una situació, d'una noció. En conseqüència, tota *identifikació* comporta una *diferenciació*: triem parlar d'una cosa i no d'una altra. I, a més a més, per identificar-diferenciar cal atribuir als objectes designats característiques, propietats i una certa "naturalesa".

b) *Les estabilitzacions-desestabilitzacions*: La finalitat de tota enunciació consistirà o bé a "confirmar" allò que s'ha donat com a "existent" ("estable", "natural", "veritable") o bé a "qüestionar-ho", "discutir-ho", "negociar-ho". Dit d'una altra manera, en uns casos es tractarà de delimitar i fonamentar els sentits ja construïts i, per tant, de "tancar" els camps de significació atribuïts als objectes o a les representacions del món, i, en uns altres, de "desplaçar" les fronteres dels camps semàntics, de modificar-ne l'extensió, amb l'objectiu de desestabilitzar les concepcions, o les representacions del món proposades.

c) *Les apropiacions-desapropriacions*: Tot acte de parla marcarà i particularitzarà la relació entre el subjecte enunciatiu, individual o col·lectiu, i allò que enuncia; o, més específicament, entre el subjecte enunciatiu i els tipus d'univers que ha triat d'evocar. Aquí intervindran tots els jocs de "modalitat" que permeten establir la distància entre aquests dos elements; és

a dir, marcar el grau d'adhesió (convicció, certesa, creença, prudència, etc.) que manifesta l'enunciador envers allò que enuncia.

En aquest treball observarem com algunes d'aquestes operacions es materialitzen en les pràctiques discursives que es duen a terme a la *CEITE*.

1.4. CONCLUSIONS

Parlar de **representacions socials** és entendre que la manera d'expressar-se i de "teoritzar" d'un grup sobre la vida quotidiana porta els individus que constitueixen aquest grup a construir una determinada realitat i, en conseqüència, a tenir un determinat comportament (Moscovici). Per tant, parlar de **representacions socials** és postular l'existència d'una "cognició social" que incideix directament en la "cognició individual". Per aquesta raó, creiem que és fonamental analitzar les operacions mentals que realitzen els éssers humans en l'adquisició i organització de la informació (o del coneixement).

Ara bé, les representacions socials no sorgeixen del no-res, sinó que es construeixen sobre la base d'una història, una cultura i unes creences col·lectivament compartides. Quan aquestes creences són només compartides pels membres d'un grup, i no per tota la col·lectivitat, i serveixen per sostenir i reproduir relacions de poder, aleshores considerarem que aquestes creences són ideològiques (Thompson). En conseqüència, entendrem que les **ideologies** són la base axiomàtica de moltes de les **representacions socials** (Van Dijk). Raó per la qual creiem que es possible defensar que l'estudi de les representacions socials podria substituir l'estudi de les ideologies (Jodelet).

El **pensament representatiu** hem observat que té uns trets generals que el caracteritzen, per oposició a altres tipus de pensament (com podria ser l'especialitzat); però, tot i així, s'hi poden observar distintes tendències. Nosaltres hem optat per diferenciar dos tipus de pensament social: el *sociocèntric* i el

descentrat (Windisch), que il·lustren dues maneres força distintes d'entendre la realitat social, sobretot pel que fa a temes com el que analitzem en aquest treball. Quant a les **representacions xenòfobes**, creiem que cal distingir entre les que es posen especialment mitjançant distintes formes simbòliques que adopten grups manifestament racistes i aquelles que subtilment es construeixen en situacions i activitats a les quals mai ningú no aplicaria aquest qualificatiu. Per consegüent, una de les preguntes que ens formulem en aquesta tesi és: en quina mesura el pensament no-racista³⁴ amaga representacions i actituds xenòfobes?

Les representacions socials necessiten, però, un suport formal per ser construïdes i reproduïdes. Aquest suport formal es pot trobar en qualsevol sistema semiòtic, però és el **discurs** el que realitza, prioritàriament, aquestes funcions. Dit d'una altra manera, les estratègies que solen utilitzar les **ideologies** per incidir en la construcció i reproducció de les **representacions socials** són sobretot **estratègies discursives**: diferenciacions, unificacions, estandarditzacions, eternalitzacions, naturalitzacions, nominalitzacions, passivitzacions, etc. (Thompson).

Estratègies discursives que, atesa la seva incidència cognitiva, caldrà considerar **argumentatives**. Per a nosaltres, totes les operacions lingüístiques tenen una incidència cognitiva més o menys rellevant. Ara bé, quan aquestes operacions lingüístiques formen part d'una **activitat discursiva** que té com a objectiu explícit **incidir en la construcció de les representacions** que els individus i els grup construeixen del món, aleshores aquesta activitat discursiva esdevé necessàriament argumentativa (Vignaux).

³⁴ Cal recordar que no-racisme i anti-racisme no són pas la mateixa cosa.

El discurs parlamentari

2. El discurs parlamentari	89
2.1. El joc parlamentari de les comissions d'estudi	90
2.1.1. Què és una comissió d'estudi parlamentària (CEP)?	93
2.1.2. Descripció de la interacció d'una comissió d'estudi parlamentària	94
2.1.2.1. Les posicions interaccionals	97
2.1.2.2. La cortesia parlamentària	100
2.1.2.3. La pregunta des del punt de vista de la interacció	102
2.2. La pregunta d'una comissió d'estudi parlamentària (CEP)	103
2.2.1. Les macropreguntes (superestructura de la intervenció)	104
2.2.1.1. Preguntes que contenen la resposta	108
2.2.1.2. Adhesió a determinats valors	109
2.2.1.3. Legitimacions / autojustificacions	110
2.2.1.4. Deslegitimacions	112
2.2.2. Les micropreguntes	113
2.2.2.1. Esquema general de la pregunta	114
2.2.2.2. Pregunta i asserció. Oposició o gradació?	116
2.2.2.2.1. Assercions <i>versus</i> pregunta	117
2.2.2.2.2. Preguntes <i>versus</i> assercions	119
2.2.2.3. Preguntes interrogatives i preguntes argumentatives	121
2.2.2.3.1. La pregunta argumentativa	122
2.2.2.3.2. Tipus de pregunta argumentativa	124
2.2.2.4. La pregunta com a tematització	125
2.3. La Comissió d'Estudi Parlamentària sobre la Situació a Catalunya de la Immigració de Treballadors Estrangers (CEITE)	126
2.3.1. Composició de la CEITE	127
2.3.2. Nivell de participació	127
2.3.3. Els compareixents	128
2.4. Conclusions	129

El discurs parlamentari

La lingüística general del texto puede, sin duda, deslindar la clase de los textos determinados en su configuración por el valor práctico de lo eficaz. Pero los discursos políticos no són los únicos discursos determinados por este valor. Discursos orientados hacia el valor de lo eficaz y en los que, por tanto, predomina la función apelativa los hay en toda la vida práctica, en todo tipo de relaciones humanas, desde el amor hasta el comercio, el deporte y la enseñanza, no sólo en la vida y actividad política como tal. Y los procedimientos lingüísticos (o “retóricos”) son análogos en todos estos casos: los discursos políticos no constituyen una clase por su forma o estructura lingüística, sino por su contenido extralingüístico. (E. COSERIU, 1987: 17)

Aristòtil, a la *Retòrica*, distingia tres gèneres discursius: el deliberatiu, el judicial i l'epidíctic. A cadascun li corresponia un auditori i tenien una funció social molt precisa. L'objectiu del gènere **deliberatiu** era aconsellar sobre el que es considerava més útil a la societat i s'adreçava als membres de l'assemblea política. El gènere **epidíctic**, en canvi, tenia com a objectiu lloar o censurar. Era considerat el menys argumentatiu dels tres, i s'utilitzava preferentment per elogiar un difunt o homenatjar un heroi davant d'un auditori que compartia els mateixos valors que l'orador. Segons Perelman (1989: 102), en l'actualitat, el discurs epidíctic ha passat a formar part dels altres dos tipus de discursos, atès que la seva funció prioritària és augmentar la intensitat d'adhesió als valors comuns de l'auditori i de l'orador. Per tant, el **discurs parlamentari** s'haurà d'entendre com un gènere oral, bàsicament deliberatiu, però que conté alguns trets propis de l'epidíctic.

Ara bé l'anàlisi que durem a terme en aquest capítol no s'orientarà envers la perspectiva del gènere, sinó envers la perspectiva de la *activity type*. De fet, la descripció que presentarem aquí podria ser considerada, en molts aspectes, com una descripció de gènere; però nosaltres entenem que és més operatiu no entrar en aquest tipus de consideracions i descriure les **Comissions d'Estudi Parlamentàries (CEP)** com un tipus d'**activitat** específica. Per tant, el propòsit d'aquest capítol serà:

- Descobrir les regles del *joc* que regulen l'activitat d'una CEP.
- Presentar els trets que la tipifiquen com un tipus concret d'interacció institucional.
- Descriure la forma i la funció de les unitats discursives que constitueixen aquesta interacció.
- Analitzar com s'estructuren aquestes unitats discursives i com aquesta estructura pot tenir una incidència cognitiva.

2.1. El joc parlamentari de les Comissions d'Estudi

Wittgenstein a *Investigacions Filosòfiques* (1983) [1958] insisteix reiteradament que per entendre el significat dels enunciats (*utterances*) s'ha de conèixer la naturalesa de l'activitat en la qual aquests enunciats tenen un rol. Aquesta concepció de l'activitat lingüística forma part de la teoria dels "*jocs de llenguatge*" que entén l'activitat lingüística com una activitat condicionada pels jocs socials en què participem³⁵:

Però, ¿quants tipus de proposicions hi ha? ¿Potser assertió, pregunta i ordre? N'hi ha d'innombrables d'aquests tipus: innombrables tipus diferents d'utilització de tot allò que anomenem "signes", "paraules", "proposicions". I aquesta multiplicitat no és quelcom fix, donat un cop per sempre, sinó que sorgeixen nous tipus de llenguatge —tal com podem dir—, i d'altres envelleixen i són oblidats. (les transformacions de la matemàtica ens poden donar una *imatge aproximada* d'això.)

L'expressió "*joc de llenguatge*" ha de subratllar aquí que parlar el llenguatge és una part d'una activitat o d'una forma de vida. (I, 23)³⁶

Levinson (1992: 66-100)³⁷ insisteix a deixar clar que, per bé que la major part d'aquests plantejaments hagin estat incorporats a la *teoria dels actes de parla*, la proposta de Wittgenstein va més enllà; i que, per mostrar com s'usa i s'entén el llenguatge, no n'hi ha prou amb la distinció entre *speech acts* i *speech activities*, sinó

³⁵ La noció de *joc* és també present a l'obra de Goffman des del primer moment. Sembla ser que aquesta concepció de la interacció verbal la comença a desenvolupar a la seva tesi doctoral (1949-1951) i ja no l'abandonarà. El fet que Wittgenstein i Goffman utilitzin la mateixa imatge per il·lustrar la dinàmica social de les interaccions verbals ha de ser interpretat com una felicitat coincidència, atès que és del tot improbable que algun dels dos en tingués constància.

³⁶ L. WITTGENSTEIN, *Investigacions Filosòfiques*. Traducció de J.M. Terricabras. Ed. Laia, Barcelona, 1983.

³⁷ Aquest capítol és una nova versió d'un article de LEVINSON aparegut a *Pragmatics Microfiche*, vol. 3. Maig, 1978.

que cal una teoria pragmàtica més completa. Per il·lustrar les mancances de la teoria dels actes de parla a l'hora de caracteritzar determinats enunciats, Levinson utilitza l'exemple d'un partit de cricket, que òbviament no podem considerar un tipus de *speech activity*, i diu: en un partit de cricket predomina generalment el silenci, però hi ha un cert nombre de crits distintius que van marcant l'evolució del partit. Com s'han d'interpretar aquests crits? És absolutament impossible descriure'n el significat o la funció sense referir-se al rol que mantenen dintre del partit. I conclou postulant que les situacions en què generalment utilitzem el llenguatge són, en alguns aspectes, comparables al partit de cricket. El tret comú seria, concretament, que la comprensió d'allò que es diu depèn de la comprensió del "joc de llenguatge" en el qual ha estat dit.

Per caracteritzar aquesta dinàmica dels parlants, Levinson introdueix la noció d'*activity type*, que aplicarà a cadascuna de les interaccions regulades socialment i culturalment. Interaccions, *jocs*, amb regles³⁸ pròpies i objectius definits que constitueixen l'entrellat social i que, per tant, consten d'un conjunt de propietats estructurals que restringeixen el tipus de contribucions que s'hi poden donar³⁹:

My notion is to be preferred for present purposes because it refers to any culturally recognized activity, whether or not that activity is coextensive with a period of a speech or indeed whether any talk takes place in it at all (...). In particular, I take the notion of an activity type to refer to a fuzzy category whose focal members are goal-defined, socially constituted, bounded, events with *constraints* on participants, setting, and so on, but above all on the kinds of allowable contributions. Paradigm examples would be teaching, a job interview, a jural interrogation, a football game, a task in a workshop, a dinner party, and so on.⁴⁰

El cert és que el coneixement que necessitem per fer inferències adequades depèn molt més del coneixement específic que adquirim en activitats socials concretes que no pas del coneixement general del món. Si ens plantegem, per exemple, com ho haurem de fer tot seguit per analitzar l'activitat d'una CEP, en què consisteix l'acte il·locutiu de "preguntar, ens adonarem que varia considerablement d'una situació a

³⁸ Amb paraules de J. Searle, diríem que es tracta de *regles constitutives*, sense les quals el joc social, l'activitat, no seria possible.

³⁹ Nocions com les de *speech event* (Gumperz, 1972) o *episode* (Hymes, 1972) són, en alguns aspectes, parcialment equivalents a la d'*activity type*.

⁴⁰ LEVINSON, S. C. (1992) "Activity types and language", p. 69.

una altra. Només cal que observem distintes activitats que s'organitzen a l'entorn de la pregunta, per constatar que pot consistir en activitats molt diferents.

En aquest sentit, la noció d'*activity type*⁴¹ resulta especialment operativa, atès que introdueix un nou factor que determina el valor de "la pregunta": el de l'activitat en què aquesta es formula. Activitat que posa de manifest la diversitat de sentits que pot tenir el fet de preguntar (en un judici, en un consultori mèdic, en una aula o en una comissió parlamentària) i les restriccions semàntiques que afecten el contingut representacional. Dit d'una altra manera, l'*activity type* imposa restriccions lingüístico-discursives, orienta la representació de la referència i ens dóna la pauta del significat que hem d'atorgar als diferents actes de parla que s'hi esdevenen. Certament, "el sentit" es construeix, però es construeix en el transcurs d'una activitat concreta.

Preguntar en una aula, en el palau de justícia, en una comissaria de policia o en una comissió parlamentària no és pas el mateix; però sí que hi observem algun tret comú. Concretament, es posa de manifest que, en determinats jocs socials, els participants ocupen posicions absolutament asimètriques; és a dir, certs tipus de preguntes només les poden fer aquells que han estat legitimats per fer-les i que ocupen, per tant, una posició dominant. En general aquestes preguntes solen ser tan orientades que aquells que les han de respondre no poden dir allò que realment haurien volgut dir. En aquests casos preguntar no és preguntar, és escenificar el poder i les preguntes són part de l'estratègia (Harris, 1995: 117-135). Per tant, les màximes de Grice no ens serveixen per explicar situacions com les que acabem d'esmentar. Cosa ens fa qüestionar la validesa i l'interès dels "universals pragmàtics"⁴².

⁴¹ Per nosaltres, la noció de *activity type* és molt similar a la noció de *marc* (Goffman) i a la de *model de context* (Van Dijk). Potser la noció de *marc* és més àmplia i més vaga que la de *activity type*, i la noció de model de context focalitza més els aspectes cognitius. No obstant això, creiem que totes tres són igualment útils per explicar com el context intervé en la construcció del sentit.

2.1.1. Què és una Comissió d'Estudi Parlamentària (CEP)?

L'objectiu prioritari d'una CEP és dur a terme un estudi sobre un tema que el Parlament, a petició d'un o diversos grups, considera que cal analitzar. Aquest estudi es clou generalment amb l'elaboració d'un informe⁴³ que, en principi, ha de servir de base per a l'orientació de les polítiques que s'aplicaran a qüestions relacionades amb el tema estudiat.

Es tracta, per tant, d'intentar treballar en col·laboració des de la discrepància ideològica. Aquesta és una de les regles del joc, un principi convencionalment establert, que caracteritza l'*activity type* d'una CEP. No obstant això, la discrepància es fa palesa discursivament en la presentació i avaluació dels temes i en l'orientació de les preguntes. Podríem dir que l'objectiu implícit que mou el discurs de cadascun dels grups parlamentaris és la voluntat d'orientar l'estudi, i en conseqüència l'informe, cap als plantejaments que té la pròpia formació política de la qüestió que se sotmet a estudi. Resumint, direm que en una CEP s'observen clarament dos objectius: l'objectiu explícit de col·laborar conjuntament en la realització d'un estudi concret, i l'objectiu implícit d'orientar l'estudi vers els propis plantejaments socials.

La dinàmica d'una Comissió d'Estudi es podria resumir en els punts següents:

- La Comissió es constitueix amb representants de tots els grups que tenen representació parlamentària. El nombre de representants per Grup Parlamentari a la Comissió és proporcional al nombre de diputats que cada G. P. té a la Cambra.
- Un cop constituïda, la Comissió ha d'aprovar per votació la tria d'entitats, públiques i privades, que hauran de comparèixer per informar sobre temes que es considerin d'interès.

⁴² Potser podrien ser plantejades més com a *precondicions* necessàries per a un intercanvi comunicatiu cooperatiu i racional que no pas com a *condicions* que s'apliquen indiscriminadament a qualsevol interacció conversacional.

- Les sessions de la Comissió consisteixen a escoltar l'informe del/s representant/s d'alguna de les entitats seleccionades i a formular un seguit de preguntes.
- El nombre de preguntes sol ser el d'una pregunta (amb dret a repregunta i a rèplica) per diputat present, després de cada intervenció. Per aquesta raó, els Grups majoritaris, que són els que tenen més representació a la Comissió, són els que més pregunten.
- Les preguntes no han de ser necessàriament monotemàtiques. Per tant, una possible solució per a no intervenir diverses vegades, o davant la impossibilitat d'intervenir més d'una vegada, és fer una pregunta múltiple; és a dir, sobre diversos temes.
- Per poder preguntar s'ha de ser present a la sessió, la qual cosa vol dir que no es pot delegar la pregunta. Malgrat tot, si algun membre de la Comissió no pot assistir-hi, el pot substituir un diputat del seu mateix Grup.

2.1.2. Descripció de la interacció d'una Comissió d'Estudi Parlamentària

Tota interacció verbal es pot entendre com un seguit d'esdeveniments, el conjunt dels quals constitueix un "text" produït col·lectivament en un context determinat (Kerbrat, 1992:7)⁴⁴. A partir del model jeràrquic i funcional que proposa l'escola de Ginebra (Moeschler, 1985; Auchlin, 1988) direm que les unitats d'una interacció verbal s'organitzen jeràrquicament en "intercanvis" (unitat dialogal mínima),

⁴³ Aquest informe en el cas de la Comissió que analitzem aquí no es va elaborar mai.

⁴⁴ El procés mitjançant el qual s'arriba a produir un text entre els interactants és un procés complex en el qual s'han de prendre en consideració diversos elements situacionals, relacionals, etc. Una bona manera de descriure'ls és aplicar el model *SPEAKING* proposat pels seguidors de l'etnografia de la comunicació, concretament per D.HYMES (1972). Nosaltres no l'aplicarem perquè analitzar els 16 elements descriptius del model ens desviaria del nostre objectiu. Tot i així ens hi remetrem alguna que altra vegada quan ho creguem pertinent.

“intervencions” (unitat monològica màxima), i “actes de parla”⁴⁵. L’intercanvi (Ic) és la unitat de rang superior i consta d’intervencions (Iv); i la intervenció consta d’actes de parla (ap), que són les unitats de rang inferior. Vegem-ho esquemàticament:

organització jeràrquica: Ic ⊃ Iv ⊃ ap

Com hem esmentat anteriorment, tota interacció imposa restriccions que regulen l’orientació de la interacció, l’encadenament i la interpretació. És a dir, en una interacció cal que prèviament s’estableixin les regles del joc (les posicions i els rols dels interactants), ja sigui mitjançant una negociació o, com és el nostre cas, acceptant les que convencionalment han estat estipulades. Un cop establertes les regles del joc, cal assegurar que l’activitat que realitzen els interlocutors sigui en cada moment la que pertoca i que, a un tipus determinat d’intervenció, hi segueixi la intervenció que s’espera, i no qualsevol altra. Finalment, cal que el tema que s’introdueixi tingui continuïtat temàtica. En resum, presentant-ho de manera esquemàtica direm que en tota interacció s’observen:

- a) *restriccions interaccionals*: assegurin l’acord dels interactants en la manera de conduir la interacció.
- b) *restriccions il·locutives*: assegurin que la intervenció que segueix a una altra intervenció sigui adequada en aquella interacció.
- c) *restriccions temàtiques*: assegurin la continuïtat i l’orientació dels temes.

En el cas concret d’una comissió d’estudi parlamentària, l’estructura ritualitzada de la interacció, un cop oberta la sessió, consisteix en:

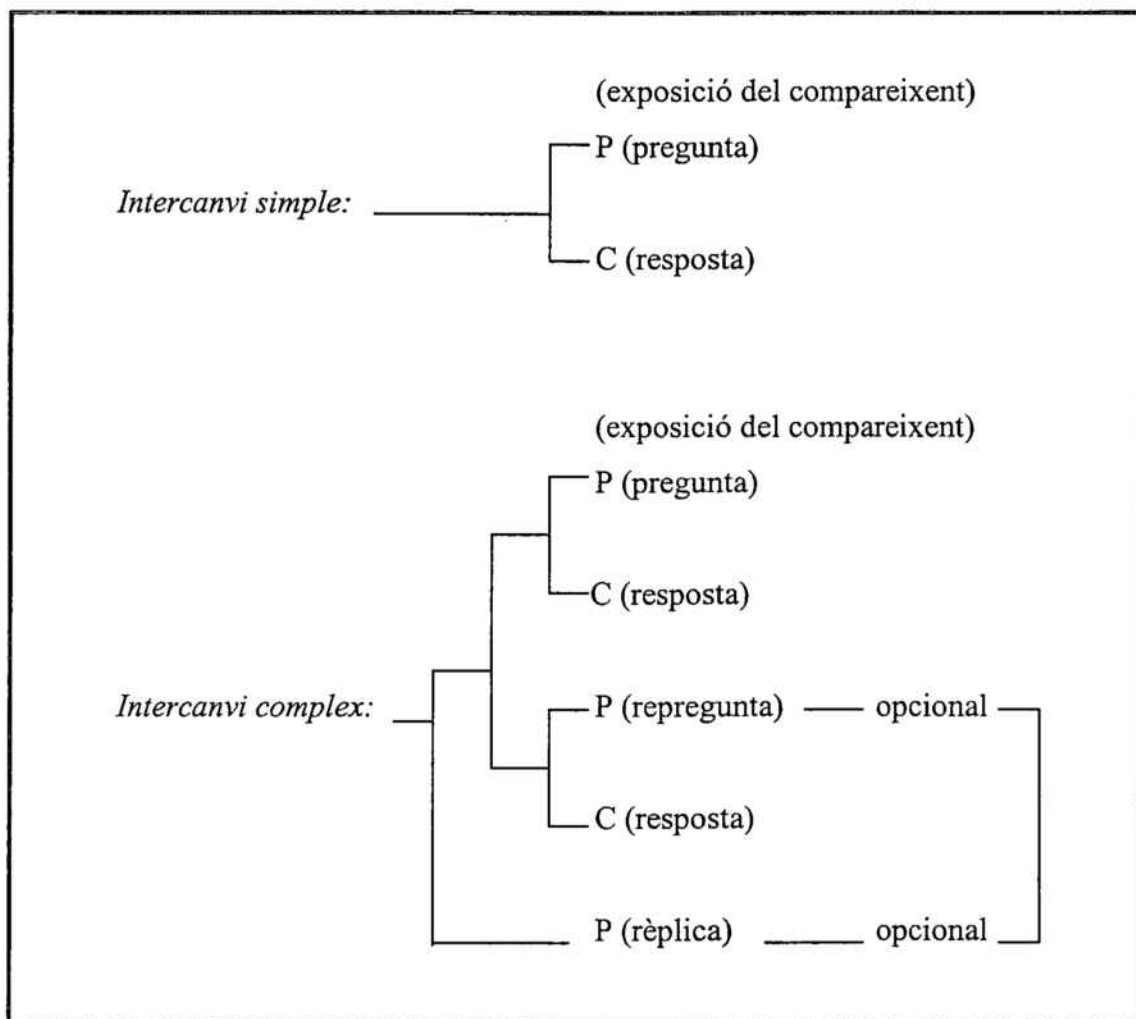
⁴⁵ Emprarem aquestes unitats: *intervenció*, *intercanvi* i *acte de parla* tal i com han estat definides per J. MOESCHLER (1985: 81-82).

- *Primera intervenció*: **Exposició**, per part del representant de la institució pública o privada que compareix, del treball que han fet en relació al tema d'estudi.
- *Segona intervenció*: **Pregunta** que adreça el representant del grup parlamentari que té el torn de paraula al compareixent.
- *Tercera intervenció*: **Resposta** del compareixent a la pregunta que li ha adreçat el representant parlamentari.
- *(Quarta intervenció)⁴⁶*: **repregunta** que el representant parlamentari té el dret de formular a partir de la informació que li ha aportat la resposta del compareixent.
- *(Cinquena intervenció)*: **resposta** del compareixent a la repregunta.
- *(Sisena intervenció)*: **rèplica** en la qual el representant parlamentari expressa el seu desacord envers algun plantejament del compareixent.

L'*intercanvi* se sol definir com la unitat dialogal més petita que forma part de la interacció. Els intercanvis poden ser *simples* o *complexos*, segons estiguin formats per dos o més torns de paraula (*intervencions*). Per descriure la interacció d'una CEP, proposem que es consideri *intercanvi simple* aquell que contingui l'exposició del compareixent, la pregunta del representant parlamentari i la resposta del compareixent. Si l'intercanvi conté, a més a més, repreguntes, respostes a les repreguntes i rèpliques es considerarà un *intercanvi complex*. Vegem-ho esquemàticament⁴⁷:

⁴⁶ Els parèntesis indiquen que aquesta intervenció és opcional.

⁴⁷ *P* equival a representant parlamentari i *C* a compareixent (= representant d'una institució pública o privada).

2.1.2.1. Les posicions interaccionals

Parlar d'interacció, però, no és només descriure i tipificar torns de paraula; sinó que cal observar altres aspectes com la distribució de la paraula, els mecanismes de control d'aquesta distribució, l'objectiu de la intervenció, etc. (sense arribar als 16 de l'*speaking*). Per això creiem que és important insistir que la pregunta d'una CEP forma part d'una interacció ritualitzada i no d'un diàleg espontani i que, en conseqüència, només es pot accedir a la paraula respectant les regles que controlen aquest tipus d'intercanvi comunicatiu.

La interacció que es produeix en l'activitat que estem analitzant, en una comissió d'estudi parlamentària, és un intercanvi comunicatiu asimètric en el qual es posa de manifest una estructura jeràrquica: els torns de paraula no s'han de negociar, sinó que vénen donats per endavant; és a dir, són marques de posició, *taxemes*⁴⁸, institucionalitzades i fortament ritualitzades. Només cal observar que no n'hi ha prou d'haver establert prèviament quins seran els torns d'intervenció; sinó que, a més a més, hi ha una autoritat, el president de la comissió, que gestiona els torns, que dirigeix l'intercanvi comunicatiu. Aquesta persona, podríem dir que ocupa la posició alta, la posició dominant del director d'orquestra.

Però, malgrat que el president de la comissió ocupa la posició dominant, no té dret a actuar com a preguntador directe, no pot adreçar una pregunta temàtica al compareixent en nom del seu grup parlamentari, sinó que s'ha d'accontentar a distribuir la paraula o a fer petites intervencions sobre el protocol. Qui controla, doncs, el contingut de la interacció? El compareixent presentant les activitats (prestacions socials, ajuts, estudis, etc.) que duu a terme la institució que representa o el representant parlamentari formulant preguntes? La resposta és òbvia, només cal observar a què obliga la pregunta; i, més concretament, la pregunta d'una CEP. Perquè: pot un compareixent negar-se a respondre, sense que aquest fet afecti la seva imatge o la de la institució que representa? En definitiva, preguntar és, en certa manera, atemptar contra els drets i les llibertats de l'altre, en la mesura que crea a l'interlocutor l'obligació jurídica de respondre (Ducrot, 1972).

Preguntar és, per tant, dur la iniciativa; és tenir el poder d'introduir o d'abandonar tal o tal altre tema; és portar l'interlocutor al territori on un se sent més còmode, ja sigui perquè el domina, ja sigui perquè li interessa que se'n parli per algun motiu concret (per ex., per interès ideològic). Preguntar és introduir les denominacions, és imposar un lèxic, és orientar la representació. Preguntar és, en definitiva, ocupar la posició alta, la posició dominant, en el joc concret d'aquesta interacció. És cert, també cal dir-ho, que una hàbil resposta pot contrarestar els efectes cognitius de l'orientació de

⁴⁸ Tal com proposa C. KERBRAT-ORECCHIONI (1992: 75), per *taxema* entendrem "indicador de posició". És a dir, seran taxemes aquells elements que ens indiquin la posició "alta" (= dominant) o "baixa" (dominada) dels interactants.

la pregunta; però no sol succeir amb gaire freqüència. El més habitual és que el compareixent respongui a la pregunta amb els termes en què li ha estat formulada. I, com deia Finkielkraut (1982: 139), *dictar la llei és imposar el propi vocabulari, i imposar el propi vocabulari a l'opinió pública és fer una opció per a la victòria*.

Ara bé, quan parlem de posicions alta o baixa, dominant o dominada, en una interacció, convé distingir aquelles que vénen determinades pel context institucional (qui té el dret de preguntar? qui té el dret a l'última paraula, a cloure l'intercanvi? etc.) d'aquelles que s'estableixen i es fan paleses mitjançant un joc de taxemes discursius (diferents actes de parla: consell, suggeriment, provocació, ironia, retret, etc. que tenen el poder d'anar situant els interactants en posició alta o baixa, segons la seva habilitat discursiva) (Kerbrat, 1992: 96). Aquest segon nivell d'accés a les posicions altes implica un cert desafiament de l'*statu quo*, atès que si el que ocupa la posició dominada, que sol ser sovint el compareixent, intenta capgirar la representació institucional pot aparèixer com un insolent o un insubordinat⁴⁹. I no oblidem que quan el compareixent s'allunya del sentit que vol mantenir el preguntador, aleshores aquest té dret a un torn de rèplica. I què és la rèplica sinó una resposta a la qual ja no es pot respondre? Què és la rèplica sinó el dret a l'última paraula, a la preservació del sentit?

⁴⁹ És interessant observar que, com deia BATESON (1977: 113), *una jerarquia del tipus dominació / submissió no pot existir com a sistema estable*. Amb això volem dir que en una sessió de la CEITE les posicions varien moltíssim en funció de qui és el preguntador i qui és el compareixent; en uns casos s'estableixen complicitats que posen de manifest un bon rol interpersonal o una sintonia ideològica; i en altres al contrari. Per tant quan diem que en alguns casos els compareixents s'atreveixen a capgirar determinades representacions institucionals ens estem referint a intercanvis concrets com pot ser, per exemple, un *intercanvi* entre un representant del grup parlamentari de CIU i el representant de SOS RACISME, i no a tots els intercanvis que es donen entre els representants parlamentaris i el compareixent al llarg de tota la sessió.

2.1.2.2. La cortesia parlamentària

El *joc* parlamentari és un dels *jocs* socials en els quals es posen de manifest formes de cortesia molt protocolàries. Els parlamentaris adopten l'*ethos*⁵⁰ que exigeix la "representació" (*activity type / marc*) i en segueixen el *guió*. Ara bé, quines formes de cortesia caracteritzen aquesta interacció?

Goffman (1979) parla de *face* per referir-se a la imatge que donen de sí mateixos els diferents participants d'una interacció i considera que és, justament, la preservació de la imatge (*face*) un dels principis que regulen la interacció. Quan analitzem les interaccions parlamentàries, observem que la imatge que es posa en joc és múltiple, atès que el portaveu representa distintes instàncies enunciatives. Raó per la qual la *face* que haurà de mirar de preservar abasta tant la del partit com la seva pròpia i la del conjunt dels parlamentaris (Martín Rojo, 1999). És, per tant, un *joc* a diverses bandes que posa en moviment diferents tipus d'estratègies de cortesia.

Sovint, a l'escena parlamentària, s'hi observen pràctiques que en un altre tipus d'interacció equivaldrien a trencar el principi de cooperació. Estratègies com criticar, deslegitimar, desautoritzar, etc., que els diferents grups utilitzen per destruir la imatge dels adversaris i positivament la pròpia, no són, en l'activitat parlamentària, estratègies boicotejadores, sinó cooperatives. Per tant, com diu Martín Rojo (1999: 16):

La confrontación constante va a conjugarse en este contexto con el recurso frecuente a estrategias de "cortesía positiva" y de "cortesía negativa", que emmarcan y hacen posible las divergencias y el conflicto por las diferentes interpretaciones de los acontecimientos y de las políticas⁵¹. Las estrategias discursivas y los recursos lingüísticos que conllevan ambos tipos de cortesía parecen actuar como *índices contextuales*⁵²: contribuyen a crear un contexto comunicativo en el que resulten admisibles y tolerables las disensiones y los enfrentamientos dialécticos, sin que ello amenace la relación social, es decir, sin que ello ponga en riesgo el juego parlamentario (pese a las divergencias, todos los participantes hacen gala de aceptar dicho juego).

⁵⁰ La noció de *ethos* procedeix de la retòrica antiga. Aristòtil a la *Retòrica* considera que es persuadeix mitjançant el caràcter (*ethos*) quan el narrador mostra que és digne de ser cregut.

⁵¹ Aquí MARTÍN ROJO segueix, com esmenta ella mateixa, els plantejaments de BROWN & LEVINSON, 1987; i de FRASER, 1990.

⁵² Martín Rojo fa referència a GUMPERZ, 1982.

Pel que fa a les **comissions d'estudi**, no se solen observar enfrontaments directes entre els portaveus. L'objectiu de la comissió predisposa més a la cooperació que a la confrontació. Per tant, les formes de cortesia que s'hi observen solen ser formes de "*cortesia positiva*", tant les que s'adrecen al compareixent (formules d'agraïment per la seva presència) com les que s'adrecen al president (agraïments pels torns de paraula i per les observacions) i als representants dels altres grups —i, també, del propi— presents a la sessió (expressions d'acceptació, d'acord, de col·laboració, etc.). No obstant això, també s'hi fa palesa de manera subtil la "*cortesia negativa*": no en forma de confrontació directa, sinó mitjançant implícits i al·lusions indirectes.

Alguns dels recursos que, segons Martín Rojo (1999: 17), tenen com a funció fonamental atenuar les discrepàncies i que hem detectat també en el nostre corpus són:

- l'ús del condicional, que atenua l'assertivitat dels enunciats: ...*ens interessaria saber realment com s'arriba a aquestes mesures de xoc* (CIU-48/3)
- verbs com: "*creure*", "*entendre*", "*semblar*"...
- locucions com: "*en la meva opinió*", "*al meu entendre*"...
- les impersonalitzacions i les nominalitzacions, que eliminen els agents de les accions que es critiquen (vegeu cap. 5)
- les antiorientacions adversatives: ... *que em sembla que compartiríem, que són objectius una mica marc a assolir, però que a ningú se li escapa que són de terrible dificultat de poder assolir...* (CIU-122/3)

2.1.2.3. La pregunta des del punt de vista de la interacció

La pregunta no té, en si mateixa, cap valor si no es té en compte el tipus d'interacció en el qual ha estat formulada. Aquest és el nostre punt de partida. Potser per coherència amb la perspectiva analítica que hem adoptat, l'ACD, entenem les "manifestacions discursives", siguin del tipus que siguin, com a formes d'interacció social. Fins i tot, les que un s'adreça a si mateix, com els monòlegs interiors o els dietaris personals, reflecteixen l'ordre social establert per un determinat grup i ens permeten percebre el grau d'adequació als comportaments que aquest grup ha estandarditzat.

Per aquesta raó, la pregunta d'una CEP és, en primer lloc, una *intervenció*⁵³ que es dona en un determinat tipus d'interacció; i, en segon lloc, un tipus de text amb trets lingüístico-discursius propis. Aquesta subordinació no és ni arbitrària ni aleatòria; ans al contrari: sense un marc interaccional és impossible la construcció del sentit. Oblidar aquesta perspectiva és limitar-se a tractar el discurs com un mer "producte" i no com a la manifestació d'una "conducta".

No obstant això, se'ns podria argüir que, si el nostre objectiu és l'anàlisi de la representació, no ens cal adoptar la perspectiva de la interacció. Potser és cert, i molt probablement en farem abstracció; però no ens volem estar d'insistir en aquest aspecte, perquè estem força convençuts que el marc interactiu afita les variants de representació possibles, tant pel que fa a la construcció com pel que fa a l'expressió. Altrament dit, no es pot separar la construcció de la representació de la situació en la qual aquesta representació ha estat induïda; així com tampoc s'indueix la mateixa representació en situacions i activitats distintes.

2.2. La pregunta d'una Comissió d'Estudi Parlamentària (CEP)

En una comissió d'estudi parlamentària, el terme *pregunta* designa unitats discursives de rang diferent. En un cas, es refereix a la *intervenció* que fa el representant parlamentari després de la intervenció del compareixent; i, en l'altre, a l'*acte de parla*⁵⁴ que constitueix la pregunta concreta (o les preguntes concretes) que formula el parlamentari en el transcurs de la intervenció. Per tal de poder-les distingir fàcilment anomenarem *macropregunta* a la pregunta-intervenció i *micropregunta* a la pregunta-acte de parla.

La micropregunta d'una CEP és, de fet, la veritable pregunta, és l'acte de parla directriu a l'entorn del qual s'organitza la resta de constituents que componen la macropregunta. El suport estructural pot ser tant el de pregunta com el d'assertió, però el valor il·locutiu és indiscutiblement el de pregunta. Tant és així que sol anar precedida d'una expressió performativa que funciona com a marcador de pregunta (*La pregunta que faig és... / M'agradaria saber si...*) i que s'encarrega de focalitzar l'atenció de l'interlocutor. La micropregunta és, doncs, una *tematització* a la qual s'ha de respondre obligatòriament. Si no fos així, si l'interlocutor es mostrés més interessat a respondre alguna altra qüestió que s'hagués esmentat al llarg de la macropregunta i oblidés la micropregunta, la resposta seria incoherent i el parlamentari tindria tot el dret a insistir en el tema repreguntant.

Tenir com a objecte d'anàlisi dues preguntes de rang tan diferent, com són la macropregunta i la micropregunta, ens evidencia la necessitat d'introduir distintes definicions de pregunta. Pel que fa a la pregunta com acte de parla entenem que una definició operativa seria: *un enunciat mitjançant el qual L1 demana a L2 que li aporti una informació*⁵⁵ *que L1 no coneixia abans de l'emissió de l'enunciat*. Pel que

⁵³En l'anàlisi de l'*intercanvi*, adoptem els termes proposats per l'Escola de Ginebra. Vegeu: J. MOESCHLER (1985).

⁵⁴Hem pres consciència de la dificultat que comporta l'ús del terme "acte de parla", atès que sovint resulta difícil determinar el nombre d'actes de parla que se succeeixen en una intervenció. No obstant això, creiem que, com afirma MOESCHLER (1985: 81), es tracta més d'un problema empíric que teòric.

⁵⁵Entenem *informació* en un sentit general que inclou també *argumentació*.

fa a la pregunta com a intervenció preferim el punt de vista que adopten els etnometodòlegs i definir-la com: *allò a què respon un interlocutor (L2)*.

Aquesta segona definició pot semblar excessivament laxa; però és que en realitat es tracta d'això, de respondre a un torn de paraula, tan si conté com si no conté preguntes concretes⁵⁶; perquè, més que valors interrogatius o assertius, el que tenim són intervencions tipificades convencionalment com a preguntes. Per tant, per reconèixer una macropregunta en una sessió d'una comissió d'estudi parlamentària no és necessari identificar el valor il·locutiü; sinó saber, senzillament, quines són les regles del joc; saber que les intervencions dels representants parlamentaris, prèviament autoritzades pel president de la comissió (*El senyor X té la paraula / El senyor X pot preguntar*), que es produeixen després de la intervenció expositiva del compareixent, són preguntes.

2.2.1. Les macropreguntes (superestructura de la intervenció)

La macropregunta (o la pregunta-intervenció) de la CEP té unes característiques textuals pròpies que la diferencien d'altres preguntes parlamentàries com poden ser les del debat o les de comissions d'investigació. La pregunta d'una comissió d'estudi es formula des de la col·laboració i no des de l'enfrontament, atès que l'objectiu que es vol assolir és l'elaboració conjunta d'un estudi sobre un tema determinat, en el nostre cas el de la situació dels immigrants i treballadors estrangers. Ara bé, aquesta col·laboració amb els altres grups parlamentaris i amb les institucions compareixents s'ha d'entendre com una de les regles del joc que fan possible aquesta activitat parlamentària, com un tret de l'*activity type*, i no com una decisió espontània que neutralitza la discrepància ideològica.

⁵⁶ El més habitual és que les preguntes-intervenció, les macropreguntes, continguin una o més preguntes concretes; però hi ha casos en què no succeeix així, i la intervenció es converteix un pretext per presentar l'estat de la qüestió sobre un fet o situació concrets, o per manifestar la coincidència d'opinió amb el compareixent. En aquests casos no es formula cap pregunta i, malgrat tot, la intervenció és una pregunta, atès que l'encadenament discursiu que li correspon és una resposta.

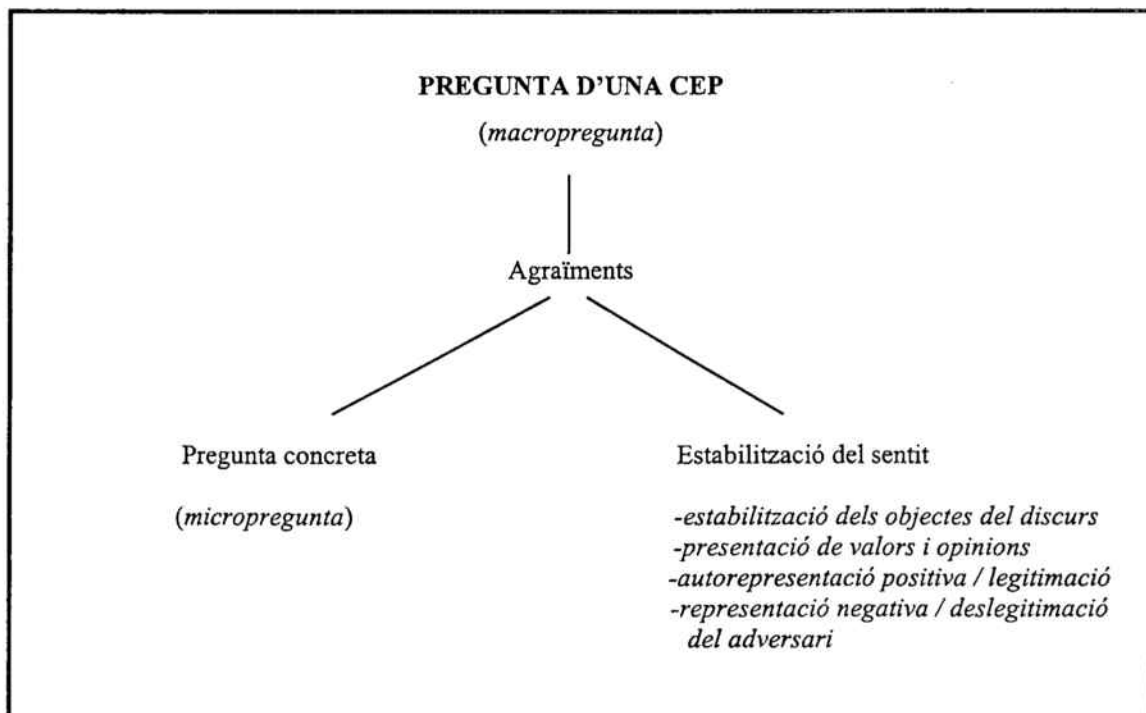
De fet, si s'observa com s'organitza discursivament la macropregunta, és fàcil adonar-se que, abans de formular la pregunta concreta, el representant parlamentari fa una reconstrucció d'allò que considera rellevant del discurs del compareixent amb la intenció de reorientar-ne el sentit, és a dir, d'argumentar en benefici de les pròpies representacions. Aquesta estratègia discursiva nosaltres l'anomenarem *estabilització del sentit* (atès que posa de manifest una operació cognitiva d'*estabilització*. Vegeu: 1.3.3.2) i la seva funció principal serà la de construir *reinterpretacions* i la de fer evident les febleses del contra-discurs per tal de fer-lo accessible a la refutació. Des d'aquesta perspectiva potser seria més adequat parlar de *confrontació cooperativa* i no de col·laboració.

Els dos objectius bàsics de la macropregunta d'una CEP, obtenir o evidenciar una informació i orientar la representació de l'objecte que se sotmet a estudi, en determinen l'estructura global, que es converteix, en el cas de les interaccions institucionals, en una *forma textual* protocolària. Les formes textuales que han estat, per una o altra raó, convencionalitzades es converteixen en esquemes abstractes prefixats. Aquests esquemes abstractes, Van Dijk (1983: 142) els anomena *superestructures*⁵⁷.

La superestructura de la pregunta-intervenció (macropregunta) que analitzem es compon d'una sèrie de categories que podríem esquematitzar com: *l'expressió d'agraïments* al compareixent, ja sigui per la seva presència ja sigui per les activitats que realitza la institució que representa; *l'estabilització del sentit* que té com a finalitat orientar la representació dels fets, situacions, opinions, actituds, etc. que el representant parlamentari considera rellevants per emmarcar la pregunta, presentant-los, avaluant-los i implicant-s'hi en major o menor grau; i, finalment, *la formulació de la pregunta concreta* (micropregunta) que és, de fet, l'autèntica pregunta, l'acte de

⁵⁷ Convé recordar que aquest autor fa una distinció entre *macroestructura* i *superestructura*. La primera fa referència a l'organització del contingut textual i la segona, tal i com acabem de definir, a la forma que adopta el text en una situació comunicativa determinada. En conseqüència, una macroestructura pot ser vehiculada per distintes superestructures. La noció de macroestructura no té res a veure amb la noció de macropregunta que utilitzem en aquest treball.

parla directiu a l'entorn del qual s'organitza la macropregunta. Vegem-ho esquemàticament:

Totes aquestes categories poden aparèixer en una macropregunta, però aquest tret no és una condició necessària de la macropregunta. De fet, l'aparició d'aquestes categories és opcional. Fins i tot ho és la presència de la pregunta concreta, que en alguns casos ni tan sols es formula. En realitat, com hem vist anteriorment, la macropregunta no és altra cosa que un torn de paraula; concretament, la primera intervenció del representant parlamentari. Per tant, identificar una macropregunta no consisteix a reconèixer unes categories necessàries, sinó a atorgar un valor pragmàtic de pregunta a una intervenció. Ara bé, encara que el valor de la macropregunta no depengui de la forma textual, aquesta és important i, com la major part de preguntes institucionalment ritualitzades, difícilment adopta altres formes que les variants que permet la superestructura que acabem de presentar.

Resumint, la macropregunta és una intervenció en la qual el representant parlamentari reorganitza el sentit de les paraules del compareixent, introdueix els valors i les opinions del grup —o les seves pròpies—, justifica determinades opinions, accions o polítiques i en desqualifica altres, etc. És a dir, construeix un

marc que li permetrà orientar, d'una banda, el sentit de la micropregunta i, de l'altra, el de la imatge del propi grup.

Exemple de macropregunta. (Organització superestructural)

Agraïments	<i>El Sr. ESCUDÉ: Gràcies, senyor president. Senyors representants de SOS Racisme, nosaltres hem escoltat amb atenció la seva intervenció, que agraïm, per altra banda, evidentment que hagin volgut venir a il·lustrar-nos amb les seves experiències; ara, nosaltres, a través meu, presentem una primera pregunta que ens semblava..., potser a vostès els semblarà sobrer, però, és clar, a nosaltres ens sembla més aviat elemental perquè desconeixem molt les seves activitats i la seva pròpia personalitat. Nosaltres, com altres grups de la cambra, hem sol·licitat la seva presència perquè, doncs, a través de reculls de premsa, a través d'altres difusions dels mitjans informatius hem anat veient que vostès, doncs, intervenen en aquest tema, que és angoixant i preocupant i per això el Parlament va constituir per unanimitat aquesta Comissió.</i>
Estabilització Del sentit	<i>Però la veritat és que no sabem massa exactament vostès què fan, i, per altra banda, en la intervenció inicial que ha fet el senyor Camps, doncs, hem vist que han anat molt directament —diguem-ne— a les últimes conseqüències, des del nostre punt de vista, de la seva compareixença davant la Comissió, que és fer ja propostes concretes i això em sembla que és una mica el que ens anem trobant amb tots els altres compareixents. És clar, nosaltres no som una comissió d'investigació, sinó una comissió d'estudi; nosaltres voldríem, com a diputats membres del Parlament, fer-nos una consciència clara i documentada sobre la realitat de casa nostra en aquest problema, les seves manifestacions i també, òbviament, és molt important aquest apartat de propostes concretes. I, per tant, és clar, ens hem sentit una mica decebuts per aquesta poca..., aquesta excessiva limitació només a propostes concretes. I per això, doncs, la primera pregunta que formulem nosaltres és aquesta de dir: bé, vostès, exactament, doncs, qui són i com actuen; són un grup informal o tenen personalitat jurídica; quines activitats fan; vostès han elaborat estudis, tenen enquestes, tenen material que ens puguin fer arribar?</i>
micropregunta	<i>Per altra banda, potser més amb un esperit de tafaneria veiem que a altres països, especialment a França, hi ha una organització molt activa i molt important que té el mateix nom; vostès hi tenen alguna relació o és que l'han utilitzat per aprofitar també aquest ressò ciutadà que té aquesta manifestació francesa que a casa nostra, doncs, seguim molt de prop, etcètera? Vol dir que, en definitiva, tot el que vostè ens vulgui explicar a l'entorn d'aquest tema. Exactament, vostès qui són i què fan.</i>
Estabilització del sentit	<i>Moltes gràcies, senyor president. (CIU-51/1)</i>
micropregunta (reiteració)	

A la macropregunta que acabem de presentar es pot observar clarament l'esquema superestructural que caracteritza aquest tipus de preguntes. Concretament, hem seleccionat una pregunta que el Grup Parlamentari de Convergència i Unió adreça al representant de S.O.S.-Racisme. Com es pot observar, en primer lloc, apareixen els *agraïments* protocolaris; en segon lloc, ocupant la major part del gruix de la pregunta, l'*estabilització del sentit* (distribuïda en segments discontinus) que, en

aquest cas, sembla tenir com a objectiu la deslegitimació de l'organització SOS-RACISME (arguments "ad hominem", comparacions ofensives). En tercer lloc, apareix la *micropregunta*. Aquesta, en concret, evidencia una important càrrega d'agressivitat: és una interpel·lació directa en la qual es menysté l'organització antiracista se l'obliga a definir-se.

Tot seguit presentarem algunes de les estratègies que utilitzen els representants parlamentaris per establitzar (re-construir) els objectes del discurs i orientar el sentit de les micropreguntes.

2.2.1.1. *Preguntes que contenen la resposta*

Una estratègia que els representants parlamentaris empren sovint per intervenir en la construcció de les representacions és introduir les respostes que creuen que haurien de tenir les seves pròpies preguntes. A l'exemple (1), es pot observar com el portaveu parlamentari, abans de formular la micropregunta, ja introdueix la resposta. Per tant, el compareixent, a no ser que vulgui entrar en confrontació directe, només podrà aportar matisos a la resposta. A l'exemple (2), la pregunta apareix precedida d'un argument mitjançant el qual el PSC —com és lògic— mira de legitimar la Llei d'estrangeria que va impulsar el PSOE. Davant de la legitimació que sembla atorgar-li el fet que altres països d'Europa també tinguin aquests tipus de lleis —i no tant progressistes— i que s'hagi aprovat amb un ampli consens, la resposta sembla ja configurada.

(1) *Aleshores, bé, jo li voldria fer a vostè dues o tres preguntes, que estan relacionades amb tot això. Primer, la primera pregunta que li vull fer a vostè, senyora Posada, sabent que vostè segueix molt de prop tots aquests temes i que hi està també molt sensibilitzada, però que també coneix les dificultats que tenen totes les societats per acollir els immigrants d'una manera no controlada... —això és impossible que qualsevol societat ho pugui fer—, i la meva pregunta és la següent: què en pensa vostè de l'establiment de quotes per part del Govern espanyol? Aquestes quotes que s'estableixen ara, anualment, en funció d'alguns criteris, de la possibilitat de donar treball i de poder acollir amb condicions dignes i normals les persones que ens vénen aquí a treballar —benvingudes siguin. (PSC-157/1)*

(2) *I per acabar, i sobre aquest respecte, doncs, donaria també una petita opinió, com a mínim, doncs, un petit aclariment: que la Llei d'estrangeria va ser feta en un moment en què altres lleis d'estrangeria de països de la resta d'Europa occidental ja tenien la seva i, per tant, des*

d'aquest punt de vista, es considera que és una llei bastant progressista i, naturalment, doncs, si és una llei progressista i, a més a més, en el debat en el Congrés dels Diputats i després en el Senat va obtenir finalment un ampli consens de quasi totes les forces polítiques — a excepció, a mi em sembla, en aquell moment, del Partit Comunista—, doncs, si vostè creu — i aquesta és la pregunta, ho repeteixo— que s'ha de corregir, si s'ha de modificar, si s'ha de fer una llei d'estrangeria nova. (PSC-157/1)

2.2.1.2. Adhesió a determinats valors

Per Perelman (1989:131), al costat dels fets, les veritats i les presumpcions, caracteritzades per l'assentiment de l'auditori universal, s'ha de deixar un lloc a objectes que només aspiren a l'adhesió de grups particulars; és a dir, als *valors*, les jerarquies i els llocs del preferible.

Pels antics, els enunciats que feien referència a allò que denominem *valors* s'englobaven, en la mesura que no es consideraven veritats indiscutibles, en el grup indeterminat de les *opinions*. En general, podríem dir que els valors intervenen, directament o indirecta, en totes les argumentacions com a opinions. Continuant amb Perelman (1989: 135), direm que s'han de diferenciar els *valors abstractes*, com la justícia o la veritat, dels *valors concrets*. El valor concret és el que s'atribueix a un ésser vivent, a un grup determinat o a un objecte particular quan se'ls examina en la seva unitat.

Els valors, ja siguin abstractes o concrets, són claus a les preguntes que analitzem en aquest treball, atès que els temes fonamentals solen girar entorn de les actituds, comportaments i polítiques que s'han desenvolupat en relació a la immigració. I aquestes qüestions s'han de tractar necessàriament des d'una perspectiva ètica. A través dels valors es presenta la *teoria ètica*⁵⁸ de cada grup. (Vegeu: Schiffrin:1985: 40)

(3) *Jo estic completament d'acord amb vostè que hi ha d'haver una igualtat de drets socials dels treballadors estrangers — si estan en les mateixes condicions laborals, naturalment, que els treballadors autòctons—; (...). Una altra qüestió en què també tinc molt d'interès, perquè la modificació del Codi penal encara no ha arribat als seus últims debats ni està acabada i, per tant, vostè sap — i abans s'hi ha referit— que en aquest moment es proposa que les actituds*

⁵⁸Parlem de *teoria ètica* per oposició a una *pràctica ètica* que es posa de manifest quan es plantegen temes concrets. Sovint no s'observa correspondència entre la teoria i la pràctica.

racistes siguin un agreujant en un delict determinat, però, en canvi, no es parla de tipificar les reaccions d'actitud racista com un delict, i aquest diputat estaria d'acord que es tipifiqués d'aquesta manera perquè crec o creu, em sembla, el meu Grup, que això seria necessari, i li pregunto quina és, des d'aquest punt de vista, la seva concepció d'aquest, i la seva opinió. (PSC-157/1)

(4) segur que vostè ho té molt pensat quan ho diu aquí, al davant—, ha parlat d'integrar —em sembla que ha sigut el senyor Kouanou, perdó— els valors en el currículum escolar. No és només integrar els valors; és a dir, jo crec que tothom diu..., la societat..., és a dir, ara és un tema, fins i tot, no només cap a la gent immigrada d'altres cultures, jo crec que és un tema candent en la societat, que realment cal retrobar aquells valors que animen la societat i que realment la solidaritat és un d'ells molt important. El que passa, el que passa és que això és molt fàcil de dir, i el que passa també és que és una qüestió que no és només si fem una llei o posem en el currículum que s'arreglarà; és a dir, ja hi és: els preàmbuls de totes les lleis diuen que hem d'anar cap a una societat que sigui, doncs, igualitària, solidària, que garanteixi els drets fonamentals de tota la persona a autorealitzar-se; això ja hi és; és un tema de realment com es transmet això, eh? (CIU-216-2)

L'adhesió pública a aquest tipus de valors contribueix a crear una bona imatge del grup. És, per tant, una estratègia d'autorepresentació positiva.

2.2.1.3. Legitimacions / autojustificacions

Dèiem en el capítol anterior que una de les funcions principals del discurs ideològic és la **legitimació** (Thompson, 1990; Van Dijk, 1998; Van Leeuwen, 1995). Els grups socials amb poder necessiten justificar les seves accions, decisions, valors, polítiques, etc. i el mitjà més eficaç per aconseguir-ho és el discurs. Les legitimacions en el discurs parlamentari són tan habituals que cal considerar-les un dels trets identificadors bàsics d'aquests tipus de discurs.

A les preguntes d'una CEP, com en qualsevol altre discurs parlamentari, les legitimacions solen ser bastant recurrents. A l'exemple (5) observem que CIU, com a partit de govern, mira de justificar la seva poca operativitat en la resolució de problemes relacionats amb l'ensenyament, tot apel·lant a la manca de competències; és a dir, traslladant la responsabilitat al Govern de l'Estat. A (6), el PSC no només intenta desresponsabilitzar les administracions de pràctiques policials absolutament racistes, argüint que les administracions no les autoritzen, sinó que, a més a més, les minimitza (*excés de zel*) i generalitza (*no solament a Espanya, sinó a altres països*). Finalment a (7), observem un dels arguments puntals del discurs d'ERC: *...la qual*

cosa fa difícil, doncs, que a casa nostra puguem acollir la gent que ve a casa nostra, i necessitem permís de fora per fer-ho, no? Aquí es pretén legitimar la no elaboració de polítiques adreçades a millorar les condicions de vida dels migrants. L'argument que s'usa per justificar aquest fet és que cal un *permís de fora* —és a dir, de l'Estat espanyol— per poder actuar. Ara bé, cal observar que ERC utilitza reiteradament aquest tipus d'arguments demagògics i que ho fa apel·lant al component emocional. Una de les maneres més fàcils d'accedir a les emocions és utilitzar metàfores efectistes i, per tant, parlar de *casa nostra* per referir-se a Catalunya és convocar un conjunt de sentiments de propietat, d'**inclusió / exclusió**, que exalten “visceralitats patriòtiques”. (Més endavant tornarem sobre aquest tema).

(5) *Doncs, molt breument, ens agradaria que el senyor Pere Camps ens expliqués una mica els temes que ja s'han parlat en diverses intervencions sobre la col·laboració amb les institucions. Han sortit alguns temes lligats amb ensenyament, que per cert, entre parèntesis, la Generalitat no té totes les competències; té moltes competències, però no totes. Per exemple, en la qüestió que vostè plantejava, de legalitzar els estudis, doncs, probablement no sigui competència de la Generalitat; s'hauria d'estudiar més a fons, no? (CIU-51/2)*

(6) *D'altra banda, jo voldria dir també que no solament la policia —no solament a Espanya, sinó a altres països—, en general, en abstracte, no..., normalment no, però sí que alguns policies en alguns moments, doncs, exerceixen i demanen i fan controls i demanen la documentació a persones, no en funció de la seva raça, sinó, a vegades, fins i tot, en funció de la seva aparença, diguem-ne, de com van vestits, o de si porten els cabells més llargs o els porten menys curts. Vull dir que això jo crec que la policia, malauradament, ho fa i que, naturalment, les societats —sobretot si és un estat de dret— han de corregir aquestes disfuncions i aquests comportaments, que no s'ajusten a un estat de dret ni s'ajusten, tampoc, a la llei. És a dir, podem admetre que determinats policies en determinades ocasions tinguin un excés de zel i que els sigui molt fàcil de poder identificar la persona a qui s'ha de demanar la documentació, però jo no crec que això sigui ni una pràctica general ni molt menys que se'n donin instruccions des de qualsevol administració, sigui municipal, sigui autonòmica o sigui de l'Administració de l'Estat. (PSC-157/1)*

(7) *Realment, aquesta és la situació que després trobem reflectida moltes vegades en tota la marginalitat, incloses les presons a Catalunya, pel fet d'aquesta situació en què molta gent està condemnada a viure, a més a més de la seva situació ja precària, que és aquest estar sempre sense papers.*

Aleshores, dir que aquí, en aquest Parlament, el nostre Grup Parlamentari ha pres diferents iniciatives en aquest camp, però que, clar, nosaltres estem com un ou dintre d'un ou també en això, és a dir, tenim un Govern que hauria d'assumir unes responsabilitats que, per altra banda, des del punt de vista estatutari no pot assumir, la qual cosa fa difícil, doncs, que a casa nostra puguem acollir la gent que ve a casa nostra, i necessitem permís de fora per fer-ho, no? (ERC-216/2)

Les estratègies de legitimació són fonamentals per preservar la *face* del poder. Són, per tant, més habituals en els discursos dels grups que participen en algun tipus de govern que en els grups de l'oposició.

2.2.1.4. Deslegitimacions

L'altra cara de la legitimació és la **deslegitimació**. Deslegitimar és mostrar que un individu, o un grup, no té ni el coneixement ni l'habilitat social ni la qualitat moral per exercir l'activitat social a la qual aspirava. Una de les estratègies discursives més eficaces, per assolir aquest objectiu, és la de desemmascarar l'adversari; és a dir, la d'explicitar allò que l'oponent polític oculta. Contràriament al que succeïa amb la legitimació, les accions deslegitimadores solen dur-les a terme els grups de l'oposició. A (8), el PSC insisteix a posar explícitament de manifest que la Generalitat té àmplies competències en matèries i temes que afecten els migrants. Amb la qual cosa desemmascara el *joc* de Convergència que, mitjançant els arguments del sostre competencial, trasllada les pròpies responsabilitats al govern de l'Estat i no actua com hauria d'actuar en matèria d'*immigració*. En canvi, a (9), la deslegitimació es produeix mitjançant una crítica implícita. El portaveu d'IC, amb l'argument empíric de la pròpia experiència, posa de manifest la deplorable situació en què es troben els migrants en matèria d'habitatge. Amb aquesta estratègia el *Grup d'Iniciativa* mostra les mancances de les polítiques vigents relacionades amb aquest tema i desemmascara, per tant, la mala gestió del govern de la Generalitat. L'efecte que generalment produeixen aquestes estratègies de deslegitimació és la representació negativa de l'*altre*, que, en aquesta cas, és l'adversari ideològic.

(8) *També voldria dir, perquè vostès no tinguin una sensació o com una sensació d'inutilitat per venir aquí a explicar-nos aquests temes, que precisament aquesta Comissió del Parlament s'ha creat i s'ha format per saber quina és la situació dels treballadors estrangers de les diferents ètnies que han vingut aquí, a Catalunya, a treballar perquè entre tots puguem aconseguir, doncs, una millor política d'integració. I en aquest sentit voldria dir, perquè crec que algunes intervencions poden confondre, que la Generalitat té àmplies competències en temes i matèries que realment afecten la vida quotidiana dels immigrants que venen aquí; matèries com habitatge, en què vostès han expressat molt bé quins són els seus problemes; matèries com el tema de la formació, al qual vostès també s'han referit; matèries també com el tema de l'ensenyament; matèries també com el tema de la salut. (PSC-157/2)*

(9) *Bé, doncs, deia, una mica, en la problemàtica de l'habitatge, que la situació laboral i sovint legal de molts immigrants els fa difícil l'accés a un habitatge evidentment de compra o de lloguer; o sigui, jo no m'imagino que un treballador estranger extracomunitari dels pobres, com deia el senyor Urenda, vagi a una caixa d'estalvis i digui: «Amb el meu sou de venedor de tabac a l'entrada del daixò, doncs, vinc a demanar un préstec d'habitatge amb garanties.» D'altra banda, diguem-ne, la situació..., els que acostumem a practicar la vida nocturna sabem que la situació de moltes pensions barcelonines, amb l'afluència de treballadors estrangers, abans del 92, i ara, en aquests moments, és..., no és, diguem-ne, ni del tot digna ni del tot exemplar i l'acumulació, molt a prop d'aquí, del Parlament, davant de l'estació de França basta per veure o comprovar com es troben aquestes pensions. (IC-114/1)*

Una altra estratègia de deslegitimació extraordinàriament productiva i eficaç en les discussions parlamentàries són els arguments *ad hominem*. A la Comissió que analitzem, aquest tipus d'arguments se solen utilitzar preferentment envers els compareixents, més que no pas entre els representants parlamentaris. A (10), observem com el representant de CIU, molest pel contingut de la intervenció que ha presentat el compareixent de SOS Racisme, mira de **deslegitimar** aquesta organització desqualificant-la. Dit d'una altra manera, en lloc de formular preguntes sobre el contingut de l'informe del compareixent, el portaveu convergent formula preguntes desqualificadores sobre el compareixent: *vostès qui són i què fan?* i insinua que aquesta organització s'aprofita del nom —i del prestigi— de l'organització francesa. Ara bé, aquest tipus d'arguments actuen generalment en contra de qui els presenta, atès que fan palesa la seva incapacitat de manifestar la discrepància des d'una perspectiva dialèctica. Són, per dir-ho esquemàticament, els arguments de la impotència.

(10) *...nosaltres voldríem, com a diputats membres del Parlament, fer-nos una consciència clara i documentada sobre la realitat de casa nostra en aquest problema, les seves manifestacions i també, òbviament, és molt important aquest apartat de propostes concretes. I, per tant, és clar, ens hem sentit una mica decebuts per aquesta poca..., aquesta excessiva limitació només a propostes concretes. I per això, doncs, la primera pregunta que formulem nosaltres és aquesta de dir: bé, vostès, exactament, doncs, qui són i com actuen; són un grup informal o tenen personalitat jurídica; quines activitats fan; vostès han elaborat estudis, tenen enquestes, tenen material que ens puguin fer arribar?*

Per altra banda, potser més amb un esperit de tafaneria veiem que a altres països, especialment a França, hi ha una organització molt activa i molt important que té el mateix nom; vostès hi tenen alguna relació o és que l'han utilitzat per aprofitar també aquest ressò ciutadà que té aquesta manifestació francesa que a casa nostra, doncs, seguim molt de prop, etcètera? Vol dir que, en definitiva, tot el que vostè ens vulgui explicar a l'entorn d'aquest tema. Exactament, vostès qui són i què fan. (CIU-51/1)

2.2.2. Les micropreguntes

Les micropreguntes són les preguntes específiques a l'entorn de les quals s'organitza la pregunta parlamentària com a unitat discursiva (la macropregunta). Sol ser habitual que, per evitar repetir torns de paraula, es formuli més d'una micropregunta en cada intervenció. Les micropreguntes són fonamentals en la interacció d'una CEP perquè introdueixen els objectes del discurs que es volen **focalitzar** i les característiques, relacions, rols, etc. que se'ls atribueixen en un determinat marc situacional. Per consegüent, l'anàlisi de les micropreguntes ens mostrarà com,

mitjançant la presentació que fa cada portaveu dels objectes que ha seleccionat, el punt de vista que prioritza de la referència.

Grosso modo, hem considerat que es podien distingir dos tipus de micropreguntes: *les interrogatives i les argumentatives*. Quan el que s'espera com a resposta és una informació que s'ignora, entendrem que les micropreguntes són *interrogatives*. I, quan el que s'espera és un comentari —perquè no hi ha resposta possible o perquè la que es podria donar ja es coneix—, entendrem que les micropreguntes són *argumentatives*. No obstant això, postulem que, en una activitat com la que es duu a terme en una CEP, preguntar és sempre una acció argumentativa. En els apartats següents desenvoluparem aquesta proposta.

2.2.2.1. Esquema general de la pregunta

En totes les llengües podem trobar proposicions assertives, proposicions interrogatives i proposicions imperatives que es corresponen amb les tres funcions pragmàtiques fonamentals del discurs i que conformen les tres grans categories d'*actes de parla primitius*: aquells que descriuen el món, aquells que interroguen sobre el món, i aquells que pretenen canviar el món. A partir d'aquests tres actes bàsics es deriven els que han estat anomenats *actes indirectes* (o *actes derivats*).⁵⁹

- estructura (frase) interrogativa —> pregunta
- estructura (frase) declarativa —> asserció
- estructura (frase) imperativa —> ordre

La idea que a una determinada estructura li correspon un determinat valor il·locutiü forma part dels plantejaments gramaticals clàssics que la pragmàtica ha hagut de reformular. El cert és que des del punt de vista de l'activitat discursiva, és fàcil observar que una pregunta es pot formular en forma d'asserció, una asserció en forma

⁵⁹ L'esquema que presentem a continuació és una variant d'un esquema que apareix a *La Question*, C.KERBRAT (1991: 12). Sobre el tema de la pregunta i els actes de parla indirectes es pot consultar l'article de G. FAUCONNIER (1981): "Questions et actes indirectes".

de pregunta, una ordre en forma d'asserció, o de pregunta, etc.; per tant, és evident que cal distingir el suport estructural del valor pragmàtic⁶⁰.

De fet, si ens aturem a pensar en les raons que poden motivar un locutor (*L1*) a demanar a un altre locutor (*L2*) una determinada informació podem arribar a formular-ne com a mínim cinc (Kerbrat, 1991: 16):

- (a) Pot ser que *L1* no tingui una determinada informació i que desitgi tenir-la.
- (b) Pot ser que *L1* vulgui comprovar si *L2* també la té.
- (c) Pot ser que *L1* desitgi descobrir a través de *L2* alguna cosa que sospita.
- (e) Pot ser que es vulgui informar un tercer d'alguna cosa.
- (f) Pot ser que es pregunti, senzillament, per plaer.

Malgrat tot creiem que el tret *demanar informació* com a tret distintiu de l'acte de preguntar, si s'entén en un sentit ampli, pot resultar operatiu a l'hora de diferenciar la pregunta de l'asserció.

Esquemàticament podríem dir que per pregunta se sol entendre: *un enunciat mitjançant el qual L1 demana a L2 que li aporti una informació que L1 no coneixia abans de l'emissió de l'enunciat*. Concretament, C. Kerbrat (1991: 14-18) proposa definir la pregunta partir d'una definició àmpliament consensuada (Ducrot, 1983; Borillo, 1979; Goffman, 1979; Schegloff, 1980). Concretament, la defineix contraposant-la a la definició complementària d'asserció:

Question = énoncé qui se présente comme ayant pour finalité principale d'obtenir de L2 un apport d'information.

Assertion = énoncé qui se présente comme ayant pour fonction principale d'apporter une information à autrui.

⁶⁰ Entre els diferents valors pragmàtics que es poden manifestar sota la forma de preguntes tenim: l'ordre indirecte: *podries passar-me la sal?*, l'oferiment: *Beus vi blanc?* — *Gràcies*. I, encara que es mantingui el valor de pregunta, sovint observem que una pregunta en pot amagar una altra. I, més concretament, una pregunta total pot, en context, funcionar com una pregunta parcial: — *Ja te'n vas?* = *Per què te'n vas?* / — *Has anat al cinema aquesta setmana?* = *Quines pel·lícules has vist?* (Algunes preguntes solen ser d'aquest tipus).

Ara bé aquesta definició resulta massa restrictiva en el moment que l'apliquem a un tipus concret de preguntes com poden ser les preguntes d'una CEP perquè en quedarien excloses les preguntes retòriques i les preguntes en les quals el preguntador ja coneix la resposta (preguntes d'examen, entrevistes, interrogatoris, etc.); en definitiva, en quedarien excloses les preguntes argumentatives. No obstant això, una definició com: *anomenarem pregunta qualsevol enunciat que sol·liciti una resposta de L2* resulta en molts casos excessivament laxa, atès que tots els actes de parla són susceptibles de provocar una resposta.

En resum, la pregunta no creiem que es pugui definir només en termes d'actes de parla —és a dir, com un acte “directiu”⁶¹—, sinó que creiem que es necessari tenir en compte el tipus d'interacció en el qual es formula la pregunta. Preguntar és sol·licitar un dir que serà conegut o desconegut per al preguntador i adoptarà una forma o una altra en funció de l'activitat que dóna sentit, en cada cas, a l'acció de preguntar.

2.2.2.2. *Pregunta i asserció. Oposició o gradació?*

En el conjunt dels tres “actes de parla primitius”, podríem dir que la *pregunta* ocupa una posició intermèdia entre l'*ordre* i l'*asserció*. En un apartat anterior hem observat que la pregunta manté certs punts de contacte amb l'*ordre*: en un cas tenim la *demanda d'un “dir”* i en l'altre la *demanda d'un “fer”*; és a dir, des de perspectiva dels actes de parla, ambdós formen part d'una mateixa categoria, la dels *actes directius*. Ara, però, volem observar que la *pregunta* també manté punts de contacte amb l'*asserció*. Com ja ha estat esmentat, el valor il·locutiu *pregunta* pot presentar-se estructuralment com a *pregunta* o com a *asserció*, atès que no hem de confondre el suport formal amb el valor pragmàtic. Però no és aquesta la qüestió que tractarem aquí, sinó que el que volem plantejar ara són aquells casos en els quals *preguntar* és

⁶¹ El debat sobre la posició que ocupa la *pregunta* (com a acte) entre l'*ordre* i l'*asserció* és encara ara un debat obert. En la definició que acabem d'esmentar, observem que l'adscripció de la pregunta a la categoria dels *actes directius* coincideix amb la proposta de J. SEARLE (1990), per qui l'oposició entre l'*ordre* i la *pregunta* rau en la naturalesa —verbal o no verbal— de la resposta. Contràriament J.L.AUSTIN (1970), adscribia l'acte de *preguntar* a la categoria d'*actes expositius*, al costat d'*afirmar* i de *negar*. BERRENDONER (1977) afirma que l'acte de *preguntar* comporta l'*asserció*

també *asserir* i *asserir* és també *preguntar*, els casos que Kerbrat (1990: 95) anomena *enunciats intermedis* :

1.-Enunciats en els quals els trets prosòdics no es corresponen clarament ni amb la pregunta ni amb l'asserció.

2.-Enunciats que es presenten formalment, fins i tot en la melodia, com a assercions; però que el contingut és parcialment posat en qüestió.

3.-Enunciats que es presenten formalment com a preguntes; però que el contingut és parcialment asserit.

Els enunciats del tipus (1) no els tractarem perquè s'allunyen del nostre objecte d'anàlisi; però dels enunciats del tipus (2) i (3) convé que en diguem alguna cosa, atesa la seva recurrència en les preguntes de la comissió que analitzem.

2.2.2.2.1. Assercions versus pregunta

Dintre d'aquests enunciats de tipus (2), diferenciarem les *asseracions modalitzades* i les *no modalitzades*.

a) Assercions modalitzades:

Com que són un tipus d'asseracions força freqüents a les preguntes de la CEITE, n'extraurem dos exemples:

(11) ...vostè ha parlat també de facilitar-los, en el cas dels magribins, un cementiri per al seu ús i això em sorprèn una mica perquè penso si no serà d'alguna manera fomentar també una separació, quan el que interessa és la integració. (CIU, 102)

d'un dubte o d'una ignorància i que l'obligació de respondre només és un simple efecte perlocutiü de la declaració d'incertesa (opinió, des del nostre punt de vista molt matisable).

(12) ...nosaltres, aquestes persones que vénen de fora, per molt que parlem de la interculturalitat, **ben segur que el que fem —i de vegades sense adonar-nos-en— és integrar-los, explicar-los al màxim la nostra cultura perquè ells es trobin bé aquí. Però hi ha un altre fenomen, que a mi em sembla que potser també hauriem de valorar algun dia, i és que ens aporten aquestes persones que tenen unes cultures diferents a nosaltres i ben segur que tenen molts valors a aportar a unes societats evolucionades d'una altra manera culturalment, industrialment, etcètera.** (PSC, 132)

Observem que són segments enunciatius molt modalitzats i que és, precisament, la modalitat el que fa que aquests enunciats es puguin considerar preguntes. Per tant, creiem que la regla que proposa Kerbrat (1991: 96): *toute assertion modalisée portant sur un état de choses supposé connu de L2 fonctionne en même temps comme une question posée à L2 sur cet état de choses*, és bàsica perquè determinats enunciats siguin interpretats com a preguntes en una CEP.

Des del punt de vista del seu valor pragmàtic, podríem dir que aquests enunciats són *sol·licituds de confirmació*; és a dir, enunciats que realitzen un acte intermedi entre la pregunta i l'assertió. La importància d'aquests enunciats en la construcció de la representació és indiscutible i, per aquesta raó, proposem que les *preguntes orientades*, les *retòriques* i les *no inductives (informals)* siguin considerades *preguntes argumentatives*.

b) *Assercions no modalitzades:*

Serien afirmacions com *Has canviat de pentinat*, en les quals la informació és absolutament evident i redundant respecte a la situació. Si analitzem aquests enunciats des de la perspectiva de les màximes de Grice, ens adonem que transgredeixen sistemàticament la màxima de *quantitat* i que, per tant, els haurem d'interpretar a partir de la construcció d'una *implicació*. És a dir, a partir de l'acte derivat, que en aquests casos seria una *sol·licitud de comentari o d'explicació*. No són preguntes freqüents en les comissions parlamentàries i per aquesta raó no en donem cap exemple.

2.2.2.2.2. *Preguntes versus assercions:*

Si abans parlàvem de preguntes disfressades d'assercions, ara parlarem d'assercions disfressades de preguntes. És a dir, d'enunciats que, malgrat el contingut assertiu, formalment es presenten com a estructures interrogatives. En aquests casos se sol parlar de *preguntes "orientades"*:

a) La *veritable pregunta*, que espera obtenir, com a mínim, un "sí" o un "no" de l'interlocutor (*És interessant aquest llibre, no? / No deus pas anar-te'n ara al cine?*); per bé que el veritable interès de L1 és l'argumentació que se'n sol derivar.

b) La *pregunta retòrica*, que no és res més que una falsa pregunta, atès que no sol·licita cap resposta de L2

Els casos de (a) són plantejats com casos en els quals L1 es proposa, segons el seu grau de certesa o de convicció, que L2 admeti el seu punt de vista. L'estratègia consisteix, doncs, a orientar l'interlocutor vers l'univers de creences del locutor. En aquest sentit, tota pregunta orientada és *manipuladora* perquè, encara que l'encadenament oposat a aquesta orientació sigui sempre possible, a la pràctica poques vegades es dóna. I menys si es tracta de situacions en les quals el preguntador ocupa un lloc dominant (Ex. en els interrogatoris).⁶²

Kerbrat (1991: 99-103) parla d'*orientadors* per referir-se als diferents factors que orienten la pregunta. D'entre aquests orientadors, destaca: la interrogació negativa (*No ets pas la germana de la Núria?*) que rep normalment una orientació positiva; diferents morfemes de valor variable (*Fa bo, no? / No has pas marxat?*); modalitzadors utilitzats en estructures interrogatives (*Segur que estudies? / No deus estar pas malalta?*); pressuposicions associades al verb de la frase (*Et penses que no sé cuinar?*) i, finalment, la naturalesa del context argumentatiu (*Estàs a favor d'intentar mantenir l'estat del benestar? / Creus que es poden mantenir converses amb una banda d'assassins?*). Aquests darrers exemples mostren com, en absència

d'un orientador verbal explícit, una pregunta pot ser insidiosament orientada a partir només del contingut que explicita, en un entorn situacional determinat⁶³.

Els casos de (b), les preguntes retòriques, són tractats sovint com a casos d'asserció (Kerbrat, 1991). I, certament, des de la perspectiva dels actes de parla, aquest és el plantejament que sembla més adequat. Ara bé, no tota pregunta es pot explicar només a partir de la teoria dels actes de parla, sinó que en molts casos la pregunta és una *intervenció*⁶⁴, més o menys extensa, que conté diversos actes de parla, com pot ser el cas de les preguntes d'una CEP. Aquestes macropreguntes tenen unes característiques textuais pròpies que s'expliquen en relació al tipus d'activitat que les genera i els dóna sentit. Per tant, si una pregunta retòrica forma part d'una macropregunta, més enllà de considerar-la una estratègia retòrica que vehicula una asserció, caldrà veure la seva funció en el conjunt de la intervenció.

Des de la perspectiva de la funció que els casos de (a) i els casos de (b) realitzen al nivell de la macropregunta, es fa difícil establir una diferència. Ambdós tipus de casos palesen que es tracta d'una estratègia de L1 per orientar L2 envers les pròpies opinions o creences; és a dir, es tracta d'una estratègia argumentativa tipificada en tots els tractats de retòrica. Cal, aleshores, establir una diferència entre aquests dos tipus extraordinàriament semblants de preguntes? Potser, en el nostre cas, seria molt més sensat obviar la perspectiva dels actes de parla i cenyir-nos a analitzar de quines estratègies (assercions, preguntes retòriques, preguntes no inductives, insinuacions, exemples, etc.) se serveixen els parlamentaris per orientar les representacions de les seves preguntes; és a dir, potser es tractaria simplement d'adoptar la perspectiva de l'argumentació.

⁶² Informació sobre aquest tema la podeu trobar a SACKS, H. (1987), "On the preference for agreement and contiguity in sequences in conversation"

⁶³ Un exemple tòpic és el de *Vols un caramel?* en front de *Vols una bufetada?*, on les preguntes, malgrat tenir una mateixa estructura, realitzen un acte de parla diferent: la primera és un oferiment i la segona una amenaça.

⁶⁴ El terme *intervenció* és el que emprà l'Escola de Ginebra (J. MOESCHLER, 1985) per referir-se a la unitat de parla que els anglòfons anomenen *speech event*.

2.2.2.3. *Preguntes interrogatives i preguntes argumentatives*

Tractar la *pregunta* com un *acte de parla* o, en el nostre cas, com una *intervenció* o un *esdeveniment de parla* (*speech event*) en el marc d'una *activity type* vol dir prioritzar el valor il·locutiü en detriment de la realització estructural que adopti. Per aquesta raó, el fet que una pregunta es formuli indirectament mitjançant formes assertives no serà, en aquest estudi, rellevant; és a dir, tindrà el mateix valor que les preguntes directes. No obstant això, és evident que la forma sota la qual es presenti la pregunta provocarà uns efectes perlocutius o uns altres.

Si acceptem, sense cap mena de dubte, que l'enunciat de la pregunta indueix un tipus de resposta, d'aquí les preguntes *totals*, *parcials*, *alternatives*, *orientades*, *etc.*, sembla raonable acceptar que es poden anar introduint en la classificació tants tipus de preguntes com respostes s'indueixin. I el cas és que hi ha preguntes que ens indueixen a respondre informativament i d'altres argumentativament. Vegem-ho amb exemples:

(13) *Hi ha alguna articulació concreta de col·laboració entre el seu col·lectiu i la Conselleria de Benestar Social? (PP, 122)*

(14) *Quina actitud creu que s'ha de tenir o recomana que s'ha de tenir per part dels poders públics en assumptes delicats d'enfrontament cultural, (IC, 48)*

(15) *..quan parla de donar suport als països del nord d'Àfrica, quin tipus de suport seria convenient donar-hi? (CIU, 182)*

(16) *..vostè ha parlat també de facilitar-los, en el cas dels magribins, un cementiri per al seu ús i això em sorprèn una mica perquè penso si no serà d'alguna manera fomentar també una separació, quan el que interessa és la integració. (CIU, 102)*

A (13) observem que es tracta d'una pregunta parcial, directa, amb un predicat "constatatiu", en la qual la informació que se sol·licita és una informació que l'interlocutor posseeix amb tota seguretat; per tant, direm que la pregunta és *interrogativa* (valgui la redundància) i que la resposta serà *informativa*. A (14) ens trobem també amb una pregunta parcial, directa, però amb predicats "avaluatius". El valor pragmàtic d'aquesta pregunta és força distint del de l'anterior, atès que el que ara se sol·licita és una opinió i no una informació concreta. La resposta serà, per tant, argumentativa. A (15) i a (16) les respostes que se sol·liciten també són

argumentatives. A (15) el valor il·locutiü s'expressa a través de la forma condicional del predicat; és a dir, a través de la modalitat verbal. És interessant observar que si aquesta pregunta es formulés en present i no en condicional perdria l'efecte argumentatiu. A la pregunta *Quin tipus de suport és convenient donar-hi?* s'interpretaria que l'interlocutor coneix molt bé la situació i que té molt clar el suport que cal. Finalment a (16) es tracta d'una pregunta indirecta que, fora de context, podria ser interpretada com a retòrica⁶⁵. De tota manera, la presència de modalitzadors com *això em sorprèn* indueix a què s'interpreti com una sol·licitud d'argumentació.

Amb aquests exemples hem volgut mostrar que és perfectament justificable introduir una nova categoria de *pregunta*: la que sol·licita una resposta *argumentativa*. No es tracta només de la *pregunta orientada* que dirigeix la resposta vers una determinada conclusió, i que s'esmenta en tots els tractats d'argumentació; sinó que es tracta d'una categoria més àmplia que enclou la pregunta orientada i la pregunta que indueix a respondre argumentativament.

(A l'ANNEX-II, on apareixen totes les micropreguntes que s'ha formulat a la *CEITE*, hi trobareu especificat si són interrogatives, argumentatives o interrogatives i argumentatives a la vegada).

2.2.2.3.1. La pregunta argumentativa

Els estudis sobre l'argumentació, des de la Retòrica clàssica fins al Tractat de Perelman o els treballs d'Anscombe i Ducrot, han prestat una especial atenció a la pregunta. Que la pregunta és una estratègia argumentativa, no en tenim cap dubte; però potser convindria fer algunes matisacions.

⁶⁵ Que una pregunta s'interpreti com a retòrica depèn del context situacional en què ha estat formulada. Més concretament, depèn de l'*activitat de parla* (*activity type*) que l'ha produïda. Recordem la regla que formula Labov (1977) per explicar un tipus de preguntes habitual en les converses terapèutiques: *Si A afirma alguna cosa sobre un fet-B, aleshores B interpretarà aquesta afirmació com una sol·licitud de confirmació*. O el suggeriment de Léon et Bhatt (1987): En la situació d'una entrevista, davant del dubte de si un enunciat és o no és una pregunta, és preferible considerar-lo com a tal.

En primer lloc, què vol dir que la pregunta és una estratègia argumentativa?; que la pregunta pot engendrar respostes contradictòries i, per tant, un joc d'argumentacions i contra-argumentacions?; que orienta la resposta envers una conclusió?; que és, per sí mateixa, una conclusió?; que, per la seva naturalesa polifònica, es comporta estructuralment com una argumentació?; que indueix una resposta argumentativa?; etc. De fet, tots aquests sentits són possibles; tot depèn de la perspectiva que s'adopti. Si reculem en el temps, observem que la pregunta ocupa ja un lloc destacat, com a estratègia argumentativa, a l'antiga Grècia. Només cal recordar la *maièutica socràtica* o el lloc destacat que han ocupat les *argumentacions per la causa* (*per què?*) en tots els tractats de retòrica⁶⁶, des de Quintilià a Perelman. En l'actualitat, el component argumentatiu de la pregunta segueix essent objecte de diferents estudis (Plantin, 1991; Anscombe & Ducrot, 1981).

Nosaltres hem preferit adoptar una perspectiva que es podria considerar cognitiva i postular que tota pregunta, com qualsevol activitat discursiva, esquematitza una situació i que aquesta esquematització orienta una representació. I és precisament en aquest sentit que creiem que la pregunta és susceptible de ser considerada una estratègia argumentativa⁶⁷. És cert que no totes les preguntes tenen el mateix valor argumentatiu i, per aquesta raó, hem diferenciat les preguntes informatives de les argumentatives; però, tot i així, podríem dir que tota pregunta, sigui del tipus que sigui, apleix en part aquesta fita. Una pregunta informativa com *Contempla el CITE, entre les seves tasques d'informació, la identitat de Catalunya, la seva realitat històrica i cultural? i en quin grau?* (CIU, 62) obliga l'interlocutor a plantejar-se aquesta qüestió des d'aquest esquema. Una pregunta no només restringeix la llibertat de paraula d'aquell que respon (Ducrot, 1983), sinó també la llibertat de representació.

Ara bé, tot i acceptar que una pregunta esquematitza sempre una situació i que orienta, per tant, la representació, convé distingir clarament la *pregunta informativa* de la *pregunta argumentativa* (Plantin, 1991: 68). I la primera distinció que cal fer és

⁶⁶ Més informació sobre la pregunta a la retòrica clàssica la podeu trobar a LAUSBERG, H. (1960).

⁶⁷ El nostre concepte d'*argumentació* el presentarem en el capítol següent. Tot i així, potser convé introduir que nosaltres l'entendrem, en un sentit ampli, com l'*orientació de la representació*.

que en el cas de les preguntes informatives la resposta preexisteix a la pregunta; mentre que, en el cas de les preguntes argumentatives, la resposta es veu mediatitzada pel procés argumentatiu que engendra la pregunta. En aquest segon cas no hi ha una resposta “veritable”; no es tracta de trobar o no trobar respostes, es tracta de construir-les. I si un enunciat acaba per imposar-se com a resposta, no és pas la realitat qui li atorga la certesa, sinó el procés retòric institucional que hàbilment s’ha teixit (Plantin, 1991: 69). No es tracta, però, d’oposar les “veritables preguntes” (les que sol·liciten una informació) a les “falses preguntes” (les que sol·liciten una argumentació); sinó que totes les preguntes són veritables preguntes, tant les que pregunten per l’hora com les que pregunten per la validesa de la política d’immigració.

2.2.2.3.2. *Tipus de pregunta argumentativa*

Atès que la pregunta és un acte de parla que se sol definir, llevat alguns casos específics d’actes indirectes, en relació a l’acte complementari de la resposta, creiem que podem parlar de diferents tipus de preguntes argumentatives, segons sol·licitin una argumentació o presentin una argumentació. Potser seria operatiu postular dos nivells argumentatius:

- a) El nivell de l’*intercanvi*: si l’argumentació és la resposta induïda per la pregunta, tant si adopta la forma de raonament argumentatiu com si adopta la forma de conclusió.
- b) El nivell de la *pregunta*: si l’argumentació és present en la mateixa formulació de la pregunta.

A l’apartat (a) tindriem, com a preguntes que sol·liciten argumentació, les anomenades no inductives (*Què en pensa? / Com ho veu?*), que solen ser preguntes generals sobre un tema que s’ha introduït prèviament; les que presenten algun tret modalitzador, que fan que la resposta s’interpreti com una sol·licitud d’opinió (*No*

hauríem, ja, potser de començar a parlar de “viure la diferència” més que no pas d’integrar-los a casa nostra (ERC, 182) i les que per la naturalesa de la pròpia pregunta no permeten un altre tipus de resposta (Si us plau, fins on són lliures de poder ser catalans dintre Creu Roja i, per tant, portar un pensament de treball propi i autòcton? (ERC, 122). A l’apartat (b) tindriem les preguntes orientades, amb totes les seves variants⁶⁸, (Si no es fa difícil la col·laboració entre elles o si la coordinació a vegades..., que no hi hagin entrebancs involuntaris, òbviament, no? (CIU, 81)), que més que preguntes solen ser sol·licituds de confirmació. En aquest apartat, hi inclourem també les preguntes retòriques que, encara que el valor pragmàtic sigui el d’assertió, han estat considerades, per la tradició retòrica, un prototip de pregunta argumentativa.⁶⁹

2.2.2.4. La pregunta com a tematització

Aparentment l’objectiu d’una pregunta és la sol·licitar informació, ja sigui perquè aquesta informació s’ignora o perquè es vol evidenciar; però tant si és per una cosa com si és per l’altre el que és evident és que tota pregunta comporta la focalització d’un tema (o temes), en detriment d’uns altres; és a dir, tota pregunta és, en definitiva, una tematització. I sembla plausible postular que la funció de la tematització-pregunta és bàsicament la d’exercir un control previ sobre la informació que es vol obtenir, sobretot en el cas de les preguntes argumentatives; perquè no hem d’oblidar que qui controla el discurs controla la representació.

El fet de subratllar uns temes concrets o el fet d’impedir que se n’airegin d’altres influeix en el *model mental* (és a dir, en la representació) que comporta la comprensió d’un discurs i té, evidentment, implicacions ideològiques (Van Dijk, 1997: 23-24). Preguntar, per exemple, pel “problema” de la immigració i no per la situació de la immigració posa en evidència dues coses: la representació que té

⁶⁸Vegeu l’apartat de **Preguntes versus assertions** (2.2.2.2.).

⁶⁹Segons PLANTIN (1991: 64), les preguntes sense resposta són sempre preguntes argumentatives. Funcionen segons el model de “l’argument per la ignorància”.

d'aquest fet aquell qui parla i la incidència que determinades denominacions poden tenir en la construcció de les representacions col·lectives.

El cas és que utilitzem tots els elements del discurs, i no només les tematitzacions-pregunta, per intervenir en els models mentals dels altres i, com a conseqüència, en les seves creences, opinions, actituds i ideologies; com, de fet, ho fem quan diem: *amb els immigrants sempre passen aquestes coses o tots són iguals*. Però ara no entrarem a analitzar aquest tipus de manifestacions discursives, atès que les tractarem més endavant; ara, l'únic que ens interessa és deixar dit que una de les principals funcions de la pregunta és la d'induir, per la seva pròpia condició d'element tematitzador, determinades representacions.

2.3. La Comissió d'Estudi Parlamentària sobre la Situació a Catalunya de la Immigració de Treballadors Estrangers (CEITE)

El corpus que analitzarem en aquest treball el constitueixen les 190 preguntes que van formular els portaveus dels diferents grups que componien la *Comissió d'Estudi sobre la situació a Catalunya de la Immigració de Treballadors Estrangers*. Les sessions d'aquesta comissió van tenir lloc entre el febrer de 1993 i el novembre de 1994, durant la IV legislatura. La transcripció ha estat recollida al Diari de Sessions del Parlament de Catalunya, sèrie C, números.: 48, 51, 62, 67, 81, 82, 102, 114, 121, 122, 132, 157, 163, 169, 182, 216.

Les CEP solen cloure l'estudi pel qual han estat constituïdes amb la redacció d'un informe final on es proposen línies d'actuació política. No obstant això, aquest procés no ha estat el que ha seguit la *CEITE*. Les sessions d'aquesta comissió es van suspendre perquè va finalitzar la legislatura i no es van tornar a reprendre. La redacció de l'informe ha quedat, per tant, pendent. Per què?

2.3.1. Composició de la CEITE

— President, Vicepresident/a, Secretari, lletrat.

GRUPS PARLAMENTARIS	REPRESENTANTS
G. P. Convergència i Unió (CIU)	6 - 10
G. P. Socialista (PSC)	3 - 5
G. P. d'Esquerra Republicana de Catalunya (ERC)	1 - 2
G. P. d'Iniciativa per Catalunya (IC)	1
G. P. Popular (PP)	1

2.3.2. Nivell de participació

Cada grup té el dret de fer, en cada compareixença, un nombre de preguntes equivalent al nombre de representants presents.

— **Pregunta simple:** Intervenció en la qual només es formula una micropregunta.

— **Pregunta múltiple:** Intervenció en la qual es formula més d'una micropregunta.

— **Repregunta:** Intervenció en la qual es demanen aclariments o es reformula parcialment la micropregunta

— **Rèplica:** Intervenció en la qual es respon a una resposta.

	CIU	PSC	ERC	IC	PP
PREGUNTES SIMPLES	19	25	16	9	7
PREGUNTES MÚLTIPLES	37	42	15	18	4
REPREGUNTES	11	12	15	6	3
RÈPLIQUES	2	3	8	2	---
TOTAL (INTERVENCIONS)	69	82	54	35	14

Convé observar que el *Grup Popular*, tot i tenir un torn assignat de pregunta, sovint ha declinat exercir aquest dret. És, potser, perquè el tema no li interessava prou?

2.3.3. Els compareixents

Tot i que el nostre objectiu no és analitzar els informes dels compareixents, sí que creiem que hem de considerar quines són les veus que la *CEITE* ha seleccionat i quines les que s'ha exclòs per obtenir la informació a partir de la qual elaborarà l'estudi.

Si observem la selecció dels compareixents, ens adonem que predominen les veus autòctones (vegeu: ANNEX-1). És cert, que són les dels portaveus d'organitzacions que realitzen alguna activitat relacionada, directament o indirecta, amb la situació dels migrants, però no deixa de ser significativa aquesta selecció. En el nostre entendre, s'haurien hagut d'escoltar també altres veus: les dels que estan vivint directament la *il·legalitat*, les dels que han patit controls policials injustificats, les dels que han estat víctimes d'agressions xenòfobes, les de les dones musulmanes, les dels mestres que participen en els programes que el Departament d'Ensenyament ha anomenat d'*Educació Compensatòria*, les de migrants que han hagut de costejar-se l'atenció sanitària, etc. I, també, les veus dels con-veïns dels migrants, les de les parelles mixtes, les dels grups xenòfobs, etc. Per elaborar un estudi representatiu i seriós, cal escoltar totes les veus i no només aquelles que diran allò que la comissió està disposada a sentir; i que, òbviament, solen ser les de l'*endogrup*. En resum, les opinions que s'han tingut en compte per elaborar aquest estudi han estat, bàsicament, les *nostres*: les dels membres de l'*endogrup* que tenen algun tipus de relació "de cooperació" o "professional" amb l'*exogrup*. En conseqüència, les representacions que aquestes veus fan emergir són el resultat d'una interpretació mediatitzada per la *nostra* percepció del fenomen migratori.

2.4. CONCLUSIONS

Una **Comissió d'Estudi** és un tipus concret d'activitat parlamentària amb unes característiques interactives pròpies. L'objectiu a l'entorn del qual s'organitza aquesta activitat és el d'analitzar alguna qüestió que es pugui considerar d'interès social i suggerir les polítiques que es podrien aplicar o les lleis que es podrien confeccionar. Es tracta, per tant, d'una activitat que prioritza la col·laboració més que la confrontació. Aquest fet fa que la relació entre els parlamentaris sigui, en general, distesa i predomini la "*cortesia positiva*"⁷⁰(Martín Rojo, 1999:17).

No obstant això, la discrepància ideològica de fons que caracteritza les posicions del diferents grups és un tret sempre present en qualsevol activitat parlamentària. Per aquesta raó, els portaveus intenten, en cada intervenció, *reorientar el sentit* de les paraules dels altres —ja siguin les del compareixent o les dels altres portaveus parlamentaris— i imposar la seva pròpia visió i interpretació dels fets. Per assolir aquest propòsit, utilitzen distintes estratègies discursives mitjançant les quals miren d'imposar les seves representacions, enfront d'aquelles que consideren *adverses*. Aquestes estratègies discursives fan que sovint entri en joc la "*cortesia negativa*" i, fins i tot, la descortesia; tot i que no és en absolut comparable amb la que es pot observar en els *debats* de la *cambrà*.

Tot i que, en una CEP, les intervencions del parlamentaris tinguin com a objectiu prioritari formular preguntes al compareixent, el torn de paraula se sol aprofitar per presentar les pròpies opinions, discrepar de les dels altres, reflexionar sobre aspectes que el portaveu considera dignes d'interès, adherir-se a determinats valors, desqualificar les accions de l'oposició, justificar les pròpies, etc. És a dir, la intervenció a què dóna lloc la pregunta es converteix en un espai discursiu on es duu a terme una activitat argumentativa orientada, bàsicament, a intervenir en la construcció de la representació social de l'objecte que se sotmet a estudi, del propi grup (autorepresentació positiva) i dels adversaris ideològics (representació

⁷⁰ Les nocions de "*cortesia positiva*" i "*cortesia negativa*" les utilitzem, tal com hem esmentat anteriorment, en el sentit que proposa Martín Rojo (1999: 17).

negativa). A aquest espai discursiu que constitueix la intervenció del portaveu, l'hem anomenat **macropregunta**.

Si l'activitat d'una CEP s'hagués de caracteritzar a través d'algun acte o esdeveniment de parla, no dubtaríem a tipificar-la com una activitat "preguntadora". *Preguntar* és l'acció bàsica a l'entorn de la qual s'organitza la macropregunta, malgrat que sovint sembli més un pretext que un objectiu. A les preguntes concretes que es formulen en les distintes intervencions les hem anomenat **micropreguntes**.

Les micropreguntes són tematitzacions que regulen el tractament que es donarà a la informació en el transcurs de l'**intercanvi**. Dit d'una altra manera, les micropreguntes imposen restriccions temàtiques i estructurals a les respostes. Segons la forma que es doni a la micropregunta en ser formulada, la resposta podrà convertir-se en una ratificació, en un comentari o en una informació; podrà introduir una nova visió de la qüestió o ser en un mer "eco" dels plantejaments del locutor. Les micropreguntes són, per tant, l'eix que canalitza el tractament de la informació que es mobilitza en l'intercanvi.

Per aquesta raó, les micropreguntes esdevenen fonamentals en l'orientació de la representació dels objectes del discurs i, en conseqüència, en l'anàlisi de les estratègies argumentatives. **Preguntar**, en una Comissió d'Estudi Parlamentària, és bàsicament **argumentar**.

Segona Part

LA REPRESENTACIÓ DE LA *IMMIGRACIÓ* QUE
EMERGEIX DE LES PREGUNTES D'UNA
COMISSIÓ D'ESTUDI PARLAMENTÀRIA

La selecció temàtica

3. La selecció temàtica	137
3.1. Obtenció i presentació de les dades	139
3.2. La selecció temàtica global	140
3.3. El valor temàtic de les micropreguntes	144
3.3.1. La representació del tema <i>integració</i> a les micropreguntes	146
3.3.1.1. El tema <i>integració</i> a les micropreguntes de CIU	146
3.3.1.2. El tema <i>integració</i> a les micropreguntes del PSC	148
3.3.1.3. El tema <i>integració</i> a les micropreguntes d'ERC	151
3.3.2. La representació del tema <i>sanitat</i> a les micropreguntes	152
3.3.2.1. El tema <i>sanitat</i> a les micropreguntes de CIU	153
3.3.2.2. El tema <i>sanitat</i> a les micropreguntes del PSC	154
3.3.2.3. El tema <i>sanitat</i> a les micropreguntes d'ERC	156
3.3.2.4. El tema <i>sanitat</i> a les micropreguntes d'IC	157
3.3.3. La representació del tema <i>estudis / informes / enquestes</i> a les micropreguntes	158
3.3.3.1. El tema <i>estudis / informes / enquestes</i> a les micropreguntes de CIU	158
3.3.3.2. El tema <i>estudis / informes / enquestes</i> a les micropreguntes del PSC	159
3.3.3.3. El tema <i>estudis / informes / enquestes</i> a les micropreguntes d'ERC	161
3.3.3.4. El tema <i>estudis / informes / enquestes</i> a les micropreguntes d'IC	162
3.3.4. La representació del tema <i>ensenyament / escoles</i> a les micropreguntes	162
3.3.4.1. El tema <i>ensenyament</i> a les micropreguntes de CIU	163
3.3.4.2. El tema <i>ensenyament</i> a les micropreguntes del PSC	164
3.3.4.3. El tema <i>ensenyament</i> a les micropreguntes d'IC	166
3.3.5. La representació del tema <i>contingents</i> a les micropreguntes	167
3.3.5.1. El tema <i>contingents</i> a les micropreguntes de CIU	167
3.3.5.2. El tema <i>contingents</i> a les micropreguntes del PSC	168
3.3.5.3. El tema <i>contingents</i> a les micropreguntes d'ERC	169
3.3.5.4. El tema <i>contingents</i> a les micropreguntes d'IC	170
3.3.5.5. El tema <i>contingents</i> a les micropreguntes del PP	170
3.3.6. La representació del tema <i>col·laboració entre administracions</i> <i>i organitzacions</i> a les micropreguntes	171
3.3.6.1. El tema <i>col·laboració entre administracions i organitzacions</i> a les micropreguntes de CIU	172
3.3.6.2. El tema <i>col·laboració entre administracions i organitzacions</i> a les micropreguntes del PSC	173
3.3.6.3. El tema <i>col·laboració entre administracions i organitzacions</i> a les micropreguntes d'ERC	174
3.3.6.4. El tema <i>col·laboració entre administracions i organitzacions</i>	

a les micropreguntes d'IC	174
3.3.6.5. El tema <i>col·laboració entre administracions i organitzacions</i> a les micropreguntes del PP	176
3.3.7. La representació del tema <i>dona immigrada</i> a les micropreguntes	176
3.3.7.1. El tema <i>dona immigrada</i> a les micropreguntes de CIU	177
3.3.7.2. El tema <i>dona immigrada</i> a les micropreguntes del PSC	178
3.3.7.3. El tema <i>dona immigrada</i> a les micropreguntes d'IC	180
3.3.8. La representació del tema <i>problemes / problemàtica</i> a les micropreguntes	181
3.3.8.1. El tema <i>problemes / problemàtica</i> a les micropreguntes de CIU	181
3.3.8.2. El tema <i>problemes / problemàtica</i> a les micropreguntes del PSC	182
3.3.8.3. El tema <i>problemes / problemàtica</i> a les micropreguntes d'ERC	184
3.3.9. La representació del tema <i>treball</i> a les micropreguntes	184
3.3.9.1. El tema <i>treball</i> a les micropreguntes del PSC	185
3.3.9.2. El tema <i>treball</i> a les micropreguntes d'IC	186
3.3.10. La representació del tema <i>il·legals / irregulars / clandestins</i> a les micropreguntes	187
3.3.10.1. El tema <i>il·legals / irregulars / clandestins</i> a les micropreguntes de CIU	188
3.3.10.2. El tema <i>il·legals / irregulars / clandestins</i> a les micropreguntes del PSC	188
3.3.10.3. El tema <i>il·legals / irregulars / clandestins</i> a les micropreguntes d'ERC	189
3.3.10.4. El tema <i>il·legals / irregulars / clandestins</i> a les micropreguntes d'IC	190
3.3.11. La representació del tema <i>racisme / xenofòbia / rebuig</i> a les micropreguntes	191
3.3.11.1. El tema <i>racisme / xenofòbia / rebuig</i> a les micropreguntes de CIU	191
3.3.11.2. El tema <i>racisme / xenofòbia / rebuig</i> a les micropreguntes del PSC	193
3.3.11.3. El tema <i>racisme / xenofòbia / rebuig</i> a les micropreguntes d'IC	195
3.4. Les preferències temàtiques dels diferents grups parlamentaris.....	195
3.5. La representació de la immigració a través de les pressuposicions que vehiculen les micropreguntes	198
3.6. Conclusions	203

La selecció temàtica

El discurso, sin embargo, no se limita a la acción verbal, sino que también involucra significado, interpretación y comprensión, lo cual significa que el acceso preferente al discurso público o el control sobre sus propiedades (por ej. temas específicos o preferidos) también pueden afectar al pensamiento de los demás. En otras palabras, los actores sociales con poder, además de controlar la acción comunicativa también hacen lo propio con el pensamiento de sus receptores. (T. van Dijk, 1997: 21)

La informació temàtica és la informació fonamental del text i té, òbviament, una funció cognitiva destacable. Sense la informació temàtica els textos no tractarien de res, serien tan sols enfilalls d'anècdotes sense cap tipus de coherència i, per tant, sense interpretació possible. La informació temàtica és la informació a partir de la qual organitzem el text. En conseqüència, seleccionar uns temes en detriment d'uns altres és orientar la cognició envers una visió determinada del món. J. Gifreu i F. Pallarès (1998: 12) en relació a l'establiment de l'agenda temàtica del mitjans de comunicació de masses comenten: *si bé els MCM no determinen el que pensem, sí contribueixen poderosament a determinar allò sobre què pensem*. Seleccionar els temes és, doncs, presentar els escenaris en els quals es construiran els objectes socials.

Ara bé, quan es tracta d'interaccions en les quals el discurs s'organitza en forma de *preguntes i respostes*, la pregunta se sol considerar com la part que vehicula la informació temàtica —és a dir, com una *tematització*—, i la resposta se sol considerar com la part essencialment remàtica. A les preguntes d'una CEP entenem que la informació temàtica s'introdueix a través de les micropreguntes, però com que les micropreguntes solen anar acompanyades d'arguments, comentaris, explicacions, etc. podem entendre que la informació temàtica s'estén a la unitat global, que hem anomenat macropregunta. No obstant això, aquí ens cenyirem únicament a la

informació temàtica que vehiculen les micropreguntes i deixarem la resta per al capítol dels arguments.

El tema de les micropreguntes és també un dels factors que contribueixen a determinar les relacions de “ posició ” que ocupen els interactants al llarg de l’intercanvi comunicatiu. Per aquesta raó C. Kerbrat-Orecchioni (1988: 190) parla del seu valor taxèmic⁷¹. Primer, perquè els temes confereixen una certa superioritat interaccional a l’interlocutor que ha tingut la iniciativa d’introduir-los; segon, perquè un determinat tema pot ser més favorable a un interlocutor que a un altre. En conseqüència, si un locutor introdueix un tema que domina especialment, té garantit, en principi, el control de la interacció.

En una comissió d’estudi parlamentària (CEP), com en qualsevol altre tipus d’interacció dialogada, qui primer pren la paraula condiciona la resta de les intervencions. Dit d’una altra manera, aquell que intervé en primer lloc construeix el marc a partir del qual es formulen les preguntes. És, per tant, el relat del compareixent, el que estableix, en aquest cas, el límits temàtics i introdueix els actors i les situacions socials que seran objecte de pregunta. No obstant això, el representant parlamentari difícilment accepta aquesta “posició baixa” a què el relega el fet de no tenir el primer torn de paraula i, en la seva intervenció, sol recórrer a estratègies retòriques que li permetran resituar-se en una “posició alta” i provar de controlar el contingut de la resposta. Per aquesta raó, en la pregunta d’una CEP, la reformulació que fan els parlamentaris de les paraules del compareixent, reconstruint-ne i reorientant-ne el sentit des dels seus propis plantejaments ideològics, és tan important com la pregunta concreta (micropregunta). De manera general, podríem dir que l’objectiu dels parlamentaris és “ reinstaurar ” el sentit de les paraules de l’altre (és a dir, *estabilitzar* els objectes del discurs) i ocupar, d’aquesta manera, la posició dominant que es necessita per poder exercir algun tipus de control sobre les representacions que, interactivament, es construeixen. En aquest sentit direm que el representant parlamentari ocupa una posició privilegiada que li permet introduir la perspectiva des de la qual desitja tractar alguns dels temes que el compareixent ha

⁷¹ C. Kerbrat-Orecchioni (1988: 186) defineix els *taxemes* com indicadors de posició.

presentat. Aquesta possibilitat de reorientar el tema té, per a nosaltres, un valor taxèmic.

L'anàlisi de la selecció temàtica la durem a terme a dos nivells: a nivell global i a nivell local. Els temes globals són les etiquetes que donem al conjunt de preguntes que tracten sobre un mateix assumpte, com *la sanitat, l'habitatge, l'ensenyament, el racisme*, etc. I els temes locals serien les manifestacions concretes d'aquests temes globals; és a dir, la materialització d'aquests temes a les micropreguntes. A partir d'aquesta diferenciació de nivells temàtics, en aquest capítol ens proposem:

- Presentar els temes globals que es tracten en aquesta comissió i analitzar la seva distribució en relació als grups parlamentaris.
- Mostrar la importància cognitiva de les micropreguntes; és a dir, el tractament dels temes a nivell local. Sobretot pel que fa a les pressuposicions i inferències que vehiculen.
- Contrastar els posicionaments ideològics que posen de manifest els diferents grups parlamentaris en el tractament dels temes més recurrents.
- Evidenciar que la selecció d'uns temes en detriment d'uns altres i la perspectiva des de la qual aquests temes es tracten són operacions discursives que tenen necessàriament un valor argumentatiu.

3.1. Obtenció i presentació de les dades

Per analitzar la selecció temàtica hem diferenciat les macropreguntes i les micropreguntes. Un cop identificades les micropreguntes, hem agrupat sota una mateixa etiqueta (*ajuts, integració, sanitat, etc.*) les micropreguntes temàticament coincidents. Posteriorment hem fet un recompte del nombre que els diferents grups n'han formulat sobre cadascun dels temes i n'hem fet una anàlisi contrastiva. Aquesta informació ha estat organitzada gràficament, en forma de taules.

A continuació, ens hem proposat analitzar com els diferents grups parlamentaris han tractat els temes més recurrents i, amb aquest objectiu, hem seleccionat aquells temes

a l'entorn dels quals s'han formulat més de 10 micropreguntes. El fet que les micropreguntes es formulessin en una sola o en diverses macropreguntes no ha estat considerat un tret discriminador i se'ls ha donat el mateix tractament analític. Aquesta informació es pot trobar sintetitzada en forma de taules on, a més a més dels temes més recurrents i del nombre de preguntes que aquests temes han generat, es dona l'equivalent percentual.

Finalment, l'anàlisi de la presentació temàtica ens ha fet adonar de la importància cognitiva que tenen els implícits en la formulació de les micropreguntes i, en conseqüència, hem anat extraient les pressuposicions que els diferents enunciats generaven. Per tal de presentar la informació de manera clara i exhaustiva, hem elaborat unes taules on, a la columna de l'esquerra, es presenten les micropreguntes tal i com van ser formulades pels representants parlamentaris i, a la columna de la dreta, les pressuposicions que se'n desprenen. L'anàlisi d'aquestes pressuposicions resulta especialment significativa a l'hora de contrastar les perspectives ideològiques a través de les quals es presenten els diferents temes. Per cloure l'apartat, presentem un quadre amb les preferències temàtiques de cada grup i un llistat amb les pressuposicions que creiem que il·lustren millor la representació que la *CEITE* construeix dels immigrants.

3.2. La selecció temàtica global

L'anàlisi de la selecció temàtica ens permetrà observar quins han estat els temes que la *CEITE* ha considerat prioritaris a l'hora d'elaborar un estudi sobre *la immigració de treballadors estrangers* i com el tractament que se sol donar a aquest tema vehicula sovint representacions discriminadores i xenòfobes.

Tot seguit presentarem, en forma de taula, els temes globals que s'han tractat al llarg de les 354 micropreguntes de la Comissió. Indicarem també el nombre de preguntes que fa cada grup sobre un determinat tema i el total de preguntes formulades. Cal

tenir present que no tots els grups poden formular el mateix nombre de preguntes i que, per tant, els grups majoritaris imposen les seves preferències temàtiques.

Per etiquetar temàticament cadascuna de les micropreguntes, hem seguit el proc metodològic següent:

1.— En primer lloc, hem aïllat els segments de les macropreguntes mitjançant els quals es feia explícita la formulació de la micropregunta.

2.— En segon lloc, n'hem delimitat el tema. Per delimitar els temes de les micropreguntes, ens hem fixat en el contingut que es focalitza; és a dir, en allò sobre què s'espera resposta. Així en preguntes com:

a) conèixer en quins treballs són en els que es desenvolupen, freqüentment, els treballadors estrangers, sobretot els magribins i tots els que vénen del Tercer Món. (PSC)

b) només en una paraula o dues: la gravetat d'aquest immigrant invisible a la Catalunya del benestar que tenim. (ERC)

A *a)* el tema sobre el qual s'espera resposta apareix explícit. És, sense cap mena de dubte, el “treball”. En canvi a *b)* el tema sobre el qual s'espera resposta apareix encobert sota una metàfora: *l'immigrant invisible*. Aquí, *l'immigrant invisible* és, òbviament, el mal anomenat “il·legal”. La delimitació del tema és, per tant, una operació interpretativa en la qual intervenen elements que, sovint, només són explicables a través de les habilitats semàntiques que posen de manifest els parlants competents.

3.— Finalment, hem elaborat un llistat d'ítems temàtics i hem agrupat sota una mateixa rúbrica els que hem considerat que eren sinònims (treball / feina) o que pertanyien a un mateix camp semàntic (racisme / xenofòbia / rebuig).

TEMÀTICA	CIU	PSC	ERC	IC	PP	TOTAL
(pregunta anecdòtica)	1					1
(Pregunta lúdica)	1					1
ACTITUD DE L'ADMINISTRACIÓ		1	1	1		3
ACTITUD DELS CATALANS ENVERS LA IMMIGRACIÓ		2				2
ACTIVITATS DE LES ORGANITZACIONS	5		1			6
ACTUACIÓ DE L'ADMINISTRACIÓ LOCAL				1	1	2
AJUTS	1	2		1	5	9
APÀTRIDES			1			1
ASSIMILACIÓ				1		1
ASSISTÈNCIA A LA IMMIGRACIÓ			1			1
ASSOCIACIONISME	1	6	1	1		9
COL·LABORACIÓ ENTRE ADMINISTRACIONS	3					3
COL·LABORACIÓ ENTRE ADMINISTRACIONS I ORGAN.	2	2	1	4	3	12
COL·LABORACIÓ ENTRE ORGANITZACIONS	3					3
COMPETÈNCIES DEL GOVERN CATALÀ	1		3			4
COMPETÈNCIES DEL PARLAMENT		1				1
CONSELLS D'IMMIGRACIÓ	1	2				3
CONTINGENTS	5	4	1	2	3	15
COORDINACIÓ ENTRE ADMINISTRACIONS	1	5	2			8
COORDINACIÓ ENTRE ORGANITZACIONS	2					2
DIFERENCIACIÓ DELS IMMIGRANTS	1			1		2
DIFERÈNCIES CULTURALS		1				1
DIRECCIÓ GENERAL D'IMMIGRACIÓ	1	1				2
DISTRIBUCIÓ TERRITORIAL DE LES ORGANITZACIONS		1				1
DONA IMMIGRADA	2	7		2		11
DRET A LA DIFERÈNCIA		1				1
DRET D'ASIL				1		1
ENSENYAMENT / ESCOLES	5	9		1		15
ESTUDIS / INFORMES / ENQUESTES	4	6	4	2		16
FORMACIÓ PROFESSIONAL	2			1		3
GUETOS	2			1		3
HABITATGE	3	2		3		7
IDENTITAT	1	1	2			4
IDEOLOGIA DE LES ORGANITZACIONS	2					2
IL·LEGALS	2	1	5	2		10
INTEGRACIÓ	15	11	6			32
INTEGRISME / FONAMENTALISME		1	2			3
INTERCULTURALITAT / MULTICULTURALITAT	3	1		2		6
LLEI D'ESTRANGERIA / ORDENAMENT JURÍDIC	3	1	2	1		7
LLENGUA CATALANA I IMMIGRACIÓ	3			1		4
MEDIADORS INTERCULTURALS	1	1				2
MESURES DE XOC	1	1			1	3
MESURES EN L'ÀMBIT AGRÍCOLA					1	1
MITJANS DE COMUNICACIÓ	2					2
MOSSOS D'ESQUADRA			1			1
OFICINES D'ATENCIÓ GLOBAL	1	1				2
OFICINES D'INFORMACIÓ	1	3			1	5
PERCEPCIÓ QUE ELS IMMIGRANTS TENEN DELS CATALANS		3				3
PERCEPCIÓ DE LA IMMIGRACIÓ (d'aquells que hi treballen)			1	1		2
PLA INTERDEPARTAMENTAL D'IMMIGRACIÓ	1	1			1	3
POLIGÀMIA	2					2
POLÍTICA COMUNITÀRIA	3					3

TEMÀTICA	CIU	PSC	ERC	IC	PP	TOTAL
POLÍTICA D'IMMIGRACIÓ	2					2
PRESONS				1		1
PRESSUPOSTOS PER A LA IMMIGRACIÓ	3	1	2			6
PROBLEMES / PROBLEMÀTICA	2	6	3			11
PROGRAMES PER A LA IMMIGRACIÓ	4	4				8
RACISME / XENOFÒBIA / REBUIG	4	5		1		10
REAGRUPAMENT FAMILIAR			2			2
RECURSOS DE LES ORGANITZACIONS					1	1
RECURSOS PER A LA IMMIGRACIÓ			1		1	2
REFUGIATS	2	2	1	2		7
RETORN AL PAÍS D'ORIGEN	1		1	1		3
SANITAT	6	10	6	1		23
SENSIBILITZACIÓ DE L'OPINIÓ PÚBLICA		3	3	1		7
SOLIDARITAT			1			1
TOLERÀNCIA		1				1
TRACTAMENT INTEGRAL DE LA IMMIGRACIÓ				1		1
TREBALL		8		3		11
UBICACIÓ MINISTERIAL (d'immigració)	1					1
VALORS	3	1				4
VOLUNTARIAT		2	1			3

L'anàlisi d'aquestes dades la durem a terme des de dues perspectives. D'una banda tindrem en compte els temes més tractats, en general, per la comissió i, de l'altra, les preferències temàtiques de cada grup. Considerarem temes més tractats aquells temes sobre els quals, a nivell global, s'han formulat més de 10 preguntes i no considerarem un tret pertinent que les micropreguntes s'hagin formulat en una sola o en distintes macropreguntes. La relació de temes més tractats, nombre de preguntes i percentatge global⁷² seria aquesta:

⁷² Amb el càlcul d'aquest percentatge, només hem volgut reflectir el que representa cada tema dintre del total de preguntes que es formulen a la comissió. No s'ha tingut, per tant, en compte el nombre de preguntes que formula cada grup sobre cadascun dels temes.

NÚM. DE PREGUNTES	TEMÀTICA	%
+ de 20	INTEGRACIÓ (32)	9,06 %
	SANITAT (23)	6,51 %
Entre 15 i 20	ESTUDIS / INFORMES / ENQUESTES (16)	4,53 %
	ENSENYAMENT / ESCOLES (15)	4,24 %
	CONTINGENTS (15)	4,24 %
Entre 10 i 15	COL·LABORACIÓ ENTRE ADMINISTRACIONS I ORGANITZACIONS (12)	3,39 %
	DONA IMMIGRADA (11)	3,11 %
	PROBLEMES / PROBLEMÀTICA (11)	3,11 %
	TREBALL (11)	3,11 %
	IL·LEGALS (10)	2,83 %
	RACISME / XENOFÒBIA / REBUIG (10)	2,83 %

Aquest quadre dels temes globals més tractats, posa de manifest quins són els interessos temàtics prioritaris dels grups parlamentaris catalans. El tractament que dona cada grup a aquests temes té una importància fonamental en l'orientació de la representació i, en conseqüència, en la transmissió d'ideologia.

3.3. El valor temàtic de les micropreguntes

En aquest apartat ens fixarem en com s'introdueixen els temes a través de les preguntes concretes o micropreguntes. Tot i que les preguntes concretes són sovint només protocolàries, és a dir, actes de parla exigits pel tipus d'activitat institucional que es duu a terme, el fet que es formulin té una importància decisiva per a la continuïtat de la interacció, atès que a partir d'aquestes preguntes s'organitza la resposta. Les micropreguntes són, en aquest sentit, tematitzacions que serveixen de base per a l'organització de l'intercanvi comunicatiu.

Però, a més de tenir una importància cabdal en l'organització de l'intercanvi comunicatiu, les micropreguntes són fonamentals des del punt de vista cognitiu,

bàsicament, per dues raons. Una, perquè tota pregunta esquematitza una situació que obliga l'interlocutor a plantejar-se el tema des de la perspectiva que se li ha presentat. És a dir, la pregunta no només restringeix la llibertat de paraula d'aquell que ha de respondre (Ducrot, 1983), sinó també la llibertat de representació. I l'altra, per les pressuposicions que les micropreguntes vehiculen i que són, en el cas del llenguatge polític, hàbils instruments ideològics

Les pressuposicions són fonamentals en la construcció de les representacions perquè es presenten com a veritats inqüestionables i, com ha mostrat T. van Dijk (1993, 1997, 1999) en diversos treballs, són essencials en la interpretació i l'establiment de la coherència discursiva, atès que es basen en el coneixement, creences i actituds representades en els esquemes cognitius que comparteixen els interactants. Mitjançant les pressuposicions, el subjecte enunciador pot introduir afirmacions sense necessitat de justificar-les. Aquest fet les converteix en una estratègia poderosa i subtil en la construcció de significats i, per consegüent, en una estratègia argumentativa.

En resum, les micropreguntes de la *CEITE* són l'instrument bàsic de què se serveixen els parlamentaris per tematitzar allò que, per una raó o altra, volen focalitzar. Perquè no sempre es pregunta sobre coses que es desconeixen, sinó que sovint la micropregunta és només retòrica i la seva funció és presentar un tema des d'una perspectiva ideològica determinada.

A continuació analitzarem l'orientació concreta que es dona als temes globals més recurrents (més de 10 preguntes) a través de les micropreguntes. Ho farem mitjançant taules. A l'esquerra, presentarem la micropregunta tal com va ser formulada, a la *CEITE*, pel representant parlamentari i, a la dreta, presentarem les pressuposicions i inferències que la micropregunta vehicula. El total de micropreguntes que es van formular en aquesta comissió es pot trobar a l'annex ordenat per grups parlamentaris i per temes.

3.3.1. La representació del tema INTEGRACIÓ a les micropreguntes

El tema de la INTEGRACIÓ és, amb diferència, el tema més tractat en aquesta comissió: 32 preguntes. Però, curiosament, hi ha dos grups parlamentaris, IC⁷³ i PP, que no en formulen cap. Són, sobretot, CIU (15) i el PSC (11) els grups que insisteixen reiteradament en aquesta temàtica.

3.3.1.1. El tema integració a les micropreguntes de CIU

MICROPREGUNTES	PRESSUPOSICIONS
<i>(1) Quines actuacions (...) afavoreixen més la integració de les persones que han vingut a treballar i a viure a Catalunya? Quins col·lectius de persones autòctones són més sensibles a aquesta integració? Quins són més refractaris?</i>	(1) Unes actuacions afavoreixen més que unes altres la integració. / Hi ha col·lectius de persones autòctones més sensibles que altres a la integració. / Interessa saber quines són aquestes actuacions i quins aquests col·lectius.
<i>(2) ..si els immigrants també són sensibles a la cultura catalana, (..) si ells es van integrant progressivament, (..), als nostres costums, a la llengua, a la manera de fer d'aquí.</i>	(2) Pot ser que els immigrants no siguin sensibles a la cultura catalana i que no s'integrin progressivament als nostres costums, a la llengua, a la manera de fer d'aquí. / Interessa saber si això és així.
<i>(3) Fins a quin punt això (les tecnologies de la informació) pot servir per integrar o, en tot cas, conviure amb respecte en una societat en la qual constantment pot haver-hi influències de les migracions?</i>	(3) Pot ser que les tecnologies de la informació no serveixin per integrar o per conviure amb respecte en una societat en la qual pot haver-hi influències de les migracions.
<i>(4) Fins a quin punt les noves tecnologies de la informació (...) poden ajudar a homogeneïtzar (...) en aquest cas l'immigrant, en tots els àmbits socials?</i>	(4) Pot ser que noves tecnologies de la informació no ajudin a homogeneïtzar l'immigrant, en tots els àmbits socials.
<i>(5) ..aquesta qüestió (la influència dels imams) presenta problemes respecte a la integració dels immigrants?</i>	(5) La influència dels imams pot presentar problemes per a la integració dels immigrants.
<i>(6) quin és el model de integració que té (...) el Col·legi de Treballadors Socials?</i>	(6) El Col·legi de Treballadors Socials té un model d'integració.
<i>(7) com fer compatible la integració en el</i>	(7) S'ha de fer compatible la integració en el

⁷³ El Grup Parlamentari d'Iniciativa no tracta la integració com un tema independent dels temes que afecten la quotidianitat dels migrants. Dit d'una altra manera, aquest grup no pregunta sobre la integració, pregunta sobre l'habitatge, la dona immigrada, les presons, etc.

MICROPREGUNTES

PRESSUPOSICIONS

país amb el respecte de la cultura pròpia dels immigrants que vénen?

país amb el respecte a la cultura pròpia dels immigrants.

(8) Quines solucions possibles hi ha respecte a la integració d'aquests immigrants (fonamentalistes)?

(8) Hi ha solucions a la integració dels immigrants fonamentalistes. / Unes solucions són possibles i unes altres no.

(9) Ens hem plantejat el tema de la integració des del punt de vista del país?

(9) El tema de la integració es pot plantejar també des del punt de vista del país.

(10) ..fins a quin punt estan disposats, en general, els immigrants nord-africans d'integrar-se en la societat catalana?

(10) Pot ser que els immigrants nord-africans no estiguin disposats a integrar-se a la societat catalana.

(11) Quins són, doncs, al seu parer el significat i les condicions precises i desitjables d'això que anomenem integració?

(11) Hi ha un significat i unes condicions precises i desitjables per això que anomenem integració.

(12) (facilitar un cementiri als magribins) no serà d'alguna manera fomentar també una separació, quan el que interessa és la integració.

(12) Facilitar un cementiri als magribins pot ser facilitar la separació. / El que interessa és la integració.

(13) Es podria considerar que tota aquesta gent que ja porta deu anys o més aquí es poden començar a considerar com a integrats?

(13) Hi ha la possibilitat de considerar integrada a tota aquella gent que porta més de deu anys aquí.

(14) quines activitats (...) proporcionen ocasió per a aquesta integració?

(14) Hi ha activitats que proporcionen ocasió per a la integració.

(15) ..hi ha un tòpic que diu que el col·lectiu negre s'integra millor que els altres col·lectius. Voldríem saber (..) si aquesta avaluació constata aquest fet o fins a quin punt hi ha rebuig.

(15) ..hi ha un tòpic que diu que el col·lectiu negre s'integra millor que els altres col·lectius. / Una avaluació pot constatar aquest fet o, contràriament, indicar que hi ha rebuig.

En les preguntes que, sobre aquest tema formula el *Grup Parlamentari de Convergència i Unió*, s'observa un interès per arribar a trobar un model d'integració que no amenaci la identitat catalana (2, 9, 10). Tot i que el Conseller de Benestar Social va presentar el pla d'*integració* del Govern Català a les Jornades d'Immigració de Girona (la data d'aquest document és: 05/ 10/ 93), en aquestes preguntes es fa palesa una certa por a perdre els trets diferencials catalans i, en conseqüència, es mostra preocupació per clarificar què vol dir *interculturalitat* o *multiculturalitat*. Aquest temor posa de manifest una visió essencialista de la cultura. Per aquesta raó CIU s'interessa per les activitats i els col·lectius que poden afavorir la

integració i per les accions i actituds que poden obstaculitzar-la (1, 3, 4, 14). D'entre les actituds obstaculitzadores, assenyala la possibilitat que els immigrants no siguin sensibles a la cultura catalana i que, en conseqüència, no s'integrin als 'nostres' costums. Fins i tot s'esmenta el grup dels nord-africans com a col·lectiu que podria no estar disposat a integrar-se (10). També es presenta el fonamentalisme i, en concret, la presència dels imams com a elements generadors de problemes per a aquesta integració (5). I, finalment, s'observa que els diferents grups d'immigrants no reben el mateix tracte. Els nord-africans, o magribins, són presentats com a més resistents a la integració que el col·lectiu negre i, per tant, se'ls dóna una imatge força més negativa (15).

3.3.1.2. El tema integració a les micropreguntes del PSC

MICROPREGUNTES	PRESSUPOSICIONS
(1) <i>..un dels objectius que té aquesta Comissió és el de conèixer al millor possible la situació dels treballadors estrangers aquí a la nostra Catalunya...</i>	(1) Aquesta Comissió té objectius / Els treballadors estrangers tenen aquí una situació diferent / Catalunya és nostra.
(2) <i>..Com s'organitza aquest grup (un col·lectiu important de magribins) i quines són les relacions que tenen amb la societat de Vic?</i>	(2) Els col·lectius s'organitzen / El col·lectiu de magribins té relacions amb la societat de Vic.
(3) <i>..quina vocació tenen, també, d'integració (els magribins)? Si només pensen a tornar o realment ja pensen en una estabilitat per a ells i per als seus fills...</i>	(3) Els magribins poden no tenir vocació d'integració. / Pot ser que només pensin a tornar o pot ser que pensin en una estabilitat per a ells i els seus fills.
(4) <i>quin és el grau d'integració i l'actitud d'aquest seguit de col·lectius de treballadors estrangers que tenen respecte a la societat acollidora...?</i>	(4) Hi ha graus d'integració. / Els col·lectius de treballadors estrangers tenen un determinat grau d'integració i una determinada actitud respecte a la societat acollidora. / Hi ha una societat acollidora.
(5) <i>..quin paper (...) han de jugar les diferents administracions per facilitar el camí d'una integració adequada que garanteixi la millor convivència possible...?</i>	(5) Les diferents administracions han de jugar un paper per facilitar el camí de la integració. / Hi ha una integració adequada. / Una integració adequada és la que garanteix la millor convivència possible.
(6) <i>..referint-nos als magribins i als</i>	(6) Entre els magribins i els subsaharians es

MICROPREGUNTES

subsaharians, quins són els problemes que vostès detecten que poden ser un obstacle per a la integració, però vist tant de la part d'ells com de la part, diguem-ne, dels catalans autòctons?

(7)..(sobre la intenció de permanència de los filipinos aquí en Cataluña) hay una voluntad de permanecer aquí entre nosotros indefinidamente, creando su familia y sintiéndose y siendo, pues, catalanes como todos?

(8) ..quina és exactament la política d'integració que es pensa dur a terme?

(9) ..quina disposició tenen (...) els magribins i les seves famílies per integrar-se en la societat i, sobretot, davant de la cultura i la llengua catalana, però sobretot davant d'aquells problemes que sorgeixen, fins i tot, en contra o enfrontant-se al dret de la societat acollidora?

(10) El primer és el tema de la nacionalitat, sobretot pensant en aquesta integració i pensant en les segones generacions (proporcionar als fills dels immigrants immediatament la nacionalitat espanyola). I l'altre seria el tema del..., del dret de vot (com a manera d'integrar els treballadors estrangers) (...) en això m'agradaria que em donés l'opinió la Sra. Lidia Santos, la dificultat d'homogeneïtzar això a nivell d'Europa.

(11) si en el camp de la integració cultural vostès hi han treballat i hi pensen treballar en el futur, o si pensen intensificar les activitats en aquest sentit?

PRESSUPOSICIONS

detecten problemes que poden ser un obstacle per a la integració. / Aquests problemes poden venir de part d'ells o dels catalans autòctons. / Hi ha catalans que són autòctons i catalans que no ho són.

(7) Entre els filipins, pot ser que no hi hagi una voluntat de romandre entre nosaltres indefinidament, creant una família i sentint-se i sent catalans com tots.

(8) Hi ha una política d'integració. / Aquesta política es pensa dur a terme.

(9) Els magribins i les seves famílies pot ser que tinguin, o que no tinguin, una certa disposició a integrar-se en la societat, la cultura i la llengua catalana. / Sobretot davant d'aquells problemes que sorgeixen enfrontant-se als drets de la societat acollidora.

(10) El dret a la nacionalitat de les segones generacions i el dret de vot són fonamentals per aconseguir la integració. / Homogeneïtzar això a nivell d'Europa pot ser una dificultat.

(11) Pot ser que vostès hagin treballat en el camp de la integració cultural i hi pensin treballar en el futur. / Potser pensen intensificar les seves activitats en aquest sentit.

El PSC dona, d'entrada, una nova orientació a la representació de l'immigrant introduint la denominació *treballadors estrangers*. De fet, com s'explicita clarament, per al PSC l'objectiu de la comissió és *conèixer el millor possible la situació dels treballadors estrangers aquí a la nostra Catalunya* (1). La presentació d'aquest objectiu mostra la tendència, força general, a parlar possessivament del país. *Nostra*, de qui?, qui és aquest 'nosaltres' que posseeix el país? Si Catalunya és *nostra* i no és

d'ells, com s'ha d'entendre la integració? Aquesta tendència al 'nostrisme' és un tret recurrent en aquesta comissió. Contràriament, en relació al tema de la identitat, a la pregunta (7) es fa una afirmació en la qual la identitat catalana es fa extensiva a tots aquells que romanen indefinidament entre *nosaltres* i que se senten catalans.

El PSC s'interessa per com els catalans veuen els immigrants, però també s'interessa per com els immigrants veuen els catalans. I no es pregunta tant pels 'problemes' que causen, sinó pels 'problemes' que genera la convivència. En definitiva, intenta presentar les distintes visions de la situació i no limitar-se a visions convencionals i estereotipades.

Un dels trets més característics de les macropreguntes del Grup Socialista és la tendència a presentar avaluacions i a formular propostes; és a dir, a manifestar la pròpia opinió. Aquesta actitud davant la pregunta és interessant perquè permet observar quina és la posició que defensen davant de determinats models, com poden ser el francès o l'anglosaxó. I també permet saber que estan a favor de respectar la cultura d'origen dels immigrants, sempre i quan no s'atempti contra els valors democràtics, i deduir que el 'problema de la integració' no rau tant en les diferències culturals com en les diferències socials.

No obstant això, el tema de la integració dels diferents col·lectius segueix sent motiu de micropregunta. Concretament es demana la predisposició que tenen a integrar-se els col·lectius magribí, subsaharià i filipí (4, 6, 7, 9). Fins i tot es demana opinió sobre si el que realment desitgen aquests col·lectius és tornar al seu país (3). Ara bé, tot i que es parla dels problemes d'integració que es detecten entre els magribins i els subsaharians, es fa referència al fet que aquests problemes poden ser ocasionats pels catalans autòctons, la qual cosa ens fa responsables de la no-integració. L'ús de l'adjectiu *autòctons* per classificar els catalans fa que es pressuposi que la designació de *catalans* es pot emprar per referir-se als no-autòctons, cosa que emmascara la referència, perquè: qui són aquests catalans? També cal assenyalar que el PSC implica a les administracions en el procés d'integració, tot proposant que la facilitin o que duguin a terme polítiques concretes (5). I, finalment, encara que no es faci explícit un model d'integració, sí que es proposen accions que la farien més fàcil,

com el dret a la nacionalitat de les segones generacions i el dret de vot (10). Tot i així es presenten com difícils d'assolir a Europa.

3.3.1.3. El tema integració a les micropreguntes d'ERC

PREGUNTES	PRESSUPOSICIONS
(1) <i>sobre si finalment hi ha una presa de posició a favor de la paraula "integració", "assimilació", "drets lliures", etc. perquè em sembla que és una mica l'arrel del treball polític que podem fer. Si nosaltres pretenem que el que és nostre és bo i que el que vingui s'ha d'integrar, o si realment aprenem a viure en una diferència on el món és una mica de tothom.</i>	(1) L'arrel del treball polític que es pot fer és prendre posició a favor de la paraula "integració", "assimilació", "drets lliures", etc. / Pot ser que nosaltres pretenguem que el que és nostre és bo i que el que vingui s'ha d'integrar. / Pot ser que aprenguem a viure en una diferència on el món és una mica de tothom.
(2) <i>jo, l'únic que voldria és saber el seu parer sobre aquesta qüestió (la integració).</i>	(2) Vostè té un parer sobre aquesta qüestió.
(3) <i>¿habría alguna petición concreta para la integración de estos nuevos filipino-catalanes o catalano-filipinos que es esta segunda generación?</i>	(3) És possible que hi hagi alguna petició concreta per a la integració d'aquests nous filipino-catalans o catalano-filipins de segona generació.
(4) <i>Jo el que volia dir era quina era, una mica, la situació dels seus fills (...) com a immigrants; és a dir, són catalans?, són africans?, són senegalesos?, són fills de senegalesos tota la vida? És a dir, quina és, una mica, la situació?</i>	(4) Els fills dels immigrants no se sap ben bé què són: catalans?, africans?, senegalesos, fills de senegalesos tota la vida?...
(5) <i>en quina situació es troben en aquest moment els immigrants, diguem-ne, nascuts ja a Catalunya, per dir-ho d'alguna manera, els seus fills, si han nascut aquí.</i>	(5) Hi ha immigrants nascuts a Catalunya. / No se sap quina és la seva situació.
(6) <i>No hauríem, ja, potser, de començar a parlar de "viure la diferència" més que no pas d'integrar-los a casa nostra?</i>	(6) "Viure la diferència" és diferent d'"integrar-los a casa nostra". / Potser hauríem de començar a parlar de "viure la diferència".

Pel que fa al tema de la *integració*, el discurs d'ERC té, bàsicament, dos propòsits. Un propòsit és el de posar de manifest que el responsable principal de la situació dels immigrants és el govern de l'Estat, ja sigui per l'elaboració i aplicació de lleis com la

Llei d'Estrangeria, ja sigui perquè no dota de competències els governs autonòmics. Podríem dir que un dels objectius d'aquest grup parlamentari és desemascarar la ineficàcia del govern central en l'aplicació de les seves polítiques. En aquest cas concret, el considera el principal responsable dels 'mals' que pateixen els immigrants. Aquest plantejament arriba a fer afirmar al portaveu d'aquest grup parlamentari que *la Llei d'Estrangeria no hauria sortit mai del Parlament de Catalunya (ERC-157/2)*, de la qual cosa s'infereix que els plantejaments ideològics i les actituds dels catalans són diferents. L'altre propòsit és el de plantejar la *integració* com una convivència enriquidora entre cultures diverses: *cal aprendre a viure la diferència perquè el món és una mica de tothom* (1). Aquest plantejament respectuós i integrador es contradiu, però, amb certs plantejaments que apareixen a l'hora de tractar qüestions puntuals, com es veurà més endavant quan parlem, per exemple, de sanitat.

Per a ERC, parlar d'integració vol dir resoldre, primer de tot, un problema semàntic. Concretament s'esmenten tres possibles significats d'*integració*: "*assimilació*", "*drets lliures*", "*viure la diferència*"? (1) I sembla prendre partit pel darrer: *no hauríem potser de començar a parlar de "viure la diferència" més que no pas d'integrar-los a casa nostra?*, on s'observa, en la metàfora *casa nostra*, aquesta tendència al 'nostrisme' que observàvem més amunt. Perquè, si el 'país' és 'casa nostra', els de fora són sempre uns estranys. Un altre aspecte de la integració, en el qual insisteix reiteradament ERC, és el de la situació dels fills dels immigrants, sobretot, si les segones generacions són o no són catalans (4). L'interès per aquest tema no es concreta, però, en cap proposta de reivindicació jurídica, com podria ser el dret a la nacionalitat.

3.3.2. La representació de tema SANITAT a les micropreguntes

El tema de la sanitat és el segon tema d'interès de la Comissió (23 preguntes). Llevat del PP, tot els altres grups formulen preguntes: CIU (6 p.), PSC (10 p.), ERC (6 p.) i IC (1 p.). L'interès per aquest tema és fàcil de justificar. Es tracta d'un dels drets

fonamentals de la persona (l'assistència sanitària) que comporta, en aquest cas, una forta despesa pública.

3.3.2.1. El tema sanitat a les micropreguntes de CIU

MICROPREGUNTES	PRESSUPOSICIONS
<i>(1) quina és la resposta (sanitària) que s'hauria de donar respecte als immigrants en situació il·legal.</i>	(1) Hi ha immigrants en situació il·legal. / S'ignora la resposta sanitària que se'ls hauria de donar.
<i>(2) de quina manera s'hauria de donar una resposta efectiva i positiva als problemes de salut dels immigrants en situació legal.</i>	(2) Hi ha immigrants en situació legal. / Hi ha una manera de donar una resposta efectiva i positiva als seus problemes de salut
<i>(3) com es pot controlar o com es porten a cap les vacunacions dels infants d'aquests immigrants?</i>	(3) Hi ha d'haver una manera de controlar les vacunacions dels infants dels immigrants.
<i>(4) quin coneixement teniu vos del que es fa arreu del país, de Catalunya, sobretot amb metges que treballen a l'atenció primària, i si existeix coordinació entre el vostre servei i les unitats existents,...</i>	(4) Pot ser que vos tingueu o no tingueu, coneixement del que es fa arreu del país amb metges que treballen a l'atenció primària. / El país és Catalunya. / Pot ser que existeixi o que no existeixi coordinació entre el vostre servei i les unitats existents.
<i>(5) si en els cursos que heu organitzat vosaltres a l'Hospital de Sant Jaume han participat metges dels països d'origen d'aquests immigrants.</i>	(5) Vosaltres heu organitzat cursos a l'Hospital de Sant Jaume. / Podien haver participat metges de països d'origen d'aquests immigrants.
<i>(6) fins a quin punt en el grup de població que vosaltres heu atès, (...) la incidència de la tuberculosi i de les malalties de transmissió sexual en el camp dels immigrants ha fet que, percentualment, hagi suposat un problema de salut pública.</i>	(6) Vosaltres heu atès població immigrant. / Entre la població immigrant hi ha incidència de tuberculosi i de malalties de transmissió sexual. / El percentatge d'aquestes malalties entre els immigrants pot suposar un problema de salut pública.

El que s'observa en aquestes micropreguntes de CIU és, en primer lloc, que cal diferenciar l'assistència sanitària que s'hauria de donar als immigrants legals de la que s'hauria de donar als immigrants il·legals (1,2). Això pressuposa que hi ha dues categories d'immigrants jurídicament establertes i que el fet de pertànyer a una o a altra fa que es tinguin, o no es tinguin, determinats drets. Un altre aspecte de la

sanitat que interessa a CIU és el de la coordinació entre les distintes unitats d'assistència primària que atenen els immigrants i els serveis hospitalaris (4); i també la possibilitat de controlar les vacunacions dels infants (3), l'organització de cursos especialitzats i la possibilitat que hi participin metges dels països d'origen (5). Finalment, volem destacar un plantejament que orienta de manera especialment negativa la representació dels immigrants. En concret, ens referim a la presentació de l'augment de casos de tuberculosi i de malalties de transmissió sexual entre els immigrants com un *problema de salut pública*. El fet de categoritzar aquests casos com "un problema de salut pública" implica que altres casos i altres malalties no ho són. La qual cosa és absolutament demagògica, perquè hi ha moltes altres malalties que no pateixen específicament els immigrants i que potser representen un problema més greu de salut pública. Problematitzar qüestions com aquesta és estigmatitzar la població immigrant.

3.3.2.2. El tema sanitat a les micropreguntes del PSC

MICROPREGUNTES	PRESSUPOSICIONS
(1) <i>quins són els problemes addicionals per motiu de la universalització de l'atenció sanitària que suposa l'atenció als treballadors immigrants.</i>	(1) L'atenció als treballadors immigrants suposa la universalització de l'atenció sanitària. / Això comporta problemes addicionals.
(2) <i>En relació amb això (normalitzar l'atenció sanitària als estrangers immigrants) ens agradaria saber quina és la situació actual i què s'hauria de fer?</i>	(2) En relació a l'atenció sanitària als estrangers immigrants, hi ha una situació actual. / S'hauria de fer, encara, alguna cosa.
(3) <i>si aquesta proposta d'actuació sobre els no legalitzats ens la podria ampliar una mica, també. És a dir, hi ha una proposta d'atenció a les persones que no tenen Seguretat Social per facilitar l'atenció.</i>	(3) Hi ha una proposta d'atenció sanitària sobre els no legalitzats. / Els no legalitzats són persones que no tenen Seguretat Social. / Aquesta proposta facilitarà l'atenció.
(4) <i>si hi ha una cobertura benèfica assistencial per part de l'Ajuntament pel que fa als immigrants il·legals.</i>	(4) Pot ser que hi hagi, o no hi hagi, una cobertura benèfica assistencial per part de l'Ajuntament per assistir als immigrants il·legals.
(5) <i>si vostès (...) han detectat algunes</i>	(5) Pot ser que aquests col·lectius tinguin

MICROPREGUNTES

PRESSUPOSICIONS

malalties específiques d'aquests col·lectius. / i sobretot ens interessaria saber si està coberta d'alguna manera o tenen vostès algun programa per assistir aquells treballadors estrangers que no estan coberts per la Seguretat Social per raó que no tenen un treball estable o que estan en una situació irregular.

(6) com interpreten aquesta pujada d'una malaltia infecciosa com la tuberculosi.

(7) Quines són les malalties comunes que tenen registrades, diferenciant magribins i africans? —si és que realment hi ha malalties que es diferencien per part d'uns i d'altres immigrants.

(8) ...si també s'han trobat amb problemes per a tot el tema dels permisos sanitaris per a les botigues de venda de vianda, les carnisseries.

(9) en les compareixences anteriors s'ha detectat que en aquests col·lectius hi ha bastant de tuberculosi, no? Aleshores, voldríem saber si vostès han detectat això, també, a Santa Coloma.

(10) l'evolució d'aquestes malalties (que es contagien amb facilitat, com les de transmissió sexual), particularment la tuberculosi, i com pensen que s'ha d'enfocar la situació.

malalties específiques. / Pot ser que l'assistència als treballadors estrangers que no tenen Seguretat Social estigui coberta d'alguna manera. / Alguns treballadors estrangers no tenen Seguretat Social perquè no tenen treball estable o perquè estan en una situació irregular. / Interessa saber si hi ha algun programa per assistir aquests treballadors.

(6) La tuberculosi, una malaltia infecciosa, ha pujat.

(7) Els magribins i els africans tenen malalties. / Pot ser que aquestes malalties siguin diferents, o no. / Algunes són malalties comunes.

(8) En general hi ha problemes per resoldre moltes situacions. / Pot ser que les botigues de vianda, les carnisseries, s'hagin trobat amb problemes per obtenir els permisos sanitaris.

(9) Les compareixences anteriors han manifestat que, entre els immigrants, hi ha bastant de tuberculosi. / Pot ser que això també s'hagi detectat a Santa Coloma.

(10) La tuberculosi és una malaltia que evoluciona. / Aquesta situació de la tuberculosi s'ha d'enfocar d'alguna manera.

En aquestes preguntes del PSC no s'estableix una diferència entre l'assistència sanitària que haurien de rebre els immigrants legals de la que haurien de rebre els no legals; però sí que es parla dels *problemes* addicionals que podria comportar la universalització de l'atenció sanitària (1). De fet, l'assistència als immigrants no legalitzats és un subtema sobre el qual es formulen explícitament dues preguntes: en una es demana més informació sobre una proposta d'atenció a persones que no tenen Seguretat Social (3) i en l'altra si hi ha una cobertura benèfica assistencial per part de l'Ajuntament (4). La presentació dels immigrants com a persones que no tenen Seguretat Social és especialment rellevant, atès que la inferència que se'n desprèn és

que aquest col·lectiu de treballadors no pot gaudir, perquè no té la situació regulada, dels mínims drets que té la resta de treballadors. Un altre subtema que apareix reiteradament a les preguntes del Grup Socialista és el de la tuberculosi (que ja havia aparegut a les preguntes de CIU i, anteriorment, en el relat del compareixent); i, en aquest cas, només es demana si aquesta malaltia s'ha detectat entre determinats grups d'immigrants (a Santa Coloma) (9), com s'interpreta l'augment i com s'ha d'enfocar la situació (6, 10). També es fa un judici de valor quan es comenta que la tuberculosi i les malalties de transmissió sexual es contagien fàcilment (10). Comentaris com aquest generen una prevenció que no està pas més justificada en el cas dels immigrants que en el cas d'altres col·lectius. Finalment volem fer referència a una pregunta que presenta una diferenciació curiosa entre dos grups d'immigrants. En concret, es demana sobre les malalties comunes que pateixen *magribis* i *africans*, si és que en realitat hi ha malalties comunes (7). Ara bé, els magribins no són africans? Per què es confronten aquests dos grups?

3.3.2.3. El tema sanitat a les micropreguntes d'ERC

PREGUNTES	PRESSUPOSICIONS
(1) <i>vostès tenen constància que hi ha molts casos que a urgències no s'ha atès ciutadans que no són catalans?</i>	(1) A urgències no s'ha atès ciutadans que no són catalans. / Hi ha molts casos d'aquests. / Pot ser que vostès no en tinguin constància.
(2) <i>Vostès han fet alguna cosa en aquest sentit (per garantir el dret a l'assistència sanitària)?</i>	(2) Vostès poden fer alguna cosa per garantir el dret a l'assistència sanitària.
(3) <i>com a metge,(..), trobaria a faltar algun protocol o alguna normativa que els ajudés, a vostès, a treballar,..</i>	(3) Hi ha protocols i normatives que poden ajudar als metges a treballar. / Vostè, com a metge, pot ser que en trobi a faltar alguna.
(4) <i>han vist que hi havia una altre que manava més que vostè, metge, sobre aquell senyor per aquella malaltia?</i>	(4) Pot ser que hi hagi algú altre que mani més que el metge en alguna malaltia.
(5) <i>què porten de malaltia ells cap aquí? I quina cosa és la primera que ells no coneixien com a malaltia i que agafen una vegada aquí..</i>	(5) Ells porten malalties cap aquí. / Ells no coneixen determinades malalties. / Ells agafen malalties una vegada aquí.

PREGUNTES	PRESSUPOSICIONS
(6) <i>continuen practicant aquí la seva medicina?</i>	(6) Al seu país practiquen la seva medicina i pot ser que aquí la continuïn practicant.

Pel que fa a aquest tema de la *sanitat*, ERC és el grup que introdueix una representació més negativa dels immigrants. Els presenta com a agents portadors i receptors de malalties (5) i com a individus que poden tenir una certa resistència a adaptar-se a les pràctiques sanitàries que ofereix el nostre sistema (4,6); és a dir, els presenta com *un grup d'alt risc des del punt de vista sanitari*. Cal observar, però, que tampoc el nostre sistema sanitari en surt ben parat. ERC aprofita aquestes preguntes per qüestionar la política assistencial dels hospitals públics, denunciant el fet que, a urgències, no s'hagi atès *ciutadans que no són catalans* (1) i explicitant que es poden fer coses per millorar l'assistència, tant per part del personal sanitari com de l'administració (2,3).

3.3.2.4. El tema sanitat a les micropreguntes d'IC

PREGUNTES	PRESSUPOSICIONS
(1) <i>ja en aquests moments comença a haver-hi situacions de malalties psiquiàtriques?</i>	(1) Hi ha malalties psiquiàtriques que depenen de determinades situacions. / pot ser que en aquests moments es comencin a donar aquestes situacions.

Contràriament al que hem vist fins ara, el grup parlamentari d'IC eludeix preguntar sobre aquest tema i centra el seu interès en les *situacions* que poden provocar *malalties psiquiàtriques* als immigrants. Aquest plantejament inverteix, per tant, la representació que els altres grups havien orientat. Mentre que, per als altres grups, els immigrants són portadors —per tant, *agents*— de malalties, per al grup d'Iniciativa els agents són les situacions en què els immigrants es veuen obligats a viure. I, si els

agents són les situacions, tot som, en cert sentit, actors responsables. L'immigrant passa, així, de ser un actor social que vehicula malalties contagioses a ser la víctima social d'una situació que tots hem creat.

3.3.3. La representació del tema ESTUDIS / INFORMES / ENQUESTES a les micropreguntes

Quant a les preguntes sobre *estudis / informes / enquestes*, és convenient observar quina és la informació que interessa als diferents grups parlamentaris.

3.3.3.1. El tema estudis / informes / enquestes a les micropreguntes de CIU

MICROPREGUNTES	PRESSUPOSICIONS
<i>(1) si pogués donar-nos més detalls, sobre aquest procés d'investigació (un informe demogràfic sobre la immigració estrangera a Catalunya), concretament encarregat pel Departament de Benestar Social del Govern de Catalunya.</i>	(1) El Departament de Benestar Social del Govern de Catalunya ha encarregat un informe demogràfic sobre la immigració estrangera a Catalunya.
<i>(2) Existeix, a nivell de la ciutat de Barcelona, un estudi prou precís sobre la procedència dels immigrants, i també sobre la llengua i la religió d'ells, de cadascun?</i>	(2) No se sap si, a nivell de la ciutat de Barcelona, existeix un estudi prou precís sobre la procedència, la llengua i la religió dels immigrants.
<i>(3) quines són les dificultats principals que han sorgit quant a l'elaboració, a la confecció d'aquest informe (l'Informe Girona)</i>	(3) S'ha confeccionat l'Informe Girona. / La seva elaboració ha comportat unes dificultats.
<i>(4) (quin ha estat) el procediment que s'ha seguit en l'elaboració d'aquest estudi;</i>	(4) S'ha confeccionat l'Informe Girona. / S'ha seguit un procediment per elaborar-lo.

Les pressuposicions i inferències que es deriven d'aquestes micropreguntes de CIU ens mostren, com és habitual en el discurs polític, que l'objectiu que s'amaga darrere d'aquestes intervencions és el d'orientar una representació positiva del propi grup i

una representació negativa del principal adversari, que en aquest cas és el grup que encapçala l'oposició, el PSC. Per tant, el que es tematitza és, d'una banda, el que està fent el Govern de la Generalitat a través del Departament de Benestar Social —és a dir, CIU— (1) i, de l'altra, el que no està fent l'Ajuntament de Barcelona —és a dir, el PSC— (2). Però, en aquest cas, com que el portaveu de CIU no està segur de si existeix o no existeix un estudi sobre la procedència, llengua i religió de la immigració a la ciutat de Barcelona, introdueix un adjectiu que, el en cas que aquest estudi existís, li permetria desqualificar-lo (*existeix un estudi prou precís...?*). Perquè, qui estableix què és un estudi precís? L'ús d'adjectius avaluatius és una bona manera d'orientar subjectivament les representacions. També convé observar que quan el portaveu de CIU demana si existeix un estudi sobre la immigració a la ciutat de Barcelona, el contingut que li interessa és la procedència, la llengua i la religió dels immigrants. No seria millor demanar-se quines són les seves necessitats i si es disposa de les infraestructures necessàries per atendre-les?

3.3.3.2. El tema estudis / informes / enquestes a les micropreguntes del PSC

MICROPREGUNTES	PRESSUPOSICIONS
(1) <i>si a través de totes les oficines de Caritas que estan en tot el territori català vostès tenen algun informe sobre aquestes característiques dels treballs dels treballadors estrangers, no solament els que ocupen, sinó l'estabilitat, les circumstàncies, les característiques amb què es desenvolupen aquestes activitats.</i>	(1) Atesa la feina que fa Caritas en tot el territori català, pot ser que tinguin algun informe sobre les característiques del treball dels treballadors estrangers.
(2) <i>han fet vostès algun estudi o enquesta sobre les actituds bàsiques, tant dels membres dels col·lectius estrangers envers la societat catalana, i dels catalans envers ells?</i>	(2) Hi ha unes actituds bàsiques que els col·lectius estrangers tenen envers la societat catalana i la societat catalana envers ells. / És possible que hagin fet un estudi o enquesta sobre aquestes actituds.
(3) <i>voldriem conèixer si s'ha fet ja alguna enquesta o es pensa fer aquesta enquesta, per conèixer una sèrie d'actituds dels ciutadans autòctons de Vic respecte als diferents col·lectius d'immigrants.(...) Si hi ha una bona acceptació de la cultura i de la religió</i>	(3) Els ciutadans autòctons de Vic tenen unes determinades actituds respecte als diferents col·lectius d'immigrants. / Pot ser que hi hagi una bona acceptació de la cultura i de la religió d'aquests col·lectius. / És possible que hi hagi o es pensi fer alguna enquesta.

MICROPREGUNTES

PRESSUPOSICIONS

d'aquests col·lectius.

(4) seria molt bo de saber si les conclusions a què arriben (els dos informes a què el Grup no ha tingut accés) són les mateixes o són diferents, i com a mínim saber quines conclusions principals es poden deduir o es poden extreure d'aquests tres informes que vostè ha esmentat.

(5) si pensen fer (el CIDOB) algun treball en un futur pròxim, o l'estan realitzant en aquest moment, per aproximar-nos a aquesta problemàtica.

(6) jo voldria saber si vostès tenen alguna enquesta (...) sobre els estereotips més comuns de la societat catalana respecte als immigrants. Si tenen vostès algun estudi sobre això, i quins són aquests estereotips.

(4) S'han esmentat tres informes. / Les conclusions a què arriben poden ser les mateixes o diferents. / Seria molt bo conèixer les conclusions principals que es poden deduir.

(5) Pot ser que el CIDOB pensi fer algun treball, o l'estigui ja realitzant, sobre aquesta problemàtica.

(6) La societat catalana té estereotips sobre els immigrants. / Pot ser que tinguin un estudi fet sobre això. / Interessa saber quins són.

El PSC es mostra coherent amb la selecció temàtica global i les denominacions que caracteritzen el seu grup i s'interessa per si existeixen informes sobre les característiques de les feines que realitzen i poden realitzar en el futur els treballadors estrangers (1,5). També es mostra interessat a saber si es tenen dades sobre les actituds que tenen els ciutadans autòctons envers els col·lectius immigrants —i viceversa— (2, 3). El fet que el PSC posi de manifest que s'han de tenir en compte les dues perspectives d'aquesta realitat social, i no únicament la 'nostra', creiem que s'ha d'interpretar com una voluntat —si més no, en aquest cas— d'evitar les representacions esbiaixades i parcials a què ens aboquen els esquemes cognitius dominants. També s'ha d'interpretar com un intent de detectar i posar de manifest actituds racistes, si n'hi ha.

3.3.3.3. *El tema estudis / informes / enquestes a les micropreguntes d'ERC*

PREGUNTES	PRESSUPOSICIONS
(1) <i>si s'ha fet algun estudi o si tenen dades sobre quina és la zona on majoritàriament s'instal·len (els immigrants) després de provar diversos llocs.</i>	(1) Hi ha zones en les quals majoritàriament s'instal·len (els immigrants) després de provar diversos llocs. / Potser hi ha algun estudi fet o se'n tenen dades.
(2) <i>la paraula «emigrat estranger a Catalunya», quines connotacions sociològiques pot tenir, i com es pot fer un estudi, si des dels països emissors no vénen amb categoria de venir a Catalunya, sinó que van a Espanya.</i>	(2) És difícil fer un estudi de les connotacions sociològiques que pot tenir l'expressió "emigrant estranger a Catalunya". En els països emissors s'interpreta que van a Espanya.
(3) <i>quan estarà acabat aquest estudi de Vic, el timing que teniu previst.</i>	(3) S'està fent un estudi sobre la immigració a Vic.
(4) <i>Una mica el problema que jo plantejo és com es poden encarregar estudis si després dels resultats d'aquests estudis no es tenen eines per poder fer una política coherent, diguem-ne, una política pròpia, una política pròpia i depèn de polítiques..., és a dir, no hi ha una mica la sensació que es perd el temps, científicament parlant?</i>	(4) S'encarreguen estudis. / Quan no es poden desenvolupar polítiques pròpies, encarregar estudis és una mica perdre el temps.

El grup d'ERC parteix de la confrontació Espanya-Catalunya que el caracteritza ideològicament. Segons aquest grup, Catalunya és la zona de l'Estat on s'instal·len més immigrants i les dades que li interessin són, bàsicament, aquelles que posen de manifest quin és i quin hauria de ser el nombre de *gent* que pot rebre Catalunya (1). ERC mostra també el seu escepticisme sobre el valor que poden tenir els diferents estudis, atès que, segons aquest grup, no es poden desenvolupar polítiques pròpies (4).

3.3.3.4. El tema estudis / informes / enquestes a les micropreguntes d'IC

MICROPREGUNTES	PRESSUPOSICIONS
(1) <i>I una altra cosa, (...), que m'agradaria que m'expliqués una miqueta millor: el tema del replantejament de la manera de fer estudis sobre la immigració, pel tema de la cultura, etcètera.</i>	(1) Es pot replantejar la manera de fer estudis sobre la immigració. / Es demana una explicació sobre aquest tema.
(2) <i>Tu deies «replantejar els mètodes, replantejar l'estil», (a l'hora d'elaborar estudis sobre població immigrada) perquè eren qüestions culturals diferents. Jo no he acabat d'entendre què volies dir, i era si m'ho podies aclarir.</i>	(2) Els mètodes i l'estil dels estudis sobre població immigrada depenen de qüestions culturals. / Es demana un aclariment sobre aquesta observació.

Pel que fa al grup d'IC, observem que bàsicament s'interessa per un comentari del compareixent sobre la conveniència de replantejar la manera de fer estudis sobre immigració (1,2). Tematitzant aquest comentari, IC fa que s'infereixi que en l'elaboració dels estudis hi intervenen sovint preconstruïts culturals que potser s'haurien de qüestionar; és a dir, posa de manifest que la manera com s'elaboren els estudis no és neutra i que, per tant, seria bo de revisar. Les preguntes d'IC són directes i no contenen comentaris complementaris.

3.3.4. La representació del tema **ENSENYAMENT / ESCOLES** a les micropreguntes

Encara que siguin diferents, hem cregut oportú tractar conjuntament els temes *ensenyament* i *escoles* perquè estan estretament relacionats.

3.3.4.1. El tema ensenyament / escoles a les micropreguntes de CIU

PREGUNTES	PRESSUPOSICIONS
<i>(1) S'han queixat que no hi havia facilitats per a cursos per aprendre, per exemple, el català, per a adults immigrants. No ho sé, tinc entès que n'hi ha, de cursos, cursos per a adults, per exemple, a Mataró o a altres llocs del Maresme. O és que no en tenien informació o és que hi ha alguna dificultat per integrar-s'hi o per anar a aquests cursos?</i>	(1) Els compareixents s'han queixat que no es dona facilitats als immigrants per assistir als cursos de català. / Hi ha cursos de català per a adults a Mataró i a altres llocs del Maresme. / Pot ser que els immigrants no en tinguin informació o que tinguin dificultats per integrar-s'hi o per anar a aquests cursos.
<i>(2) Tinc entès que també hi ha cursos de formació ocupacional, i no crec que hi hagi discriminació pel fet de ser immigrant o pel fet de ser d'una altra raça, doncs, per assistir a aquests cursos. Em podrien aclarir això, si us plau?</i>	(2) També hi ha cursos de formació ocupacional. / El representant parlamentari no creu que hi hagi discriminació, pel fet de ser immigrant o d'una altra raça ⁷⁴ , per assistir a aquests cursos.
<i>(3) Cal (en el camp de l'alfabetització) un tractament especial, un tractament diferenciat envers aquest col·lectiu d'immigrants? Han d'alfabetitzar-se en la seva pròpia llengua, per exemple?</i>	(3) Pel que fa a l'alfabetització, és possible que el col·lectiu immigrant hagi de rebre un tractament diferenciat. / Potser s'haurien d'alfabetitzar en la seva pròpia llengua.
<i>(4) s'ha parlat de l'escola, evidentment, una qüestió de l'escola; s'ha notat alguna vegada rebuig dins de l'escola dels infants immigrants a nivell de companys, per exemple?</i>	(4) Pot ser que alguna vegada a l'escola els infants immigrants hagin notat rebuig per part dels seus companys.
<i>(5) Vostè diria que aquest cas (el de l'escola de Vic) és representatiu de molts altres a Catalunya o que és només un fet aïllat, un fet puntual?</i>	(5) Hi ha el cas de l'escola de Vic. / Pot ser que aquest cas sigui representatiu o pot ser que sigui tan sols un fet aïllat.

Com sol ser habitual, el portaveu de CIU posa de manifest a través de les seves micropreguntes que el Govern de la Generalitat té diversos programes que s'adrecen directament o indirecta als immigrants. És a dir, hi ha una voluntat encoberta d'autojustificació i d'autorepresentació positiva. A la primera pregunta, per exemple, la no assistència d'immigrants als cursos de català no és deguda, segons aquest portaveu, a les poques facilitats que se'ls ofereix, sinó a la poca informació o a la

⁷⁴ Sorpren que des d'un contingut que pretén ser no discriminador s'utilitzi un terme com el de *raça*, fortament connotat i que ja només se sol trobar en els discursos dels polítics d'extremadreta. En el seu lloc, s'està estenent l'ús d'*ètnia*, que es considera menys xenòfob.

poca voluntat d'integració dels immigrants. El missatge que es transmet seria: *nosaltres* oferim cursos, però *ells* no els aprofiten. A més, a la segona pregunta s'insisteix que el Govern de la Generalitat ofereix també cursos de formació ocupacional i que en aquests cursos no sembla que hi hagi cap mena de discriminació. La finalitat d'aquesta insistència és presentar el Govern de la Generalitat com a especialment actiu en l'elaboració de programes integradors d'immigrants. La tercera micropregunta, que introdueix el tema de si convé alfabetitzar els immigrants en la seva llengua, posa de manifest la importància que el grup de *Convergència i Unió* dona al dret de ser educat en la llengua pròpia. És, per tant, una estratègia de legitimació del seu programa políticoeducatiu. Finalment, les dues darreres preguntes mostren la preocupació d'aquest grup per l'existència d'actituds xenòfobes a l'escoles.

3.3.4.2. El tema ensenyament / escoles a les micropreguntes del PSC

MICROPREGUNTES	PRESSUPOSICIONS
(1) <i>Ha parlat del programa aquest de compensatòria del Departament d'Ensenyament. Per superar aquest problema ciutadania-ètnia, segurament el que caldria és que des de l'ensenyament, des dels primers nivells de l'ensenyament, hi hagués no únicament un programa de compensatòria per als nens magribins, sinó que hi hagués un programa d'informació, sensibilització, d'educació amb la tolerància, etcètera, no?</i>	(1) El Departament d'Ensenyament té un programa d'educació compensatòria. / Cal superar el problema ciutadania-ètnia. / Per superar-lo, el Departament d'Ensenyament, a més a més de fer programes de compensatòria per als nens magribins, hauria de fer programes d'informació, sensibilització i educació per a la tolerància per a tots.
(2) <i>si vostès tenen també aquí, doncs, algun índex, alguna informació sobre aquest respecte. (sobre el fracàs escolar dels fills dels tr. estrangers)</i>	(2) Entre els fills dels treballadors estrangers, hi ha fracàs escolar.
(3) <i>també dins del tema de l'escola, el paper de les nenes, sembla ser que hi han bastants problemes, sobretot familiars, perquè les nenes continuïn estudiant a partir d'una certa edat, i voldriem saber si vostès també, en els seus estudis, això, ho han pogut detectar.</i>	(3) Sembla ser que les nenes tenen bastants problemes per continuar estudiant a partir d'una certa edat. / Aquests problemes són sobretot familiars. / Pot ser que això hagi estat detectat en els seus estudis.
(4) <i>Tenen problemes, els nens,</i>	(4) Es dona per suposat que els nens

MICROPREGUNTES

d'escolarització? Suposo que sí. Però també quin és el grau d'acceptació que hi ha per part dels pares dels nens —diríem— autòctons, respecte a aquests nens, i si hi ha algun col·legi en concret que tingui, doncs, una concentració de nens molt important, perquè valdria la pena que tots sabéssim si això proporciona o ocasiona algun problema, tant des del punt de vista pedagògic com des del punt de vista de la convivència normal.

(5) si vostès han detectat aquesta concentració (de nens i nenes de menys de setze anys) en algunes escoles determinades i quins problemes s'han pogut detectar en aquestes escoles que hi pot haver aquesta alta concentració.

(6) Ja ens han dit aquí en altres compareixences que a la Ciutat Vella, el barri de Ciutat Vella de Barcelona, hi han dues o tres escoles on hi ha fins i tot un 40, 45% de nens estrangers. Aquí hi han dos perills, no? Primer, que se'n vagin els nens —com ja ho ha assenyalat el senyor Urenda— de les persones autòctones a altres col·legis i que s'enviïn en aquests col·legis pedagogs o mestres com una espècie de càstig. És a dir, no els més preparats o els de més vocació. En aquest tema, en aquest aspecte s'ha detectat algun procediment d'aquest tipus o algun fenomen d'aquest tipus?

(7) si aquesta concentració ("d'escolars de treballadors estrangers") s'està donant i, si s'està donant, també, aquesta actitud d'alguns pares, de treure d'aquestes escoles els seus nens.

(8) jo voldria saber és quins són els problemes concrets amb què els nens de vostès es troben en les escoles catalanes o en les escoles, com a mínim, del Maresme.

(9) (l'opinió) que vostès, que Justícia i Pau tenen sobre els fets que s'han produït aquests darrers temps, que ha reflectit molt bé la premsa (la distribució per escoles)?

PRESSUPOSICIONS

immigrants tenen problemes d'escolarització. / Hi ha un grau d'acceptació per part dels pares dels nens autòctons dels nens immigrants. / Pot ser que hi hagi algun col·legi concret que tingui una concentració de nens immigrants molt important. / Tots hauríem de saber si això ocasiona algun problema, tant des del punt de vista pedagògic com des del punt de vista de la convivència normal.

(5) Pot ser que s'hagi detectat una concentració de nens i nenes immigrants de menys de setze anys en algunes escoles. / Aquestes escoles tenen uns problemes concrets.

(6) Al barri de Ciutat Vella de Barcelona, hi ha dues o tres escoles on hi ha fins i tot un 40, 45% de nens estrangers. / Això comporta dos perills. / El primer perill és que se'n vagin els nens de les persones autòctones a altres col·legis. / El segon perill és que a aquests col·legis s'hi enviï mestres o pedagogs com una espècie de càstig. / Aquests mestres no són els més preparats ni els de més vocació. / pot ser que ja s'hagi detectat algun fenomen d'aquest tipus.

(7) Pot ser que aquesta concentració s'estigui donant. / Pot ser que s'estigui donant l'actitud d'alguns pares autòctons de treure els seus fills d'aquestes escoles.

(8) A les escoles catalanes o, com a mínim, del Maresme, els fills d'immigrants es troben amb problemes.

(9) Justícia i Pau té una opinió sobre uns fets (la distribució dels nens immigrants en diferents escoles). / Aquests fets els ha reflectit molt bé la premsa.

Tal com era d'esperar, el Grup Parlamentari *Socialista* fa el que correspon al principal grup de l'oposició i, per exemple, a la primera micropregunta qüestionava els

programes educatius que està duent a terme CIU amb els nens immigrants i formula propostes alternatives. Convé, però, destacar que les propostes del PSC introdueixen una perspectiva distinta. Mentre que el programa de *compensatòria* que proposa *Convergència*, a través del Departament d'Ensenyament, s'adreça únicament als escolars immigrants, els programes que proposa establir el PSC tenen en compte tots els escolars. La proposta socialista és, per tant, una proposta més integradora, atès que s'adreça a tots els nens i nenes i no només a un grup que ja de per sí està prou estigmatitzat. La segona micropregunta introdueix el tema que els problemes d'escolarització no són els mateixos per als nens que per a les nenes. La visió de la immigració des de la problemàtica de les dones és una perspectiva que gairebé només solen adoptar els grups anomenats d'esquerrers (vegeu el tema : *dona immigrada*). La resta de micropreguntes del PSC, se centren en el tema de la concentració de nens immigrants en algunes escoles i de les conseqüències que se'n deriven. La formulació d'aquestes preguntes comporta una crítica implícita a la política educativa del Departament d'Ensenyament, que no ha volgut atendre les raons d'ajuntaments i d'associacions de pares per distribuir els nens immigrants entre les distintes escoles públiques.

3.3.4.3. El tema ensenyament / escoles a les micropreguntes d'IC

MICROPREGUNTES	PRESSUPOSICIONS
<i>(1) Els aclariments —que jo no he acabat d'entendre— eren (...) en relació amb la qüestió de l'ensenyament de les persones que tenien problemes de convalidació i tal.</i>	(1) Interessa saber què s'ha dit exactament sobre l'ensenyament de les persones immigrades que tenen problemes de convalidacions.

La micropregunta que formula el Grup Parlamentari d'IC també conté una crítica implícita a l'Administració. Introduint el tema del problema que les convalidacions comporten als immigrants, aquest grup ens fa inferir que l'Administració, en lloc d'intentar facilitar les coses a aquells que ja les tenen prou complicades, encara els les complica més.

3.3.5. La representació del tema **CONTINGENTS** a les micropreguntes

Una dada que creiem que s'ha de tenir en compte sobre el tema de *contingents* és que tots els grups parlamentaris, fins i tot el del Partit Popular, formulen preguntes. La qual cosa que no és gaire habitual. Per tant, el primer que s'ha de destacar és que es tracta d'un tema que interessa a tots els grups parlamentaris representats a la Comissió.

Ara bé, malgrat que algunes qüestions generals, com la conveniència o inconveniència d'aplicar una política de contingents, es repeteixin en les distintes intervencions, altres són específiques de cada grup.

3.3.5.1. El tema contingents a les micropreguntes de CIU

MICROPREGUNTES	PRESSUPOSICIONS
(1) <i>m'agradaria saber com veuen vostès que ha d'intervenir el Govern, en aquest cas la Generalitat, per poder definir el nombre de treballadors estrangers o d'immigrants que han de poder, doncs, estar a Catalunya.</i>	(1) El nombre de treballadors immigrants que han de poder estar a Catalunya és limitat. / El Govern de la Generalitat ha d'intervenir en la definició d'aquest nombre.
(2) <i>ens agradaria saber quina opinió li mereix el sistema de quotes per tal de fixar el nombre d'estrangers que poden arribar a un estat com a mecanisme per tal d'establir polítiques d'immigració correctes i encertades.</i>	(2) Les polítiques d'immigració correctes i encertades només es poden establir a partir de limitar el nombre d'estrangers que poden arribar a un estat. / El sistema de quotes mereix una opinió.
(3) <i>Tenen idea del volum de població immigrada que hi ha en aquesta comarca i, més o menys, la seva procedència?</i>	(3) En aquesta comarca hi ha un volum determinat de població immigrada. / Pot ser que sàpiguen quin és aquest volum i quina la procedència d'aquests immigrants.
(4) <i>el ritme de vinguda d'immigrants en aquests moments es pot considerar que va en creixement, en disminució o que està estabilitzat? En tot cas, si fos un ritme progressiu, de creixement, si això pensen que obligarà a alguns canvis d'orientació en els programes o en les actuacions que s'estan realitzant.</i>	(4) Pot ser que el ritme de vinguda d'immigrants en aquests moments creixi, disminueixi o estigui estabilitzat. / Pot ser que sigui un ritme progressiu, de creixement. / En aquest cas, és probable que vostès pensin que això obligarà a alguns canvis d'orientació en els programes o en les actuacions que s'estan realitzant.

MICROPREGUNTES	PRESSUPOSICIONS
(5) <i>des de la seva perspectiva, aquest Pla estatal, aquest Pla estatal que ha de formular el Govern, que ha formulat el Govern com creu vostè que s'hauria de contemplar la distribució territorial del nombre d'immigrats, eh? (...). És a dir, nosaltres podem absorbir o podem —perdó— integrar qualsevol nombre d'immigrants que ens vingui? És a dir, quina situació legal han de tenir?</i>	(5) El Govern ha formulat un Pla estatal. / Des d'aquesta perspectiva, s'ha de contemplar una distribució territorial del nombre d'immigrants. / Pot ser que nosaltres no puguem absorbir, integrar, qualsevol nombre d'immigrants que ens vingui. / Els immigrants han de tenir una situació legal.

CIU és el grup que, proporcionalment, formula més preguntes sobre aquest tema. Com a grup de govern, el que més li interessa és el nombre d'immigrants que hi ha, que hi haurà i que podrà *absorbir* Catalunya, així com les polítiques que aquesta immigració obligarà a establir (1,2).

3.3.5.2. El tema contingents a les micropreguntes del PSC

MICROPREGUNTES	PRESSUPOSICIONS
(1) <i>què en pensa vostè de l'establiment de quotes per part del Govern espanyol?</i>	(1) El Govern espanyol ha establert quotes. / Vostè en té una opinió.
(2) <i>tenint en compte els fluxos, que ja sabem tots que vénen del nord de l'Àfrica, més aquests fluxos (els que provindran de la UE), quines són les perspectives o les projeccions (de les immigracions a Catalunya) que vostès fan per al futur, si és que les fan?</i>	(2) Tots sabem que els fluxos d'immigració vénen del nord de l'Àfrica. / Ara en vindran de la UE. / Hi ha unes projeccions de futur que vostès fan. / És possible que no en facin.
(3) <i>vostè i la institució que representa, estaria d'acord amb la fixació de contingents o de «cupos»?</i>	(3) Pot ser que no s'estigui d'acord amb la fixació de contingents o de «cupos».
(4) <i>quin nombre de treballadors hi ha actualment a Viladecans? (...) em refereixo, naturalment, als que vostès tinguin censats i els que vostès estimin que existeixen encara que no estiguin censats, i quin tant per cent representaria això sobre la població total de Viladecans.</i>	(4) Actualment, a Viladecans, hi ha un nombre de treballadors estrangers. / D'entre aquests treballadors uns estan censats i els altres no. / L'Ajuntament sap el nombre de treballadors que aquest grup representa. / Aquest grup representa un tant per cent de la població total de Viladecans.

Tenint en compte el nombre i l'estil de preguntes que normalment fa el PSC, deduïm que el tema *contingents* no és gaire del seu interès. El que concretament destacaríem és que a la micropregunta (2) es presenta la situació que crearà la immigració a Catalunya des d'una perspectiva força tremendista i que, en canvi, a la micropregunta (3) es qüestiona indirectament la necessitat d'establir contingents. La qual cosa posa de manifest una representació diletant i contradictòria.

3.3.5.3. El tema contingents a les micropreguntes d'ERC

MICROPREGUNTES	PRESSUPOSICIONS
(1) <i>està previst en els seus estudis contemplar, amb l'evolució del diner i de la vida econòmica que té Catalunya, quin és l'optimum i el minimal de gent que pot rebre, a fi que puguin ser ben acollits els que vénen i el país pugui anar generant riquesa per anar tenint aquesta capacitat de braços oberts, no en règim de gent en quart terme i en cinquè terme, o com «tirats» de les feines que ningú vol fer? Poden fer aquest estudi? L'han previst?</i>	(1) Pot ser que tinguin previst fer un estudi sobre quin és l'optimum i el minimal de gent que Catalunya pot rebre. / Aquesta prospecció s'ha de fer tenint en comte l'evolució del diner i de la vida econòmica de Catalunya. / El país ha de poder anar generant riquesa per poder acollir gent. / la gent que vingui ha d'estar ben acollida. / No es pot acollir gent en règim de quart terme o de cinquè terme o com a "tirats" de les feines que ningú vol fer.

Com hem anat veient al llarg d'aquest capítol, ERC és incapaç de tractar la realitat de la immigració separatament de la realitat del país (Catalunya). En aquest cas concret, el portaveu aprofita la intervenció per assenyalar que, per poder acollir immigrants, és important que Catalunya creixi econòmicament, perquè si Catalunya no genera riquesa no podrà oferir feines dignes. El portaveu especifica, concretament, que els immigrants que vinguin han de ser *ben acollits* i que no han de venir pas com a "tirats" de les feines que ningú vol fer. Aquest raonament és, des del nostre punt de vista, absolutament fallaciós perquè amaga una actitud excloent i insolidària.

3.3.5.4. El tema contingents a les micropreguntes d'IC

MICROPREGUNTES	PRESSUPOSICIONS
(1) <i>quines modificacions s'haurien de fer perquè vostès (els repres. de les org. sindicals) poguessin entrar en allò de la política de «cupos» de la Llei d'estrangeria.</i> (2) <i>què en pensen, de la possibilitat d'existència de «cupos» aquí, a l'hora de parlar de si acollim més gent, si acollim menys gent...; com veuen vostès (els representants de les org. sindicals) aquest tema que està sobre la taula avui?</i>	(1) Hi ha una política de “cupos” que es deriva de la Llei d'estrangeria. / Es poden fer modificacions perquè els representants sindicals puguin intervenir en aquesta política. (2) Hi ha la possibilitat que s'estableixi una política de “cupos” aquí. / Aquest és un tema que està avui sobre la taula. / Es demana opinió a les organitzacions sindicals sobre aquest tema.

La intervenció d'IC posa de manifest que els sindicats haurien d'intervenir en la discussió sobre la política de “cupos”. És l'única intervenció que formula una proposta alternativa concreta.

3.3.5.5. El tema contingents a les micropreguntes del PP

MICROPREGUNTES	PRESSUPOSICIONS
(1) <i>vostès entenen que algun tipus de limitació hi té d'haver en aquest sentit? (En la política de quotes).</i> (2) <i>si n'hi hagués, o sigui, si n'hi hagués —i ho subratllo—, si n'hi hagués, quin seria el límit que creuen que podria assolir Catalunya quant a la immigració de treballadors estrangers en termes percentuals de població activa?</i> (3) <i>I quant a la possibilitat que a l'any 2010 es necessiti un 1.200.000 treballadors a Catalunya, (...), el que passa és que poden ser de dues classes, no? O sigui, que vinguin de fora o que neixin aquí. Tampoc està tan clar que tinguin de venir de fora. Voldria que m'aclaris, acabés d'aclarir aquests dos punts.</i>	(1) Hi ha d'haver una política de “quotes”. (2) Catalunya no té perquè tenir un nombre límit propi d'estrangers dintre de l'Estat espanyol. / En el cas que això fos possible, Catalunya té un límit assolible de treballadors estrangers en termes percentuals de població activa. (3) Els treballadors que es necessitaran a Catalunya a partir del 2010 poden ser de dues classes, que neixin aquí o que vinguin de fora. / No està clar que hagin de venir de fora.

Si observem el nombre de preguntes que el PP ha formulat sobre els diferents temes que s'han tractat en aquesta Comissió, ens adonarem que el tema *contingents* és un dels que ha generat més preguntes. Concretament tres. I, quant a la posició que adopta en relació a aquest tema, creiem que els implícits que les micropreguntes vehiculen són especialment reveladors. La primera és una pregunta retòrica i, per tant, com que no pressuposa resposta, s'ha de considerar una asseveració. La segona ens fa inferir que hi ha, per part d'aquest partit, una certa resistència a acceptar que Catalunya miri d'establir els seus propis contingents independentment de la resta de l'Estat. I, finalment, la tercera micropregunta introdueix un lloc comú propi dels partits més conservadors: la idea que els treballadors que en un futur es puguin necessitar no necessàriament han de venir de fora. Aquests tipus de plantejaments revelen la resistència que tenen determinats grups a acceptar el dret a la lliure circulació de les persones i, a més a més, posen de manifest el poc interès que tenen a conèixer altres punts de vista que no siguin els seus. El març de 1993, el Departament de Política Territorial de la Generalitat de Catalunya considerava, en les prospeccions que feia sobre el creixement de la població en el seu territori, que, atès el baix creixement vegetatiu, caldria "importar" 350.000 immigrants en els pròxims trenta-cinc anys.⁷⁵

3.3.6. La representació del tema COL·LABORACIÓ ENTRE ADMINISTRACIONS I ORGANITZACIONS a les micropreguntes

Del tema *col·laboració entre administracions i organitzacions* ens crida l'atenció, primer, que és un tema sobre el qual formulen preguntes tots els grups parlamentaris i, segon, que són justament els grups minoritaris (IC i PP) els que formulen més preguntes. L'explicació que ens sembla més plausible és que, com que els grups majoritaris (CIU i PSC) ocupen llocs de govern en les distintes administracions, el fet de formular preguntes sobre les col·laboracions que estableixen amb les organitzacions equivaldria a autoqüestionar-se i, en conseqüència, a presentar aspectes discutibles de la seva gestió. Seleccionar uns temes i no uns altres és, com

⁷⁵ Aquesta informació va aparèixer al suplement de Catalunya de *El País* del 14 de març de 1993.

dèiem en iniciar aquest capítol, orientar la discussió vers els interessos del propi grup.

3.3.6.1. *El tema col·laboració entre administracions i organitzacions a les micropreguntes de CIU*

MICROPREGUNTES	PRESSUPOSICIONS
<i>(1) vostè (representant del Servei Gironí de Pedagogia Social) ha esmentat, així de passada, un programa en què han col·laborat vostès amb l'Ajuntament de Girona, que és el programa Onyar est.</i> <i>Bé, m'agradaria que pogués concretar una mica més el seu treball conjunt que hi han fet, les institucions que hi participen, l'abast que té el programa, els objectius, els possibles resultats, el seu futur, etcètera.</i>	(1) El Servei Gironí de Pedagogia Social ha col·laborat amb l'Ajuntament de Girona en el programa Onyar est. / Interessa tenir més informació sobre el treball conjunt que s'ha fet.
<i>(2) si ens pogués fer una valoració de la col·laboració amb les diverses administracions...</i>	(2) SOS racisme ha col·laborat amb les diverses administracions. / Es demana una valoració d'aquesta col·laboració.

El Grup Parlamentari de *Convergència i Unió* es limita a formular dues preguntes sobre dues col·laboracions molt puntuals: la de l'Ajuntament de Girona amb el Servei Gironí de Pedagogia Social i la de SOS Racisme amb diverses administracions. Suposem que no té cap mena d'interès a investigar com es duu a terme la col·laboració entre organitzacions i administracions perquè les seves actuacions al capdavant del govern de l'administració catalana podrien ser qüestionades.

3.3.6.2. El tema col·laboració entre administracions i organitzacions a les micropreguntes del PSC

MICROPREGUNTES	PRESSUPOSICIONS
(1) <i>A mi m'agradaria conèixer una mica més aquest nivell de col·laboració, de coordinació, de transferència de recursos entre uns i altres (organitzacions i administracions) per veure quin és el paper que juguen i que poden jugar les organitzacions sindicals en aquest camp</i>	(1) Les organitzacions sindicals juguen i poden jugar un paper important en la col·laboració amb les administracions. / Interessa tenir més informació sobre la col·laboració entre organitzacions i administracions.
(2) <i>quines són les mancances, la relació, on són les dificultats (amb el Departament de Benestar Social) , i, alhora, voldria saber també aquest programa sobre alfabetització, que es potencia des del Departament de Benestar Social i amb què es pretén involucrar tot un seguit de voluntaris en aquesta operació, en aquest programa, voldria saber si, en tot cas, a vostès se'ls ha fet algun atansament en aquesta direcció, ja que vostès tenen voluntaris i també es dediquen al tema de la formació, per a la formació dels analfabets i, en aquest cas, els analfabets que vénen de fora.</i>	(2) Entre la Fundació Servei Gironí de Pedagogia Social i el Departament de Benestar Social hi ha dificultats de relació, mancances. / Interessa saber quines són aquestes mancances. / Des del Departament de Benestar Social es potencia un programa d'alfabetització amb què es pretén involucrar tot un seguit de voluntaris. / El Servei Gironí té voluntaris / El Servei Gironí es dedica a la formació d'analfabets. / En aquest cas, els analfabets vénen de fora. / Interessa saber si, a aquest Servei, se li ha proposat col·laboració.

Com correspon a un grup que s'autodefineix d'esquerres —o progressista—, el PSC s'interessa per quina és la col·laboració que poden arribar a establir les organitzacions sindicals i les administracions (1). I, com a grup de l'oposició, li interessa posar en evidència les mancances de col·laboració que s'observen entre l'administració catalana —el Departament de Benestar Social— i algunes organitzacions, com la Fundació Servei Gironí de Pedagogia Social (2).

3.3.6.3. *El tema col·laboració entre administracions i organitzacions a les micropreguntes d'ERC*

MICROPREGUNTES	PRESSUPOSICIONS
(1) <i>si en aquest moment el meu Grup Parlamentari o jo mateix fes una proposta a la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió per fer un programa de ràdio i de televisió, si vostès podrien donar el material necessari per fer-ho, perquè ens posariem a treballar-hi.</i>	(1) En el cas que el Grup Parlamentari d'ERC, o el mateix portaveu, faci una proposta a la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió per fer un programa per als immigrants, pot ser que Federació Catalana d'Associacions i Clubs d'UNESCO doni el material necessari, o pot ser que no. / Si és que sí, ERC tirarà endavant la proposta.

La col·laboració és, en aquest cas, una col·laboració sol·licitada pel mateix portaveu d'ERC. Amb aquesta estratègia aquest grup aconsegueix autorepresentar-se positivament i desplaçar les responsabilitats de la factibilitat o no factibilitat d'un programa de ràdio o de televisió per a immigrants a la Federació Catalana d'Associacions i Clubs d'UNESCO i, indirectament, a la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió.

3.3.6.4. *El tema col·laboració entre administracions i organitzacions a les micropreguntes d'IC*

MICROPREGUNTES	PRESSUPOSICIONS
(1) <i>si vostès (Creu Roja — Catalunya) poden ofertar a la Comissió el balanç de l'experiència del SAIER —que vostès han comentat—, del treball conjunt amb aquestes institucions, finançat per l'Ajuntament de Barcelona.</i>	(1) L'Ajuntament de Barcelona ha finançat el servei d'Atenció i Informació per a Estrangers i Refugiats (SAIER). / Pot ser que Creu Roja-Catalunya pugui ofertar a la Comissió el balanç de la seva col·laboració amb el SAIER.
(2) <i>Com veu Justícia i Pau —justament entitat veterana en tantes d'aquestes lluites— la possibilitat d'ordenar millor aquest tipus d'ajuts i de trobar un cert punt de</i>	(2) Justícia i Pau és una entitat veterana en aquest tipus de lluites. / Es demana la seva opinió sobre com ordenar millor aquest tipus d'ajuts i com centralitzar aquestes gestions.

MICROPREGUNTES

PRESSUPOSICIONS

centralització d'aquestes gestions

(3) *Quin tipus de mesures ha endegat l'Ajuntament per començar a resoldre la problemàtica que considerem que serà llarga a la ciutat de Barcelona i si aquesta política compta amb un suport específic, concret del Govern de la Generalitat.*

(4) *si vostè coneix si aquí, a Catalunya, hi ha experiència de col·laboració i de treball conjunt entre entitats que es dediquen a la immigració i entitats que es dediquen a la cooperació.*

(3) L'Ajuntament de Barcelona ha endegat mesures per començar a resoldre la problemàtica de l'habitatge a la ciutat de Barcelona. / Aquesta política pot comptar, o no comptar, amb el suport específic del Govern de la Generalitat.

(4) Interessa saber si a Catalunya hi ha experiència de col·laboració i de treball conjunt entre entitats que es dediquen a la immigració i entitats que es dediquen a la cooperació.

Una de les maneres d'avaluar si un tema interessa a un grup és comptabilitzar el nombre de preguntes que aquest grup formula sobre el tema. Partint doncs d'aquest argument *de quantitat*, direm que un dels temes que més interessa al Grup Parlamentari d'*Iniciativa per Catalunya* és el de la *col·laboració entre organitzacions i administracions*, atès que és el tema a l'entorn del qual formula més preguntes. Les preguntes que formula són, bàsicament, sol·licituds d'opinió a ONGs, com *Justícia i Pau* o *Creu Roja*, sobre el resultat de les col·laboracions i sobre la possibilitat de millorar-les. El fet que a la micropregunta (2) es demani explícitament l'opinió sobre la *possibilitat d'ordenar millor aquest tipus d'ajuts i de trobar un cert punt de centralització d'aquestes gestions* palesa una actitud crítica envers els programes i polítiques vigents. Crítica constructiva, en la mesura que sol·licita propostes de millora. També convé assenyalar que la micropregunta (3), que té com a rerefons el pacte de govern que IC i el PSC mantenen a l'Ajuntament de Barcelona, posa de manifest que el portaveu d'*Iniciativa* té els seus dubtes sobre el *suport específic* que el *Govern de la Generalitat* pugui donar als programes que posa en marxa l'Ajuntament de Barcelona.

3.3.6.5. *El tema col·laboració entre administracions i organitzacions a les micropreguntes del PP*

MICROPREGUNTES	PRESSUPOSICIONS
(1) <i>A mi m'agradaria saber quina receptivitat troben vostès a la Conselleria de Benestar Social de totes aquestes reivindicacions i de totes aquestes condicions difícils de contorn per al desenvolupament de la seva tasca.</i>	(1) Les condicions de desenvolupament d'aquesta tasca són difícils. / Es fan reivindicacions. / Interessa saber la receptivitat que es troba a la Conselleria de Benestar Social.
(2) <i>Hi ha alguna articulació concreta de col·laboració entre el seu col·lectiu i la Conselleria de Benestar Social?</i>	(2) Pot ser que s'hagi articulat alguna col·laboració concreta —i pot ser que no— entre el Col·legi d'Assistents Socials de Catalunya i Benestar Social.
(3) <i>com s'articulen, com s'evita que es superposin els serveis d'uns i d'altres (els de la Creu Roja i els d'altres poders públics), i, d'altra banda, saber quin és el nombre de voluntaris de què disposa la Creu Roja encarregats especialment d'aquests serveis.</i>	(3) Interessa saber com s'articulen i com s'evita que se superposin els serveis de la Creu Roja i els d'altres poders públics. / Creu Roja disposa d'un nombre de voluntaris que s'encarreguen de donar assistència als immigrants.

Les micropreguntes del *Grup Parlamentari Popular* tenen com a principal objectiu posar de manifest el tipus de col·laboracions que estableixen les organitzacions amb Benestar Social (1,2). També s'interessa per qüestions particulars de *Creu Roja* (3). Les preguntes es formulen de manera directa, sense consideracions prèvies. La qual cosa sembla donar-nos a entendre que es pregunta perquè s'ha de preguntar, però que no es té interès a aprofitar la intervenció per presentar el propi punt de vista o altres qüestions relacionades amb el tema.

3.3.7. *La representació del tema DONA IMMIGRADA a les micropreguntes*

Un tret que ens sembla interessant de destacar en relació a aquest tema és el fet que els representants parlamentaris que l'han seleccionat han estat gairebé tots dones. És a dir, de les 11 preguntes que s'han formulat, 9 han estat formulades per dones i dues

per un home. I, si observem els grups, ens adonem que sol ser més recurrent en grups considerats progressistes que en grups conservadors. La *dona* només interessa a la dona, i encara a la dona progressista.

3.3.7.1. El tema dona immigrada a les micropreguntes de CIU

MICROPREGUNTES	PRESSUPOSICIONS
(1) <i>La segona pregunta és molt més concreta que això que he dit abans. Vostè ha dit molt de passada, però jo crec que és un tema molt important i segurament que per la meua condició femenina hi vull insistir, és el tema de la dona immigrada. És a dir, quines actuacions concretes es poden fer perquè en un col·lectiu ja maltractat, doncs, la dona pugui pujar graons, eh?</i>	(1) El col·lectiu immigrant és un col·lectiu maltractat. / Hi ha unes actuacions concretes que es poden fer perquè la dona immigrada pugui pujar graons.
(2) <i>No m'ha resolt el problema que jo li deia que un diputat m'havia passat: què passa quan realment creix un col·lectiu i, llavors, retornen als seus orígens i a la seva cultura en coses que afecten els drets fonamentals que aquí ja tenim conquerits? A mi no em val que vostè em digui: «Per sortir les senyores de casa, doncs, hem d'ensenyar-les a cosir...» Jo ho he parlat amb el redactor..., bé, amb la persona que coordinava l'Informe de Girona, i em deia, per exemple, que en el tema de dones han de filtrar-ho tot a través dels seus marits. Qui s'hi posa, de ferm, en això? (...) Perdona, parlo de drets fonamentals, eh?</i>	(2) Els drets fonamentals de la persona aquí ja els tenim conquerits. / Quan un col·lectiu creix, els seus membres retornen als seus orígens i a la seva cultura en coses que afecten els drets fonamentals. / El comentari del compareixent no és vàlid. / El comentari de la persona que coordinava l'Informe de Girona sí que és vàlid. / Aquesta persona ha comentat que les dones han de filtrar-ho tot a través dels seus marits. / Algú s'ha de posar de ferm en això, perquè es tracta drets fonamentals.

Pel que fa al tema de la dona, el *Grup Parlamentari de Convergència i Unió* només formula dues micropreguntes i, a més, dintre d'una sola pregunta. La perspectiva que s'adopta és la de presentar la dona com a víctima d'un col·lectiu que es caracteritza, d'una banda, com a *maltractat* (1) i, de l'altra, com a perpetuador de pràctiques culturals que atempten contra els drets fonamentals de la persona (2). Les micropreguntes són molt generals i, per tant, es fa difícil respondre-les. Cosa que fa pensar que més que preguntar, el que pretenia la compareixent era posar en evidència i denunciar alguns dels trets que caracteritzen un col·lectiu immigrant determinat, el

musulmà. També convé observar com la representant parlamentària desautoritza un comentari del compareixent a partir d'un altre comentari del coordinador de l'Informe Girona. Això ens mostra que no tota la informació té el mateix estatus, sinó que la informació que se sol seleccionar és la que ens faciliten aquells que ideològicament ens són més propers.

3.3.7.2. El tema dona immigrada a les micropreguntes del PSC

MICROPREGUNTES	PRESSUPOSICIONS
(1) <i>Vostès han dit que les dones..., s'està comprovant que les dones s'adapten amb molta més facilitat que els homes. El dia que va comparèixer aquí l'Ajuntament de Mataró, també deia això. A més a més, algú —no sé si ells o en alguna altra compareixença— deia que s'adapten tant que moltes es comencen a separar, perquè prefereixen viure de diferent manera i no supeditades a un pater familias que nega bastant les llibertats i els drets de les dones. Això es comença a produir, també? Coneixen algun cas? Simplement per veure cap a on van les tendències.</i>	(1) Les dones s'adapten amb molta més facilitat que els homes. / Interessa saber si es comença a produir que les dones s'adapten tant que es comencen a separar perquè prefereixen viure de diferent manera i no supeditades a un pater familias que nega bastant les llibertats i els drets de les dones.
(2) <i>Jo tindria interès a conèixer una mica més amb profunditat aquestes dificultats que tenen les dones, diguem-ne, per no solament, incorporar-se al treball —que m'imagino que ho tenen molt més difícil que els seus companys—, sinó per les dificultats que tenen per realitzar aquestes activitats que fa l'associació, no? Tal com ha comentat, d'alguna manera és un model, diguem-ne, de submissió dins del model familiar. I, una mica, m'agradaria saber com viuen aquestes dones el fet d'estar en un país estranger, i que, a més, estan com aïllades del seu model, fortament de submissió.</i>	(2) La dona (magribina), a més a més de tenir dificultats per incorporar-se al treball, té dificultats per realitzar les activitats que fa l'associació. / Interessa saber quines són aquestes dificultats. / La dona (magribina) és un model de submissió dins del model familiar. / Interessa saber com viu el fet de ser en un país estranger, aïllada del seu model de submissió.
(3) <i>quines actuacions o què és..., com la veuen, aquesta qüestió (la mutilació dels òrgans genitals de les nenes) i què és el que caldria fer en aquests col·lectius perquè d'alguna manera s'adonessin que, bé, activitats com aquestes, doncs, evidentment, no solament xoquen amb el nostre ordenament jurídic, sinó que xoquen amb els</i>	(3) La mutilació dels òrgans genitals de les nenes (les ablacions) xoquen amb el nostre ordenament jurídic i xoquen amb els drets elementals de les persones, concretament de la dona. / Caldria fer alguna cosa perquè els col·lectius que duen a terme aquestes pràctiques s'adonessin d'això.

MICROPREGUNTES

PRESSUPOSICIONS

drets més elements de les persones, concretament de la dona

(4) si s'ha fet algun programa específic amb dones i nens —se sobreentén que els homes van a treballar i les dones es queden a casa—

...

(5) quines propostes vostè creu més adients per trencar aquesta barrera comunicativa i fer, facilitar aquesta integració de la dona musulmana en la societat occidental,

(6) aquests altres temes que jo considero, per exemple, la marginació de la dona, potser s'hauria de combatre. Ho plantejo més com a reflexió que com una resposta que em puguin donar vostès.

(7) a mi em sembla que això és un problema (que les dones musulmanes només es puguin casar amb musulmans) que serà molt difícil de poder eradicar, (...), però que alguna cosa jo crec que s'ha de fer, no?

(4) Els homes van a treballar i les dones es queden a casa. / Pot ser que s'hagi fet algun programa específic amb dones i nens.

(5) Cal trencar la barrera comunicativa i facilitar la integració de la dona musulmana a la societat occidental. / Interessa saber quines són les propostes més adients.

(6) La dona (musulmana) està marginada. / Aquest fet potser s'hauria de combatre. (Es proposa com a reflexió)

(7) Les dones musulmanes només es poden casar amb musulmans. / Aquest és un problema que serà molt difícil d'eradicar. / S'hi haurà de fer alguna cosa.

El PSC és el grup que més micropreguntes formula sobre el tema *dona immigrada*. Ara bé, tot i formular força preguntes sobre aquest tema, la presentació que en fa és força reiterativa. Les micropreguntes giren, bàsicament, a l'entorn de la difícil situació que li toca viure a la dona musulmana, tant per les restriccions que la seva cultura li imposa com pel xoc de mentalitats que representa el fet de viure en una societat com la nostra. El *Grup Parlamentari Socialista* adopta, en relació a aquest tema, una actitud combativa i de denúncia. A través de les seves preguntes, denuncia pràctiques culturals com l'ablació i planteja la necessitat de tirar endavant programes que ajudin la dona musulmana a alliberar-se de la submissió a què es veu sotmesa i que facilitin la seva integració social.

3.3.7.3. El tema dona immigrada a les micropreguntes d'IC

MICROPREGUNTES	PRESSUPOSICIONS
(1) <i>m'agradaria conèixer la seva opinió, a partir de la seva experiència, sobre la situació de les dones magribines, en concret; (...) de les dificultats que tenen per a la seva integració, i les principals propostes que vostès fan perquè aquesta integració sigui possible;</i>	(1) Les dones magribines tenen dificultats d'integració. / Caritas té experiència amb dones magribines. / Caritas ha fet algunes propostes perquè aquesta integració sigui possible. / Es demana opinió sobre aquesta situació.
(2) <i>Voldria saber si això (les habilitats de les dones magribines que fan més suportable la vivència a la casa i el funcionament de l'autoajuda entre les persones magribines) pal·lia d'alguna forma —des de la seva opinió, l'opinió seva—, les seves condicions de vida i si aquestes mateixes habilitats i aquesta mateixa autoajuda funciona també en la població africana o no funciona.</i>	(2) Les dones magribines s'ajuden les unes a les altres i això els fa més suportable la vivència a casa. / Interessa saber si aquest fet pal·lia les seves condicions de vida. / Pot ser que aquesta autoajuda funcioni també entre la població africana, o que no funcioni.

Les dues micropreguntes del *Grup Parlamentari d'Iniciativa per Catalunya* se centren en la dona magribina. Però així com els dos grups anteriors han focalitzat, únicament, els aspectes negatius de la cultura musulmana, aquest grup mira de presentar algun tret positiu. Per tant, en lloc de presentar les dones magribines com a dones socialment aïllades i sotmeses al *pater familias*, les presenta com a dones solidàries que s'ajuden entre sí. I així, ajudant-se, es fan més suportable l'existència. A més, la representant d'IC aprofita el torn de pregunta per recordar que no només la dona magribina viu una situació social difícil, sinó que a la nostra societat moltes altres dones viuen una situació similar (Vegeu:***). D'aquesta manera el *Grup Parlamentari d'Iniciativa per Catalunya* aconsegueix no caracteritzar de manera negativa la immigració magribina i ser potser, socialment, més just. Destacar únicament els trets negatius d'un grup és donar arguments als xenòfobs i reduir aquest grup a l'exclusió.

3.3.8. La representació del tema *PROBLEMES / PROBLEMÀTICA* a les *micropreguntes*

Tot i tenir clar que la immigració no s'ha de presentar com un problema (Vegeu: 4.4.2.1.1), la major part de les intervencions dels portaveus dels diferents grups parlamentaris presenten la immigració com un problema. Es tracta, per tant, d'una categorització tan a bastament estesa que ni els grups que proposen evitar aquesta designació aconseguen eludir-la. Fet que comporta conseqüències cognitives greus, atès que presentar alguna cosa com un problema és induir que s'interpreti i es visqui com un conflicte, com una realitat categoritzada negativament; quan, de fet, un problema només és allò que el parlant considera problema; és a dir, un atribut subjectiu.

En el nostre cas, però, aquesta categorització ens interessa en la mesura que forma part dels esquemes de cognició social; és a dir, que forma part dels models de representació que imposen determinats grups, que en general solen ser socialment dominants o hegemònics. Els 'problemes socials' són aquells que són caracteritzats com a tals per determinats grups. Cal observar, però, que 'problema' en el cas de la immigració (*el problema / la problemàtica de la immigració*) fa referència a dues realitats molt distintes: en uns casos aquest atribut s'aplica a situacions en les quals els immigrants són actors i, en altres, a situacions en les quals els immigrants són receptors. En aquest apartat observarem quines són les conseqüències cognitives que comporten aquestes dues tematitzacions.

3.3.8.1. El tema *problemes / problemàtica* a les *micropreguntes* de CIU

MICROPREGUNTES	PRESSUPOSICIONS
<i>(1) ha dit, finalment, que una de les reivindicacions del col·lectiu d'immigrants és tenir una intervenció més directa en l'educació dels nens —ha dit això— , a</i>	<i>(1) Que els imams intervinguin més directament en l'educació dels nens musulmans pot comportar un problema. / Es demana que s'expliqui aquesta afirmació que</i>

MICROPREGUNTES	PRESSUPOSICIONS
<i>través de l'imam, a través de la mesquita, i diu: «i això ja comença a presentar alguns problemes»; li agrairia una explicació més exhaustiva de quins són aquests problemes i com els enfoquen i, realment, quan diuen que volen intervenir més directament, de quina manera, és a dir, què vol dir exactament?</i>	ha fet el compareixent.
<i>(2) el col·lectiu aquest sud-americà si té algun tractament específic o han detectat vostès algun problema específic d'aquest grup.</i>	(2) Pot ser que el col·lectiu sud-americà tingui o s'hi hagi detectat algun problema específic.

El Grup Parlamentari de *Convergència i Unió*, tot i que habitualment es refereix a la immigració com un *problema*, només formula dues micropreguntes sobre aquest tema. A la primera, el que es tematitza és que el col·lectiu musulmà pot causar problemes a la societat catalana i a la segona el que es tematitza és si s'ha detectat algun problema específic en el col·lectiu sud-americà. Per tant, les representacions de *problema* són radicalment distintes. En el cas de (1) són els membres del col·lectiu musulmà⁷⁶ els causants dels *problemes*, mentre que a (2) el referent de *problema* és equívoc i no se sap si és el col·lectiu sud-americà el causant d'*algun problema* o si n'és el receptor.

3.3.8.2. El tema problemes / problemàtica a les micropreguntes del PSC

MICROPREGUNTES	PRESSUPOSICIONS
<i>(1) I nosaltres, el que voldriem, és si vostès (CITE) ens poden indicar aquests problemes que afecten la política d'integració, els problemes que vostès consideren com els més importants que s'han de resoldre, i quines recomanacions farien a les administracions públiques a Catalunya per intentar, doncs, resoldre tots, conjuntament, aquests</i>	(1) Hi ha problemes que afecten la política d'integració. / Interessa saber quins són aquests problemes i quins són els que s'han de resoldre prioritàriament. / Convindria que aquests problemes es resolguessin conjuntament. / Interessa saber quines recomanacions farien a les administracions públiques per aconseguir-ho.

⁷⁶ Encara que siguin designats de manera genèrica *immigrants*, sabem, pel contingut de la pregunta, que es tracta d'una sinècdoque i que, en realitat, s'està designant el col·lectiu musulmà.

MICROPREGUNTES

PRESSUPOSICIONS

problemes.

(2) *quin tipus de problemes i dificultats més importants vostès creuen que hi ha, problemes reals, per a la integració i convivència d'aquestes minories ètniques i d'aquests treballadors estrangers amb la població catalana?*

(3) *fa referència als principals problemes que es troben els treballadors estrangers aquí, a Catalunya.*

(4) *quins són els problemes més importants que es detecten (en el procés d'integració)*

(5) *el ressò que la vinguda de treballadors estrangers a Rubí ha tingut; els problemes que vostès han hagut d'afrontar des de l'Administració municipal...*

(6) *quins són els més importants d'aquests conflictes culturals que vostès han detectat, que estan plantejats en la societat catalana en aquest moment i en la gironina en particular, i quines solucions creuen vostès les més adequades?*

(2) Entre els problemes que comporta la integració i convivència de les minories ètniques, dels treballadors estrangers, amb la població catalana n'hi ha uns que són importants, que són *problemes reals*. / Interessa saber quins d'aquests problemes creuen que hi ha.

(3) Els treballadors estrangers es troben amb problemes aquí, a Catalunya.

(4) (En el procés d'integració) hi ha problemes que es detecten i problemes que no es detecten.

(5) La vinguda de treballadors estrangers a Rubí ha tingut ressò. / L'Administració municipal ha hagut d'afrontar alguns problemes.

(6) A la societat catalana en general i a la gironina en particular hi ha conflictes culturals. / Hi ha unes solucions que són les més adequades. / Es demana opinió sobre quines són aquestes solucions.

El Grup Parlamentari Socialista tematitza a través de les seves micropreguntes diversos tipus de *problemes*: en primer lloc, s'interessa pels problemes que han de resoldre les administracions, ja sigui mitjançant les seves polítiques d'integració, ja sigui prenent decisions davant de determinades situacions puntuals (1,5). En segon lloc, s'interessa pels conflictes que generen les diferències culturals (6). I, en tercer lloc, pels problemes amb què es troben el *treballadors estrangers* a Catalunya, especialment els de convivència (2,3,4). Concretament insisteix sobre quins són els *problemes reals*, la qual cosa pressuposa que alguns d'aquests problemes no són reals sinó projeccions de l'imaginari col·lectiu, problemes inventats per excloure aquells grups o col·lectius que generen temença. L'efecte cognitiu d'aquesta precisió és important, atès que ens fa prendre consciència que sovint, en temes com la immigració, la nostra visió de la situació té poc a veure amb la realitat.

3.3.8.3. El tema problemes / problemàtica a les micropreguntes d'ERC

MICROPREGUNTES	PRESSUPOSICIONS
(1) <i>quins problemes hi poden haver en les distintes ètnies que conviuen</i>	(1) Entre les distintes ètnies que conviuen hi poden haver problemes./ Interessa saber quins.
(2) <i>si entre les distintes ètnies havien tingut alguns problemes.</i>	(2) Pot ser que entre les distintes ètnies hagin tingut problemes.
(3) <i>si el problema de les distintes àfriques ha tingut o té —vostè semblava que en un moment determinat ho insinuava—..., quan d'un determinat poble africà es troben tots junts allò crea una unitat, una lliçó, diguem-ne, explicativa d'una determinada Àfrica, però Barcelona, per exemple, que és una ciutat on hi ha moltes àfriques, una mica quines són les dificultats més importants que vostès han trobat davant d'aquesta pluralitat.</i>	(3) El fet de trobar-se junts individus d'un mateix poble africà crea unitat. / A Barcelona hi ha moltes àfriques. / Aquesta pluralitat ocasiona dificultats.

Les micropreguntes del Grup Parlamentari d'*Esquerra Republicana* tematitzen els problemes que pot generar el fet diferencial entre les distintes ètnies entre sí (1,2) i entre les distintes ètnies i nosaltres (3). Aquesta focalització xoca amb l'esquema que s'espera trobar si es parteix del marc ideològic d'ERC. Per a aquest grup la pluralitat no hauria de ser mai un problema sinó tot el contrari. Cosa que ens fa pensar que l'interès per posar de manifest els grups ètnics que han tingut algun tipus de problema rau, bàsicament, en el fet que es representen aquests grups —és a dir, els pobles— com a qualitativament diferents. I aquest lloc argumentatiu de la qualitat indueix a avaluacions que desemboquen en classificacions absolutament negativitzadores. Respondre aquestes micropreguntes comporta condemnar certs grups a ser problemàtics i, per tant, difícilment integrables.

3.3.9. La representació del tema TREBALL a les micropreguntes

És interessant constatar que les micropreguntes específiques sobre el tema del treball només les formulen el *Grup Parlamentari Socialista* (8) i el *Grup d'Iniciativa per*

Catalunya (3). De fet, no és estrany, atès que el tret “treballador” (*treballadors estrangers*) ha estat determinant en aquests dos grups a l’hora de denominar els immigrants i, per tant, a l’hora d’orientar la seva categorització. En aquest sentit, podríem dir que la selecció temàtica es mostra coherent amb la selecció denominativa. Ambdós grups coincideixen també a qüestionar cognicions socials fortament arrelades com pot ser la idea que els immigrants vénen a prendre la feina dels autòctons.

3.3.9.1. El tema treball a les micropreguntes del PSC

MICROPREGUNTES	PRESSUPOSICIONS
<i>(1) per aclarir tots aquests dubtes i tal és bo saber exactament en quines ocupacions i en quins treballs s'ocupen aquests treballadors estrangers.</i>	(1) Els treballadors estrangers s'ocupen en uns treballs concrets. / Conèixer quins són aquests treballs pot aclarir dubtes.
<i>(2) quina postura tenen els sindicats, tant el d'UGT, com el de Comissions Obreres, davant d'aquesta problemàtica? (conciliar els conceptes de solidaritat amb els conceptes —o la realitat— d'una oferta insuficient de treball)</i>	(2) Els sindicats, tant l'UGT com Comissions Obreres, tenen una postura davant la problemàtica de conciliar valors com la solidaritat i la oferta insuficient del mercat de treball.
<i>(3) saber l'estabilitat, o sigui, el grau d'estabilitat d'aquests tipus de treballs.</i>	(3) Els treballs que ocupen els treballadors estrangers pot ser que tinguin poca estabilitat.
<i>(4) ens interessaria saber els treballadors immigrants que estan aquí, a Barcelona ciutat, en quin tipus de treballs majoritàriament desenvolupen la seva activitat.</i>	(4) Els treballadors immigrants, a Barcelona ciutat, desenvolupen majoritàriament la seva activitat en un determinat tipus de treballs.
<i>(5) conèixer en quins treballs són en els que es desenvolupen, freqüentment, els treballadors estrangers, sobretot els magribins i tots els que vénen del Tercer Món.</i>	(5) Els treballadors estrangers, sobretot els magribins i els que vénen del Tercer Món s'ocupen en determinats treballs.
<i>(6) quins tipus de treballs són els més usuals, els que aquesta gent està ocupant. I quina acceptació tenen també respecte als altres treballadors de la zona que treballen conjuntament amb ells.</i>	(6) Aquesta gent s'ocupa en un tipus de treballs. / Pot ser que siguin o que no siguin acceptats pels altres treballadors de la zona que treballen conjuntament amb ells.
<i>(7) sobre els treballs i rams de la producció</i>	(7) Els treballadors estrangers s'ocupen

MICROPREGUNTES	PRESSUPOSICIONS
<i>en què s'ocupen majoritàriament els treballadors estrangers i si existeixen estadístiques</i>	majoritàriament en uns determinats treballs i rams de la producció. / És possible que existeixin estadístiques.
<i>(8) quines són les gestions que vostès (les org. sindicals) fan per treure aquests treballadors d'aquesta situació que els dona una doble marginalitat: a aquesta il·legalitat que abans vostès han apuntat que es dona a la situació espanyola, a la situació catalana, s'hi suma aquesta il·legalitat molt concreta, que ben segur que es pot resoldre des d'aquí, de l'economia submergida, del treball clandestí.</i>	(8) Molts treballadors estrangers viuen una situació de doble marginalitat: una ocasionada per la situació d'il·legalitat que genera el marc jurídic espanyol i l'altra per la situació que genera el treball clandestí. / Pot ser que les org. sindicals facin gestions per treure els treballadors estrangers d'aquesta situació de doble marginalitat.

La preocupació bàsica del Grup Parlamentari *Socialista*, en relació al tema del treball, és saber quines són les feines que solen realitzar els treballadors estrangers. Aquest subtema es repeteix reiteradament en gairebé totes les preguntes (1,4,5,6,7), tot i que també es mostra interessat per quina és l'actitud dels sindicats respecte de les distintes situacions en què es troben aquests treballadors (2,8). L'interès que posa de manifest el PSC (8 preguntes) pel tema del treball palesa la relació directa que estableix entre *immigració* i *treball*: els *immigrants* són bàsicament *treballadors*.

3.3.9.2. El tema treball a les micropreguntes d'IC

MICROPREGUNTES	PRESSUPOSICIONS
<i>(1) si el tipus de tasques que fan les persones immigrades acostumen a ser tasques que la gent de Manlleu no vol fer i si això, en aquest moment de crisi econòmica, que ja s'ha iniciat fa ben bé un temps, si han vist que això ha tingut alguna modificació.</i>	(1) Pot ser que el tipus de tasques que fan les persones immigrades acostumen a ser tasques que la gent de Manlleu no vol fer. / Estem en un moment de crisi econòmica. / En un moment com aquest, es possible que aquesta situació s'hagi modificat.
<i>(2) Quan vostès parlaven de la competitivitat que hi pot haver entre persones que vénen de fora, persones que són del país, jo li voldria preguntar si el tipus de feina que fan és un tipus de feina que la gent del país no vol fer, si això també és un exemple que es dona a</i>	(2) Pot ser que el tipus de feina que fan els immigrants sigui un tipus de feina que la gent del país no vol fer. / Això es dona en molts llocs de Catalunya./ Pot ser que també es doni a Santa Coloma.

MICROPREGUNTES

Santa Coloma, i que sí que es dona en molts altres llocs de Catalunya que ja hem anat preguntant en aquesta Comissió.

(3) M'ha sorprès el fet que digués que hi havia persones estrangeres que, d'alguna manera, ja tenien capacitat per generar pròpies empreses i propis sistemes de treball social. Jo no coneixia aquesta experiència en altres llocs, per tant, només una miqueta més d'informació, si us plau, en relació amb això, i si són gent que porten molt temps aquí, etcètera.

PRESSUPOSICIONS

(3) Es demana més informació sobre un comentari del compareixent. / El compareixent ha comentat que hi havia persones estrangeres que ja tenien capacitat per generar empreses pròpies i sistemes de treball social propis.

Pel que fa al tema del treball, el focus d'atenció del Grup Parlamentari d'*Iniciativa per Catalunya* es dirigeix principalment a sol·licitar informació sobre si els treballadors immigrants fan les feines que els treballadors autòctons no volen fer (1,2) i sobre un comentari del compareixent que resulta un poc insòlit: el fet que ja hi hagi *persones estrangeres* que tenen la capacitat de generar les seves pròpies empreses. Presentar la situació laboral des d'aquesta perspectiva és una manera de desnegativitzar la imatge de l'immigrant. És a dir, com ja sol ser habitual en aquest grup, la formulació de les micropreguntes s'aprofita per qüestionar o contrarestar determinats **llocs comuns** que solen vehicular representacions negatives de la immigració.

3.3.10. La representació del tema IL·LEGALS / IRREGULARS / CLANDESTINS a les micropreguntes

Com que en aquest capítol només ens interessem pel tractament que es dona als diferents temes que han esdevingut objecte de les micropreguntes dels diferents grups parlamentaris, no entrarem a analitzar les distintes representacions que vehiculen les denominacions que es dona als immigrants que no tenen regularitzada la seva situació. Aquesta anàlisi forma part del capítol següent.

3.3.10.1. El tema il·legals / irregulars / clandestins a les micropreguntes de CIU

MICROPREGUNTES	PRESSUPOSICIONS
<i>(1) a quanta gent afecta aquest problema d'immigrants clandestins? I, després, com estan distribuïts, si es pot saber, una mica.</i>	(1) Hi ha un problema d'immigrants clandestins. / Aquest problema afecta a un nombre determinat de gent. / Els immigrants clandestins tenen una determinada distribució territorial.
<i>(2) valdria la pena, potser, que d'aquests temes (la situació d'il·legalitat) també ens diguéssiu la vostra opinió, sisplau.</i>	(2) Es demana opinió sobre la situació d'il·legalitat.

Sobre aquest tema, CIU, tot i ser un grup majoritari i poder formular un nombre molt més alt de preguntes, només en formula dues. De la qual cosa es dedueix que no el considera un tema fonamental per representar-se la situació dels immigrants aquí, a Catalunya. Les dues preguntes que formula són, a més a més, les esperables. Bàsicament s'interessa per saber quin és el nombre de clandestins i quina és la seva distribució geogràfica.

3.3.10.2. El tema il·legals / irregulars / clandestins a les micropreguntes del PSC

MICROPREGUNTES	PRESSUPOSICIONS
<i>(1) o crec que seria bastant interessant conèixer, en aquest moment, si hi han estimacions fetes del nombre d'irregulars — naturalment és una estimació aproximada—, d'aquest nombre de treballadors irregulars que en aquest moment encara hi pot haver.</i>	(1) És possible que hi hagi estimacions aproximades del nombre de treballadors irregulars que hi pot haver en aquest moment.

El Grup Parlamentari *Socialista*, de la mateixa manera que el Grup Parlamentari de *Convergència i Unió*, no mostra gaire interès a formular preguntes específiques sobre el tema dels immigrants no regularitzats. De fet, tot i ser també un partit majoritari que disposa de diversos torns de pregunta, només en formula una. En el plantejament del tema coincideix, a més, amb *Convergència*: el que li interessa és saber quin és el nombre de *treballadors irregulars*. El que ens sembla destacable d'aquesta pregunta és justament aquesta designació de *treballadors irregulars* que s'utilitza en lloc d'*immigrants il·legals* o *clandestins*. La seva funció és bàsicament desnegativitzadora.

3.3.10.3. El tema il·legals / irregulars / clandestins a les micropreguntes d'ERC

MICROPREGUNTES	PRESSUPOSICIONS
(1) <i>Voldria insistir preguntant sobre el tema de la gent que no ha resolt la seva situació. Per altra banda, abans he demanat si tenien dades estadístiques, que em sembla que no ens les han donat. En tot cas, si no les tenen, m'agradaria saber ho.</i>	(1) Hi ha gent que no té resolta la seva situació. / Es possible que es tinguin dades estadístiques que no hagin estat facilitades als membres de la Comissió.
(2) <i>Alhora que vostès estan treballant amb gent que és per aprendre culturalment, tota aquesta inseguretat, com això es tradueix, diguem-ne, en incapacitat d'aprenentatge?</i>	(2) Molts dels immigrants són gent que vol aprendre culturalment. / La inseguretat (que genera la il·legalitat) es pot traduir en incapacitat d'aprenentatge (per ex., evita l'assistència a cursos de formació d'adults).
(3) <i>per una banda, si teniu dades per analitzar estadísticament els casos de la gent que se'ls diu legalment que no poden..., o sigui no aconsegueixen tenir els seus papers en regla. I després, davant d'aquests casos, quines recomanacions els feu, com a institució?</i>	(3) Hi ha gent que no aconsegueix tenir els seus papers en regla. / Pot ser que es tinguin dades per analitzar estadísticament aquests casos. / El CITE, com a institució, fa algunes recomanació.
(4) <i>només en una paraula o dues: la gravetat d'aquest immigrant invisible a la Catalunya del benestar que tenim.</i>	(4) A la Catalunya del benestar que tenim, hi ha l'immigrant invisible. / Aquesta situació és greu.
(5) <i>quan s'estabilitzen en algun lloc, si finalment és perquè aconsegueixen legalitzar la situació o és que s'introdueixen en algun</i>	(5) Els immigrants s'estabilitzen en algun lloc. / Això pot ser perquè finalment han aconseguit legalitzar la seva situació o perquè

MICROPREGUNTES	PRESSUPOSICIONS
<i>tipus de situació absolutament clandestina.</i>	s'han introduït en una situació absolutament clandestina.

Contràriament als dos grups anteriors, ERC formula diverses preguntes sobre aquest tema. Concretament, cinc. I, a més, l'orientació temàtica de les preguntes divergeix força dels grups anteriors. El Grup Parlamentari d'*Esquerra* mostra interès per com la situació d'il·legalitat afecta la vida d'aquestes persones. És a dir, posa de manifest, per exemple, que la gent que està en una situació de clandestinitat —i que, per tant, s'ha d'amagar— difícilment pot assistir a cursos de formació d'adults (2). També posa de manifest la gravetat de la problemàtica dels clandestins i s'interessa pels factors que facilitarien l'estabilització d'aquests immigrants (1,3,4,5). En algunes preguntes, com en el cas de (5), s'hi observa un cert esperit de denúncia quan es presenten els factors de l'estabilització en forma de dilema irònic. Dilema que, pel coneixement que tots tenim de la situació actual de la immigració, només té una resposta possible. Aquesta actitud irònica, que observem en distintes preguntes, seria una estratègia argumentativa que s'orienta directament envers la interacció i pot tenir, per tant, efectes pragmàtics.

3.3.10.4. El tema il·legals / irregulars / clandestins a les micropreguntes d'IC

MICROPREGUNTES	PRESSUPOSICIONS
<i>(1) de vez en cuando aparecen en la prensa noticias sobre posibles redes ilegales de inmigración filipina. ¿Tienen ustedes noticias de este tema? ¿Sabían si es cierto o no es cierto?</i>	(1) De tant en tant, surten a la premsa notícies sobre xarxes il·legals d'immigració filipina. / Pot ser que els representants de les associacions filipines en tinguin notícia. / Pot ser que sàpiguen si és cert o no.
<i>(2) De los ocho mil filipinos que usted ha comentado que había en estos momentos en Barcelona, ¿qué porcentaje creen que pueden ser en estos momentos, des del punto de vista de la legislación, ilegales?</i>	(2) A Barcelona hi ha en aquests moments vuit mil filipins. / Des del punt de vista de la legislació, un percentatge és il·legal.

Les preguntes que formula el Grup Parlamentari d'IC sobre aquest tema es redueixen a un col·lectiu determinat: els immigrants filipins. Concretament demana quin és el percentatge d'il·legals que hi ha en aquest col·lectiu i si la informació que dona la premsa de les xarxes d'il·legals filipins són certes o no. Amb aquesta pregunta, *Iniciativa* està qüestionant la fiabilitat de les dades que ofereixen els mitjans de comunicació o, simplement, està posant a prova la veracitat de les dades dels compareixents? Les intervencions dels compareixents no són sempre un mirall d'objectivitat.

3.3.11. La representació del tema RACISME / XENOFÒBIA / REBUIG a les micropreguntes

Quan es parla d'immigració, és previsible trobar el tema del racisme entre els més recurrents. En el nostre cas, però, apareix en el darrer lloc dels temes més preguntats. I, a més, només ha estat seleccionat per tres grups: CIU (4 p.), PSC (5 p.) i IC (1 p.). No obstant això, no vol dir que aquesta Comissió no s'hagi interessat per aquest tema, sinó que en lloc de tractar-lo directament, ho ha fet a través d'altres temes. Perquè, com diu S. Bonnafous (1989), el racisme sovint s'observa en actituds, polítiques i anàlisis que es desprenen de temes com *l'escola, l'habitatge, el treball, etc.* Contràriament al que succeeix amb l'antiracisme, que comporta necessàriament una acció o una argumentació explícitament orientada envers la denúncia de fets 'racistes'

3.3.11.1. El tema racisme / xenofòbia / rebuig a les micropreguntes de CIU

MICROPREGUNTES	PRESSUPOSICIONS
(1) <i>Heu dit que som el nord del sud, en un moment donat. Heu parlat d'un 2%, més o menys, d'immigrants a l'Estat espanyol, i parlàveu de xifres entre el 6 i el 7% a França,</i>	(1) Pot ser que els sentiments racistes o xenòfobs que s'observen en els diferents països europeus estiguin en relació amb el percentatge d'immigrants que tenen.

MICROPREGUNTES

PRESSUPOSICIONS

Alemanya. Considereu que hi ha diferències acusades, específiques i singulars, en el sentiment de rebuig racista o xenòfob entre la gent d'aquests països europeus, d'un lloc a l'altre?

(2) si a Rubí hi ha casos d'aquestes actituds de rebuig, actituds racistes, i si vostès podrien diferenciar si és una actitud general o si està especificada —diguem-ne— amb rubinencs de classe treballadora (...) que veu l'immigrant (...) com un competidor en el mercat de treball.

(3) el senyor alcalde ha dit que el rebuig, principalment, podia produir-se, si és que es produeix, per causes econòmiques més aviat. Pregunta: han detectat alguna vegada altres causes també, per exemple, de religió, de llengua...de conductes presumptament delictives?

(4) s'han trobat amb casos de rebuig o també de solidaritat dels catalans envers els treballadors immigrants?

(2) Pot ser que a Rubí hi hagi casos d'actituds racistes. / Pot ser que aquesta sigui una actitud general o que es doni específicament entre la classe treballadora. / La classe treballadora veu l'immigrant com un competidor en el mercat de treball.

(3) Pot ser que les actituds de rebuig, a més a més de produir-se per causes econòmiques, es produeixin per causes religioses, lingüístiques i per actituds presumptament delictives.

(4) Pot ser que s'hagin trobat amb casos de rebuig dels catalans envers els treballadors immigrants. / Pot ser que s'hagin trobat amb casos de solidaritat dels catalans envers els treballadors immigrants.

Les micropreguntes del Grup Parlamentari de *Convergència i Unió* se centren, bàsicament, en dos subtemes: en si hi ha actituds racistes entre els catalans i en quines són les possibles causes d'aquestes actituds. Pel que fa al primer subtema observem que, per exemple, a (2) es pressuposa que sí que hi ha actituds racistes, si no, no es podria formular la segona part de la pregunta. Però, curiosament, aquestes actituds racistes no s'atribueixen a tota la societat en general, sinó que es donen com a més probables entre la classe treballadora. Aquesta atribució específica d'actituds xenòfobes a la classe treballadora no es basa en una anàlisi empírica, sinó que és l'expressió d'una opinió col·lectiva de la qual el representant parlamentari es fa ressò. I són, precisament, aquest tipus de representacions les que van configurant l'imaginari col·lectiu i, en conseqüència, les actituds i accions dels grups socials. També és interessant observar que a (4) es demana per les actituds racistes dels catalans; però, com que es planteja com una actitud general dels catalans, la pregunta

no acaba aquí. Cal contrarestar-la amb una contrapregunta sobre les actituds de solidaritat. La imatge negativa dels catalans que es podia desprendre de la resposta a la primera part de la pregunta es veurà així neutralitzada per la resposta que generarà la segona part. A CIU és habitual aquesta tendència a protegir, a no malmetre, la imatge dels catalans com a col·lectiu genèric i indiscriminat; altrament dit, és habitual la tendència a l'autorepresentació positiva.

Pel que fa al segon subtema, a les causes de la xenofòbia, observem que la causa econòmica es presenta com a indiscutible (3), però també se'n presenten algunes com a probables: el percentatge d'immigrants que té un país (1), la religió, la llengua i les actituds presumptament delictives (3). Esmentar com a causa de racisme les actituds presumptament delictives dels immigrants és donar per suposat que es tracta d'un tret diferencial d'aquest col·lectiu, igual que ho és la llengua i la religió. És, per tant, caracteritzar-lo negativament i és contribuir a reproduir i a reforçar determinats prejudicis xenòfobs.

3.3.11.2. El tema racisme / xenofòbia / rebuig a les micropreguntes del PSC

MICROPREGUNTES	PRESSUPOSICIONS
(1) <i>quina és la problemàtica entre els diferents habitants que viuen a la ciutat de Barcelona, i a Ciutat Vella en particular, si s'han detectat actituds de rebuig molt clares</i>	(1) Hi ha una problemàtica entre els diferents habitants de la ciutat de Barcelona, particularment a Ciutat Vella. / Pot ser que s'hi hagin detectat actituds de rebuig molt clares.
(2) <i>vostè sap —i abans s'hi ha referit— que en aquest moment es proposa que les actituds racistes siguin un agreujant en un delictes determinat, però, en canvi, no es parla de tipificar les reaccions d'actitud racista com un delictes, i aquest diputat estaria d'acord que es tipifiqués d'aquesta manera perquè crec o creu, em sembla, el meu Grup, que això seria necessari, i li pregunto quina és, des d'aquest punt de vista, la seva concepció d'aquest, i la seva opinió.</i>	(2) El representant parlamentari proposa que es tipifiquin les reaccions d'actitud racista com un delictes. / Es demana opinió sobre aquesta proposta.
(3) <i>voldriem saber si a les comarques</i>	(3) Pot ser que a les comarques gironines hi

MICROPREGUNTES

gironines hi ha hagut concentracions que sobrepassessin aquests marges, aquest 10 o aquest 15% i, aleshores, si en virtut d'això s'han produït o s'han detectat alguns casos de rebuig entre la població autòctona envers aquestes poblacions immigrades. I si s'han produït, doncs, aleshores, quines han estat, aparentment, les causes que han originat aquesta actitud de rebuig.

(4) sobre el grau d'acolliment que la societat de Santa Coloma té respecte a aquests col·lectius estrangers, (...), si a partir d'aquesta crisi econòmica s'han detectat llavors alguns fenòmens o algunes actituds de rebuig envers ells.

(5) Y luego si ustedes han observado en la población de Cataluña algún sentimiento de rechazo hacia ustedes en virtud de la diferencia cultural o de la diferencia étnica que pueda haber.

PRESSUPOSICIONS

hagi hagut concentracions que sobrepassessin el marge del 10 o del 15% d'immigrants. / Pot ser que en virtut d'això s'hagin detectat casos de rebuig envers la població immigrada. / En el cas que s'hagin produït, hi ha unes causes que han originat aquesta actitud de rebuig.

(4) La societat de Santa Coloma dona un cert grau d'acollida als col·lectius estrangers. / S'està vivint un període de crisi econòmica. / Pot ser que a partir d'aquesta crisi s'hagin detectat actituds de rebuig envers aquests col·lectius.

(5) Pot ser que entre la població de Catalunya hagin observat (els representants del col·lectiu filipí) un sentiment de refús per raó de la diferència cultural o ètnica.

El Grup Parlamentari *Socialista* coincideix amb el de *Convergència i Unió* en el plantejament d'aquest tema. És a dir, el que fonamentalment li interessa és si hi ha actituds xenòfobes i quines en poden ser les causes. A (1) es pressuposa que existeix *una problemàtica* entre els diferents *habitants* de la ciutat de Barcelona, i particularment a Ciutat Vella, raó per la qual es demana si en aquest districte s'han detectat actituds de rebuig. El tractament lingüístic que es dona a aquest tema (*quina és la problemàtica entre els diferents habitants que viuen a la ciutat de Barcelona*) reflecteix el propòsit d'adoptar una perspectiva general que no incrimini grups concrets; tot i que, a la segona part de la pregunta, sembla que les actituds de rebuig s'hagin de concentrar en el barri de Ciutat Vella. Quant a les causes que s'esmenten com a possibles inductores d'actituds racistes, hi ha la *crisi econòmica* (que pot implicar indirectament la classe treballadora) (4), les diferències culturals o ètniques (5) i el percentatge d'immigrants que es concentren en una zona (3). Causes que coincideixen amb les que havia presentat el grup de *Convergència*. El tret, potser, més singular que presenta el grup *Socialista* en el plantejament d'aquest tema és el seu posicionament ideològic davant les actituds racistes. Concretament, expressa que

seria convenient que les actituds racistes es tipifiquessin com un delictes (2) i demana al compareixent que es pronunciï sobre aquesta opinió.

3.3.11.3. El tema racisme / xenofòbia / rebuig a les micropreguntes d'IC

MICROPREGUNTES	PRESSUPOSICIONS
(1) A mi m'ha interessat molt una expressió que ha dit l'alcalde de Viladecans, quan deia que el rebuig és més al pobre que no pas a la persona que ve d'una altra cultura i, en tot cas, m'agradaria molt que això ho comentés una mica més,...	(1) Es demana que es comentí una mica més una expressió del compareixent (l'alcalde de Viladecans) sobre el fet que el rebuig sol ser més al pobre que no pas a la persona que ve d'una altra cultura.

La micropregunta que formula El Grup Parlamentari d'*Iniciativa per Catalunya* sobre aquest tema no té com a objectiu sol·licitar una informació, sinó una argumentació. L'estratègia consisteix a focalitzar una expressió del compareixent que el parlamentari comparteix i a demanar-li que en faci un comentari. La funció d'aquesta estratègia és que el compareixent aportí arguments en la línia ideològica que interessa al grup parlamentari. En aquest cas concret, l'argumentació (o el comentari) que se sol·licita respon al propòsit de fer evident que, en general, les causes del *rebuig* no solen ser per motius de cultura, sinó de condició social. Sol·licitant aquest comentari de l'alcalde de Viladecans, IC posa de manifest que els seus plantejaments són plantejaments a bastament consensuats.

3.4. Les preferències temàtiques dels diferents grups parlamentaris

Fins aquí hem analitzat el tractament que els diferents grups parlamentaris han donat als temes sobre els qual s'ha formulat un índex més alt de micropreguntes. Hem parlat, per tant, de la recurrència temàtica general i no hem tingut en compte la

recurrència particular de cada grup. No obstant això, abans de cloure el capítol, volem presentar, encara que sigui esquemàticament, quines han estat les preferències temàtiques de cadascun dels grups parlamentaris representats en aquesta Comissió.

A la taula que presentem a continuació mostrem quins han estat els temes que han seleccionat els diferents grups a l'hora de formular les micropreguntes, quantes micropreguntes han formulat de cada tema i el percentatge que aquestes micropreguntes representa en relació al nombre total de preguntes que, sobre cadascun d'aquests temes, s'han formulat al llarg de les sessions de la comissió. No s'ha ponderat el fet que el nombre de preguntes que cada grup té dret a formular està en relació amb la representativitat que tenen els diferents grups la cambra. Raó per la qual, aquestes xifres s'hauran d'interpretar en relació a les dades que es presenten a l'apartat: 2.3.2.. També indiquem, amb un ombrejat, els temes que han estat objecte d'interès d'un sol grup i que no coincideixen amb els temes que més han interessat a la resta.

Grup parlam.	Temes més recurrents	Nombre micropreguntes	%
CIU	• <i>integració</i>	15	12,93 %
	• <i>sanitat</i>	6	5,17 %
	• <i>ensenyament /escoles</i>	5	4,31 %
	• <i>contingents</i>	5	4,31 %
	• <i>activitats de les organitzacions</i>	5	4,31 %
PSC	• <i>integració</i>	11	9,01 %
	• <i>sanitat</i>	10	8,19 %
	• <i>ensenyament / escoles</i>	9	7,37 %
	• <i>treball</i>	8	6,55 %
ERC	• <i>integració</i>	6	10,52 %
	• <i>sanitat</i>	6	10,52 %
	• <i>il·legals / irregulars / clandestins</i>	5	8,77 %
IC	• <i>col·laboració entre adm. i organit.</i>	4	10 %
	• <i>habitatge</i>	3	7,5 %
	• <i>treball</i>	3	7,5 %
PP	• <i>ajuts</i>	5	27,77 %
	• <i>col·laboració entre adm. i organit.</i>	3	16,66 %
	• <i>contingents</i>	3	16,66 %

En general, els interessos dels grups solen coincidir bastant, però també hi ha temes sobre els quals un grup pregunta reiteradament i als quals, en canvi, els altres presten

poca atenció. Aquests casos, els que interessin de manera particular a un grup determinat, són els que volem comentar aquí.

El primer que ens crida l'atenció és el tema dels *ajuts*, que sembla interessar especialment al PP, atès que les 5 micropreguntes que formula representen un 27,77 % de les micropreguntes totals del grup. Pel que fa a la presentació del tema, observem que el Grup Parlamentari *Popular* el presenta des de perspectives força distintes. D'una banda, proposa ajudar els països d'origen per tal d'evitar que la gent es vegi en la necessitat d'immigrar (51/2) i, de l'altra, demana si el Centre d'Acolliment d'Africans de Sant Pau de Mataró ha rebut ajuda econòmica del consolat de Gàmbia, (169/1), cosa que no deixa de ser paradoxal. ¿Es tracta, per tant, d'ajudar els països d'origen o que els països d'origen ajudin a finançar els centres d'acollida? En una altra pregunta (216/1) es demana que s'explicitin quins han estat els ajuts que s'han donat: a quines persones, quines quantitats, en quines condicions, etc. Per què es necessita aquest control? ¿Es desconfia de les organitzacions que gestionen els ajuts? ¿Es vol posar de manifest que els col·lectius d'immigrants reben diferents tipus d'ajuts i, en conseqüència, que no estan desatesos? El que sembla evident és que el PP entén els *ajuts* sempre des d'un punt de vista econòmic i que en cap moment no es planteja que aquests ajuts puguin ser insuficients.

Un segon tema, que no s'ha comentat anteriorment i que apareix entre els temes preferents de CIU, és el de les *activitats de les organitzacions*. Concretament, es demana quina és la feina que fa *Caritas* fora de l'àrea metropolitana de Barcelona (51/4), com funcionen les organitzacions *AMIC* i *CITE* (de qui depenen, qui les integra, quins resultats obtenen, quins són els seus àmbits territorials d'actuació, etc.) (62/5), quin és el procediment de treball i quina la finalitat de la *Fundació Paulino Torras* (163/1), i, finalment, quines són les actuacions de *Justícia i Pau* (182/1). Amb aquestes micropreguntes, el Grup Parlamentari de *Convergència i Unió* fa la impressió de voler fiscalitzar les activitats de les organitzacions que actuen en l'àmbit de la immigració. L'objectiu és exercir un control sobre qui actua en aquest àmbit i com o és, senzillament, formular algun tipus de pregunta quan no es té res per preguntar?

Finalment, el tercer tema que encara no ha estat comentat i que sembla que interessa força al Grup Parlamentari d'*Iniciativa per Catalunya* és el de l'*habitatge*. Per a IC, el dret a l'habitatge és un dret que tenen totes les persones i, per tant, demana què es podria fer, tant des del govern central com des del govern de la Generalitat, perquè els immigrants puguin accedir-hi (51/1). També sol·licita informació als representants de l'Ajuntament de Santa Coloma sobre si s'han trobat amb el "problema" de l'habitatge i si l'han abordat en la mateixa direcció que altres ajuntaments; és a dir, fent d'intermediaris entre les immobiliàries i les *persones estrangeres* (81/3). La formulació d'aquestes micropreguntes posa de manifest que el grup d'*Iniciativa* pren posició, pel que fa al tema de l'habitatge, per una actitud intervencionista de les administracions.

3.5. *La representació de la immigració a través de les pressuposicions que vehiculen les micropreguntes*

Tal i com esmentàvem en iniciar aquest capítol, les pressuposicions, que són afirmacions que s'amaguen sota distintes formes enunciatives (assercions, interrogacions, dubtes, etc.), tenen una rellevància especial des del punt de vista cognitiu perquè es presenten com a veritats inqüestionables. A més, se solen basar en coneixements i creences socialment o grupalment compartides; és a dir, solen formar part dels esquemes cognitius que comparteixen els interactants. En aquest apartat seleccionarem les pressuposicions que mostren més clarament la representació que els diferents grups parlamentaris presents a la Comissió tenen de la immigració.

Algunes de les formes de les pressuposicions que presentem poden ser desconcertants, atès que es formulen mitjançant estructures hipotètiques (pot ser que...) que semblen anul·lar el valor de la pressuposició. No obstant això, volem observar que aquest matís pressuposicional és important i que cal marcar-lo. Comparem, per exemple, les pressuposicions que generen aquestes dues preguntes:

- (i) Quins problemes té el col·lectiu sud-americà?

(ii) M'agradaria saber si el col·lectiu sud-americà té problemes?

La pressuposició que es desprèn de (i) és: “el col·lectiu sudamericà té problemes”, però la pressuposició que es desprèn de (ii) no ho és pas. En aquest segon cas (ii), la pressuposició és: “pot ser que el col·lectiu sudamericà tingui problemes”. És interessant observar que aquestes estructures pressuposicionals hipotètiques són especialment recurrents a les preguntes de CIU.

Pressuposicions que posen de manifest la representació de la “immigració” que emergeix de les preguntes dels diferents grups parlamentaris

- CIU El col·lectiu immigrant és un col·lectiu maltractat. / Hi ha unes actuacions concretes que es poden fer perquè la dona immigrada pugui pujar graons.
- CIU El nombre de treballadors immigrants que han de poder estar a Catalunya és limitat. / El Govern de la Generalitat ha d'intervenir en la definició d'aquest nombre.
- CIU Els drets fonamentals de la persona aquí ja els tenim conquerits. / Quan un col·lectiu creix, els seus membres retornen als seus orígens i a la seva cultura en coses que afecten els drets fonamentals. / Les dones (immigrades) han de filtrar-ho tot a través dels seus marits. / Algú s'ha de posar de ferm en això, perquè es tracta de drets fonamentals.
- CIU Entre la població immigrant hi ha incidència de tuberculosi i de malalties de transmissió sexual. / El percentatge d'aquestes malalties entre els immigrants pot suposar un problema de salut pública.
- CIU Hi ha el tòpic que diu que el col·lectiu negre s'integra millor que els altres col·lectius.
- CIU Hi ha immigrants en situació il·legal. / S'ignora la resposta sanitària que se'ls hauria de donar.
- CIU Hi ha immigrants en situació legal. / Hi ha una manera de donar una resposta efectiva i positiva als seus problemes de salut.
- CIU Hi ha un problema d'immigrants clandestins.
- CIU La influència dels imams pot presentar problemes per a la integració dels immigrants.
- CIU Pot ser que a Rubí hi hagi casos d'actituds racistes. / pot ser que aquesta sigui una actitud general o que es doni específicament entre la classe treballadora. / La classe treballadora veu l'immigrant com un competidor en el mercat de treball.
- CIU Pot ser que el col·lectiu sud-americà tingui o s'hi hagi detectat algun problema específic.
- CIU Pot ser que els immigrants no siguin sensibles a la cultura catalana i que no s'integrin progressivament als nostres costums, a la llengua, a la manera de fer d'aquí.

- CIU Pot ser que els immigrants no tinguin informació (sobre els cursos d'adults) o que tinguin dificultats per integrar-s'hi.
- CIU Pot ser que els immigrants nord-africans no estiguin disposats a integrar-se a la societat catalana.
- CIU Pot ser que els sentiments racistes o xenòfobs que s'observen en els diferents països europeus estiguin en relació amb el percentatge d'immigrants que tenen.
- CIU Pot ser que les actituds de rebuig, a més a més de produir-se per causes econòmiques, es produeixin per causes religioses, lingüístiques i per actituds presumptament delictives.
- CIU Que els imams intervinguin més directament en l'educació dels nens musulmans pot comportar un problema.
- PSC Des del Departament de Benestar Social es potencia un programa d'alfabetització amb què es pretén involucrar tot un seguit de voluntaris. / El Servei Gironí té voluntaris / El Servei Gironí es dedica a la formació d'analfabets. / En aquest cas, els analfabets vénen de fora. / Interessa saber si, a aquest Servei, se li ha proposat col·laboració.
- PSC Al barri de Ciutat Vella de Barcelona, hi ha dues o tres escoles on hi ha fins i tot un 40, 45% de nens estrangers. / Això comporta dos perills. / El primer perill és que se'n vagin els nens de les persones autòctones a altres col·legis. / El segon perill és que a aquests col·legis s'hi enviï mestres o pedagogs com una espècie de càstig.
- PSC Aquesta gent s'ocupa en un tipus de treballs. / Pot ser que siguin o que no siguin acceptats pels altres treballadors de la zona que treballen conjuntament amb ells.
- PSC Els diferents col·lectius de treballadors estrangers tenen graus d'integració i actituds diferents.
- PSC Els homes van a treballar i les dones es queden a casa.
- PSC Els magribins i els africans tenen malalties. / Pot ser que aquestes malalties siguin diferents o siguin comunes.
- PSC Els magribins i les seves famílies pot ser que tinguin, o que no tinguin, una certa disposició d'integrar-se a la societat, la cultura i la llengua catalana. / Sobretot davant d'aquells problemes que sorgeixen enfrontant-se als drets de la societat acollidora.
- PSC Els treballadors estrangers es troben amb problemes aquí, a Catalunya.
- PSC Els treballadors estrangers tenen aquí una situació diferent.
- PSC Els treballadors estrangers, sobretot els magribins i els que vénen del Tercer Món s'ocupen en determinats treballs.
- PSC Els treballs que ocupen els treballadors estrangers pot ser que tinguin poca estabilitat.
- PSC Entre els filipins, pot ser que no hi hagi una voluntat de romandre entre nosaltres indefinidament, creant una família i sentint-se i sent catalans com tots.
- PSC Entre els fills dels treballadors estrangers, hi ha fracàs escolar.

-
- PSC Entre els magribins i els subsaharians es detecten problemes que poden ser un obstacle per a la integració. / Aquests problemes poden venir de part d'ells o dels catalans autòctons.
- PSC Entre els problemes que comporta la integració i convivència de les minories ètniques, dels treballadors estrangers, amb la població catalana n'hi ha uns que són importants, que són *problemes reals*.
- PSC Es dona per suposat que els nens immigrants tenen problemes d'escolarització. / Pot ser que hi hagi algun col·legi concret que tingui una concentració de nens immigrants molt important. / Tots hauríem de saber si això ocasiona algun problema, tant des del punt de vista pedagògic com des del punt de vista de la convivència normal.
- PSC Hi ha una proposta d'atenció sanitària sobre els no legalitzats. / Els no legalitzats són persones que no tenen Seguretat Social. / Aquesta proposta facilitarà l'atenció.
- PSC L'atenció als treballadors immigrants suposa la universalització de l'atenció sanitària. / Això comporta problemes addicionals.
- PSC La dona (magribina), a més a més de tenir dificultats per incorporar-se al treball, té dificultats per realitzar les activitats que fa l'associació. / La dona (magribina) és un model de submissió dins del model familiar.
- PSC La dona (musulmana) està marginada.
- PSC La mutilació dels òrgans genitals de les nenes (les ablacions) xoquen amb el nostre ordenament jurídic i xoquen amb els drets elementals de les persones, concretament de la dona.
- PSC La societat de Santa Coloma dona un cert grau d'acollida als col·lectius estrangers. / S'està vivint un període de crisi econòmica. / Pot ser que a partir d'aquesta crisi s'hagin detectat actituds de rebuig envers aquests col·lectius.
- PSC La vinguda de treballadors estrangers a Rubí ha tingut ressò. / L'Administració municipal ha hagut d'afrontar alguns problemes.
- PSC Les compareixences anteriors han manifestat que, entre els immigrants, hi ha bastant de tuberculosi.
- PSC Les dones musulmanes només es poden casar amb musulmans. / Aquest és un problema que serà molt difícil d'eradicar.
- PSC Les dones s'adapten amb molta més facilitat que els homes. / Interessa saber si es comença a produir que les dones s'adapten tant que es comencen a separar perquè prefereixen viure de diferent manera i no supeditades a un pater familias que nega bastant les llibertats i els drets de les dones.
- PSC Molts treballadors estrangers viuen una situació de doble marginalitat: una ocasionada per la situació d'il·legalitat que genera el marc jurídic espanyol i l'altra per la situació que genera el treball clandestí.
- PSC Pot ser que (els magribins) només pensin a tornar (al seu país) o pot ser que pensin en una estabilitat per a ells i els seus fills.
- PSC Pot ser que a les comarques gironines hi hagi hagut concentracions que sobrepassessin el marge del 10 o del 15% d'immigrants. / Pot ser que en virtut d'això s'hagin detectat casos de

- rebuig envers la població immigrada./ En el cas que s'hagin produït, hi ha unes causes que han originat aquesta actitud de rebuig.
- PSC Pot ser que aquests col·lectius tinguin malalties específiques. / Pot ser que l'assistència als treballadors estrangers que no tenen Seguretat Social estigui coberta d'alguna manera. / Alguns treballadors estrangers no tenen Seguretat Social perquè no tenen treball estable o perquè estan en una situació irregular.
- PSC Pot ser que no s'estigui d'acord amb la fixació de contingents o de "cupos".
- PSC Sembla ser que les nenes tenen bastants problemes per continuar estudiant a partir d'una certa edat. / Aquests problemes són sobretot familiars.
- PSC Tots sabem que els fluxos d'immigració vénen del nord de l'Àfrica. / Ara en vindran de la UE.
- ERC A la Catalunya del benestar que tenim, hi ha l'immigrant invisible. / Aquesta situació és greu.
- ERC Al seu país practiquen la seva medicina i pot ser que aquí la continuïn practicant.
- ERC El fet de trobar-se junts individus d'un mateix poble africà crea unitat. / A Barcelona hi ha moltes àfriques. / Aquesta pluralitat ocasiona dificultats.
- ERC El país (Catalunya) ha de poder anar generant riquesa per poder acollir gent. / la gent que vingui ha d'estar ben acollida. / No es pot acollir gent en règim de quart terme o de cinquè terme o com a "tirats" de les feines que ningú no vol fer.
- ERC Els fills dels immigrants no se sap ben bé què són: catalans?, africans?, senegalesos, fills de senegalesos tota la vida?...
- ERC Els immigrants s'estabilitzen en algun lloc. / Això pot ser perquè finalment han aconseguit legalitzar la seva situació o perquè s'han introduït en una situació absolutament clandestina.
- ERC Ells porten malalties cap aquí. / Ells no coneixen determinades malalties. / Ells agafen malalties una vegada aquí.
- ERC Entre les distintes ètnies que conviuen hi poden haver problemes.
- ERC Hi ha gent que no aconsegueix tenir els seus papers en regla.
- ERC Hi ha gent que no té resolta la seva situació.
- ERC Hi ha immigrants nascuts a Catalunya. / No se sap quina és la seva situació.
- ERC Molts dels immigrants són gent que vol aprendre culturalment. / La inseguretat (que genera la il·legalitat) es pot traduir en incapacitat d'aprenentatge (per ex., evita l'assistència a cursos de formació d'adults).
- ERC Pot ser que hi hagi algú altre que mani més que el metge en alguna malaltia.
- IC A Barcelona hi ha en aquests moments vuit mil filipins. / Des del punt de vista de la legislació, un percentatge és il·legal.
- IC El rebuig sol ser més al pobre que no pas a la persona que ve d'una altra cultura.

- IC Hi ha una política de “cupos” que es deriva de la Llei d’estrangeria. / Es poden fer modificacions perquè els representants sindicals puguin intervenir en aquesta política.
- IC Les dones magribines s’ajuden les unes a les altres i això els fa més suportable la vivència a casa. / Pot ser que aquesta autoajuda funcioni també entre la població africana, o que no funcioni.
- IC Les dones magribines tenen dificultats d’integració.
- IC Pot ser que el tipus de tasques que fan les persones immigrades acostumin a ser tasques que la gent de Manlleu no vol fer. / Estem en un moment de crisi econòmica. / En un moment com aquest, es possible que aquesta situació s’hagi modificat.
- PP Els treballadors que es necessitaran a Catalunya a partir del 2010 poden ser de dues classes, que neixin aquí o que vinguin de fora. / No està clar que hagin de venir de fora.
- PP Hi ha d’haver una política de “quotes”.

3.6. CONCLUSIONS

Les conclusions que extraïem d’aquest capítol són de dos tipus: *a)* conclusions sobre l’operació discursivo-cognitiva de la selecció temàtica, i *b)* conclusions sobre les representacions que orienten els diferents grups parlamentaris a través dels temes.

a) Conclusions sobre l’operació discursivo-cognitiva de la selecció temàtica

- La selecció temàtica és una operació discursiva que té implicacions cognitives fonamentals. Seleccionar un tema vol dir focalitzar un aspecte de la realitat en detriment d’uns altres; vol dir orientar la mirada vers allò que es considera significatiu; vol dir, en definitiva, construir un escenari per a la representació.
- La informació temàtica, a les preguntes d’una CEP, s’introdueix bàsicament a través de les micropreguntes. Tot i que aquestes preguntes són sovint només protocolàries, el fet que es formulin té una importància decisiva per a la continuïtat de la interacció: són les tematitzacions a partir de les quals s’organitza l’intercanvi comunicatiu.

- Les micropreguntes tenen una importància cabdal des del punt de vista cognitiu, perquè obliguen l'interlocutor a plantejar-se el tema des de la perspectiva que se li ha presentat. És a dir, les micropreguntes no només restringeixen la llibertat de paraula d'aquells que les han de respondre (Ducrot, 1983), sinó també la llibertat de representació.
- Les pressuposicions que vehiculen les micropreguntes són fonamentals en la construcció de les representacions perquè es presenten com a veritats inqüestionables. Mitjançant les pressuposicions el subjecte enunciator pot introduir afirmacions sense necessitat de justificar-les. Aquest fet les converteix en una estratègia poderosa i subtil en la construcció de significats i, per consegüent, en una estratègia argumentativa.
- El tema de les micropreguntes té també un valor taxèmic (Kerbrat-Orecchioni, 1988: 190), atès que contribueix a determinar les relacions de 'posició' que ocupen els interactants al llarg de l'intercanvi comunicatiu. Si un interlocutor introdueix un tema que domina, té garantit, en principi, el control de la interacció.
- Les reformulacions que els parlamentaris solen fer de les paraules dels compareixents tenen com a objectiu 'reinstaurar' el sentit de les paraules de l'altre i ocupar, d'aquesta manera, la posició dominant que es necessita per poder exercir algun tipus de control sobre les representacions que interactivament es construeixen.

b) Conclusions sobre les representacions que orienten els diferents grups parlamentaris a través dels temes

- La selecció i tractament que cada grup fa dels diferents temes posen de manifest el marc ideològic des del qual es construeix la realitat de la *immigració*.
- Algunes de les representacions de la *immigració* que es desprenen de les micropreguntes que formulen els diferents grups parlamentaris són compartides

per la major part dels grups. Dues de les més consensuades són: la de presentar el col·lectiu magribí com un col·lectiu que, en determinades circumstàncies, no respecte els drets fonamentals de les persones (CIU i PSC i que sol ser més reticent que els altres a la integració; i la de percebre els migrants com un grup que comporta problemes de salut pública (CIU, PSC i ERC).

- El *Grup Parlamentari de Convergència i Unió* mostra una clara tendència a percebre la cultura des d'un punt de vista essencialista; és a dir, fonamentada en trets immutables que romanen a la base de la identitat col·lectiva. Aquesta visió homogènia de la cultura fa que aquest grup —així com ERC— percebi la *immigració*, sobretot la que presenta trets culturals més diferenciats, com un factor que pot posar en perill la nostra manera “essencial” de ser. Per aquesta raó la *integració (assimilació)* esdevé un procés unidireccional que han de dur a terme els migrants. Si no s'integren, només *ells* en són responsables. També es pot observar que CIU fa una clara distinció entre els *immigrants legals* i els *il·legals*. Els primers, els considera perfectament homologables, en drets, a *nosaltres*; els segons, es converteixen en un *problema*, fins i tot de *salut pública*. Quan s'interessa per si existeixen estudis sobre la *immigració*, s'interessa per dades com la procedència dels migrants, la llengua i la religió; és a dir, per la “diferència problemàtica”. En temes com el de la *dona immigrada*, s'observa que, més que preguntar, l'objectiu del parlamentari sembla ser el de presentar el col·lectiu musulmà com a perpetuador de pràctiques culturals que atempten contra “els drets fonamentals de la persona”. Aquesta dimonització de la cultura musulmana apareix reiterativament. En general, el *Grup Parlamentari de Convergència* mostra una tendència a l'autorepresentació positiva, tan de l'*endogrup* general, els catalans, com de l'*endogrup* específic, *Convergència* com a partit de govern. Per tant, quan s'interessen per les actituds racistes que hi pot haver entre els catalans: o bé les circumscriuen a la classe treballadora (prejudici classista) o immediatament esmenten les actituds solidàries (amb la qual cosa neutralitzen l'efecte negatiu que se'n pugui desprendre). I, quan parlen d'ensenyament, procuren presentar el ventall de cursos que organitza el *Departament d'Ensenyament* per als *immigrants*.

- El *Grup Parlamentari Socialista* entén que la integració depèn bàsicament de les infraestructures socials. Per tant, si es vol integrar els migrants, caldrà resoldre prèviament situacions conflictives com les que es produeixen a les escoles o a l'assistència sanitària. De la integració social, tots en som responsables; no només els migrants. El PSC és conscient que la *universalització de l'atenció sanitària* comportarà *problemes* addicionals. Sobretot, després de seleccionar i reproduir el comentari que els migrants són un col·lectiu que pateix malalties que es contagien fàcilment (tuberculosi i malalties de transmissió sexual). Tot i així, creu que el dret a la Seguretat Social és un dret del qual haurien de poder gaudir tots els treballadors. Quan el *Grup Socialista* s'interessa per les actituds de la població, s'interessa tant per les de l'*endogrup* com per les de l'*exogrup*. És a dir, la seva mirada és generalment bidireccional. Sobre les actituds racistes, en concret, aquest grup es mostra partidari de tipificar-les com a delictes. Com es desprèn de la denominació que el PSC dona als migrants (*treballadors estrangers*), un dels temes que li interessen especialment és el tema del *treball*. Concretament, sol·licita informació sobre les feines que realitzen o poden realitzar en un futur, sobre quina és l'actitud de les organitzacions sindicals respecte a les distintes situacions en què es troben aquests treballadors estrangers, sobre la col·laboració de les organitzacions sindicals amb les administracions, etc. Pel que fa a temes com el de la *dona immigrada*, la presenta com una víctima de la seva pròpia cultura i es mostra partidari d'una actitud combativa i de denúncia. Finalment, com a grup majoritari de l'oposició, representa el paper que li pertoca i critica certes polítiques que ha aplicat el *Govern de la Generalitat*; com, per exemple, l'efecte discriminador del programa d'educació compensatòria o la concentració de nens d'origen immigrant en determinades escoles. I, com a partit implicat en el *Govern de l'Estat* s'abstén de formular crítiques a polítiques impulsades des de Madrid, com és el cas de la política de *contingents*.
- El *Grup d'Esquerra Republicana* és un grup absolutament contradictori. Quan, per exemple, es planteja el tema de la *integració* a nivell abstracte, es mostra partidari de la convivència tolerant entre cultures, com ho palesa la seva proposta d'*aprendre a viure la diferència* en lloc de dedicar-nos a *integrar*. Ara bé, quan la

integració deixa de ser un debat teòric i passa a ser una qüestió de fets concrets, aleshores ERC construeix representacions de la *immigració* que considerem clarament xenòfobes. El tractament que dóna als migrants en el tema de la sanitat n'és una bona mostra. De fet, *Esquerra Republicana* defuig tractar temes que comportin un posicionament social, com poden ser: *ensenyament / escoles; dona immigrada; treball o racisme / xenofòbia / rebuig*; i prefereix dedicar-se a qüestionar les polítiques de les administracions i a responsabilitzar el sostre competencial de tots els “mals” que afecten Catalunya. L'autorepresentació positiva del país, en general, i del seu grup, en particular, és una característica recurrent.

- El *Grup d'Iniciativa per Catalunya*, atesa la seva condició de grup minoritari, no formula gaires preguntes. No obstant això, les que formula són especialment significatives perquè és l'únic grup que presenta un discurs alternatiu —és a dir, un contradiscurs— sobre la *immigració*. Així, en temes com el de la sanitat, no només no presenta els migrants com a agents de malalties, cosa que succeïa en els altres grups, sinó que els presenta com a víctimes de la situació que els ha tocat viure. I d'aquestes situacions tots en som responsables. O, per exemple, quan tracta el tema de la *dona immigrada* no ho fa focalitzant la inferiorització i discriminació a què la cultura musulmana la condemna, sinó focalitzant els aspectes positius que aquesta situació cultural li han fet desenvolupar (ex. la solidaritat entre dones). Un altre tret contradiscursiu es posa de manifest en el fet que IC no només no problematitza la *immigració*, sinó que expressa la conveniència de no fer-ho. D'entre els temes que selecciona, destaquem: *ensenyament / escoles* en el qual adreça una crítica implícita a l'Administració; *treball* en el qual insisteix que *els treballadors estrangers* —perquè aquesta és la denominació que adopta per referir-se als migrants— fan la feina que els treballadors autòctons no volen fer; *contingents* en el qual expressa la necessitat que les organitzacions sindicals intervinguin en aquestes polítiques; i *racisme / xenofòbia / rebuig* en el qual insisteix a demanar al compareixent que expliciti que les causes del *rebuig* solen ser més econòmiques que culturals.

-
- El *Grup Popular*, com que és el més minoritari i, a més, no sembla interessar-li gaire el tema, formula poquíssimes preguntes i breus. El que sembla preocupar més al PP són els *ajuts* que reben els migrants, com *col·laboren les administracions i les organitzacions*, i els *contingents*. Per a aquest grup el que caldria fer amb la *immigració* és, tal com ho explicita en una de les seves preguntes, evitar que es produeixi.

Denominacions i designacions

4. Denominacions i designacions	211
4.1. La funció esquematitzadora del lèxic	212
4.2. Denominació o designació?	214
4.3. Obtenció i presentació de les dades	215
4.4. La construcció lèxica de l' <i>exogrup</i>	216
4.4.1. Variants denominatives de l' <i>exogrup</i>	216
4.4.1.1. Variants denominatives d' <i>immigració</i>	217
4.4.1.2. Variants denominatives de <i>treballadors estrangers</i>	222
4.4.1.3. Contrastació gràfica	223
4.4.1.4. Representacions semàntiques de les variants denominatives	225
4.4.2. Variants designatives de l' <i>exogrup</i>	229
4.4.2.1. Designacions homogeneïtzadores de l' <i>exogrup</i>	230
4.4.2.1.1. El <i>problema</i> de la immigració	230
4.4.2.1.2. La designació <i>ells</i>	236
4.4.2.1.3. La designació <i>persona / -es</i>	237
4.4.2.1.4. La designació <i>gent</i>	238
4.4.2.1.5. La designació <i>col·lectiu</i>	239
4.4.2.1.6. La designació <i>població</i>	240
4.4.2.1.7. La designació <i>ciutadans</i>	241
4.4.2.1.8. Altres designacions homogeneïtzadores	241
4.4.2.2. Designacions heterogeneïtzadores de l' <i>exogrup</i>	242
4.4.2.2.1. Els gentilicis	242
4.4.2.2.2. L'adscripció religiosa	245
4.4.2.2.3. L'adscripció ètnica	245
4.4.2.2.4. L'adscripció jurídica	246
4.5. La construcció lèxica de l' <i>endogrup</i>	250
4.5.1. La forma pronominal <i>nosaltres</i>	250
4.5.2. Les formes nominals	252
4.5.2.1. Designacions que focalitzen els trets de l'espècie	252
4.5.2.2. Designacions que focalitzen els trets socials	254
4.5.2.3. Designacions que focalitzen els trets nacionals	256
4.6. Conclusions	258

Denominacions i designacions

Le mot a donc une double fonction, il désigne et il oriente; ou plutôt: en désignant les choses d'une certaine façon, le mot révèle l'orientation du discours. Loin d'être un simple "élément" du discours, le mot est ainsi l'hologramme du discours. (CH. PLANTIN, 1996: 61)

La relació que s'estableix entre les 'paraules' i les 'coses' és una relació mediatitzada pel subjecte enunciadador que és qui, en definitiva, construeix la referència. No obstant això, aquesta mediatització no sempre es fa palesa en el discurs, sinó que sovint les paraules s'usen com si no hi hagués una altra realitat possible que la que institueix una determinada designació; però aquesta presentació pretesament objectiva del món és tan sols una aparença, un joc enganyós que amaga el punt de vista que els parlants tenen en realitat de les coses.

Triar una designació és, per tant, prendre partit; és adoptar un punt de vista i descartar-ne altres; és mostrar i mostrar-se a través de les paraules. En definitiva, triar una designació és comprometre's amb una determinada visió del món, perquè les paraules no es limiten a reflectir la referència sinó que la construeixen, o reconstrueixen, en cada enunciació. Raó per la qual creiem que les operacions denominatives i designatives han de ser considerades operacions argumentatives i, per tant, tal com proposa P. Y. Raccah (1992: 8), la descripció de l'argumentació s'ha d'estendre, necessàriament, al lèxic.

Per consegüent, en aquest capítol ens proposem:

- Presentar quines són les denominacions i designacions⁷⁷ que solen utilitzar els diferents grups parlamentaris per referir-se als immigrants.

⁷⁷ A l'apartat 4.2 establim aquesta diferenciació.

- Analitzar com aquestes denominacions i designacions intervenen en la construcció de les representacions socials.
- Contrastar la construcció lèxica de l'*exogrup* amb la construcció lèxica de l'*endogrup*.
- Defensar que si designar és adoptar un punt de vista respecte al món, si és intervenir en la construcció i transformació de l'imaginari social, aleshores 'designar' és 'argumentar'.

4.1. La funció esquematitzadora del lèxic

Si el lèxic no estableix una correspondència biunívoca amb al món, si tenim més d'una expressió per designar un referent: el lèxic no és un mirall del món sinó una construcció del món. Aquests processos de selecció que cadascú de nosaltres aplica a allò que explica d'estats o de moments del món fan que cada discurs no sigui res més que una **esquematzació**⁷⁸, tant de visions personals com de totes les visions que cadascú podria aplicar a allò que aquell discurs designa però que en realitat només pot evocar (Vignaux, 1991, 1993: 309).

La noció d'**esquema** aplicada al lèxic respon a la idea que cada designació és una **simplificació** del món. I, més concretament, una simplificació que focalitza uns trets en detriment d'uns altres. Denominar, i designar, és seleccionar l'expressió que l'enunciador considera més adequada per induir una determinada **representació**. El lèxic no és neutre, sinó que ens remet a "preconstruïts" culturals que intervenen en la **categorització** que els parlants fan de la referència.

Comprendre la realitat vol dir **categoritzar** objectes i persones. En lloc de tractar cada persona o cada objecte com una cosa única, se'ls sol considerar com un exemple d'una categoria coneguda, ja sigui d'objectes o de persones. Tajfel (1981, 1984) mostra que el procés de categorització pot provocar distorsions semblants a les

⁷⁸ En paraules de J.B. Grize (1990: 37), *Schématiser un aspect de la réalité, fictive ou non, est un acte sémiotique: c'est donner à voir.*

distorsions que provoca la visió del món a través de clixés. Comenta, per exemple, que si els individus creuen que dos elements pertanyen a la mateixa categoria els consideren més semblants que si no els haguessin categoritzat. Per tant, el sol fet que existeixi una etiqueta que serveixi per categoritzar les persones i per classificar-les en diferents grups (blanc / negre; home / dona; homosexual / heterosexual, etc.) pot afectar la percepció dels individus classificats en aquests grups, de manera que l'observador sol exagerar la semblança entre els negres, les dones, els homosexuals, etc.

Parlar, per exemple, de *treballadors estrangers* i no d'*immigrants* posa de manifest que la referència ha estat categoritzada de manera molt distinta, que es parteix de dos nivells de base diferents⁷⁹. La primera forma esquematitza la referència des d'un punt de vista positiu, atès que la representació que vehicula *treballadors estrangers* està socialment valorada; i, en canvi, la segona forma, *immigrants*, l'esquematitza des d'un punt de vista força negatiu. En aquest sentit podem dir que seleccionar una unitat lèxica és seleccionar l'esquema de pressuposicions, estereotips i emocions a què sol anar associada.

No obstant això, cal tenir present que l'esquematització que el lèxic imposa a la referència es deu només en part a les representacions que els parlants tenim prèviament enregistrades; sovint és el discurs qui genera el seu propi marc associatiu promovent esquemes inèdits que poden tenir només una validesa ocasional (Charolles, 1990: 132). Amb això volem dir que la selecció lèxica no és una operació que es realitza al marge del discurs, sinó que n'és una part constituent. Per tant, convé assenyalar que en el discurs concorren dos tipus d'esquematització: el que imposa el preconstruït lèxic i el que crea el propi discurs en una mena de relectura constant dels objectes del món i de les seves propietats. Dit d'una altra manera, el discurs ens permet la recategorització permanent del món.

⁷⁹ Segons E. Rosch, la denominació lèxica s'ajusta generalment al nivell de base: "*on peut attendre à ce que le nom le plus utile et donc le plus utilisé pour un item soit le nom du niveau de base*". Citat per DIBOIS (1993: 38).

4.2. Denominació o designació?

Quan triem una unitat lèxica o un sintagma nominal per referir-nos a un objecte, què estem fent: el designem o el denominem? Són la designació i la denominació fenòmens distints o són variants d'un mateix fenomen? Si apel·lem a l'etimologia, i a l'ús que es fa, en general, d'aquests termes, observem que *denominar* vol dir "donar nom" i *designar* vol dir "assenyalar". Per tant, l'operació de *designació* seria una operació bàsicament referencialitzadora i la de *denominació* bàsicament metalingüística. Sense ànim d'entrar en una discussió terminològica que ens allunyaria de l'objectiu d'aquest capítol, creiem que pot ser aclaridor establir l'abast d'aquests termes i presentar com s'empraran en aquest treball.

G. Kleiber (1984: 77-94) estableix una diferència entre denominació i designació que ens ha semblat operativa i que, d'ara en endavant, adoptarem. Concretament, defineix la **denominació** com *l'institution entre un objet et un signe d'une association référentielle durable. Cette association référentielle n'a pour but une désignation uniquement momentanée, transitoire et contingente de la chose, mais au contraire de l'établissement d'une règle de fixation référentielle qui permet l'utilisation ultérieure du nom pour l'objet dénommé*. Una altra característica de les denominacions és la codificació prèvia: *Elles présupposent un codage antérieur à la première introduction de la séquence (par périphrase définitionnelle ou ostension)*. Contràriament, la relació de **designació** autoritza expressions que no han estat prèviament codificades i que no impliquen una estabilitat referencial.

La denominació vehicula, per tant, una representació que ha estat elaborada prèviament. Quan un grup social consensua una denominació està presentant la visió que, com a grup, té de la referència; és a dir, s'està posicionant ideològicament. No obstant això, no hem d'oblidar que, com observa M. T. Cabré (1994: 38): *la societat és complexa i els individus pertanyen simultàniament a grups molt diversos, de manera que difícilment es dona un isomorfisme perfecte entre expressió lingüística i grup*. Raó per la qual resulta difícil establir clares diferències entre *denominació* i *designació*.

Una diferenciació operativa seria, tal vegada, la d'entendre les *denominacions* com els *noms de base* a través dels quals es vehiculen les representacions prototípiques — o, en aquest cas, potser seria més adequat parlar de representacions estereotipades— que els diferents grups parlamentaris tenen de la *immigració*, i les *designacions* com les estratègies lingüístiques que posen de manifest categoritzacions més perifèriques i sovint més específiques.

En resum, en aquest treball, tendirem a parlar de **denominació** quan observem que la manera com els parlamentaris es refereixen als migrants ha estat consensuada explícitament o implícita; i tendirem a parlar de **designació** per referir-nos a l'operació lèxica que consisteix a seleccionar un nom o expressió nominal a través de la qual es fa explícita la construcció (i, en conseqüència, la categorització) d'un referent.

4.3. Obtenció i presentació de les dades

Per dur a terme les nostres anàlisis, primer hem fet un recompte automàtic del lèxic, després hem codificat les formes més recurrents que s'han utilitzat per denominar i designar l'*exogrup* i l'*endogrup* i, finalment, hem analitzat el context (o cotext) d'aparició de les distintes denominacions i designacions. Per presentar les dades hem elaborat uns quadres on hi ha les freqüències que s'han obtingut per l'aplicació del programa lexicomètric TACT i les que s'han obtingut per recompte manual. Aquestes darreres apareixen amb l'especificació cotextual recurrent i, quan és pertinent, s'indica entre parèntesi la possibilitat d'alternança.

La interpretació d'aquestes dades s'ha de fer tenint en compte que en aquests quadres apareixen les freqüències absolutes. Això vol dir que, perquè el còmput sigui significatiu, aquestes freqüències s'hauran de dividir pel nombre total d'unitats lèxiques que componen les preguntes de cada grup, atès que no tots els grups tenen dret a formular-ne la mateixa quantitat. No obstant això, de determinades freqüències que considerem especialment significatives en donarem també el valor relatiu.

4.4. La construcció lèxica de l'exogrup

Josep Ramoneda, a la introducció a *l'ordre del discurs* (1982: 18), comentant la tesi doctoral de M. Foucault —*Folie et déraison. Histoire de la folie a l'âge classique* l'any (1961)— diu: *Foucault ha descobert que el silenci del boig és més pertinent que la paraula de qui el tracta, que la nostra identitat es construeix a partir d'una sèrie d'exclusions i de prohibicions, que la follia és l'Exterior —amb tota l'aureola que això comporta— de nosaltres mateixos.* D'entre les exclusions que contribueixen a configurar la nostra identitat, nosaltres creiem que hi ha també la de l'*immigrant*. No és l'*immigrant* també un altre *Exterior*? La nostra identitat es construeix sempre per oposició a allò que no som. Qui és, doncs, l'*Altre* que anomenem *immigrant*?

En aquest apartat analitzarem amb quines denominacions i designacions els portaveus dels grups parlamentaris es refereixen als migrants i a la seva situació, en el sentit ampli de la paraula. Ara bé, abans de començar, volem observar que Conein (1997: 154), tot reprenent els estudis de Sacks (1979), observa que l'atribució de pertinença o no pertinença a un grup social es pot fer des de perspectives absolutament distintes: des de la tercera persona (*x* és classificat com...) o des de la primera persona (*x* s'autoclassifica com...). Per tant, aquestes dues classificacions (o estabilitzacions dels objectes socials) poden produir importants variacions categorials: una classificació social des de la tercera persona pot induir a categoritzar com a “musulmana” una persona que s'autoclassifica com a “marroquina”. Aquest fet no és especialment significatiu quan es produeix en interaccions quotidianes en les quals la classificació és contextual i dinàmica; però sí que ho és quan la classificació esdevé estàtica i, sobretot, quan és promoguda des d'instàncies institucionals. Quina legitimitat tenen les institucions per construir identitats?

4.4.1. Variants denominatives de l'exogrup

Des dels anys cinquanta fins ara, a Catalunya, el fenomen sociològic de la immigració ha canviat força. Raó per la qual els lexemes *immigració* i *immigrant* han passat a designar una realitat molt distinta a la que designaven als anys seixanta.

L'*immigrant* ha passat de ser algú que venia d'una zona deprimida de l'Estat Espanyol a ser algú que ve d'un país del Tercer Món, que arriba generalment de manera il·legal, que és pobre i que, en la major part dels casos, té trets ètnics diferenciadors. Per tant, podríem dir que l'*immigrant* no és el representant d'un grup concret sinó que és sempre *l'Altre (ell)*, aquell que no pot ser considerat un dels nostres.

En aquest apartat analitzarem les formes lèxiques més estables i recurrents que els diferents grups parlamentaris han seleccionat per referir-se a aquest *exogrup* que són els migrants. Dit d'una altra manera, en aquest apartat analitzarem les **formes denominatives** i deixarem les designatives per a l'apartat següent.

L'anàlisi de les freqüències lèxiques ens ha fet observar que els noms que es donen a la *immigració* s'organitzen a l'entorn de dues conceptualitzacions bàsiques: la que es posa de manifest a través del camp denominatiu d'*immigració* i la que es posa de manifest a través del camp denominatiu de *treballadors estrangers*. De fet, són les dues denominacions que apareixen a l'hora de perfilar la temàtica de la comissió d'estudi: *Comissió d'Estudi sobre la Situació a Catalunya de la Immigració de Treballadors Estrangers*. La seva distribució la presentem tot seguit en forma de taules; però, d'entrada, convé assenyalar que, mentre CIU i ERC opten per les denominacions *immigració* i *immigrants / immigrants*, el PSC i IC ho fan per *treballadors estrangers / treballadors estrangers extracomunitaris*.

4.4.1.1. Variants denominatives d'immigració

FORMA DENOMINATIVA	CIU	ERC	IC	PP	PSC	TOT
immigració	21	16	8	6	10	61
immigracions	2	0	0	0	3	5
immigrada	5	1	2	0	3	11
immigrades	0	0	3	0	2	5
immigrant	1	4	0	2	2	9
immigrants	30	4	7	0	36	77

FORMA DENOMINATIVA	CIU	ERC	IC	PP	PSC	TOT
immigrat	1	4	0	0	1	6
immigratori	0	0	0	0	2	2
immigratoris	0	0	0	0	2	2
immigrants	8	14	0	0	4	26
l'emigració	0	1	0	0	0	1
l'emigrant	0	0	0	0	1	1
inmigración	1	0	1	0	0	2
l'immigrant	2	1	0	1	5	9
l'immigrat	2	3	0	0	1	6
migració	0	0	2	0	0	2
migracions	1	0	0	0	1	2
migratori	0	1	0	0	0	1
migratoris	0	2	1	0	1	4
d'emigració	0	0	1	0	0	1
d'emigracions	0	0	1	0	0	1
d'emigrants	0	1	0	0	0	1
d'immigració	12	5	1	3	10	31
d'immigrant	0	0	0	1	2	3
d'immigrants	8	1	1	1	3	14
d'immigrar	0	3	0	0	0	3
d'immigrats	3	0	0	0	2	5
emigrants	1	0	0	0	1	2
emigrat	0	1	0	0	0	1

Si es para atenció a la taula, es pot comprovar que la denominació *immigració* apareix en dues caselles, en una sense la preposició *de* i en l'altra amb la preposició (*els problemes d'immigració / consell d'immigració / polítiques d'immigració / jornades d'immigració / Pla Interdepartamental d'Immigració / etc.*); la qual cosa posa de manifest que el programa que hem emprat no reconeix l'apostrofació i tracta aquestes unitats com una sola paraula. En conseqüència, per tal d'obtenir un resultat més fidel a la realitat del text, s'hauran de sumar totes dues caselles. La suma dona com a resultat: 33 vegades CIU, 21 ERC, 20 el PSC, 9 IC i 9 el PP. També convé

observar que, tot i que *immigrants* presenta una freqüència relativament alta d'aparició a les preguntes del PSC i d'IC, l'anàlisi cotextual ens ha mostrat que sol aparèixer com a adjectiu de treballadors (*treballadors immigrants*), és a dir, com un especificador. En aquests casos ens trobem, doncs, amb una forma mixta que neutralitza, en part, la representació negativa que fa emergir la denominació *immigrants*.

Ara bé una anàlisi acurada de les distintes ocurrencies de la forma *immigració* ens mostra que, llevat d'alguns usos d'ERC i del PP, no apareix gairebé mai com a unitat lèxica central d'un argument fort de la frase, sinó que sol aparèixer complementant una unitat que fa de nucli gramatical del SN i a la qual determina semànticament. Dit d'una altra manera *la immigració* sol aparèixer modalitzada pel nom al qual complementa. Observem-ne alguns exemples:

(1) *I és que al llarg de totes les compareixences que s'han anat fent en aquesta Comissió sempre ens hem centrat molt en la problemàtica urbana de la immigració. (CIU)*

(2) *... jo entenc que la solució del problema de la immigració no està que aquí fem alguna cosa, encara que s'ha de fer, sinó que en el país d'origen es faci alguna cosa de forma que aquella gent no hagin de venir aquí,... (PP)*

(3) *... per tal d'incidir directament en la problemàtica, en les distintes problemàtiques que es generen en el món de la immigració, a l'entorn del món de la immigració, particularment, per tal d'evitar el naixement o la perpetuació —segons els casos— d'aquells guetos de marginació i de pobresa a què feiem referència abans. (ERC)*

(4) *... a nosaltres ens interessaria saber dos aspectes d'aquesta qüestió que considerem tan crucial: primer, quin és el grau d'acceptació que la societat de Manlleu té respecte d'aquest fenomen de la immigració en aquesta població; i a l'inrevés, quin és el grau d'integració i l'actitud d'aquest seguit de col·lectius de treballadors estrangers que tenen respecte a la societat acollidora, en aquest cas, naturalment, la societat catalana i, en particular, la societat de Manlleu. (PSC)*

(5) *Jo també voldria agrair, en nom del Grup d'Iniciativa, la seva presència i el treball que durant molts anys vénen fent i que ara últimament veig que també s'han dedicat al tema de la immigració. (IC)*

A (1) i a (2) observem com *la problemàtica urbana de la immigració* i *el problema de la immigració*, que podríem considerar variants d'una mateixa representació, es presenten com a designacions d'una realitat consensuada que no cal qüestionar, com un fet social empíricament constatable, quan en realitat es tracta d'una apreciació subjectiva de l'enunciador, que en el discurs públic es fa extensiva a tot un grup o,

fins i tot, a tota la societat. Estructuralment consisteix a convertir en nucli nominal de la designació allò que en realitat és un atribut, i en complement d'aquest nom el que de fet és l'agent; es tracta, en definitiva, d'introduir determinades **pressuposicions** sense que l'interlocutor en tingui consciència. Concretament, aquí, amb aquestes designacions s'està introduint les pressuposicions "la immigració és una problemàtica urbana" i "la immigració és un problema". La primera fa referència al conjunt de problemes que ocasiona la immigració a les ciutats; i, la segona, condemna la immigració a ser un problema. Aquesta estratègia és extraordinàriament rendible en el discurs polític i en el dels mitjans de comunicació i té com a objectiu presentar opinions i impressions, personals o de grup, com a evidències indiscutibles.

En el cas de l'exemple (3), observem que el fet de presentar *la immigració* sota la designació de *el món de la immigració* emfasitza la diferència entre *ells* i *nosaltres*, entre dos móns confrontats. Aquí la pressuposició que s'introdueix és 'la immigració és un món, un grup, diferent del nostre' i vehicula, per tant, una representació segregacionista.

L'exemple (4) és força interessant perquè introdueix una designació que revela la voluntat de reorientar positivament la representació de la immigració. *La immigració* és, aquí, caracteritzada com a *fenomen*; però, quina diferència hi ha entre parlar de *la immigració* i parlar del *fenomen de la immigració*? Potser l'explicació no s'assoleix contrastant aquestes dues designacions, sinó contrastant *el problema de la immigració* i *el fenomen de la immigració*, atès que el més plausible és considerar aquesta segona designació com una forma de variació conceptual de la primera. Altrament dit, el *fenomen de la immigració* s'ha d'entendre com una estratègia denominativa que té com a objectiu induir la inferència " la immigració no és un problema social, sinó un fenomen social ". De fet, aquest és l'ús que en fa el grup parlamentari d'IC:

jo crec que això podria ser una de les primeres conclusions a què arribés aquesta Comissió d'estudi, i és que aquí al Parlament quan parléssim de la immigració sempre parléssim de «fenomen» i no de «problema», perquè al final tots plegats si anem parlant de «problema» ajudarem que s'acabi convertint en un problema. (IC)

Finalment, a (5), observem que es tracta d'un cas comparable a (4). Parlar del *tema de la immigració* és fer desaparèixer els actors socials, els immigrants, de la denominació. La *immigració* passa així de ser una acció que duen a terme unes persones concretes a ser un tema, és a dir, una realitat abstracta.

Feta aquesta digressió sobre algunes de les formes que adopten les denominacions d'*immigració*, passarem a analitzar les variants bàsiques: *immigració* / *immigrants* / *immigrats*.

Malgrat hàgim agrupat aquestes tres denominacions, convé observar que la representacions que vehiculen són, en alguns aspectes, diferents. *Immigració*, pel fet de contenir el tret [+ abstracte], comporta un tractament despersonalitzat i distant. *Immigrants* fa referència a un grup de persones concretes; tot i que el fet que s'utilitzi generalment en plural indica que els migrants es perceben com un grup homogeni i no com a persones concretes amb situacions personals específiques, i distintes en cada cas (Martín Rojo & Van Dijk, 1997). Finalment, *immigrats*, que seria la forma més lògica, atès que fa desaparèixer el tret [+ moviment] que conté la forma *immigrants* i introdueix el tret de [+ grup assentat], només és utilitzada pel Grup Parlamentari d'ERC. Tanmateix, l'ús d'*immigrant*, malgrat pugui semblar semànticament paradoxal, adquireix coherència quan s'interpreta des del punt de vista dels estereotips socials que vehicula. Perquè, com comenta M. Delgado (1998: 42):

“..l'immigrant no tan sols és considerat ell mateix brut, sinó que esdevé la representació de tot allò contaminant i perillós. És per tot això que no sorprèn l'ús paradoxal d'un participi actiu o de present —*immigrant*— per designar algú que no està desplaçant-se sinó que ha esdevingut o esdevindrà sedentari, i al qual s'hauria d'aplicar un participi passat o passiu, *immigrat*. També això explica que l'immigrant pugui ser-ho “de segona o tercera generació”, ja que la “tara” dels pares s'ha heretat i, a la manera d'una mena de pecat original, ha impregnat generacions posteriors.”

Reforça aquesta paradoxa el fet que altres denominacions del mateix camp semàntic, com *exiliat* o *refugiat*, siguin formes del participi de passat.

Convé, també, assenyalar que dintre d'aquest camp lèxic no apareix la forma *migrants* que han anat introduint els anglòfons, que seria la forma no marcada (i la

políticament correcta) en relació a les d'*immigrants* i *emigrants*, que introdueixen la perspectiva que adopta el parlant. Triar la denominació *emigrant* vol dir focalitzar el punt de vista de la partida, vol dir presentar la situació des de la perspectiva de la persona que ha de deixar el propi país per mirar de guanyar-se la vida en un altre. Contràriament, triar la denominació *immigrant* vol dir focalitzar el punt de vista de l'arribada, la qual cosa comporta, en la major part dels casos, que el migrant sigui representat com un *intrús*. Dit d'una altra manera, *emigració* i *immigració* introdueixen categoritzacions completament distintes de la referència, atès que, com diu J. Portolés (1997: 138), els *topos*⁸⁰ que convoquen aquestes dues denominacions són força distintes⁸¹.

4.4.1.2. Variants denominatives de treballadors estrangers

FORMA DENOMINATIVA	CIU	ERC	IC	PP	PSC	TOT
treballadora (dona)	0	0	0	0	5	5
treballadora estrangera	0	0	0	0	1	1
treballadora o empleada de la llar	0	0	0	0	1	1
treballadors (genèric)	2	0	0	0	14	16
treballadors en situació clandestina	0	0	0	0	1	1
treballadors estrangers	3	8	4	2	78	95
treballadors estrangers extracomunitaris	0	1	8	0	0	9
treballadors exteriors a l'Estat	1	0	0	0	0	1

⁸⁰ J. Portolés utilitza *topos*, terme que prové de la retòrica clàssica, en el sentit que li han donat J.C. Anscombe i O. Ducrot en la seva teoria de *l'argumentation dans la langue*. Per a aquests autors el significat d'un enunciat, o d'una paraula, depèn precisament de la selecció d'unes continuacions discursives i de la invalidació d'unes altres. És a dir, les paraules i els enunciats convoquen una sèrie de *topos* que funcionen com a principis argumentatius que autoritzen determinades conclusions. J. Portolés (1997: 139), per explicar els diferents *topos* que convoquen les denominacions *emigrant* i *immigrant*, proposa els exemples següents:

- a) *Tiene las virtudes del emigrante (# inmigrante). Es trabajador, ahorrador y honrado.*
 b) *Es un auténtico emigrante (# inmigrante). Tiene una voluntad de hierro.*

Per a Portolés aquests enunciats només són semànticament acceptables si se selecciona la denominació *emigrant*. En el cas de seleccionar *immigrant* resulten semànticament anòmals. Per a nosaltres, en canvi, la selecció d'*immigrant* en aquests enunciats només introdueix una anomalia semàntica quan es refereix als immigrants del Tercer Món, però no quan es refereix a immigrants d'altres zones de l'Estat Espanyol. A més a més, creiem que aquesta anomalia semàntica que presenta Portolés es pot explicar tant a partir de la teoria dels *topos* com a través de la semàntica del *prototip* que, en la nostra opinió, seria igualment adequada.

⁸¹ Més informació sobre aquest tema de les denominacions la podeu trobar a: MARTÍN ROJO & VAN DIJK, 1997; BAÑON HERNÁNDEZ, 1996; VAN DIJK, 1991, 1993a, 1997b, 1997c.

FORMA DENOMINATIVA	CIU	ERC	IC	PP	PSC	TOT
treballadors immigrants	2	7	0	0	13	22
treballadors irregulars	0	0	0	0	1	1
treballadors que vénen (de fora / aquí)	0	1	0	1	1	3
treballadors temporers	0	0	0	0	1	1

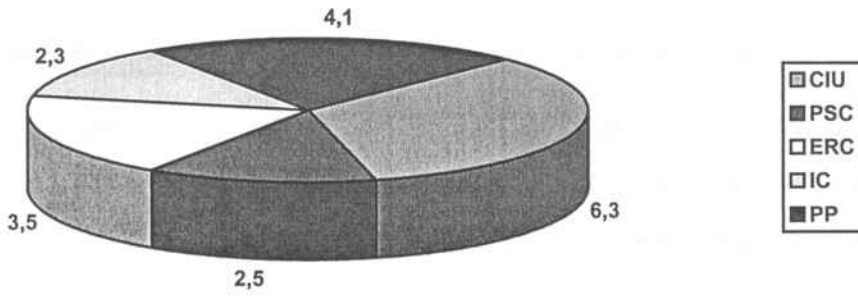
Pel que fa al camp denominatiu de *treballadors estrangers*, cal observar que són formes que s'usen preferentment en les preguntes del *Grup Socialista* i del *Grup d'Iniciativa*. L'objectiu prioritari d'aquest ús és el de reorientar positivament la representació de la *immigració*; és a dir, el d'intervenir en la construcció, o reconstrucció, de l'imaginari social. Tot i així, potser tampoc s'hauria de descartar, com diu S. Bonnafous (1991), que es tracti d'una denominació carregada de reminiscències marxistes.

4.4.1.3. Contrastació gràfica

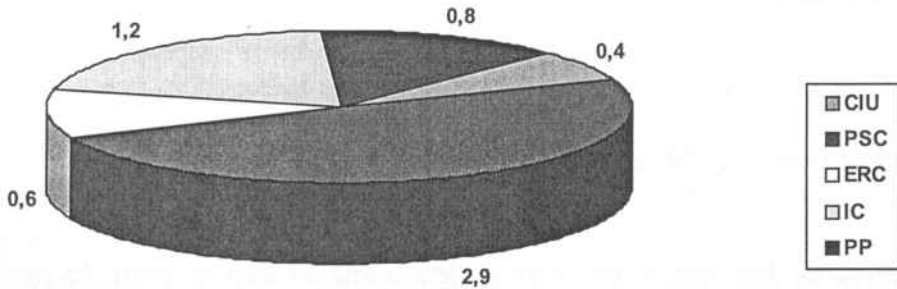
Si es contrasta la distribució dels camps denominatius que acabem de presentar, s'observa, com ja ha estat apuntat anteriorment, que els grups que se solen considerar ideològicament de centre o de dretes (CIU i PP) tenen una clara preferència pel camp denominatiu d'*immigració*, mentre que els grups que se solen considerar ideològicament d'esquerres (PSC i IC) prefereixen el de *treballadors estrangers*. Quant a ERC, que pel seu discurs resulta un grup difícil de classificar, s'observa una certa preferència pel camp denominatiu d'*immigració*, tot i que introdueix la seva pròpia variant: *immigrat*.

Per elaborar els gràfics que presentem a continuació, hem dividit les freqüències absolutes de les denominacions que apareixen a les taules pel nombre total de paraules que conformen el total de les preguntes de cada grup, d'aquesta manera hem obtingut les freqüències relatives que apareixen en els gràfics.

Camp denominatiu d' IMMIGRACIÓ

Camp denominatiu de TREBALLADORS ESTRANGERS

Si observem aquests gràfics ens adonarem bàsicament de dues coses: que els diferents grups parlamentaris tenen preferències denominatives clares i que, tot i aquestes preferències, també usen les altres formes. De la qual cosa es dedueix que les denominacions no tenen una distribució complementària, sinó que s'ha de parlar d'intersecció. Els discursos són sempre interdiscursos i no deixa de ser ingenu i maniqueista pensar que el discurs d'esquerres s'oposa al discurs de dretes. No és així, i sovint uns s'aproprien, conscientment o inconscient, del discurs dels altres, ja sigui per aconseguir una legitimació social, ja sigui com a estratègia argumentativa o ja sigui per la pròpia inèrcia del discurs públic-mediàtic.

4.4.1.4. Representacions semàntiques de les variants denominatives

Per analitzar les representacions semàntiques que orienten els camps denominatius que acabem de presentar, ens servirem de dos models, el de l'anàlisi componencial i el de la semàntica del prototip, i mostrarem com, en el cas del camp denominatiu d'*immigració*, la representació social dominant només es pot explicar a partir de trets prototípics, mentre que en el cas de *treballadors estrangers* és justament el prototip el que impedeix que aquesta denominació s'apliqui als treballadors que vénen de països pobres; és a dir, als *immigrants*.

a) Representació semàntica del camp denominatiu *immigració*

Des del punt de vista de l'anàlisi componencial, és a dir, des del punt de vista del significat que la llengua ens ofereix i que els parlants solem compartir, els trets necessaris i suficients⁸² que caracteritzen aquestes denominacions són:

IMMIGRACIÓ ⁸³	IMMIGRANTS	IMMIGRATS
[+ deixar el propi país]	[+ deixar el propi país]	[+ deixar el propi país]
[+establir-se en un altre país]	[+establir-se en un altre país]	[+establir-se en un altre país]
[+col·lectiu]	[+acció no acabada]	[+acció acabada]
	[+col·lectiu d'individus]	[+col·lectiu d'individus]

Certament aquesta anàlisi descriu en bona part el significat de les unitats lèxiques, però no explica les representacions reals que se'n fan els parlants. Per aquesta raó, per tal de descriure d'una manera més plausible els models mentals que ens construïm de la immigració, haurem d'apel·lar a la semàntica del prototip⁸⁴.

⁸² La caracterització del significat mitjançant *trets necessaris i suficients* segueix el model que va iniciar la semàntica estructural (LEECH, 1974).

⁸³ Aquí *immigració* s'ha descrit com a nom col·lectiu equivalent a 'el conjunt dels immigrants' i no com a nom abstracte que expressa el resultat de l'acció d'immigrar.

⁸⁴ Com que no tenim constància que existeixi un model estandarditzat de descripció del prototip, hem optat per mantenir la forma de l'anàlisi componencial.

IMMIGRACIÓ / IMMIGRANT / IMMIGRAT (Trets del prototip)
[+ deixen el propi país] [+s'estableixen en un altre país] [+ són de classe social baixa] [+ provoquen confrontació cultural] [+ prenen els llocs de treball dels autòctons] [+ generen delinqüència] [+viuen amuntegats en condicions insalubres] etc.

Els trets del prototip no constitueixen una llista tancada com succeeix amb els trets componencials, sinó que varien en funció de l'origen i la situació sociocultural del locutor. Tot i així, podríem dir que, en el cas dels immigrants extracomunitaris, els trets que acabem de presentar es podrien considerar trets del nivell de base. Certament, els tres primers són trets de definició o nuclears i els altres trets complementaris; però, tot i així, hem observat que tots formen part, en major o menor grau, de les representacions prototípiques que diferents tipus d'actors socials tenen de la *immigració*. Fins i tot aquells que han estat ells mateixos immigrants, com pot ser el cas dels ciutadans de Catalunya que provenen d'altres zones de l'Estat espanyol.

b) Representació semàntica del camp denominatiu *treballadors estrangers*

Pel que fa a l'anàlisi componencial, podríem caracteritzar aquesta denominació de la manera següent:

TREBALLADORS ESTRANGERS
[+persones que treballen com a assalariades] [+provenen d'un altre país]

En aquest cas l'anàlisi componencial s'aproxima força més a la representació que es fa l'imaginari col·lectiu dels *treballadors estrangers*. Tot i així, creiem que alguns trets —sobretot avaluatius— que semblen organitzar aquesta categoria, només es poden explicar a partir de la semàntica del prototip.

TREBALLADORS ESTRANGERS (Trets del prototip)
[+ persones que treballen com a assalariades]
[+ provenen d'un altre país]
[+ persones especialitzades]
[+ persones altament qualificades]
[+ persones més eficients que les autòctones]
[- estables a llarg termini]
[- confrontació cultural]
etc.

Per tant, si en alguns grups existeix certa resistència a denominar *treballador estranger* l'*immigrant*, no és perquè no sigui una forma lingüísticament adequada (en la major part dels casos), sinó perquè transgredeix la representació prototípica.

Finalment, volem esmentar que les representacions induïdes per la denominació *immigració* solen ser bastant distintes de les que indueix la denominació *treballadors estrangers* i que aquesta tria és ideològicament significativa. Només cal observar la distribució de freqüències que apareix a les taules per adonar-nos que determinats grups tenen una clara preferència per *immigració* i que d'aquesta preferència se'n pot deduir una clara resistència a positivar aquest fenomen social:

Sí, moltes gràcies, senyor president. En primer lloc, i en nom del meu Grup, per agrair la presència i les explicacions del senyor conseller i per constatar, evidentment, per les intervencions anteriors, que el problema, doncs, és complex, el problema de la immigració, però que és un problema que tenim davant i que hem d'afrontar. Ja és complex, entre d'altres coses, perquè, com diu un dels meus companys: «El nom no fa del tot la cosa», i, per una banda, ni tots els treballadors estrangers són immigrants ni, evidentment, tots els immigrants són treballadors. (CIU)

Certament hi pot haver *treballadors estrangers* que no siguin *immigrants* si entenem que aquesta denominació només es pot aplicar a aquells treballadors que no tenen com a objectiu establir-se al nostre país. Però observem que aquest tret no es desprèn d'una anàlisi componencial, sinó que forma part de la representació col·lectiva que ens hem fet d'aquesta realitat; és a dir, de l'estereotip. Perquè *treballador estranger* només vol dir això: "persona que treballa i que és d'un altre país". Per tant, aquesta denominació s'hauria de poder aplicar tant a aquells que volen establir-se al nostre país com a aquells que no.

Dit d'una altra manera, si *treballador estranger* no és una denominació que es pugui aplicar a *immigrant* és perquè es tracta d'una metonímia⁸⁵ que desplaça el tret semàntic bàsic de la representació prototípica, el de l'*intrús*. En conseqüència, què vol dir que *el nom no fa del tot la cosa*? El nom fa la cosa en la mesura que li atribueix una referència, i denominar un grup com a *immigrants* o com a *treballadors estrangers* és atorgar-los un estatus social radicalment diferent. Dir que *el nom no fa del tot la cosa* vol dir interpretar que les denominacions no intervenen en la representació del món i que, més enllà del nom que es doni a les coses, aquestes segueixen essent el que són. Plantejament que resulta absolutament fallaciós quan ens referim a objectes socials, ja que la realitat social és una construcció col·lectiva que canvia constantment. Canvi en el qual el discurs públic hi té un paper especialment rellevant, ja que les realitats socials són bàsicament productes cognitius que varien segons les distintes posicions ideològiques. Així, l'*immigrant* esdevé, com a representació socialment compartida, aquell que no volem considerar part dels *nostres*. En paraules de M. Delgado (1998: 34):

Lluny de l'objectivitat que les xifres estadístiques presumeixen, l'*immigrant* és una producció social, una denominació d'origen que s'aplica no als immigrants reals, sinó tan sols a alguns d'ells. A l'hora d'establir amb claredat què és allò que cal entendre com a *immigrant*, el primer que s'aprecia és que, com dèiem, tal atribut no s'aplica a tot aquell que en un moment donat va arribar provinent de fora. En l'imaginari social en vigor, *immigrant* és un qualificatiu que s'aplica a individus investits amb determinades característiques negatives. L'*immigrant* ha de ser considerat, d'antuvi, *estranger*, "d'un altre lloc". A més, d'alguna manera és un *intrús*, ja que s'entén que no ha estat convidat. Amb això es vol oblidar que si l'anomenat *immigrant* ha vingut no ha estat, com es pretén, per causa d'alguna catàstrofe demogràfica o per la misèria regnant al seu país, sinó per les necessitats del nostre

⁸⁵ Es designa l'*immigrant* mitjançant l'activitat que li és pròpia: treballar

propi sistema econòmic i de mercat de disposar d'un exercit de treballadors no qualificats i disposats a treballar en qualsevol cosa i a qualsevol preu. L'immigrant ha de ser, d'altra banda, *pobre*. El terme immigrant no s'aplica gairebé mai a empleats qualificats provinents de països rics, fins i tot de fora de la CEE, com ara els Estats Units o Japó, i molt menys als milers de jubilats europeus que han vingut a instal·lar-se ja de per vida a zones costaneres de l'Estat espanyol. Immigrant ho és únicament aquell que està destinat a ocupar els pitjors indrets del sistema social que l'acull.

4.4.2. Variants designatives de l'exogrup

Per observar quina és la representació que tenen dels migrants els diferents grups parlamentaris no n'hi ha prou d'analitzar les formes lèxiques denominatives, sinó que cal estendre l'anàlisi a les **formes designatives**; és a dir, a aquelles que serveixen per assenyalar conjunturalment la referència. Aquestes formes són importants perquè posen de manifest alguns aspectes de les representacions que no s'han fet palesos amb les denominacions. Es podria dir que és a través d'aquestes formes que es poden copsar moltes de les categoritzacions que fan dels migrants les distintes formacions polítiques amb representació parlamentària; és a dir, aquells que, per la legitimitat que els atorga el sistema democràtic, tenen una influència decisiva en la construcció de les representacions socials.

Les formes que se solen utilitzar per designar l'*alteritat* poden ser homogeneïtzadores o heterogeneïtzadores; és a dir, poden voler presentar l'*altre* com una sola realitat o com una realitat diversificada. Els efectes cognitius d'aquestes dues opcions designatives són considerables ja que l'opció homogeneïtzadora indueix a categoritzar la *immigració* des d'una sola perspectiva i la heterogeneïtzadora des de perspectives distintes.

A la *CEITE* s'adopten indistintament totes dues perspectives, segons es preguntí sobre la *immigració* en general o sobre algun grup en particular. Ara bé, en quins casos es prefereix adoptar una perspectiva i no una altra i quin és el valor il·locutiú de les formes designatives seleccionades?

4.4.2.1. Designacions homogeneïtzadores de l'exogrup

D'entre les formes homogeneïtzadores més recurrents a la *CEITE* destacarem: la forma pronominal *ells* i les formes nominals *persona*, *gent*, *col·lectiu*, *població* i *ciutadans*, amb les variants flexives corresponents.

Pel que fa a les formes nominals *persona*, *gent*, *col·lectiu*, *població* i *ciutadans* entenem que actuen com a modalitzadors, atès que són formes designatives que indiquen, en part, la posició que adopta el parlant en relació a la referència. És cert que tota designació comporta l'adopció d'un punt de vista; però, si contrastem les designacions *immigrants* i *persones immigrades*, és evident que la segona és una forma ideològicament més marcada que la primera, que és la que es podria considerar estàndard.

4.4.2.1.1. El problema de la immigració

Un dels trets que comparteixen, en general, els diferents discursos sobre la *immigració* és el fet de caracteritzar-la com un *problema*. Podríem dir que es parla més del *problema de la immigració* que de la *immigració*. Van Dijk (1998: 66), reprenent les paraules de Van Schuur (1984), comenta que les ideologies s'estructuren sovint d'acord amb les categories bàsiques de *Problema* i *Solució*. Per exemple, en una actitud (o ideologia) racista, la *immigració* és concep com 'el conjunt de problemes que comporta la immigració'. Òbviament, aquesta interpretació, i la consegüent **designació**, té efectes cognitius importants. Tant és així, que el grup parlamentari d'*Iniciativa per Catalunya*, en iniciar les sessions de la *CEITE*, fa aquest raonament:

Jo també voldria agrair la presència del senyor Giol en nom de tota la Comissió que ha elaborat aquestes propostes. Jo crec que, com a mínim, a mi m'ha agradat especialment — aquesta és la reflexió que ha fet inicialment— de parlar de «fenomen» i no de «problema»; jo crec que això podria ser una de les primeres conclusions a què arribés aquesta Comissió d'estudi, i és que aquí al Parlament quan parléssim de la immigració sempre parléssim de «fenomen» i no de «problema», perquè al final tots plegats si anem parlant de «problema» ajudarem que s'acabi convertint en un problema. Per tant, crec que jo ho he trobat

especialment important. Crec que en molts altres aspectes també hauriem de fer-ho, però en aquest concretament crec que és una recomanació pràctica molt escaient. (IC-48/1)

Com explicita aquesta observació, qualificar alguna cosa de *problema* —en aquest cas, la *immigració*— és acabar convertint-la en un problema; perquè, en realitat, un problema només és allò que nosaltres qualifiquem com a tal. Per tant, evitar aquesta designació és evitar d'orientar negativament la representació de la referència.

En aquest apartat presentarem quins aspectes de la immigració ha qualificat de *problema* cadascun dels grups parlamentaris i amb quina freqüència. Per tal d'evitar distorsions de significat, hem mantingut les formes lèxiques originals de *problema*, *problemes* i *problemàtica*, i no hem fet agrupacions temàtiques. És a dir, hem mantingut separatament formes com *el problema de l'habitatge* i *la problemàtica de l'habitatge*, perquè creiem que el fet de triar una forma o una altra aporta matisos a la representació que potser convé conservar. És cert que totes dues formes vehiculen la noció de *conflicte*, però mentre *problema* ens remet a un *conflicte simple*, *problemàtica* ens remet a un *conflicte complex*, a un *conjunt de problemes* més o menys estable. Resumint, en aquest apartat analitzarem les ocurrencies en les quals *problema* / *problemàtica* esdevenen el nucli d'un SN; és a dir, deixen de ser un atribut per passar a ser una realitat nominal, un fet consensuat i acceptat de manera indiscutible.

Tot seguit presentarem una taula amb el nombre i distribució de les distintes ocurrencies de *problema/-es* i *problemàtica*. En aquesta taula apareix entre parèntesi la referència a què s'apliquen aquestes designacions; altrament dit, les situacions o realitats socials que han estat, primer, qualificades i, posteriorment, 'reificades' com a *problemes*. Cal observar, però, que aquestes realitats o situacions poden ser molt distintes i que orienten representacions de la immigració força contrastades. Parlar, per exemple, del *problema de la immigració* no és el mateix que parlar del *problema de l'habitatge*. En el primer cas, s'entén que són els immigrants mateixos la causa del problema i, en el segon, s'entén que en són les víctimes. Per tant, en analitzar què problematitza cada grup parlamentari de la immigració, ens adonem que en uns casos els immigrants són presentats com a agents d'aquestes situacions i en altres com a pacients. Problematitzar una cosa o l'altra és presentar realitats força distintes.

No obstant això, abans d'entrar en l'anàlisi de les designacions que tenen com a nucli del SN el lema 'problema', volem observar que la major part dels portaveus parlamentaris són conscients que es tracta de designacions que, en la major part dels casos, s'haurien d'evitar. La qual cosa posa de manifest que, quan s'utilitzen, és perquè no es té prou cura de seleccionar altres formes designatives o perquè la realitat que designen no té, per al portaveu en qüestió, una altra representació possible:

Hi ha un gran problema, que crec que tenim pendent, de situació de molta il·legalitat en el col·lectiu d'immigrants; encara que tinc la certesa que no s'ha de parlar de «problema», aquest sí que és un problema: hi ha gent que no està regularitzada i que, per tant, estan en unes situacions encara més precàries, no? Per tant, valdria la pena, potser, que d'aquests temes també ens diguéssiu la vostra opinió, sisplau. (CIU-48/3)

FORMA DESIGNATIVA	CIU	ER C	IC	PP	PSC	TOT
problema (ciutadania-ètnia)					2	2
problema (de la concentració en determinats barris)					2	2
problema (de la immigració)	11	4		4	9	28
problema (= qüestió plantejada)	1	3				4
problema (amb quin objectiu els educadors preparen la població immigrant?)			1			1
problema (Catalunya no té competències)		11				11
problema (control de fluxos)		1				1
problema (d'eficàcia que plantegen Europa i Maastricht)		1				1
problema (de l'acollida)					3	3
problema (de l'ajut als països tercers)					2	2
problema (de l'atur)				1		1
problema (de l'endogàmia)					2	2
problema (de l'explotació de les dones filipines)	8		1		2	11
problema (de l'habitatge)		1	4		5	10
problema (de l'ocupació)		1				1
problema (de la diferència)		1				1
problema (de la dona)					2	2
problema (de la financiació de les ONGs)					1	1
problema (de la multiculturalitat)					1	1
problema (de la reclusió de les dones magribines)					1	1
problema (de la regularització / de la Llei d'Estrangeria)		1			7	8
problema (de la transhumància de la fam, a Europa)		1				1
problema (de permisos sanitaris per a les botigues de venda de vianda)					3	3
problema (del fonamentalisme)	1				1	2
problema (del reagrupament familiar)	4		1		1	6
problema (del seguiment de programes)					1	1
problema (dels drets humans)		1				1
problema (dels gitanos)					1	1
problema (designació general)		23	1	5		29
problema (designació que s'ha d'evitar)	1		8		2	11
problema (el perill de perdre la nostra identitat)		4				4

FORMA DESIGNATIVA	CIU	ER C	IC	PP	PSC	TOT	
problema (el problema de Vic)	2					2	
problema (els clandestins)	4					4	
problema (els treballadors estrangers com a persones que vénen a robar la feina dels autòctons)					1	1	
problema (en nombre d'immigrants d'un determinat país)	1					1	
problema (l'enfrontament dels pobres amb els pobres)		1				1	
problema (la il·legalitat)	3					3	
problema (la informació als immigrants)	1				1	2	
problema (la poligàmia)	1					1	
problema (la tolerància = la intolerància)		1				1	
problema (les distintes àfriques)		1				1	
problemes (la immigració magribina en l'àmbit religiós / els imams)	3					3	
problemes (que tenen els treballadors estrangers / els immigrants a Catalunya)					4	1	5
problemes (d'ablacions de clítoris)					3	3	
problemes (d'ensenyament, inserció i distribució escolar, d'alfabetització, etc.)	1		1		10	12	
problemes (d'atenció sanitària)	3	1			8	12	
problemes (d'inadaptació)			1			1	
problemes (de Catalunya)		1				1	
problemes (de convivència, d'integració, ...)	3	1			40	44	
problemes (de la immigració a la ciutat de Barcelona)					1	1	
problemes (de la nostra societat)				1		1	
problemes (de la recollida de la fruita)					1	1	
problemes (de les segones generacions)		1			4	5	
problemes (de marginació)					2	2	
problemes (de salut dels immigrants)	4					4	
problemes (de xenofòbia, racisme, brots violents, etc.)	2	1			2	5	
problemes (del col·lectiu sud-americà)	1					1	
problemes (dels immigrants)	5				3	8	
problemes (dels refugiats)					1	1	
problemes (entre les distintes ètnies que conviuen aquí)		2				2	
problemes (hi ha col·lectius més problemàtics que altres?)			1			1	
problemes (que Barcelona comparteix amb altres ciutats europees)	1					1	
problemes (que comporta el marc legal)	1	2	1			4	
problemes (que han hagut d'afrontar les administracions)			1		9	10	
problemes (que planteja el col·lectiu nord-africà / magribí)	1	1				2	
problemes (que tenim)					3	3	
problemes de la nostra societat (atur, etc.)					2	2	
problemes que té l'ajuntament			6			6	
problemàtica (amb què es troben les institucions)					4	4	
problemàtica (de l'Àfrica)			1			1	
problemàtica (de l'alfabetització)	1					1	
problemàtica (de l'habitatge)	1		7		1	9	
problemàtica (de la convivència)					1	1	
problemàtica (de la immigració)	5	2		1		8	
problemàtica (de la inscripció a l'atur)			1			1	
problemàtica (de la integració)	1					1	
problemàtica (dels treballadors estrangers, en general)					6	6	

FORMA DESIGNATIVA	CIU	ER C	IC	PP	PSC	TOT
problemàtica (designació general)	1	1	2			4
problemàtica (en relació a l'ensenyament)			1			1
problemàtica (jurídica)					1	1
problemàtica (laboral)	1				1	2
problemàtica (social)			1		1	2
problemàtica (urbana de la immigració)	1					1
problemàtica de l'Àfrica			1			1
problemàtica nova			2			2
problemàtiques socials			4			4

L'anàlisi de les ocurrencies, tant pel que fa a les freqüències com a la seva distribució, ens ofereix dades especialment significatives:

- Tots els grups, llevat d'IC, parlen del *problema de la immigració*.
- A CIU, la designació de *problema* s'aplica bàsicament a la *immigració* (el *problema de la immigració* (11) / la *problemàtica de la immigració* (5)). La segueixen les ocurrencies que fan referència a l'explotació de les dones filipines (8) i les que fan referència als problemes que tenen, en general, els immigrants (5). L'anàlisi d'aquestes ocurrencies i dels contextos en els quals apareixen ens porta a interpretar que el Grup de *Convergència* tendeix, sobretot, a problematitzar la presència de *l'altre*, a presentar la immigració com un conflicte social.
- Al PSC, s'observa, primerament, un índex molt alt d'ocurrencies que fan referència als *problemes de convivència, d'integració, etc.* (40). Després, molt per sota d'aquesta freqüència, trobem les ocurrencies que fan referència als *problemes d'ensenyament / escoles* (10), als de *l'atenció sanitària* i als que han d'afrontar les administracions (9). Convé assenyalar que la immigració també és presentada com un problema en 9 ocurrencies. Podríem dir que el Grup *Socialista* es representa la immigració com un problema que ens afecta a tots. No són *ells* els que creen *problemes*, sinó la mateixa convivència. Per tant, tots en som en certa mesura responsables.

• A *ERC*, es fa palesa una certa tendència a la problematització. En 23 casos s'utilitza *problema* com a designació general sense referència específica; és a dir, perfectament commutable per *fet*, *qüestió*, *situació*, etc. Cosa que converteix *problema* en un mot comodí. La segona freqüència que s'ha de remarcar —i que era perfectament esperable en aquest grup— és la problematització del fet que *Catalunya no té competències* en el tema d'immigració (11). I, finalment, el que destaca són les ocurrencies que presenten la immigració com un problema (4) i les que fan referència al *perill de perdre la nostra identitat* (4), que només apareixen a *ERC*. Problematitzar aquest fet posa de manifest una actitud demagògica que pot desembocar en plantejaments ideològics clarament racistes. Altrament dit, es pot considerar una manifestació d'una nova forma de racisme que M. Delgado (1998: 154) anomena *racisme cultural*.

• A *IC*, és destacable el fet que, a més a més de no parlar en cap cas del *problema de la immigració*, esmerça part del seu discurs (8 ocurrencies) a plantejar la necessitat d'evitar aquesta designació. Per aquesta raó, a les preguntes d'*Iniciativa* només trobem la designació de *problema* aplicada a situacions que són problemàtiques per als immigrants —és a dir, a problemes que els creem nosaltres— o per a les administracions. Així, observem un nombre important d'ocurrencies que fan referència al *problema / problemàtica de l'habitatge* (11) i als *problemes dels ajuntaments* (6); cosa que posa de manifest l'interès d'aquest grup pels problemes socials i les polítiques locals.

• Al *PP*, observem que *problema* s'usa com a designació general (5), com a designació que fa referència a la immigració com a problema (4) i com a designació que fa referència als problemes dels immigrants (4). El Grup *Popular* tendeix a problematitzar qüestions generals perquè gairebé no s'interessa per cap aspecte particular de la immigració (Recordeu que només formula preguntes. I encara breus).

4.4.2.1.2. La designació "ells"

Potser la forma lingüística que designa més prototípicament l'alteritat és el pronom *ells*. Aquesta forma pronominal evoca una referència que s'oposa al *nosaltres* i contribueix, per tant, a construir una representació d'*exclusió*. *Els* són aquells que no formen part de la realitat compartida pel *nosaltres* / *vosaltres*, són aquells que han estat assenyalats com a *altres*. Tot i així, s'ha de dir que no és una designació que sigui especialment recurrent a la *CEITE*. Si observem la freqüència amb què apareixen les ocurrencies *ells* i *nosaltres* al llarg de totes les preguntes, ens adonem que, en termes absoluts, la recurrència del *nosaltres* és molt superior a la d'*ells*. Però el fet que no aparegui explícitament gaire sovint no vol dir que no hi sigui de manera implícita. De fet, cada vegada que parlem de *nosaltres* estem posant de manifest que hi ha un *ells* amb el qual el *nosaltres* es contrasta.

FORMA DESIGNATIVA	CIU	ERC	IC	PP	PSC	TOT
nosaltres	25	26	12	20	99	182
ells	6	8	3	1	18	36

No obstant la poca recurrència de la forma *ells*, creiem que cal esmentar els diferents valors il·locutius que adquireix aquesta forma. Vegem-ho mitjançant exemples:

(1) *han fet vostès algun estudi o enquesta sobre les actituds bàsiques, tant dels membres dels col·lectius estrangers envers la societat catalana, i dels catalans envers ells? Naturalment, suposo que, si l'han feta, l'han feta a nivell de Girona o de les comarques gironines. (PSC)*

(2) *l'afirmació que els immigrants en situació legal podien tenir el que poden ser les infraestructures sanitàries, poden donar resposta als problemes que ells tenen plantejats, i podríem dir que els immigrants en situació il·legal, sobretot en el que pot ser l'assistència primària, l'atenció primària, (CIU)*

(3) *I, una altra, si, evidentment, que aniria lligat, una mica, què..., quina és, diguem-ne, què porten de malaltia ells cap aquí? I quina cosa és la primera que ells no coneixien com a malaltia i que agafen una vegada aquí? Sobretot parlo del col·lectiu que ens ocupa en aquesta Comissió, ... (ERC)*

(4) *nota que vostè ha dit en un moment determinat que no s'han d'evitar els conflictes interculturals, sinó que s'han d'afrontar, amb ells. Aleshores, des d'aquest punt de vista, la*

meva pregunta és: quins són els més importants d'aquests conflictes culturals que vostès han detectat, que estan... (PSC)

L'observació d'aquests exemples ens mostra que *ells* adquireix en el discurs diferents valors semàntics. En casos com (1), *ells* es pot considerar sintàcticament necessari, tot i que s'haguessin pogut triar altres formes menys excloents i, en canvi, a (2) és estructuralment prescindible; per tant, el seu valor és únicament emfàtic. A (2), l'ús de la forma *ells* no fa altra cosa que emfasitzar la representació d'exclusió. A (3) observem que l'ús d'*ells* no és únicament excloent sinó que, a més a més, el sentit del discurs en el qual s'insereix li ha construït una representació absolutament negativa. *Ells* no són només uns immigrants qualssevol, sinó que són uns immigrants malalts, uns immigrants que amenacen la salut pública; són, per tant, més *ells* que mai. Finalment, a (4), *ells* és una forma menys excloent, atès que el sentit que li atorga el marc de l'enunciat la positivitza. Aquí el significat discursiu fa que *ells* sigui un xic menys excloent i que sigui també una mica *nosaltres*. Amb això volem mostrar que el sentit últim de les paraules depèn del discurs en el qual s'insereixen.

Quant a la distribució que presenta aquesta designació per grups, observem que no la utilitzen ni el Grup d'*Iniciativa per Catalunya* ni el Grup *Popular* i que la freqüència més alta d'ús d'aquesta forma correspon al Grup *Socialista*. Malgrat tot, no és pas aquest grup el que la utilitza de manera més menyspreativa. Els valors més despectius i negativitzadors es troben precisament en alguns usos d'ERC.

4.4.2.1.3. La designació "persona / -es"

FORMA DESIGNATIVA	CIU	ERC	IC	PP	PSC	TOT
persona / -es	13	2	17	10	34	75

Pel que fa a les distintes formes d'aquesta variant designativa, convé observar que els usos més recurrents són:

(1) *persona / -es*, com a hiperònim de la forma *immigrant / -s*:

*Jo entenc, per exemple, que la funció del ban, més enllà del resultat que ha pogut donar en relació amb el fet concret d'agafar o no agafar **persones** en habitatges, segur que ha fet una funció sensibilitzadora. (IC)*

(2) *aquestes / aquelles persones*, que es podria considerar un tipus d'anàfora (o potser de dixi discursiva) que remet als subjectes, objectes del discurs, que romanen implícits al llarg de totes les preguntes, els *immigrants*.

*Ens sembla molt bé que Caritas es preocupi dels problemes que sorgeixen a casa nostra pel desfasament que hi ha entre la demanda i l'oferta de treball, i que es preocupi de les injustícies i dels abusos laborals que comporta la situació d'**aquestes persones** que estan a casa nostra, indiscutiblement en condicions no adients, per no buscar un adjectiu més fort. (PP)*

Els usos hiperònims (1), es pot dir que funcionen com a variants designatives marcades positivament, sobretot si solen aparèixer com a formes inclusives; és a dir, formes que s'usen tant per designar "l'altre" com per designar els membres del propi grup (ús especialment recurrent a les preguntes d'IC). En aquests casos es podria dir que es tracta d'una designació antiracista el valor argumentatiu de la qual és, precisament, el de presentar els migrants mitjançant un genèric positiu aplicable a tots els éssers humans.

Quant als usos anafòrics de (2), el determinant introdueix matisos semàntics que cal tenir en compte. *Aquestes / aquelles persones* no són senzillament "persones" sense restriccions, sinó que en són unes d'específiques, de determinades, que s'han anat construint al llarg de la interacció enunciativa. Es podria dir, per tant, que el determinant és una marca segregadora⁸⁶ que remet a un grup afitat discursivament construït. En molts casos, en una mateixa pregunta, aquesta forma s'alterna amb la designació *aquesta gent*.

4.4.2.1.4. La designació "gent"

FORMA DESIGNATIVA	CIU	ERC	IC	PP	PSC	TOT
gent	7	41	9	10	11	78

⁸⁶ Un *shifter*, en terminologia de R. Jakobson.

Quant als usos de les variants designatives de *gent*, és evident que es pot establir una correspondència amb els de *persona*. En aquest cas també trobem l'ús hiperonímic i l'ús anafòric; però la representació que aquestes formes orienten són un xic distintes. La voluntat de representació positiva que observàvem a la designació de *persona* / *-es* desapareix a la designació de *gent*, que s'usa generalment en un sentit neutre i, en alguns casos, amb valor despectiu:

(1) Ús neutre avaluativament no marcat:

...un govern que no té competències com per ordenar, limitar, diguem-ne anar assumint, és a dir, crear el ritme d'assumpció de gent possible..., Parlament i Govern què podem fer? (ERC)

(2) Ús despectiu avaluativament marcat com a negatiu:

És a dir, el problema de l'integrisme musulmà o d'aquesta gent del Magreb no ve de les classes més baixes i menys intel·lectualitzades, com alguna vegada s'ha pretès aquí, sinó que són gent que han estat a París, a la universitat, amb títols, els que són líders d'aquests moviments allà.(ERC)

El valor despectiu de *gent* / *aquesta gent* depèn, òbviament, d'operacions discursives que van des del to de veu fins a les determinacions semàntiques que crea el propi discurs. A l'exemple (2) el valor despectiu d'*aquesta gent* s'infereix a partir del marc interpretatiu que creen els implícits que genera la categorització de l'integrisme musulmà com a problema. No obstant això, convé precisar que les ocurrencies d'aquestes designacions que hem observat a la *CEITE* pertanyen gairebé totes a l'ús neutre.

4.4.2.1.5. La designació "col·lectiu"

FORMA DESIGNATIVA	CIU	ERC	IC	PP	PSC	TOT
col·lectiu / -s	5	4	4	2	26	41

El terme "col·lectiu" s'utilitza bàsicament en dos sentits:

(1) per a referir-se a grups socialment organitzats i que solen exercir certa pressió política (col·lectius feministes, ecologistes, gais, etc.).

(2) per referir-se a un conjunt de persones que es consideren agrupables per algun tret que les caracteritza i que poden ser objecte d'accions polítiques (col·lectius de minusvàlids, dels sense-sostre, d'immigrants, etc.)

És en aquest segon sentit que s'usa en aquesta comissió. O, més ben dit, que l'usa el PSC; perquè en la resta de grups aquest camp designatiu té escassíssima recurrència.

4.4.2.1.6. La designació "població"

FORMA DESIGNATIVA	CIU	ERC	IC	PP	PSC	TOT
població	5	1	3	0	7	16

Les variants de *població* les trobem més com a formes designatives de l'*endogrup* que de l'*exogrup*. Però, tot i així, creiem que és pertinent donar-ne les freqüències encara que només sigui com a informació contrastiva. També creiem que convé assenyalar que quan aquest camp designatiu s'utilitza per designar els migrants té una accepció distinta de quan s'utilitza per designar els no migrants. Si busquem en un diccionari *població* —o si, senzillament, apel·lem a la nostra competència lèxica— trobem que, entre les accepcions possibles, una ens remet al 'nombre d'habitants d'un país' (Ex.: *El 20% de la població...*) i l'altra a 'un conjunt d'individus que comparteixen uns trets diferencials' (Ex.: *La població gitana...*). Per tant, és fàcil deduir que la primera accepció és la més habitual quan aquesta designació s'aplica a l'*endogrup* i que la segona ho és quan aquesta designació s'aplica a l'*exogrup*. En definitiva, *població* i *col·lectiu*, quan s'usen per designar els migrants, tenen accepcions força semblants; potser l'únic que varia són els efectes que provoquen en la representació les distintes connotacions ideològiques.

4.4.2.1.7. La designació "ciutadans"

FORMA DESIGNATIVA	CIU	ERC	IC	PP	PSC	TOT
ciutadans	1	1	1	0	4	7

Les variants designatives de *ciutadans* no s'apliquen gairebé mai als migrants. I precisament per això, per aquesta escassa recurrència, les hem presentades. *Ciutadans* és una de les designacions que, actualment, utilitza més l'*endogrup* per autorepresentar-se. *Nosaltres* som *ciutadans catalans*, *ciutadans espanyols*, *ciutadans europeus* i, fins i tot, *ciutadans del món*. Un dels nostres trets més diferenciadors és que som *ciutadans*, amb totes les connotacions de civilitat que aquesta designació comporta. Però *ells*, de ciutadans, no en són gairebé mai. *Ells* només són *persones*, *gent*, *col·lectius*, *població*, etc.

4.4.2.1.8 Altres designacions homogeneitzadores

Finalment ens agradaria esmentar que el *Grup Parlamentari d'Iniciativa per Catalunya* sol introduir designacions que no es troben en el discurs dels altres grups. D'entre les designacions que ens han cridat l'atenció, destaquem: *els nouvinguts* i *els primers contingents migratoris*, formes que potser podríem considerar eufemístiques i que semblen voler desnegativitzar les representacions que les designacions convencionals vehiculen.

Una forma designativa especialment interessant que voldríem comentar és la de *fluxos de la immigració*, que només hem detectat en el *Grup Parlamentari d'Esquerra Republicana* i en el *Grup Socialista*:

Pel que fa a l'interior del país i en relació, doncs, amb Catalunya, és un plantejament que també és complicat perquè vostè ha dit i ha fet, i ha subratllat, en determinats moments ha subratllat la importància del control de fluxos de la immigració;(ERC)

Martín Rojo (1999: 26), en el seu anàlisi dels debats parlamentaris sobre la política d'immigració a Espanya, entén aquesta designació com una metàfora conceptual (en

el sentit de Lakoff, 1992) que mostra que la *immigració* es representa sovint com “aigua que flueix”⁸⁷. Metàfora que evoca, al seu torn, altres metàfores que se li associen: “nivells d’immigració”, “impermeabilització de fronteres”, “(Espanya) mur de contenció” etc. Amb aquestes imatges, insisteix Martín Rojo, la política migratòria sembla haver-se convertit en accions que equivalen, en uns casos, al control, desviament i bloqueig de l’aigua —és a dir, en una canalització— i, en altres, a la impermeabilització —és a dir, a l’obstaculització de la filtració de persones.

4.4.2.2. Designacions heterogeneïtzadores de l’exogrup

Per designació heterogeneïtzadora entenem aquella que es refereix als migrants amb l’objectiu de diferenciar-los. No individualment, sinó a partir de trets identificadors que fan possible percebre que, dintre d’aquest grup, hi ha diversos subgrups, classes, categories, etc. En aquest apartat analitzarem quines són les formes més habituals d’heterogeneïtzació dels immigrants i quin és el seu valor cognitiu.

4.4.2.2.1. Els gentilicis

Els gentilicis són una de les estratègies d’heterogeneïtzació més productives, potser perquè és la manera més fàcil de diferenciar els migrants entre sí. No obstant això, els gentilicis també poden considerar-se estratègies d’homogeneïtzació atès que condemnen els migrants a ser categoritzats com a representants prototípics d’uns estereotips culturals, i no com a subjectes individuals amb característiques personals pròpies. Tanmateix, convé observar que, en segons quins contextos, el gentilici orienta una representació més negativa que la denominació *immigrant*, ja que sovint determinats grups generen més rebuig social que el col·lectiu en conjunt, com succeeix, per exemple, amb els *magribins*.

⁸⁷ En un altra paràgraf, Martín Rojo compara aquesta metàfora a altres metàfores que fa un temps eren habituals com: “oleada”, “marea”, “riada humana”...que evoquen una imatge de *amença* de la qual

Pel que fa als gentilicis que hem trobat a la *CEITE* per designar als migrants, observem que bàsicament s'utilitzen els que fan referència a continents (*africans*), a regions (*magribins*) o a països (*del Marroc, marroquins*). Tot seguit presentem en forma de taula les distintes variants que hem localitzat. Només tindrem en compte les designacions dels migrants no europeus perquè, encara que la comissió hauria pogut tractar la situació dels migrants polonesos, txecs o d'altres països de l'Europa de l'est, en el moment que es duen a terme aquestes sessions (1993-94) aquests migrants són pocs i pràcticament no se'ls esmenta. En conseqüència, es podria dir que l'objecte d'estudi d'aquesta comissió es redueix als migrants dels altres continents, sobretot del continent africà.

FORMA DESIGNATIVA	CIU	ERC	IC	PP	PSC	TOT
Àfrica / africà (i variants)	5	10	12	1	9	38

FORMA DESIGNATIVA	CIU	ERC	IC	PP	PSC	TOT
americà / sud-americà (i variants)	2	2	0	0	4	8

FORMA DESIGNATIVA	CIU	ERC	IC	PP	PSC	TOT
filipins (i variants)	3	2	3	0	4	12

FORMA DESIGNATIVA	CIU	ERC	IC	PP	PSC	TOT
gambià (i variants)	0	1	0	0	1	1

FORMA DESIGNATIVA	CIU	ERC	IC	PP	PSC	TOT
magribí (i variants)	13	6	12	3	22	56

FORMA DESIGNATIVA	CIU	ERC	IC	PP	PSC	TOT
marroquí (i variants)	4	1	1	1	3	10

cal defensar-se. A les preguntes de la *CEITE*, no hem trobat cap d'aquestes formes.

FORMA DESIGNATIVA	CIU	ERC	IC	PP	PSC	TOT
algerià (i variants)	0	2	0	0	2	4

FORMA DESIGNATIVA	CIU	ERC	IC	PP	PSC	TOT
Ruanda / ruandesos	0	2	1	0	0	3

FORMA DESIGNATIVA	CIU	ERC	IC	PP	PSC	TOT
senegalesos	0	3	0	0	1	4

FORMA DESIGNATIVA	CIU	ERC	IC	PP	PSC	TOT
subsharians	1	0	0	0	1	2

FORMA DESIGNATIVA	CIU	ERC	IC	PP	PSC	TOT
xinesos	0	1	0	0	0	1

Les dades que ens ofereixen aquestes taules posen de manifest que els migrants que apareixen de manera més recurrent a les sessions de la *CEITE* són els *magribins* o *nord-africans* (56). La qual cosa evidencia que aquest és el grup que més preocupa a les distintes formacions polítiques. És important remarcar que el gentilici hiperonímic que li correspon (*africà* i variants) té una freqüència força més baixa. Per tant, l'*immigrant* que aquesta comissió posa en posició focal no és l'*africà*, en general, sinó l'*africà* d'una zona determinada: el *nord-africà* o *magribí*.

Ara bé, sota la designació de *magribí* s'unifica un conjunt de pobles molt diferents entre sí —tant, que n'hi ha que són àrabs i n'hi ha que no— i se'ls atribueix una mateixa cultura; és a dir una manera de comportar-se i d'entendre el món. Per tant, tot i ser una designació heterogeneïtzadora respecte del col·lectiu immigrant, no és una designació que refereixi de manera gaire fidel la realitat. Més aviat es tracta d'un gentilici que unifica falsament diferents ètnies i dona una visió mistificada i equívoca del grup.

4.4.2.2.2. L'adscripció religiosa

Una altra estratègia que s'utilitza a la *CEITE* per diferenciar els migrants és designar-los mitjançant la seva adscripció religiosa. En aquesta Comissió, però, l'única adscripció religiosa que sembla rellevant és la *musulmana*, atès que és l'única que s'esmenta. Es té, per tant, la impressió que els migrants es divideixen en *musulmans* i *no-musulmans*.

FORMA DESIGNATIVA	CIU	ERC	IC	PP	PSC	TOT
musulmà (i variants)	1	1	0	0	9	11

Tot i que les variants designatives de *musulmà* no presenten freqüències gaire altes, altres mots del seu camp semàntic són força recurrents (*imams*, *religió*, *educació religiosa*, etc.). La qual cosa posa de manifest que el fet de ser musulmà s'interpreta des, de les instàncies públiques, com un element de conflicte.

4.4.2.2.3. L'adscripció ètnica

A més a més de l'adscripció ètnicoracial que vehiculen els gentilicis, alguns grups encara no han aconseguit evitar formes que tenen un fort contingut racial. Potser la més clara d'aquestes formes és l'adjectiu *negre*.

FORMA DESIGNATIVA	CIU	ERC	IC	PP	PSC	TOT
negre (i variants)	1	4	0	0	2	7

És cert que el contingut racista no el vehicula la forma, sinó el sentit que es crea en el discurs; però, tot i així, creiem que les formes lèxiques tenen una història i que, quan es tracta —com en aquest cas— d'una història que vehicula prejudicis racials, més val evitar-les i mirar d'orientar noves representacions en les quals aquest tipus d'adjectius deixin de ser trets diferenciadors pertinents. No hem d'oblidar que una classificació per races és sempre racista.

4.4.2.2.4. L'adscripció jurídica

Una de les distincions habituals que se sol fer quan es parla dels immigrants és la que s'estableix entre els *legals* dels *il·legals*. Amb aquesta classificació es pretén establir una diferència jurídica entre dos tipus d'immigrants: els que són dintre de la llei i els que són fora de la llei. I no ser dintre de la llei és, en aquesta societat, ser un 'delinqüent'. Es tracta, per tant, d'una designació que vehicula una representació absolutament negativa, atès que criminalitza un bon nombre de persones. A més a més, l'establiment d'aquesta diferenciació jurídica comporta, a nivell cognitiu, la construcció de dues representacions contraposades: 'el marc de la legalitat' i 'el marc de la il·legalitat', que generen esquemes conceptuals difícilment conciliables. Vegem-ho en aquesta pregunta de CIU:

Després també una altra afirmació que heu fet és que, molt probablement, tret dels problemes de les somatitzacions derivades de la situació d'allunyament del seu país, podríem dir, també, que no hi ha diferències significatives entre la població, diguéssim, immigrada, legalitzada, que, per tant, ha possibilitat, ha tingut opció que hi hagi un reagrupament familiar i una certa normalitat i la població autòctona del nostre país, al revés del que passaria amb la població aquesta il·legal, que més aviat són homes joves, amb una incidència de malalties de transmissió sexual i de tuberculosi, no?, que específicament n'heu fet menció. (CIU-169/2)

Aquest exemple ens permet observar com *legal* i *il·legal* vehiculen dos models cognitius de situació diferents que donen lloc a estereotips contraposats de migrants: aquells que la seva legalitat els fa perfectament equiparables a nosaltres i aquells que la seva il·legalitat els condemna a ser un perill social en tots els sentits, fins i tot en el de la salut.

No obstant això, cal observar que no totes les designacions en les quals apareixen els adjectius *legal* / *il·legal* tenen el mateix valor semàntic. Parlar dels *immigrants en situació il·legal* no és el mateix que parlar d'*immigrants il·legals*, atès que entenem que un fet, una situació, una activitat, etc., poden ser qualificats com a il·legals; però una persona, mai.⁸⁸ Tot seguit presentarem una taula amb les ocurrencies que hem

⁸⁸ Durant la primera setmana del més de febrer d'aquest any, 1999, els mitjans de comunicació s'han fet ressò del canvi de normativa sanitària que ha comportat la notícia que un nen, fill d'immigrants sense papers, no va ser atès d'una malaltia greu en un hospital públic. Ens ha sorprès i indignat que els mitjans de comunicació es referissin als fills d'immigrants que estan en aquesta situació com a

comptabilitzat de les formes designalives *legal* / *il·legal* aplicades a les persones. Convé remarcar que aquestes formes tenen escassa incidència en la comissió que analitzem (en tenen molta més en el discurs dels mitjans de comunicació). Ara bé, tot i que *il·legal* no és una forma designativa especialment recurrent, sí que és recurrent el seu camp semàntic (ex. *la gravetat d'aquest immigrant invisible a la Catalunya del benestar que tenim. (ERC)*)

FORMA DESIGNATIVA	CIU	PSC	ERC	IC	PP
• il·legals / ilegales	1	0	2	1	0
• immigrants il·legals	0	1	0	0	0
• persones que estan en el marc de la il·legalitat	1	0	0	0	0
• població aquesta il·legal	1	0	0	0	0
• personas ilegales	1	0	0	0	0
• ciutadans de legalitat dubtosa	0	0	1	1	0
• immigrants en situació legal	4	0	0	0	0
• població immigrada legalitzada / que està en situació legal	2	0	0	0	0
TOTAL:	10	1	3	2	0

Per atenuar la conceptualització negativa que vehiculen els adjectius *legal* / *il·legal*, algun grup —el *Grup Socialista*, bàsicament— ha preferit utilitzar els adjectius *regular* / *irregular*. Contràriament al significat que vehicula *il·legal*, que incrimina la persona o la situació de la persona a qui s'aplica, el significat d'*irregular* no és incriminador. Si es diu d'algú que està en una situació *irregular* o *no regular*, no se'l sol categoritzar negativament perquè el que s'interpreta és que la no regularització no depèn d'ell o ella, sinó de circumstàncies administratives. Des del punt de vista de la semàntica del prototip, podríem dir que un *il·legal* és un delinqüent i, en canvi, un *irregular* és una víctima d'una normativa social. Ara bé, tot i que aquests dos adjectius orienten representacions distintes, sovint, com es pot observar en aquest exemple del *Grup Socialista*, són presentats en el discurs com semànticament equivalents:

nens il·legals. Com pot ser que redactors i correctors no percebin com és d'aberrant i negativitzadora aquesta designació? I, a més, és semànticament anòmala.

quan jo vaig tenir l'honor de visitar-los aquest tema del finançament va sorgir; és a dir, vostès, de sempre, han prestat atenció tant als que estaven en la situació regular, diguem-ne legal, com als que estaven en una situació irregular, és a dir que no estaven en situació legal i que, per tant, doncs, el finançament del seu tractament corria, diguem-ne, a càrrec de vostès i d'aquells ajuts que, bonament, doncs, les institucions a vostès els podien prestar, però que, naturalment, vostès tenien una càrrega financera molt important. (PSC-169/2)

Aquests usos discursius fan que ens preguntem si *irregular* s'usa, veritablement, amb l'objectiu de reorientar la representació o si senzillament es tracta d'una designació de maquillatge. Les designacions vehiculen, òbviament, preconstruïts lèxics, però aquestes esquematitzacions adquireixen sentit en l'ordre social dels discursos; altrament dit, si un grup social usa una designació com a sinònima d'una altra —com és el cas que exemplifiquem— les dues representacions que aquestes designacions vehiculen no acaben essent isomòrfiques? Com ja hem esmentat en altres apartats, sovint tenim la impressió que l'objectiu d'aquestes designacions sembla raure més en el desig del locutor de legitimar socialment la seva imatge —tot presentant-se com a discursivament solidari— que en el desig de transformar determinades representacions de l'imaginari col·lectiu. Es posa de manifest, doncs, que sovint les representacions socials que alguns grups miren d'orientar a través del seu discurs públic només són idealitzacions que ni tan sols han fet seves molts dels components d'aquests grups.

DESIGNACIÓ	CIU	PSC	ERC	IC	PP
• treballadors irregulars / que estan en una situació irregular	0	6	1	0	0
• gent que no està regularitzada	1	0	0	0	0
• els regularitzats / els que estan regularitzats	0	3	0	0	0
• persones que tenen regularitzada la seva situació jurídica / que estan en una situació regularitzada	0	2	0	0	0
• treballadors en situació regular	0	1	0	0	0
• els que estan en una situació regular, diguem-ne legal	0	1	0	0	0
• els que estan en una situació irregular; és a dir que no estan en situació legal	0	1	0	0	0
• gent que no aconsegueix tenir els seus papers en regla	0	0	1	0	0
TOTAL:	1	14	2	0	0

Finalment, la tercera i menys recurrent de les designacions heterogeneïtzadores de base jurídica és la de *clandestins*⁸⁹. *Clandestins* vehicula dues representacions bastant distintes, segons quina sigui l'orientació ideològica d'aquell qui l'usa i d'aquell qui l'interpreta. Els clandestins són aquells que viuen amagats, aquells que no poden portar una vida social dintre dels paràmetres de la normalitat perquè duen a terme activitats que s'oposen a les legalment establertes. Però, aquesta activitat pot ser categoritzada com a positiva o com a negativa, segons la posició ideològica des de la qual s'interpreti. No obstant això, en el discurs públic, quan es parla d'*immigrants*, la designació de *clandestins* cada cop s'usa més en el sentit d'*il·legals*:

Creiem que aquesta situació de clandestinitat es dona més, avui dia, en el camp dels treballadors immigrants, dels treballadors estrangers i molt especialment —abans s'ha dit per part dels sindicats— es dona en la dona treballadora, una dona treballadora estrangera, com és el cas de les senyores o les dones que es dediquen al treball domèstic, les que són treballadores o empleades de la llar. Creiem que aquí hi ha una situació d'il·legalitat molt estesa i que abans s'ha apuntat des de la Mesa que era difícil la incidència per part dels sindicats respecte a la patronal perquè aquesta situació fos treta de la il·legalitat i que emergís com una situació de normalitat. (PSC-62/2)

DESIGNACIÓ	CIU	PSC	ERC	IC	PP
clandestins (i variants)	2	3	1	1	0

Per cloure aquest apartat, introduïrem una reflexió: l'ús sinonímic que el discurs públic fa sovint dels adjectius *il·legal*, *irregular* i *clandestí* no acabarà per neutralitzar les distintes representacions que a nivell lèxic vehiculen? Perquè sovint s'observa que el canvi de nom no fa canviar el concepte, atès que parlar, per exemple, d'*irregulars* en lloc de *il·legals* no porta a res si se segueixen aplicant polítiques de contingents molt restrictives i mantenint lleis com l'actual Llei d'Estrangeria.

⁸⁹ *Clandestí* té més recurrència de la que s'expressa a les taules que presentem aquí, però no com a adjectiu caracteritzador d'*immigrant*, sinó com a caracteritzador de *treball*. Ex.: *treball clandestí*.

4.5. La construcció lèxica de l'endogrup

En aquest apartat analitzarem les designacions que seleccionen els representants parlamentaris per orientar la representació de l'*endogrup*; és a dir, analitzarem com són presentats els catalans, els ciutadans autòctons, la població d'aquí: *nosaltres*, en definitiva. Ara, però, no ens caldrà fer una distinció entre designacions homogeneïtzadores i heterogeneïtzadores, ja que l'*endogrup* es presenta, pel que fa a la designació, com un grup homogeni. Dit d'una altra manera, quan els representants parlamentaris es refereixen a l'*endogrup*, solen tractar-lo com un grup compacte, sense diferències internes. Per tant, és impensable trobar designacions com *els catalans musulmans* o *la població autòctona castellanoparlant*.⁹⁰

Per dur a terme l'anàlisi de la construcció designativa de l'*endogrup* diferenciarem, de la mateixa manera que hem fet amb l'*exogrup*, la forma pronominal *nosaltres* de la resta de formes nominals.

4.5.1. La forma pronominal *nosaltres*⁹¹

El *nosaltres* és, com hem esmentat anteriorment, una de les formes lingüístiques més excloents, atès que sempre comporta l'existència d'un *ells* que resta permanentment fora del grup. A més, la 1PP⁹² és una forma molt productiva i força recurrent en diferents tipus de discursos, però és potser en el discurs polític on adquireix més significats. Aquí, concretament, s'usa per designar referències força diverses:

(2)corregir ni que sigui el 0,01% del que sigui injust en la nostra societat, en aquest camp; tot i recordar —i ens toca dir-ho a *nosaltres* cada vegada— que Catalunya té les mans lligades en un problema gravíssim com aquest. (ERC)

⁹⁰ Es podria objectar a aquesta afirmació que sí que hi ha dues designacions heterogeneïtzadores, que són: *catalans de ple dret* i *rubinencs de classe treballadora*; i que aquestes designacions pressuposen, per tant, l'existència d'uns *catalans* que no són *de ple dret* i d'uns *rubinencs* que no són *de classe treballadora*. Tot i així, creiem que són designacions anecdòtiques i que el seu valor semàntic és puntual.

⁹¹ Les freqüències apareixen en forma de taules a l'apartat: La designació "ells", pàg. 236

⁹² Per referir-nos a la primera persona del plural adoptarem la convenció: 1PP

(3) *...jo crec que per a tots nosaltres, a part que és una gran satisfacció, expressa la voluntat d'un municipi de donar resposta a una realitat que ens preocupa a tots. (IC)*

(4) *És a dir, nosaltres podem absorbir o podem —perdó— integrar qualsevol nombre d'immigrants que ens vingui? És a dir, quina situació legal han de tenir? (CIU)*

(5) *...les habilitats de les dones i la seva capacitat de gestió de la llar que fa que moltes vegades les situacions de vivència social insostenibles per a nosaltres, totalment insostenibles —d'habitatge, de funcionament familiar, de condicions de vida— les seves habilitats fan que la vivència....(IC)*

(6) *I d'això ve la pregunta que nosaltres li formulem a vostè, aquesta tercera, i és si creu vostè en la necessitat d'oficines d'informació dels serveis existents als immigrants en les comarques de Girona, que és el que vostès coneixen, o si vostè creu que amb l'actual xarxa de serveis socials, tant municipals com de la Generalitat, els immigrants ja en tenen prou i estan suficientment informats.(PSC)*

A (2), *nosaltres* és clarament el grup parlamentari; mentre que a (3) és la Comissió. A (4), en canvi, ens trobem amb un *nosaltres* que no es refereix ni als parlamentaris ni al grup polític. Aquí, aquesta 1PP ens remet a 'els catalans'. Es tracta, per tant, d'un ús abusiu del *nosaltres* mitjançant el qual s'intenta amagar els veritables actors de determinades accions socials, ja que no és pas la ciutadania catalana la que decideix si s'ha d'establir, o no, una política de contingents, sinó que són els polítics els que tenen aquest poder de decisió. Aquesta estratègia d'incloure'ns a tots en la 1PP té com a objectiu atribuir-nos una responsabilitat que en cap moment hem contret. És, per tant, un ús absolutament demagògic. A (5), *nosaltres* es refereix a la *societat occidental* i, finalment, a (6), ens preguntem qui és aquest 'nosaltres'. És el grup parlamentari? És la Comissió? Amb aquest plural, el representant parlamentari neutralitza l'enunciador i crea una ambigüitat que impedeix identificar en nom de qui parla. Potser, en realitat, l'únic que pretén el locutor és desresponsabilitzar-se de la pregunta mitjançant l'adopció d'una veu col·lectiva, ja sigui la del partit polític, ja sigui la de la institució. Ambdues li atorguen un poder que individualment no té.

4.5.2. Les formes nominals

De fet, les formes nominals més emprades per designar els membres de l'*endogrup* no divergeixen gaire de les que hem vist que s'utilitzaven per designar l'*exogrup*. En realitat es tracta del mateix tipus de construccions, però amb trets contraposats. En aquest cas, les presentarem de manera sintètica.

Una anàlisi detallada de les distintes formes designatives nominals que usen els parlamentaris per referir-se a l'*endogrup* —i també, en general, a l'*exogrup*— ens fa concloure que bàsicament el perceben des de tres perspectives distintes: a) Una perspectiva que es basa, per dir-ho d'alguna manera, en els **trets de l'espècie**. A aquesta perspectiva pertanyerien designacions com *les persones* o *la gent*. b) Una perspectiva que es basa en el **trets socials**. En aquesta, hi figurarien designacions com *la població*, *els ciutadans* o *la societat*. I c) Una perspectiva que es basa en **trets nacionals**. D'aquesta perspectiva, en formarien part designacions com *Catalunya*, *els catalans* o *aquest país*. Aquestes tres perspectives diferents orienten, òbviament, **categoritzacions** diferents de la referència. No és el mateix autopresentar-se —i autorepresentar-se— com *un ciutadà* que com *aquest país*. Vegem-ho perspectiva per perspectiva.

4.5.2.1. Designacions que focalitzen trets de l'espècie

Com hem vist anteriorment, quan analitzàvem les designacions homogeneïtzadores de l'*exogrup*, una de les formes més habituals de designar un grup humà és recórrer a designacions que el defineixen com a espècie. D'entre les formes que focalitzen els trets de l'espècie, hem destacat les variants de *persona* ('individu de l'espècie humana') i les de *gent* ('conjunt de persones'). Vegem-ne alguns usos:

(7) *En converses amb persones de Vic o de la comarca, ens havia arribat la informació que l'imam actuava a les escoles, també. O que en sortir de les escoles l'imam influïa sobre l'educació d'aquests nens, des del punt de vista religiós. Realment, aquesta qüestió presenta problemes respecte a la integració dels immigrants o no? (CIU-81/2)*

(8) *Jo crec que s'hauria d'intentar fer un plantejament, una proposta, d'unificar la informació als estrangers en aquells llocs on els ciutadans normals i corrents van a buscar informació sobre temes de la vida quotidiana, temes socials, temes d'habitatges, temes de sanitat, per no caure en allò que deia el senyor Hamid abans, que, per exemple, els centres cívics estan pensats només per a la gent autòctona i no per a la gent estrangera (PSC-51/2)*

A (7) observem un ús força habitual de *persones*. De fet, es tracta d'una forma d'allò més corrent, tan gramaticalment com semànticament. Podríem dir que és, en definitiva, un dels usos propis d'aquesta unitat lèxica. Si contrastem aquesta variant de *persona* amb les variants que s'han utilitzat per designar els migrants (ex.: *persones immigrades* o *persones que vénen de fora*) ens adonem que, com ja hem esmentat, *persona* o bé té un valor modalitzador (l'enunciador vol intensificar la qualitat humana dels migrants) o bé forma part d'una construcció eufemística que pretén contrarestar les connotacions negatives de la designació *immigrants*.

El paràgraf que reproduïm a (8) el trobem especialment interessant perquè, a més a més de la designació de *gent*, hi concorren altres designacions que creiem que han de ser comentades. Primer de tot observem que es fa referència tant a membres de l'*exogrup* com a membres de l'*endogrup*. Els membres de l'*exogrup* són designats com a *estrangers* i *gent estrangera*, i els membres de l'*endogrup* com a *ciutadans normals i corrents* i *gent autòctona*. Per tant, *gent* s'aplica indistintament a un grup i a un altre, el que varia és la caracterització. Aquí *ells* són vistos com a *estrangers* —és a dir, com a *forasters*; sense altres connotacions negativitzadores— i *nosaltres* com a *autòctons* —és a dir, com als pobladors autèntics i genuïns d'aquest territori. L'altra designació que ens ha cridat l'atenció i que volem comentar és la de presentar els membres de l'*endogrup* com a *ciutadans normals i corrents*. Com ja hem esmentat anteriorment, *ciutadans* vehicula una representació especialment positiva i els adjectius *normals i corrents* introdueixen el tret caracteritzador 'sense particularitats'; de la qual cosa es dedueix que hi ha persones que tenen el rang de 'ciutadans sense particularitats' i persones que no. En definitiva, tot i que aquesta designació forma part d'una pregunta on es demana que no s'estableixin diferències entre *estrangers* i *autòctons*, no creiem que sigui afortunada, atès que indueix a pensar que aquell qui l'empra pressuposa que hi ha uns *ciutadans* que són *normals i corrents* i uns altres que no.

Per tal de contrastar les preferències designatives dels diferents grups, presentarem una taula de freqüències. Convé assenyalar, però, que les freqüències que es presenten en aquesta taula són absolutes; és a dir, recullen totes les ocurrències: les que fan referència a l'*endogrup* i les que fan referència a l'*exogrup*.

FORMA DESIGNATIVA	CIU	ERC	IC	PP	PSC	TOT
persona	7	10	8	2	8	35
personas	1	0	1	0	0	2
persones	18	6	23	17	60	124

FORMA DESIGNATIVA	CIU	ERC	IC	PP	PSC	TOT
gent	16	65	24	10	12	127
gente	1	1	0	0	0	2

4.5.2.2. Designacions que focalitzen trets socials

En aquest apartat presentarem tres formes habituals de designar l'*endogrup* que focalitzen el component social de l'individu: *població*, *ciutadans* i *societat*. Tot i que dues d'aquestes designacions han estat comentades anteriorment, quan hem introduït les designacions homogeneïtzadores de l'*exogrup*, en direm també aquí alguna cosa:

(9) Dic això perquè, naturalment, vostès ja saben —i ho sabran tan bé com nosaltres o millor— que existeix una consciència generalitzada entre **la població** que aquests treballadors vénen aquí a robar el treball **dels nacionals**, i per tant crec que tot el que es pugui fer per treure aquesta idea, doncs, a mi em sembla que sempre serà positiu, sobretot si hi han dades objectives que indubtablement siguin les que ens diguin que això no és veritat. (PSC-82/1)

(10) Per altra banda, s'ha parlat —el senyor Oliart també s'hi ha referit— d'aquesta campanya de difusió i conscienciació del fet de la multiculturalitat, que és un fet evidentíssim, quan parlem d'immigració. No li sembla que aquesta campanya hauria de ser, en tot cas, doble? És a dir, d'una banda, dirigida als **ciutadans autòctons**, però, de l'altra, dirigida també als immigrants que acollim? (CIU-182/2)

(11) La segona és que **la societat catalana** ha demostrat, a través de la història, diguem, que durant el transcurs d'aquesta centúria, la seva capacitat d'assimilació i d'integració de persones que han vingut a treballar aquí, més de tres milions de persones tenen, en aquest moment, aquí..., són **catalans de ple dret**, però tenen algun pare o tenen algun avi que ha

nascut fora de Catalunya; per tant, aquesta és una societat amb una gran capacitat d'acolliment i d'integració. (PSC-51/3)⁹³

A (9) observem que *la població* vol dir 'el conjunt de membres de l'*endogrup*' i que exclou la resta de ciutadans com poden ser *aquests treballadors que vénen aquí...* I també que *la població* són els *nacionals*; és a dir, 'els naturals del país o nació'. Aquí el significat de *població* és força diferent del que constatarem que s'aplicava als migrants. Ara *la població* és la població sense necessitat de determinacions especificatives, ara és la població per antonomàsia: la dels *nacionals*. A més, quan aquesta designació s'aplicava a l'alteritat, *la població* era una població específica, un grup, un col·lectiu que unes vegades es definia negativament (*la població no autòctona*) i altres es caracteritzava mitjançant formes adjectives (*la població immigrada / la població estrangera*).

A (10) l'*endogrup* és presentat sota la designació de *ciutadans autòctons*. Cal observar detingudament aquesta designació perquè introdueix la pressuposició que existeixen ciutadans que no són autòctons, la qual cosa implicaria que als *immigrants* se'ls reconeix l'estatus de *ciutadans*. Ara bé, aquesta inferència és pura especulació. Només hem de recordar quina és la situació social i jurídica actual dels migrants i quina és l'actitud que adopta l'Administració per modificar-la. De fet, en la mateixa pregunta, la designació *ciutadans autòctons* s'oposa a la designació *immigrants*.

A (11) trobem una designació les variants de la qual només s'apliquen a l'*endogrup*. Dit d'una altra manera, en cap de les preguntes que es formulen a la *CEITE* no trobem expressions com *la societat immigrada*. De fet, el més habitual és que aparegui amb determinacions adjectives del tipus: *la societat catalana / la societat acollidora / la societat occidental / la societat de Manlleu / la societat civil / la nostra societat / aquesta societat / etc.*, que posen de manifest que l'àmbit de referència som *nosaltres*. En alguns casos, però, s'usa la forma inespecífica *la societat* i, de la mateixa manera que succeïa amb *la població*, és, en aquestes ocurrències, la societat per antonomàsia:

⁹³ En aquest exemple es pot observar, a més a més de les designacions, com el representant parlamentari valora positivament la capacitat d'*assimilació* de la societat catalana. La qual cosa ens fa pressuposar que el seu model de societat conté aquest tret.

la *societat catalana*. Una altra designació que apareix a (11) i que no volem deixar de comentar, tot i que temàticament pertany a l'apartat següent, és la de *catalans de ple dret*. Es pot establir realment una diferència entre *catalans de ple dret* i *catalans que no ho són*? Qui són els uns i qui són els altres? Aquestes classificacions comporten efectes cognitius realment perillosos, atès que indueixen categoritzacions tan aberrants com aquesta.

FORMA DESIGNATIVA	CIU	ERC	IC	PP	PSC	TOT
població	10	2	8	2	26	48

FORMA DESIGNATIVA	CIU	ERC	IC	PP	PSC	TOT
ciudadà (i variants)	5	11	3	1	20	40

FORMA DESIGNATIVA	CIU	ERC	IC	PP	PSC	TOT
societat	19	20	2	8	117	166

4.5.2.3. Designacions que focalitzen trets nacionals

Finalment, clourem l'anàlisi de les formes designatives de l'*endogrup*, analitzant les designacions que focalitzen la identificació nacional. Ens estem referint a designacions l'objectiu últim de les quals és la construcció d'una identitat col·lectiva. Com ja era previsible, alguns grups, com ERC i CIU, tenen una especial predilecció per aquestes formes designatives. Per a aquests grups, s'estableix una equivalència absoluta entre *nosaltres* i *Catalunya / el país*, per tant res impedeix que l'*endogrup* sigui designat mitjançant una prosopopeia:

(12) *Aleshores, la meva pregunta és una mica per aquí. La famosa Llei d'estrangeria ens obliga; Catalunya no l'hauria votada, ben segur, possiblement, i ens obliga, ens condiona, i no al 10% o al 15% o al 6%: al 90% d'una capacitat o d'una acció de govern. Llavors, ens dediquem a fer una espècie de caritat des de l'Administració, i això..., demano i torno a demanar, senyor conseller: tenim competències, cert; tenim les competències? Aquesta seria la meva pregunta (ERC-121/2)*

(13) *Cada vegada que la vida normal es desenvolupa normalment, i un troba com a conductor de l'autobús un senyor negre, sense necessitat que li hagin de dir que els negres també poden treballar com a conductors d'autobusos, aleshores això fa que el país s'acostumi, per via de la pedagogia de la normalitat, a un fet evident.* (ERC-62/2)

A (12) observem com *Catalunya*, que és un territori, es transforma en un ésser animat capaç d'emetre vots; és a dir, *Catalunya* es transforma en *els ciutadans de Catalunya*. Aquest isomorfisme que creen aquest tipus de designacions intervé de manera determinant en la construcció de les representacions socials. Així, el fet de designar els habitants d'un país amb el nom del país fa que els individus transcendeixin la seva realitat individual i n'adquireixin una de simbòlica, que originarà molts dels tòpics i prejudicis nacionalistes.

A (13) ens trobem amb el mateix procediment retòric que a (12), es tracta també d'una prosopopeia. Igual que la designació *Catalunya, el país* presenta també una visió "unicista" de l'*endogrup*: *nosaltres som el país*, sense diferències internes. El tret diferent que observem respecte de (12) és que, en lloc de designar l'*endogrup* amb el nom propi del país, ara ERC opta pel nom comú. Aquestes personificacions vehiculen un component afectiu el valor cognitivo-argumentatiu del qual no es pot obviar.⁹⁴

(14) *En la seva ja llarga experiència, sobretot en el camp de la immigració, que els ha portat a la confecció d'aquest informe, s'han trobat algun cas, o sigui, s'han trobat amb casos de rebuig o també de solidaritat dels catalans envers els treballadors immigrants?* (CIU-48/6)

Finalment, a (14) observem que l'*endogrup* és designat mitjançant el gentilici. Ara bé, tot i que aquesta designació era esperable, no és excessivament recurrent. El que convé, potser, assenyalar aquí és el significat de confrontació que introdueix la preposició *envers* que posa de manifest que *els catalans* i *els treballadors estrangers* es perceben com a dues realitats contraposades.

FORMA DESIGNATIVA	CIU	ERC	IC	PP	PSC	TOT
Catalunya	30	54	22	11	42	159
Cataluña	0	0	0	0	4	4

⁹⁴ Sobre aquest tema podeu consultar l'article de M. FERNÁNDEZ LAGUNILLA: "Mecanismos de inclusión y exclusión en el discurso periodístico: sobre la ley de extranjería" a *Hablar y dejar hablar*, 1994, Ediciones de la Universidad Autónoma de Madrid.

FORMA DESIGNATIVA	CIU	ERC	IC	PP	PSC	TOT
país	20	40	6	4	17	87

FORMA DESIGNATIVA	CIU	ERC	IC	PP	PSC	TOT
català (i variants)	14	17	2	4	51	88

4.6. CONCLUSIONS

Les conclusions que extraiem d'aquest capítol són de diferents tipus: *a)* conclusions sobre les operacions lingüístico-cognitives, *b)* conclusions sobre les denominacions i les designacions, *c)* conclusions sobre els grups parlamentaris.

a) Conclusions sobre les operacions lingüístico-cognitives

- Les denominacions i designacions són dues manifestacions d'una operació lingüística que consisteix a seleccionar l'expressió que l'enunciador considera més adequada per induir una determinada representació de la referència. Dit d'una altra manera, és una operació que esquematitza les percepció del món i, per consegüent, orienta determinades categoritzacions dels objectes.
- Les esquematitzacions que trobem en el discurs són bàsicament de dos tipus: les que imposa el preconstruït lèxic i les que crea el propi discurs en una mena de relectura constant dels objectes del món i de les seves propietats. És a dir, el discurs ens permet la recategorització permanent del món.
- Les paraules no es limiten a reflectir la referència, sinó que la construeixen, o reconstrueixen, en cada enunciació. En conseqüència, les denominacions i designacions revelen el nostre compromís amb una determinada visió del món; en definitiva: amb una ideologia.

- La funció esquematitzadora de la denominació i la designació i la capacitat d'incidir en la construcció de les representacions socials, i en el control i reproducció de les ideologies, són aspectes que necessàriament han de formar part dels estudis de l'argumentació.

b) *Conclusions sobre les denominacions i les designacions*

- Una de les modalitzacions més habituals que rep la *immigració* és la de *problema*. Es parla més *del problema de la immigració* que de la *immigració*. I qualificar alguna cosa de *problema* és acabar convertint-la en un problema, atès que un *problema* només és allò que nosaltres qualifiquem com a tal.
- El discurs públic és un àmbit en el qual resulta significatiu establir una distinció entre denominacions i designacions. Les denominacions institueixen una associació referencial estable entre el signe i la referència; les designacions, en canvi, depenen d'associacions més personals i conjunturals.
- Les variants denominatives que solen utilitzar els representants parlamentaris per referir-se de manera estable als migrants giren a l'entorn de dos camps denominatius: el camp denominatiu d'*immigració* i el camp denominatiu de *treballadors estrangers*. Ambdós posen de manifest posicionaments ideològics distints. La representació semàntica (el prototip) que vehicula el camp denominatiu d'*immigració* indueix a categoritzar els migrants de manera força negativa, mentre que la representació semàntica que vehicula el camp denominatiu de *treballadors estrangers* indueix a categoritzar-los de manera més positiva.
- Les variants designatives que la *CEITE* sol utilitzar per referir-se a l'*exogrup* són les homogeneïtzadores; és a dir, les que presenten els migrants com una realitat global. Quan s'utilitzen variants designatives heterogeneïtzadores, solen fer referència a aquells grups que es consideren "més problemàtics": els *magribins*, els *musulmans* i els *il·legals*.

- L'*endogrup* és presentat, en general, a través de designacions homogeneïtzadores, sense cap tipus de diferència ètnica, religiosa o legal. Moltes de les designacions que s'usen per designar l'*endogrup* s'usen també per designar l'*exogrup* (*gent, persones, etc.*); però el valor discursiu que adquireixen en un cas i en l'altre sol ser força distint.

c) *Conclusions sobre els grups parlamentaris*

- Tots els grups parlamentaris, llevat d'IC, tenen tendència a parlar del *problema de la immigració*. El *Grup Parlamentari d'Iniciativa* no només evita aquesta designació, sinó que, a més a més, proposa la conveniència d'evitar-la. IC mostra una clara preferència per formes denominatives i designatives desnegativitzadores; és a dir, per formes alternatives que orientin una contrarepresentació dels migrants.
- La designació *el problema de la immigració*, cada grup l'aplica a realitats diferents. Es podria dir, per tant, que presenta una certa variació conceptual. Per a CIU, *el problema de la immigració* és bàsicament un *problema* d'integració (assimilació). Per a ERC, un conflicte cultural que posa en perill la nostra identitat. Per al PSC, són els *problemes* de convivència i organització social (ensenyament, sanitat, etc.) que genera la presència dels migrants. Per al PP, el fenomen social de la *immigració* és per sí mateix un *problema*. I, finalment, per a IC, la *immigració* no és cap problema; sinó que sovint és la nostra actitud vers la *immigració* la que provoca problemes als migrants.
- Els grups parlamentaris de *Convergència i Unió*, *Esquerra Republicana* i el *Partit Popular* solen preferir les variants denominatives d'*immigració*; Els grups *Socialista* i d'*Iniciativa*, solen preferir, en canvi, les variacions denominatives de *treballadors estrangers*. La selecció d'una denominació o una altra posa clarament de manifest l'adscripció ideològica de cadascun dels grups: els grups d'orientació nacionalista (tant si són catalanistes com espanyolistes) tenen

tendència a veure l'*altre* com un *l'intrús que ve de fora*; en canvi, els grups d'orientació progressista el solen presentar com *algú que ve a treballar*, com algú que té el dret de guanyar-se la vida. Aquesta denominació de *treballadors estrangers* conté, òbviament, reminiscències marxistes.

- Pel que fa a les designacions homogeneïtzadores de l'*exogrup*, observem que les més recurrents són les variants de *persona* / *—es* i les de *gent*. Les primeres, que solen aparèixer a les micropreguntes d'IC i del PSC, es podria dir que tenen una orientació antiracista, atès que focalitzen un tret que ens caracteritza positivament a tots els ésser humans. Les segones, que són molt freqüents a les micropreguntes d'ERC i a les del PP, s'usen sovint amb connotacions despectives i són, per tant, força negativitzadores. La designació de *col·lectiu* pertany quasi exclusivament al *Grup Socialista*.
- La distribució de les variants designatives de *il·legals* i de *irregulars* és ideològicament significativa. Les variants de *il·legals* apareixen, preferentment, a les micropreguntes de CIU, mentre que les de *irregular* / *no regular* a les del PSC.
- Els diferents grups parlamentaris mostren, òbviament, preferències designatives a l'hora de referir-se a l'*endogrup*. Mentre, en general, s'opta per expressions com: *la societat catalana, els ciutadans autòctons, les persones d'aquí, etc.*, ERC —i també en algun cas CIU i el PP— mostra certa predilecció per designar l'*endogrup* mitjançant la personificació de *el país* i de *Catalunya*. Aquestes personificacions vehiculen un component emocional que té una forta incidència cognitiva. A més, és una de les estratègies lingüístiques característiques del discurs nacionalista xenòfob.

Dels rols sintàctics als rols socials

5. Dels rols sintàctics als rols socials	267
5.1. El valor dels predicats en el procés de categorització	268
5.2. Obtenció i presentació de les dades	269
5.3. L'atribució de rols en el tema <i>integració</i>	272
5.3.1. Els predicats del tema <i>integració</i> a les micropreguntes de CIU	272
5.3.2. Els predicats del tema <i>integració</i> a les micropreguntes del PSC	276
5.3.3. Els predicats del tema <i>integració</i> a les micropreguntes d'ERC	279
5.4. L'atribució de rols en el tema <i>sanitat</i>	281
5.4.1. Els predicats del tema <i>sanitat</i> a les micropreguntes de CIU	282
5.4.2. Els predicats del tema <i>sanitat</i> a les micropreguntes del PSC	284
5.4.3. Els predicats del tema <i>sanitat</i> a les micropreguntes d'ERC	287
5.4.4. Els predicats del tema <i>sanitat</i> a les micropreguntes d'IC	289
5.5. L'atribució de rols en el tema <i>estudis / informes / enquestes</i>	290
5.5.1. Els predicats del tema <i>estudis / informes / enquestes</i> a les micropreguntes de CIU	290
5.5.2. Els predicats del tema <i>estudis / informes / enquestes</i> a les micropreguntes del PSC	291
5.5.3. Els predicats del tema <i>estudis / informes / enquestes</i> a les micropreguntes d'ERC	294
5.5.4. Els predicats del tema <i>estudis / informes / enquestes</i> a les micropreguntes d'IC	295
5.6. L'atribució de rols en el tema <i>ensenyament / escoles</i>	296
5.6.1. Els predicats del tema <i>ensenyament / escoles</i> a les micropreguntes de CIU	296
5.6.2. Els predicats del tema <i>ensenyament / escoles</i> a les micropreguntes del PSC	299
5.6.3. Els predicats del tema <i>ensenyament / escoles</i> a les micropreguntes d'IC	302
5.7. L'atribució de rols en el tema <i>contingents</i>	303
5.7.1. Els predicats del tema <i>contingents</i> a les micropreguntes de CIU	303
5.7.2. Els predicats del tema <i>contingents</i> a les micropreguntes del PSC	305
5.7.3. Els predicats del tema <i>contingents</i> a les micropreguntes d'ERC	307
5.7.4. Els predicats del tema <i>contingents</i> a les micropreguntes d'IC	308
5.7.5. Els predicats del tema <i>contingents</i> a les micropreguntes del PP	309
5.8. L'atribució del rols en el tema <i>col·laboració entre administracions i organitzacions</i>	311
5.8.1. Els predicats del tema <i>col·laboració entre administracions i organitzacions</i> a les micropreguntes de CIU	311
5.8.2. Els predicats del tema <i>col·laboració entre administracions i organitzacions</i> a les micropreguntes del PSC	312
5.8.3. Els predicats del tema <i>col·laboració entre administracions i organitzacions</i> a les micropreguntes d'ERC	313
5.8.4. Els predicats del tema <i>col·laboració entre administracions i organitzacions</i>	

a les micropreguntes d'IC	314
5.8.5. Els predicats del tema <i>col·laboració entre administracions i organitzacions</i> a les micropreguntes del PP	316
5.9. L'atribució de rols en el tema <i>dona immigrada</i>	317
5.9.1. Els predicats del tema <i>dona immigrada</i> a les micropreguntes de CIU	317
5.9.2. Els predicats del tema <i>dona immigrada</i> a les micropreguntes del PSC	319
5.9.3. Els predicats del tema <i>dona immigrada</i> a les micropreguntes d'IC	321
5.10. L'atribució de rols en el tema <i>problemes / problemàtica</i>	323
5.10.1. Els predicats del tema <i>problemes / problemàtica</i> a les micropreguntes de CIU	323
5.10.2. Els predicats del tema <i>problemes / problemàtica</i> a les micropreguntes del PSC	324
5.10.3. Els predicats del tema <i>problemes / problemàtica</i> a les micropreguntes d'ERC	326
5.11. L'atribució de rols en el tema <i>treball</i>	327
5.11.1. Els predicats del tema <i>treball</i> a les micropreguntes del PSC	327
5.11.2. Els predicats del tema <i>treball</i> a les micropreguntes d'IC	329
5.12. L'atribució de rols en el tema <i>il·legals / irregulars / clandestins</i>	331
5.12.1. Els predicats del tema <i>il·legals / irregulars / clandestins</i> a les micropreguntes de CIU	331
5.12.2. Els predicats del tema <i>il·legals / irregulars / clandestins</i> a les micropreguntes del PSC	332
5.12.3. Els predicats del tema <i>il·legals / irregulars / clandestins</i> a les micropreguntes d'ERC	333
5.12.4. Els predicats del tema <i>il·legals / irregulars / clandestins</i> a les micropreguntes d'IC	335
5.13. L'atribució de rols <i>racisme / xenofòbia / rebuig</i>	336
5.13.1. Els predicats del tema <i>racisme / xenofòbia / rebuig</i> a les micropreguntes de CIU	336
5.13.2. Els predicats del tema <i>racisme / xenofòbia / rebuig</i> a les micropreguntes del PSC	338
5.13.3. Els predicats del tema <i>racisme / xenofòbia / rebuig</i> a les micropreguntes d'IC	340
5.14. Distribució quantitativa dels predicats	340
5.15. Distribució dels rols eventius	341
5.16. Conclusions	344

Dels rols sintàctics als rols socials⁹⁵

who is represented as 'agent' ('Actor'), who as 'patient' ('Goal') with respect to a given action? This question remains important, for there need not be congruence between the roles that social actors actually play in social practices and the grammatical roles they are given in text. Representations can reallocate roles, rearrange the social relations between the participants. (T. van Leeuwen, 1996: 43)

Quan ens proposem analitzar les representacions socials de les minories, és fonamental fer-nos preguntes com: Quins actors socials esdevenen protagonistes de determinats discursos? D'entre els protagonistes, quins tenen un rol eventiu i quins un rol estatiu? En quin tipus d'accions participen els agents? etc. És a dir, quan es vol analitzar com es construeix una determinada representació social de la immigració, és prioritari fixar-se en com determinades operacions lingüístiques intervenen de manera decisiva en la construcció d'aquesta representació.

En formular-nos aquestes preguntes respecte de la Comissió que analitzem, hem observat que el migrants són lògicament actors protagonistes; però aquest protagonisme no els és exclusiu, sinó que el comparteixen amb institucions públiques, organitzacions privades, professionals especialitzats, etc.; és a dir, amb els actors socials que constitueixen l'*endogrup*, la representació estereotipada del *nosaltres*. Però, com es distribueixen els papers en les distintes escenes temàtiques? Tots els actors surten a escena o n'hi ha que prefereixen romandre ocults darrere formes impersonals? Els decorats són concrets o abstractes? etc. Totes aquestes preguntes i altres que no explicitem ara fan que, en aquest capítol, ens proposem:

- Presentar i codificar els predicats de les micropreguntes dels 11 temes preferents (els que han estat analitzats a *la selecció temàtica*).

⁹⁵ Per *rols argumentals* o *sintàctics* entenem la funció sintàctica que se sol assignar als actors socials dintre de la frase (subjecte o objecte de determinats tipus de predicats). I, per *rols socials*, el model de comportament que s'atribueix a aquests actors en la societat.

- Observar com redistribueix cada grup els rols dels actors socials en cadascun dels temes.
- Analitzar la incidència de les estructures predicatives en la construcció de la representació social dels migrants.
- Mostrar que atribuir rols és una activitat discursiva que té una incidència cognitiva important, raó per la qual ha de ser considerada una estratègia argumentativa.

5.1. El valor dels predicats en el procés de categorització

Per analitzar com els diferents grups parlamentaris construeixen l'objecte social *immigració*, no n'hi ha prou d'observar quines són les variants denominatives (denominacions de base) i designatives que els portaveus utilitzen més reiteradament per referir-se als migrants en unes escenes temàtiques determinades; sinó que cal observar altres elements del discurs que intervenen també decisivament en el procés de categorització. Limitar-se a les formes substantives seria, com expressa D. Dubois (1993), advocar per una percepció excessivament “contemplativa” del món:

On peut remarquer, qu'en liaison avec la prise en compte de nouveaux principes d'organisation cognitive, l'analyse des relations entre catégorisation et langage, va également devoir évoluer: on a en effet observé dans les descriptions de **situations**, (...) des formes lexicales autres que les substantifs, telles que des formes verbales (verbes, nominalisations), des conditions d'emploi témoignent non seulement des principes organisateurs autres que la perception “contemplative” du monde mais également de la difficulté de décrire la structure des connaissances par de “simples” listes de mots. On est ainsi amené à développer l'hypothèse que non seulement les connaissances ne sont pas organisées selon des listes de propriétés ou caractéristiques “perceptives” mais corrélativement, d'un point de vu a la fois théorique et méthodologique, que ces listes de mots isolés de leur fonctionnement discursif ne sont pas des indicateurs qui “objectivissent” le plus adéquatement ces structures.⁹⁶ (Dubois, 1993: 40)

En aquest capítol, ens proposem analitzar com el tipus de predicats (eventius o estatus) i la forma que adopten en el discurs (activa, passiva, impersonal, nominalitzacions) intervén en la construcció de l'objecte social *immigració*. Concretament, observarem com la selecció d'un tipus de predicat o un altre, i d'una forma o una altra, imposa restriccions semàntiques a la representació.

⁹⁶ Les negretes són de l'autora.

Reprement un dels postulats de partida d'aquest treball, direm que les representacions socials són construccions, bàsicament, discursives i, per consegüent, els papers temàtics que, en l'organització de la frase, s'assigna als actors socials té una incidència cognitiva especialment rellevant. Dit d'una altra manera, els rols argumentals reorienten la percepció dels rols socials.

Ara bé, com s'esdevé aquest procés? Si acceptem que les pràctiques discursives intervenen directament en la construcció de l'imaginari social, haurem d'acceptar que els rols sintàctics tenen el poder de construir, accentuar, atenuar, dissimular, ocultar, etc. els rols socials. Per tant, podríem concloure que la ideologia dominant exerceix, a través de les seves pròpies pràctiques discursives, un control sobre l'organització del "relat" social (Trew, 1983: 127-158).

5.2. *Obtenció i presentació de les dades*

Per analitzar com els rols argumentals del discurs intervenen en la redistribució dels rols socials, hem observat les estructures predicatives més recurrents de les micropreguntes⁹⁷ i ens hem fixat en si són personals o impersonals; actives o passives; afirmatives o negatives; i, sobretot, en si són formes agentives o estatives, i en quin grup social (*endogrup* o *exogrup*) apareix focalitzat en la posició de subjecte gramatical d'aquestes formes predicatives. També hem prestat atenció a la presència o absència de noms postverbals, atès que és una de les estratègies discursives que permet, des de l'abstracció que crea, ocultar els agents i impersonalitzar el discurs.

Concretament, hem codificat tots els predicats de les micropreguntes no exigits per la pròpia activitat de la Comissió. És a dir, no hem codificat predicats com: *jo li volia demanar, ens agradaria saber, etc.*, perquè els considerem performatius explícits i, en conseqüència, l'únic que expressen és que allò que ve a continuació és una pregunta. La resta de predicats els hem codificat a partir dels paràmetres següents⁹⁸:

⁹⁷ Ens limitem a analitzar l'atribució de rols a les micropreguntes, perquè un corpus tan ampli com el de les macropreguntes és difícilment abastable.

⁹⁸ Només presentem les variables que hem detectat a les micropreguntes que hem analitzat.

CODI	SIGNIFICAT
<NOM.V>	Nom verbal
<IMP>	Forma verbal impersonal
<NEG.IMP>	Forma verbal impersonal negativa
<ELLS / EVENTIU>	Subjecte: <i>exogrup</i> / Predicat eventiu
<NEG. (ELLS / EVENTIU)>	Subjecte: <i>exogrup</i> / Predicat eventiu negatiu
<PAS. (ELLS / EVENTIU)>	Subjecte: <i>exogrup</i> / Predicat eventiu passiu
<PAS.NEG. (ELLS / EVENTIU)>	Subjecte: <i>exogrup</i> / Predicat eventiu passiu neg
<ELLS / ESTATIU>	Subjecte: <i>exogrup</i> / Predicat estatiu
<NEG. (ELLS / ESTATIU)>	Subjecte: <i>exogrup</i> / Predicat estatiu negatiu
<PAS. (ELLS / ESTATIU)>	Subjecte: <i>exogrup</i> / Predicat estatiu passiu
<PAS. NEG. (ELLS / ESTATIU)>	Subjecte: <i>exogrup</i> / Predicat estatiu passiu neg.
<NOS. / EVENTIU>	Subjecte: <i>endogrup</i> / Predicat eventiu
<NEG. (NOS. / EVENTIU)>	Subjecte: <i>endogrup</i> / Predicat eventiu negatiu
<PAS. (NOS / EVENTIU)>	Subjecte: <i>endogrup</i> / Predicat eventiu passiu
<PAS.NEG.(NOS / EVENTIU)>	Subjecte: <i>endogrup</i> / Predicat eventiu pas. Neg.
<NOS./ ESTATIU>	Subjecte: <i>endogrup</i> / Predicat estatiu
<NEG. (NOS./ ESTATIU)>	Subjecte: <i>endogrup</i> / Predicat estatiu neg
<PAS. (NOS. / ESTATIU)>	Subjecte: <i>endogrup</i> / Predicat estatiu passiu
<PAS. NEG. (NOS. / ESTATIU)>	Subjecte: <i>endogrup</i> / Predicat estatiu pas. neg.

Els paràmetres que hem utilitzat per classificar els predicats estableixen una primera diferència entre *predicats eventius* i *predicats estatus* (Lorente, 1994). Per *predicats eventius*, s'entén els predicats que fan referència a “accions” i “processos”. I, per *predicats estatus*, els que fan referència a “estats”. Els predicats *eventius d'acció*, se solen caracteritzar pel fet que els “agents” són externs (ex.: *La Júlia ha tancat la porta*) i els predicats *eventius de procés*, pel fet que els “agents” són interns (ex.: *el riu passa*). Dintre del *predicats eventius d'acció*, es diferencien els que són

pròpiament *agents* dels de *causa* i *instrument*. I, dintre dels *predicats eventius de procés*, els *experimentants* i els *temes*. No obstant això, atès que l'objectiu d'aquest treball no és fer un estudi exhaustiu dels diferents tipus de predicats que apareixen a les preguntes de la CEITE, sinó únicament observar com determinades formes predicatives contribueixen a fer emergir determinades representacions, tan sols analitzarem les implicacions cognitives que comporta l'atribució de *predicats eventius* i de *predicats estatus* a certs grups o actors socials. Òbviament, en fixarem també en les formes que adopten aquests predicats. (Deixarem per a treballs posteriors una anàlisi més aprofundida).

Per discriminar els predicats eventius dels estatus, els hem aplicat proves d'estativitat que hem extret de diversos autors: Dik, 1978; Fillmore, 1968; Lakoff, 1966; Lee, 1973.⁹⁹ A l'hora de codificar-los, no hem considerat un tret pertinent que l'acció o l'atribut es presentessin com a meres hipòtesis. És cert que no és el mateix presentar una acció com a real que com a hipotètica, però el sol fet d'associar un determinat actor a una determinada acció, sigui real o hipotètica, ens sembla força significatiu. Per dir-ho ras i curt, ens interessa més observar qui s'associa a què, que el grau de realitat que se'ls confereix.

Un cop codificats els predicats de cadascun dels 11 temes que hem analitzat, els hem agrupat per tipologies i n'hem fet el comentari. Tot i que ens adonem que els comentaris poden resultar, en molts moments, repetitius, hem optat per comentar

⁹⁹ Concretament, ens hem basat en les proves següents:

1a -IMPERATIU. Els verbs estatus no admeten l'imperatiu: **Sàpigues la resposta / Llegeix el llibre.*

2a -ASPECTE PROGRESSIU. Els verbs estatus no admeten l'aspecte progressiu: **Estic sabent la resposta / Estic llegint el llibre.*

3a -PSEUDOCLEFT: **El que va fer en Pere va ser saber la resposta / El que va fer en Pere va ser llegir el llibre.*

4a -ADVERBI DE VOLUNTAT. Els verbs estatus no admeten un adverbi de voluntat: **Sap la resposta voluntàriament / Llegeix el llibre voluntàriament.*

5a -FER-HO: **Jo vaig saber la resposta i en Pere també ho va fer / Jo vaig llegir el llibre i en Pere també ho va fer*

6a -COMPLEMENT DE PERSUADIR / OBLIGAR: **El va persuadir de saber la resposta / *El va obligar a saber la resposta / El va persuadir de llegir el llibre / El va obligar a llegir el llibre.*

Cal tenir en compte que no sempre funcionen totes aquestes proves, sinó que n'hi ha que són més efectives que altres. Sembla que, per al català, la 5a és la més efectiva.

tema per tema i grup per grup. Hem adoptat aquest criteri perquè creiem que facilita l'accés a les dades globals i a les específiques.

Finalment, hem elaborat dos quadres que sintetitzen la informació que ha anat generant cadascun dels apartats. En el primer, presentem la distribució quantitativa de les tipologies predicatives i, en el segon, la distribució dels rols agents.

5.3. L'atribució de rols en el tema INTEGRACIÓ

5.3.1. Els predicats del tema integració a les micropreguntes de CIU

MICROPREGUNTES

- (1) Quines actuacions (...) afavoreixen<NOS / EVENTIU> més la integració<NOM.V> de les persones que han vingut<ELLS / EVENTIU> a treballar<ELLS / EVENTIU> i a viure<ELLS / ESTADIU> a Catalunya? Quins col·lectius de persones autòctones són<NOS / ESTADIU> més sensibles a aquesta integració<NOM.V>? Quins són<NOS / ESTADIU> més refractaris?
- (2) ...si els immigrants també són<ELLS / ESTADIU> sensibles a la cultura catalana, (...) si ells es van integrant<ELLS / EVENTIU> progressivament, (...), als nostres costums, a la llengua, a la manera de fer d'aquí.
- (3) Fins a quin punt això (les tecnologies de la informació) pot servir per integrar o, en tot cas, conviure amb respecte en una societat en la qual constantment pot haver-hi<IMP> influències de les migracions<NOM.V>?
- (4) Fins a quin punt les noves tecnologies de la informació (...) poden ajudar a homogeneïtzar (...) en aquest cas l'immigrant, en tots els àmbits socials?
- (5) ..aquesta qüestió (la influència dels imams) presenta<ELLS / ESTADIU> problemes respecte a la integració<NOM.V> dels immigrants?
- (6) quin és el model de integració<NOM.V> que té<NOS / ESTADIU> (...) el Col·legi de Treballadors Socials?
- (7) com fer<NOS / EVENTIU> compatible la integració<NOM.V> en el país amb el respecte de la cultura pròpia dels immigrants que vénen?
- (8) Quines solucions possibles hi ha<IMP> respecte a la integració<NOM.V> d'aquests immigrants (fonamentalistes)?
- (9) Ens hem plantejat<NOS / EVENTIU> el tema de la integració<NOM.V> des del punt de vista del país?
- (10) ..fins a quin punt estan disposats<ELLS / ESTADIU>, en general, els immigrants nord-africans d'integrar-se en la societat catalana?

MICROPREGUNTES

(11) Quins són, doncs, al seu parer el significat i les condicions precises i desitjables d'això que anomenem integració<NOM.V>?

(12) (facilitar un cementiri als magribins) no serà d'alguna manera fomentar<NOS / EVENTIU> també una separació<NOM.V>, quan el que interessa<IMP> és la integració<NOM.V>.

(13) Es podria considerar<IMP> que tota aquesta gent que ja porta deu anys<ELLS / ESTATIU> o més aquí es poden començar a considerar<ELLS / ESTATIU> com a integrats?

(14) quines activitats (...) proporcionen<NOS / EVENTIU> ocasió per a aquesta integració<NOM.V>?

(15) ..hi ha un tòpic<IMP> que diu que el col·lectiu negre s'integra millor que els altres col·lectius. Voldríem saber (...) si aquesta avaluació constata aquest fet o fins a quin punt hi ha<IMP> rebuig<NOM.V>.

1. <nos / eventiu> (5)

- Quines actuacions (...) afavoreixen<NOS / EVENTIU> més la integració
- com fer<NOS / EVENTIU> compatible la integració
- Ens hem plantejat<NOS / EVENTIU> el tema de la integració
- fomentar<NOS / EVENTIU> també una separació
- quines activitats (...) proporcionen<NOS / EVENTIU> ocasió per a aquesta integració

2. <nos / estatiu> (3)

- Quins col·lectius de persones autòctones són<NOS / ESTATIU> més sensibles a aquesta integració
- Quins són<NOS / ESTATIU> més refractaris?
- quin és el model de integració que té<NOS / ESTATIU> (...) el Col·legi de Treballadors Socials?

3. <ells / eventiu> (3)

- les persones que han vingut<ELLS / EVENTIU> a treballar<ELLS / EVENTIU>
- ells es van integrant<ELLS / EVENTIU> progressivament, (...), als nostres costums, a la llengua, a la manera de fer d'aquí

4. <ells / estatiu> (6)

- les persones que han vingut (..) a viure<ELLS / ESTATIU> a Catalunya
- els immigrants també són<ELLS / ESTATIU> sensibles a la cultura catalana
- aquesta qüestió (la influència dels imams) presenta<ELLS / ESTATIU> problemes respecte a la integració

- fins a quin punt estan disposats<ELLS / ESTATIU>, en general, els immigrants nord-africans d'integrar-se en la societat catalana
- tota aquesta gent que ja porta deu anys<ELLS / ESTATIU> o més aquí
- es poden començar a considerar<ELLS / ESTATIU> com a integrats?

5. <imp> (6)

- en una societat en la qual constantment pot haver-hi<IMP> influències de les migracions?
- Quines solucions possibles hi ha<IMP> respecte a la integració d'aquests immigrants?
- el que interessa<IMP> és la integració.
- Es podria considerar<IMP> que tota aquesta gent que ja porta deu anys o més aquí
- ...hi ha un tòpic<IMP> que diu que el col·lectiu negre s'integra millor que els altres
- fins a quin punt hi ha <IMP> rebuig.

6. <nom.v> (13)

- la integració<NOM.V> de les persones que han vingut
- són més sensibles a aquesta integració<NOM.V>
- pot haver-hi influències de les migracions<NOM.V>?
- problemes respecte a la integració<NOM.V> dels immigrants?
- quin és el model de integració<NOM.V> que té (...) el Col·legi de
- com fer compatible la integració<NOM.V> en el país amb el
- Quines solucions possibles hi ha respecte a la integració<NOM.V> d'aquests immigrants
- Ens hem plantejat el tema de la integració<NOM.V> des del punt de vista del país?
- Quins són, doncs, al seu parer el significat i les condicions precises i desitjables d'això que nomenem integració<NOM.V>?
- no serà d'alguna manera fomentar també una separació<NOM.V>, quan el que interessa és la integració<NOM.V>.
- quines activitats (...) proporcionen ocasió per a aquesta integració<NOM.V>?
- fins a quin punt hi ha rebuig<NOM.V>.

A les micropreguntes que formula CIU sobre el tema *integració*, observem que els **migrants** són presentats, bàsicament, com a **no-actius**. La major part dels predicats en què *ells* fan de subjecte gramatical són **predicats atributius** la funció prioritària dels quals és la **caracterització**. Aquesta caracterització, quan el contingut és introduït per una assertió o una pressuposició (*han vingut a viure a Catalunya / la influència dels imams comporta problemes d'integració / tota aquesta gent ja porta deu anys aquí*) és presentada com a veritat indiscutible i, quan el contingut és

presentat a través de la forma interrogativa de la micropregunta, és introduït com una hipòtesi que haurà de ser confirmada o refutada (*els immigrants són sensibles a la cultura catalana? / fins a quin punt estan disposats a integrar-se a la societat catalana? / si ja porten deu anys aquí poden considerar-se integrats?*). Només en dos enunciat els migrants són presentats en un **rol eventiu**. En un, sota una forma enunciativa assertiva (*han vingut a treballar*) i, en l'altre, sota una forma interrogativa i, per tant, hipotètica (*es van integrant progressivament als nostres costums, a la llengua, a la manera de fer d'aquí*). Resumint, direm que, quan als migrants se'ls atribueix un rol eventiu en la *integració* o se'ls caracteritza a través d'aquest fet, la *integració* és sempre una *hipòtesi*.

Pel que fa a l'*endogrup*, observem que, en les preguntes de CIU, és presentat preferentment com a subjecte gramatical de **predicats eventius**. El **rol actiu** que se li atribueix, quan és positiu (afavorir la integració), es presenta en forma assertiva i, quan és negatiu (malmetre-la), es presenta en forma hipotètica. Però també és presentat com a subjecte gramatical de **predicats estatus**. En aquests casos els predicats són bàsicament atributius (*quins col·lectius de persones autòctones són més sensibles a la integració i quins són més refractaris*) i la representació que contribueixen a construir de l'*endogrup* és ambivalent: una part de *nosaltres* és presentada de manera positiva (*sensibles a la integració*) i l'altra de manera negativa (*refractaris*).

Ara bé, hi ha casos en els quals l'*endogrup* no apareix com a agents explícit, però sí com a **agent ocult**. Una de les estructures sintàctiques que permet aquest **emascarament** és l'estructura **impersonal**. Aquesta estructura, que aquí és força recurrent, permet al locutor (representant parlamentari) ocultar els veritables actors socials. Per exemple, quan es demana *quines solucions possibles hi ha respecte de la integració dels immigrants* o *fins a quin punt hi ha rebuig*, s'està emascarant que són els polítics, les institucions, les empreses; en definitiva: els grups socials dominants els que tenen —o no tenen— aquestes solucions i que som *nosaltres* els agents del rebuig. Per tant, aquestes estructures impersonals esborren l'*endogrup* de

l'escena discursiva, quan hauria d'aparèixer com a subjecte gramatical de predicacions no-positives.

Una altra estratègia discursiva que s'usa sovint per ocultar els actors socials és la de la **nominalització**. El fet de convertir una acció concreta (*integrar*) en una realitat abstracta (*la integració*) fa que automàticament desapareguin els actors del discurs i, en conseqüència, de la realitat social. La integració es converteix aquí en un procés sense actors.

5.3.2. Els predicats del tema integració a les micropreguntes del PSC

MICROPREGUNTES

- (1) ..un dels objectius que té aquesta Comissió és el de conèixer<NOS / ESTATIU> al millor possible la situació dels treballadors estrangers aquí a la nostra Catalunya...
- (2)..Com s'organitza<ELLS / EVENTIU> aquest grup (un col·lectiu important de magribins) i quines són les relacions que tenen<ELLS / ESTATIU> amb la societat de Vic?
- (3) ..quina vocació tenen<ELLS / ESTATIU>, també, d'integració<NOM.V> (els magribins)? Si només pensen<ELLS / ESTATIU> a tornar o realment ja pensen<ELLS / ESTATIU> en una estabilitat per a ells i per als seus fills...
- (4) quin és el grau d'integració<NOM.V> i l'actitud d'aquest seguit de col·lectius de treballadors estrangers que tenen<ELLS / ESTATIU> respecte a la societat acollidora...?
- (5) ..quin paper (...) han de jugar<NOS / EVENTIU> les diferents administracions per facilitar<NOS / EVENTIU> el camí d'una integració<NOM.V> adequada que garanteixi la millor convivència possible..?
- (6)..referint-nos als magribins i als subsaharians, quins són els problemes que vostès detecten<NOS / EVENTIU> que poden ser un obstacle per a la integració<NOM.V>, però vist tant de la part d'ells com de la part, diguem-ne, dels catalans autòctons?
- (7)..(sobre la intenció de permanència de los filipinos aquí en Cataluña) hay<IMP> una voluntat de permanecer<ELLS / ESTATIU> aquí entre nosotros indefinidamente, creando su familia<ELLS / EVENTIU> y sintiéndose<ELLS / ESTATIU> y siendo<ELLS / ESTATIU>, pues, catalanes como todos?
- (8) ..quina és exactament la política d'integració<NOM.V> que es pensa dur a terme?<NOS / EVENTIU>
- (9) ..quina disposició tenen<ELLS / ESTATIU> (...) els magribins i les seves famílies per integrar-se<ELLS / EVENTIU> en la societat i, sobretot, davant de la cultura i la llengua catalana, però sobretot davant d'aquells problemes que sorgeixen, fins i tot, en contra o enfrontant-se al dret de la societat acollidora?

MICROPREGUNTES

(10) El primer és el tema de la nacionalitat, sobretot pensant en aquesta integració<NOM.V> i pensant en les segones generacions (proporcionar als fills dels immigrants immediatament la nacionalitat espanyola). I l'altre seria el tema del..., del dret de vot (com a manera d'integrar els treballadors estrangers) (...) en això m'agradaria que em donés l'opinió la Sra. Lúcia Santos, la dificultat d'homogeneïtzar<NOS / EVENTIU> això a nivell d'Europa.

(11) si en el camp de la integració<NOM.V> cultural vostès hi han treballat<NOS / EVENTIU> i hi pensen treballar<NOS / EVENTIU> en el futur, o si pensen intensificar<NOS / EVENTIU> les activitats en aquest sentit?

1. <nos / eventiu> (8)

- ...quin paper (...) han de jugar<NOS / EVENTIU> les diferents administracions per facilitar<NOS / EVENTIU> el camí d'una integració adequada...
- quins són els problemes que vostès detecten<NOS / EVENTIU> que poden ser un obstacle per a la integració
- ..quina és exactament la política d'integració que es pensa dur a terme?<NOS / EVENTIU>
- la dificultat d'homogeneïtzar<NOS / EVENTIU> això a nivell d'Europa.
- si en el camp de la integració cultural vostès hi han treballat<NOS / EVENTIU> i hi pensen treballar<NOS / EVENTIU> en el futur, o si pensen intensificar<NOS / EVENTIU> les activitats en aquest sentit?

2. <nos / estatiu> (1)

- conèixer<NOS / ESTATIU> al millor possible la situació dels treballadors estrangers

3. <ells / eventiu> (4)

- ..Com s'organitza<ELLS / EVENTIU> aquest grup (un col·lectiu important de magribins)
- creando su familia<ELLS / EVENTIU>
- (quina disposició tenen els magribins i les seves famílies) per integrar-se<ELLS / EVENTIU> en la societat

4. <ells / estatiu> (8)

- quines són les relacions que tenen<ELLS / ESTATIU> amb la societat de Vic?
- ...quina vocació tenen<ELLS / ESTATIU>, també, d'integració (els magribins)? Si només pensen<ELLS / ESTATIU> a tornar o realment ja pensen<ELLS / ESTATIU> en una estabilitat per a ells i per als seus fills...
- hay una voluntat de permanecer<ELLS / ESTATIU> aquí entre nosotros indefinidamente,

- l'actitud d'aquest seguit de col·lectius de treballadors estrangers que tenen<ELLS / ESTATIU> respecte a la societat acollidora...?
- y sintiéndose<ELLS / ESTATIU> y siendo<ELLS / ESTATIU>, pues, catalanes como todos?
- ..quina disposició tenen<ELLS / ESTATIU> (...) els magribins i les seves famílies

5. <imp> (1)

- hay<IMP> una voluntat de permanecer aquí

6. <nom.v> (7)

- quina vocació tenen, també, d'integració<NOM.V>
- és el grau d'integració<NOM.V>
- per facilitar el camí d'una integració<NOM.V> adequada
- quins són els problemes que vostès detecten que poden ser un obstacle per a la integració<NOM.V>
- quina és exactament la política d'integració<NOM.V> que es pensa dur a terme?
- sobretot pensant en aquesta integració<NOM.V>
- si en el camp de la integració<NOM.V> cultural vostès hi han treballat

A les micropreguntes del *Grup Socialista* predominen els predicats que es refereixen a accions, estats o característiques hipotètiques dels migrants. Pel que fa a la distribució dels **rols actius**, s'observa que els **predicats eventius** que s'atribueixen a l'*endogrup* doblen els que s'atribueixen a l'*exogrup*. Quan *nosaltres* és agent d'accions, fa activitats com: *facilitar la integració; treballar i intensificar les activitats; detectar problemes que poden ser un obstacle per a la integració; dur a terme polítiques d'integració; i homogeneïtzar-nos amb Europa*. I, quan és *ells* l'agent de les accions, fa activitats com: *organitzar-se; crear una família, i integrar-se*. Ara bé, aquestes accions que s'atribueixen a ells són pràcticament totes hipotètiques. De la qual cosa es dedueix que es té un profund desconeixement de les activitats reals que fan els migrants per integrar-se.

Quant als **rols estatus**, observem que l'*endogrup* només apareix com a subjecte gramatical del predicat de **percepció intel·lectual** que especifica l'objectiu prioritari de la Comissió (*conèixer la situació dels treballadors estrangers a Catalunya*). L'*exogrup* apareix, en canvi, com a subjecte gramatical de predicats estatus en 8 ocasions. La major part d'aquestes estructures tenen com a nucli del predicat el verb

tenir. Aquest verb se sol considerar un predicat estatiu de ‘possessió’ i aquí s’usa en un sentit ‘caracteritzador’, atès que s’empra per demanar informació sobre les actituds que ‘posseeixen’ els migrants —o alguns col·lectius específics de migrants— en el complex procés d’integració.

Les **estructures impersonals** pràcticament no apareixen en aquestes micropreguntes. Només en una ocasió la forma verbal *haber-hi* emmascara un característica hipotètica de l'*exogrup* (*hay una voluntad de permanecer aquí*). No obstant això, a la micropregunta (9), trobem una estructura que, tot i no ser impersonal, contribueix a amagar els agents de la situació conflictiva. Els *problemes*, òbviament, no sorgeixen sols. Qui són, en realitat, els actors socials agents d’aquests problemes? Qui són els actors socials que *s’enfronten al dret de la societat acollidora*? El fet que siguin *els problemes* el subjecte gramatical de *sorgeixen* només emmascara, però no fa desaparèixer, els actor reals de la situació conflictiva.

5.3.3. Els predicats del tema integració a les micropreguntes d’ERC

MICROPREGUNTES

(1) sobre si finalment hi ha<IMP> una presa<NOM.V> de posició a favor de la paraula “integració”, “assimilació”, “drets lliures”, etc. perquè em sembla que és una mica l’arrel del treball polític que podem fer<NOS / EVENTIU>. Si nosaltres pretenem<NOS / ESTATIU> que el que és nostre és bo<NOS / ESTATIU> i que el que vingui s’ha d’integrar<ELLS / EVENTIU>, o si realment aprenem<NOS / EVENTIU> a viure en una diferència on el món és una mica de tothom.

(2) jo, l’únic que voldria és saber el seu parer sobre aquesta qüestió (la integració).

(3) ¿habría<IMP> alguna petició concreta para la integraci3n<NOM.V> de estos nuevos filipino-catalanes o catalano-filipinos que es esta segunda generaci3n?

(4) Jo el que volia dir era quina era, una mica, la situació dels seus fills (...) com a immigrants; és a dir, són<ELLS / ESTATIU> catalans?, són<ELLS / ESTATIU> africans?, són<ELLS / ESTATIU> senegalesos?, són<ELLS / ESTATIU> fills de senegalesos tota la vida? És a dir, quina és, una mica, la situació?

(5) en quina situació es troben<ELLS / ESTATIU> en aquest moment els immigrants, diguem-ne, nascuts ja a Catalunya, per dir-ho d’alguna manera, els seus fills, si han nascut aquí.

(6) No hauríem, ja, potser, de començar a parlar<NOS / EVENTIU> de “viure la diferència” més que no pas d’integrar-los<NEG (NOS / EVENTIU)> a casa nostra?

1. <nos / eventiu> (3)

- l'arrel del treball polític que podem fer<NOS / EVENTIU>.
- o si realment aprenem<NOS / EVENTIU> a viure en una diferència on el món és una mica de tothom.
- començar a parlar<NOS / EVENTIU> de “viure la diferència”

2. <neg (nos / eventiu)> (1)

- més que no pas d'integrar-los<NEG (NOS / EVENTIU)> a casa nostra?

3. <nos / estatiu> (2)

- Si nosaltres pretenem<NOS / ESTATIU> que el que és nostre és bo<NOS / ESTATIU>

4. <ells / estatiu> (5)

- és a dir, són<ELLS / ESTATIU> catalans?, són<ELLS / ESTATIU> africans?, són<ELLS / ESTATIU> senegalesos?, són<ELLS / ESTATIU> fills de senegalesos tota la vida?
- en quina situació es troben<ELLS / ESTATIU> en aquest moment els immigrants,

5. <ells / eventiu> (1)

- i que el que vingui s'ha d'integrar<ELLS / EVENTIU>

6. <imp> (2)

- si finalment hi ha<IMP> una presa de posició a favor de la paraula “integració”
- ¿habria<IMP> alguna petició concreta para la integraci3n

7. <nom.v> (2)

- hi ha una presa<NOM.V> de posició a favor de la paraula “integració”
- ¿habria alguna petició concreta para la integraci3n<NOM.V> de estos nuevos filipino-catalanes

A les micropreguntes d'ERC sobre el tema *integració*, predominen els predicats inserits en formes interrogatives; de la qual cosa deduïm que s'està plantejant un 'estat' d'integració hipotètic i no l'estat' d'integració “real”.

Pel que fa als migrants, observem que tan sols apareixen en un **rol eventiu** en una sola ocasió i, a més, en una forma enunciativa interrogativa: *Si nosaltres pretenem que el que és nostre és bo i que el que vingui s'ha d'integrar, o si realment aprenem a viure en una diferència on el món és una mica de tothom.* D'aquesta construcció no

es pot deduir una voluntat d'integració, sinó una obligació d'integració per part dels migrants. I, quan algú és agent per obligació, l'agentivitat perd el seu valor.

Quan l'*exogrup* apareix com a subjecte gramatical de **predicats estatus**, sol ser-ho de predicats atributius que apareixen en formes enunciatives interrogatives. L'objectiu del parlamentari és fer prendre consciència de quina és la identitat que donem als fills dels *immigrants* i quina és la que els hauríem de donar.

Pel que fa a *nosaltres*, constatem que apareix com a eventiu en 4 ocasions, tot i que les accions que ERC atribueix a l'*endogrup* són pura especulació: *aprendre a viure la diferència* i *començar a parlar de la diferència*. Per tant, aquestes accions no descriuen un comportament, sinó que el proposen.¹⁰⁰ Pel que fa al *nosaltres estatus*, només apareix en una ocasió (1); però, a nivell cognitiu, és força rellevant, atès que és un predicat modalitzador que vehicula un component axiològic important: *si nosaltres pretenem que el que és nostre és bo...* L'ús d'aquesta forma predicativa (*pretenem*) posa en qüestió el **lloc comú** (*topos*) que introdueix la proposició subordinada (*que el que és nostre és bo*).

Pel que fa a les dues estructures **impersonals** que hem detectat, només volem observar que una emmascara la veu dels polítics (1) i l'altra la del compareixent (3).

5.4. L'atribució de rols en el tema SANITAT

5.4.1. Els predicats del tema sanitat a les micropreguntes de CIU

MICROPREGUNTES

(1) quina és la resposta (sanitària) que s'hauria de donar<IMP> respecte als immigrants en situació il·legal.

(2) de quina manera s'hauria de donar<IMP> una resposta efectiva i positiva als problemes de

¹⁰⁰ Volem observar altra vegada les contradiccions que caracteritzen el discurs d'ERC. Vegeu els arguments:

MICROPREGUNTES

salut dels immigrants en situació legal.

(3) com es pot controlar<IMP> o com es porten a cap<IMP> les vacunacions<NOM.V> dels infants d'aquests immigrants?

(4) quin coneixement teniu vós del que es fa arreu del país, de Catalunya, sobretot amb metges que treballen<NOS / EVENTIU> a l'atenció primària, i si existeix<IMP> coordinació entre el vostre servei i les unitats existents, ..

(5) si en els cursos que heu organitzat<NOS / EVENTIU> vosaltres a l'Hospital de Sant Jaume han participat<ELLS / EVENTIU> metges dels països d'origen d'aquests immigrants.

(6) fins a quin punt en el grup de població que vosaltres heu atès<NOS / EVENTIU>, (...) la incidència de la tuberculosi i de les malalties de transmissió sexual en el camp dels immigrants ha fet que, percentualment, hagi suposat<ELLS / ESTATIU> un problema de salut pública.

1. <nos / eventiu> (3)

- sobretot amb metges que treballen<NOS / EVENTIU> a l'atenció primària
- si en els cursos que heu organitzat<NOS / EVENTIU> vosaltres
- el grup de població que vosaltres heu atès<NOS / EVENTIU>, (...)

2. <ells / estatiu> (1)

- hagi suposat<ELLS / ESTATIU> un problema de salut pública.

3. <ells / eventiu> (1)

- han participat<ELLS / EVENTIU> metges dels països d'origen d'aquests immigrants.

4. <imp> (5)

- quina és la resposta (sanitària) que s'hauria de donar<IMP> respecte als immigrants en situació il·legal.
- de quina manera s'hauria de donar<IMP> una resposta efectiva i positiva als problemes de salut dels immigrants en situació legal.
- com es pot controlar<IMP> o com es porten a cap<IMP> les vacunacions
- si existeix<IMP> coordinació entre el vostre servei i les unitats existents

5. <nom.v> (1)

- les vacunacions<NOM.V> dels infants d'aquests immigrants?

Les formes predicatives que predominen a les micropreguntes sobre el tema *sanitat* del *Grup Parlamentari de Convergència* són les **impersonals**. I totes amaguen actors de l'*endogrup*. Amb aquesta estratègia, el representant parlamentari oculta —i, per tant, **desresponsabilitza**— els agents que *haurien de donar resposta sanitària als immigrants en situació il·legal i als problemes de salut dels immigrants en situació legal*, els agents que *haurien de controlar les vacunacions*, i, finalment, els agents que *haurien de coordinar el servei d'atenció als immigrants amb altres unitats*.

Convé observar que el rol **eventiu**, el rol de protagonista actiu, l'exerceixen bàsicament els professionals de la sanitat (els metges, els experts) i que totes les accions que duen a terme són accions positives: *treballar a l'atenció primària, organitzar cursos, atendre la població immigrant...* Només en una sola ocasió s'ha atribuït un rol agent als metges dels països d'origen dels migrants: *participar en cursos* i, encara, de forma hipotètica (5). És significatiu observar que els migrants, en aquestes micropreguntes, no apareixen com a protagonistes agents, però sí com a protagonistes pacients; és a dir, com a beneficiaris de les 'accions positives' de l'*endogrup*.

Els **rols estatus** són pràcticament inexistents. Tan sols hem detectat una ocurrència que, tot i no tenir com a subjecte explícit l'*exogrup*, hem caracteritzat com a <ELLS / ESTATIU> (6). Hem seleccionat aquesta opció perquè hem considerat que *la incidència de la tuberculosi i de les malalties de transmissió sexual en el camp dels immigrants* (subjecte gramatical explícit) és una paràfrasi atenuadora del sintagma *la tuberculosi i les malalties de transmissió sexual dels immigrants*, en el qual s'observa clarament qui són els actors reals. Predicar dels *immigrants* que *han suposat un problema de salut pública*, encara que sigui a través d'una forma enunciativa hipotètica, és orientar negativament la seva representació.

5.4.2. Els predicats del tema sanitat a les micropreguntes del PSC

MICROPREGUNTES

(1) quins són els problemes addicionals per motiu de la universalització<NOM.V> de l'atenció<NOM.V> sanitària que suposa<ELLS / ESTATIU> l'atenció<NOM.V> als treballadors immigrants.

(2) En relació amb això (normalitzar l'atenció sanitària als estrangers immigrants) ens agradaria saber quina és la situació actual i què s'hauria de fer?<IMP>

(3) si aquesta proposta<NOM.V> d'actuació<NOM.V> sobre els no legalitzats ens la podria ampliar una mica, també. És a dir, hi ha<IMP> una proposta d'atenció<NOM.V> a les persones que no tenen<NEG (ELLS / ESTATIU)> Seguretat Social per facilitar<NOS / EVENTIU> l'atenció<NOM.V>.

(4) si hi ha<IMP> una cobertura<NOM.V> benèfica assistencial per part de l'Ajuntament pel que fa als immigrants il·legals.

(5) si vostès (...) han detectat<NOS / EVENTIU> algunes malalties específiques d'aquests col·lectius. / i sobretot ens interessaria saber si està coberta d'alguna manera o tenen<NOS / ESTATIU> vostès algun programa per assistir<NOS / EVENTIU> aquells treballadors estrangers que no estan coberts<PAS.NEG (ELLS / ESTATIU)> per la Seguretat Social per raó que no tenen un treball estable<NEG (ELLS / ESTATIU)> o que estan<ELLS / ESTATIU> en una situació irregular.

(6) com interpreten aquesta pujada<NOM.V> d'una malaltia infecciosa com la tuberculosi.

(7) Quines són les malalties comunes que tenen<NOS / ESTATIU> registrades, diferenciant<NOS / EVENTIU> magribins i africans? —si és que realment hi ha<IMP> malalties que es diferencien per part d'uns i d'altres immigrants.

(8) ..si també s'han trobat<NOS / ESTATIU> amb problemes per a tot el tema dels permisos sanitaris per a les botigues de venda<NOM.V> de vianda, les carnisseries.

(9) en les compareixences anteriors s'ha detectat<IMP> que en aquests col·lectius hi ha<IMP> bastant de tuberculosi, no? Aleshores, voldríem saber si vostès han detectat<NOS / EVENTIU> això, també, a Santa Coloma.

(10) l'evolució d'aquestes malalties (que es contagien amb facilitat, com les de transmissió sexual), particularment la tuberculosi, i com pensen que s'ha d'enfocar<IMP> la situació.

1. <nos / eventiu> (5)

- hi ha una proposta d'atenció a les persones que no tenen Seguretat Social per facilitar<NOS / EVENTIU> l'atenció.
- si vostès (...) han detectat<NOS / EVENTIU> algunes malalties específiques d'aquests col·lectius. / i sobretot ens interessaria saber si està coberta d'alguna manera
- o tenen vostès algun programa per assistir<NOS / EVENTIU> aquells treballadors estrangers que no estan coberts per la Seguretat Social per raó que no tenen un treball estable o que estan en una situació irregular

- Quines són les malalties comunes que tenen registrades, diferenciant<NOS / EVENTIU> magribins i africans?
- voldriem saber si vostès han detectat<NOS / EVENTIU> això, també, a Santa Coloma.

2. <nos / estatiu> (3)

- o tenen<NOS / ESTATIU> vostès algun programa per assistir
- quines són les malalties comunes que tenen<NOS / ESTATIU> registrades,
- si també s'han trobat<NOS / ESTATIU> amb problemes per a tot el tema dels permisos sanitaris

3. <ells / estatiu> (2)

- quins són els problemes addicionals per motiu de la universalització de l'atenció sanitària que suposa<ELLS / ESTATIU> l'atenció als treballadors immigrants.
- o que estan<ELLS / ESTATIU> en una situació irregular.

4. <neg (ells / estatiu)> (2)

- hi ha una proposta d'atenció a les persones que no tenen<NEG (ELLS / ESTATIU)> Seguretat Social per facilitar l'atenció.
- no tenen un treball estable<NEG (ELLS / ESTATIU)>

5. <pas.neg (ells / estatiu)> (1)

- aquells treballadors estrangers que no estan coberts<PAS.NEG (ELLS / ESTATIU)> per la Seguretat Social

6. <imp> (7)

- quina és la situació actual i què s'hauria de fer<IMP>?
- hi ha<IMP> una proposta d'atenció a les persones que no tenen Seguretat Social
- si hi ha<IMP> una cobertura benèfica assistencial per part de l'Ajuntament
- si és que realment hi ha<IMP> malalties que es diferencien per part d'uns i d'altres immigrants
- en les compareixences anteriors s'ha detectat<IMP> que en aquests col·lectius hi ha<IMP> bastant de tuberculosi, no?
- com pensen que s'ha d'enfocar<IMP> la situació.

7. <nom.v> (10)

- si aquesta proposta<NOM.V> d'actuació<NOM.V> sobre els no legalitzats ens la podria ampliar una mica, també. És a dir, hi ha una proposta d'atenció<NOM.V> a les persones que no tenen Seguretat Social per facilitar l'atenció<NOM.V>.
- si hi ha una cobertura<NOM.V> benèfica assistencial per part de l'Ajuntament
- com interpreten aquesta pujada<NOM.V> d'una malaltia infecciosa com la tuberculosi.

- ..si també s'han trobat amb problemes per a tot el tema dels permisos sanitaris per a les botigues de venda<NOM.V> de vianda
- quins són els problemes addicionals per motiu de la universalització<NOM.V> de l'atenció<NOM.V> sanitària que suposa l'atenció<NOM.V> als treballadors immigrants.

A les micropreguntes del *Grup Parlamentari Socialista* sobre el tema *sanitat*, el primer que convé observar és que, tal com succeïa amb els predicats del grup convergent, la forma predicativa que predomina és la **impersonal**. Aquí, però, la impersonalització no només es materialitza a través de les formes verbals, sinó també a través de les **nominalitzacions**. Amb aquest índex tan alt de formes impersonals, el PSC aconsegueix fer desaparèixer un bon nombre d'actors de l'escena sanitària. La major part dels actors que desapareixen darrere d'aquestes estructures impersonals formen part de l'*endogrup*. Moltes d'aquestes estructures solen aparèixer, a més a més, en formes enunciatives interrogatives, cosa que ens indueix a pensar que el representant parlamentari ha preferit evitar la interpel·lació directa. Així, en lloc de preguntar: "Vostès (representants de l'Administració) ja han proposat que s'atengui a les persones que no tenen Seguretat Social?" s'ha optat per: *Hi ha una proposta d'atenció a les persones que no tenen Seguretat Social?* Ara bé, no sempre els actors que oculten les estructures impersonals pertanyen a l'*endogrup*. Concretament hem observat una estructura en la qual els agents implícits són els migrants: *si és que realment hi ha malalties que es diferencien per part d'uns i d'altres immigrants*. En aquest cas el fet d'evitar una estructura com: "Els immigrants tenen malalties diferents?" serveix per atenuar la caracterització negativa dels migrants.

Quant als **rols eventius**, volem destacar que l'estructura predicativa <ELLS / EVENTIU> no apareix en cap ocasió; és a dir, els migrants no exerceixen ni una sola vegada el rol de protagonistes actius. Aquest rol, en canvi, sí que s'atribueix als membres de l'*endogrup*; en concret, als professionals de la sanitat. Les activitats que solen dur a terme aquests professionals són bàsicament positives: *facilitar l'atenció, detectar malalties específiques, assistir els treballadors estrangers, etc.*, tot i que només són hipotètiques, atès que apareixen en formes enunciatives interrogatives.

Pel que fa als **rols estatus**, observem que la major part dels predicats s'usen amb valor caracteritzador, ja sigui dels migrants o de la situació. En uns casos, l'estructura predicativa és afirmativa i, en altres, negativa. A la primera ocurrència afirmativa que esmentem, els migrants no apareixen com a subjectes gramaticals explícits, sinó com a subjectes implícits, atès que apareixen emmascarats en forma de complement preposicional subordinat al nom verbal que fa pròpiament de subjecte (*atenció*). Les caracteritzacions que vehiculen les dues ocurrències afirmatives són, quan a l'orientació de la representació, força negatives: *suposar un problema d'atenció sanitària*; *estar en una situació irregular*. En canvi, les caracteritzacions que vehiculen les ocurrències d'estructura negativa, siguin actives o passives, són més negativitzadores per a l'*endogrup* que per a l'*exogrup*, ja que presenten aspectes socials que els migrants haurien de tenir resolts i no els hi tenen: *no tenen Seguretat Social* i *no tenen treball estable*. Aquesta estratègia de caracteritzar els migrants per allò que no tenen fa que es responsabilitzi aquells que els ho podrien haver donat.

5.4.3. Els predicats del tema sanitat a les micropreguntes d'ERC

MICROPREGUNTES

- (1) vostès tenen<NOS / ESTATIU> constància que hi ha<IMP> molts casos que a urgències no s'ha atès<NEG (IMP)> ciutadans que no són<NEG (ELLS / ESTATIU)> catalans?
- (2) Vostès han fet<NOS / EVENTIU> alguna cosa en aquest sentit (per garantir el dret a l'assistència sanitària)?
- (3) com a metge,(...), trobaria a faltar<NOS / ESTATIU> algun protocol o alguna normativa que els ajudés, a vostès, a treballar,...
- (4) han vist<NOS / ESTATIU> que hi havia un altre que manava<ELLS / EVENTIU> més que vostè, metge, sobre aquell senyor per aquella malaltia?
- (5) què porten<ELLS / EVENTIU> de malaltia ells cap aquí? I quina cosa és la primera que ells no coneixien<NEG (ELLS / ESTATIU)> com a malaltia i que agafen<ELLS / ESTATIU> una vegada aquí..
- (6) continuen practicant<ELLS / EVENTIU> aquí la seva medicina?

1. <nos / estatiu> (3)

- vostès tenen<NOS / ESTATIU> constància que hi ha molts casos que a urgències no s'ha atès...

- trobaria a faltar<NOS / ESTATIU> algun protocol o alguna normativa que els ajudés, a vostès, a treballar,..
- han vist<NOS / ESTATIU> que hi havia un altre que manava més que vostè,

2. <ells / eventiu> (3)

- hi havia un altre que manava<ELLS / EVENTIU> més que vostè, metge,
- què porten<ELLS / EVENTIU> de malaltia ells cap aquí?
- continuen practicant<ELLS / EVENTIU> aquí la seva medicina?

3. <ells / estatiu> (1)

- I quina cosa és la primera que ells no coneixien com a malaltia i que agafen<ELLS / ESTATIU> una vegada aquí..

4. <neg (ells / estatiu)> (2)

- a urgències no s'ha atès ciutadans que no són<NEG (ELLS / ESTATIU)> catalans
- I quina cosa és la primera que ells no coneixien<NEG (ELLS / ESTATIU)> com a malaltia

5. <imp> (1)

- hi ha<IMP> molts casos que a urgències no s'ha atès ciutadans que no són catalans?

6. <neg (imp)> (1)

- hi ha molts casos que a urgències no s'ha atès<NEG (IMP)> ciutadans que no són catalans?

A les micropreguntes sobre *sanitat* del *Grup Parlamentari d'Esquerra Republicana*, observem que l'*endogrup* no apareix en cap cas en un **rol eventiu**. Contràriament, els migrants sí que apareixen com a **agents**. En concret, són agents d'accions hipotètiques com: *manar més que el metge* i *continuar practicant la seva medicina*; i d'accions reals com: *portar malalties cap aquí*. El fet d'atribuir-los aquestes accions, sobretot la darrera, mostra clarament que els migrants són presentats, per aquest grup, com un veritable perill social.

Pel que fa als **rols estatus**, és interessant observar que predominen els predicats de percepció intel·lectual. Quan el subjecte gramatical d'aquests predicats és l'*endogrup*, la percepció que ERC li atribueix és: 'prendre consciència de tot el que té a veure amb la immigració'. I, quan el subjecte gramatical és l'*exogrup*, la percepció és: 'desconèixer malalties'. Els migrants, però, també apareixen com a

subjectes gramaticals d'altres predicats estatus com: *ser un ciutadà no català i agafar malalties*. El fet de caracteritzar els migrants com a no catalans posa de manifest una de les categoritzacions més habituals d'ERC (els individus es poden classificar en catalans i no catalans) i el fet de caracteritzar-los com a col·lectiu que 'agafa malalties' indueix, insistim, a representar els migrants de manera especialment negativa.

Les dues estructures **impersonals** presenten un fet reproable: *la no assistència, a urgències, de molts casos de ciutadans que no són catalans*. Els **agents** ocults d'aquest fet són el personal sanitari; és a dir, l'*endogrup*. Amb aquesta estratègia, ERC posa de manifest una acció negativa imputable a l'*endogrup*, però n'emascara els agents.

Un tret que volem destacar d'aquestes micropreguntes és la presència d'estructures negatives. Aquest fet és cognitivament rellevant, atès que introdueix altres veus, altres punts de vista en el discurs.¹⁰¹

5.4.4. El predicats del tema sanitat a les micropreguntes d'IC

MICROPREGUNTES

(1) ja en aquests moments comença a haver-hi<IMP> situacions de malalties psiquiàtriques?

1. <imp> (1)

- ja en aquests moments comença a haver-hi<IMP> situacions de malalties psiquiàtriques?

El *Grup Parlamentari d'Iniciativa* és el grup que, com hem vist anteriorment, presenta un contradiscurs desnegativitzador. En aquest cas l'estratègia consisteix a presentar una 'escena' on no apareixen actors, sinó 'situacions' que provoquen

¹⁰¹ Els enunciats negatius són, com esmenta DUCROT (), sempre polifònics: neguen allò que un altre enunciadador, real o hipotètic, ha afirmat prèviament.

malalties psiquiàtriques. Dit d'una altra manera, a la pregunta d'IC, els migrants no emmalalteixen espontàniament, sinó que són les situacions que els toca viure les que els fan emmalaltir. Per tant, la responsabilitat de les malalties es desplaça vers aquells que contribueixen a crear aquestes situacions; és a dir, vers l'*endogrup*.

5.5. L'atribució de rols en el tema ESTUDIS / INFORMES / ENQUESTES

5.5.1. Els predicats del tema estudis / informes / enquestes a les micropreguntes de CIU

MICROPREGUNTES

- (1) si pogués donar-nos més detalls, sobre aquest procés d'investigació<NOM.V> (un informe demogràfic sobre la immigració estrangera a Catalunya), concretament encarregat<NOS / EVENTIU> pel Departament de Benestar Social del Govern de Catalunya.
- (2) Existeix<IMP>, a nivell de la ciutat de Barcelona, un estudi prou precís sobre la procedència<NOM.V> dels immigrants, i també sobre la llengua i la religió d'ells, de cadascun?
- (3) quines són les dificultats principals que han sorgit quant a l'elaboració<NOM.V>, a la confecció<NOM.V> d'aquest informe (l'Informe Girona)
- (4) (quin ha estat) el procediment que s'ha seguit<IMP> en l'elaboració<NOM.V> d'aquest estudi; ...

1 <nos / eventiu> (1)

- si pogués donar-nos més detalls, sobre aquest procés d'investigació, concretament encarregat<NOS / EVENTIU> pel Departament de Benestar Social del Govern de Catalunya.

2. <imp> (2)

- Existeix<IMP>, a nivell de la ciutat de Barcelona, un estudi prou precís sobre la procedència dels immigrants
- el procediment que s'ha seguit<IMP> en l'elaboració d'aquest estudi

3. <nom.v> (5)

- si pogués donar-nos més detalls, sobre aquest procés d'investigació<NOM.V>

- quines són les dificultats principals que han sorgit quant a l'elaboració<NOM.V>, a la confecció<NOM.V> d'aquest informe
- el procediment que s'ha seguit en l'elaboració<NOM.V> d'aquest estudi
- un estudi prou precís sobre la procedència<NOM.V> dels immigrants

A les poques micropreguntes que formula CIU sobre aquest tema, han desaparegut pràcticament tots els actors. Només trobem una sola ocurrència d'estructura predicativa eventiva i cap d'estativa. Aquest únic **rol agent**, que apareix emmascarat en una forma pseudopassiva, l'exerceix l'*endogrup*.¹⁰²

Les formes predicatives que predominen són les **impersonals**. En primer lloc, els **noms verbals**: *investigació*, *elaboració*, *confecció*, que converteixen l'acció en un procés abstracte i, òbviamen, oculten els actors (Qui investiga? Qui elabora l'informe?). I, en segon lloc, les formes verbals pròpiament **impersonals** que, en aquest cas, emmascaren qui ha sol·licitat un estudi sobre la *procedència dels immigrants* i com l'ha elaborat.

El fet que hagin desaparegut pràcticament tots els actors del seu paper de subjectes gramaticals indica que, a aquest grup, li interessa molt més saber si existeixen —o no existeixen— *informes / estudis / enquestes* i el procés d'elaboració que s'ha seguit que no pas conèixer-ne els autors i els continguts.

5.5.2. Els predicats del tema estudis / informes / enquestes a les micropreguntes del PSC

MICROPREGUNTES

(1) si a través de totes les oficines de Caritas que estan en tot el territori català vostès tenen<NOS / ESTATIU> algun informe sobre aquestes característiques dels treballs dels treballadors estrangers, no solament els que ocupen<ELLS / ESTATIU>, sinó l'estabilitat, les circumstàncies, les característiques amb què es desenvolupen aquestes activitats.

(2) han fet<NOS / EVENTIU> vostès algun estudi o enquesta sobre les actituds bàsiques, tant dels

¹⁰² Amb aquestes formes, passives o pseudopassives, es produeix un desplaçament de l'agent a una posició menys focal i, en conseqüència, es neutralitza l'agentivitat dels actors.

MICROPREGUNTES

membres dels col·lectius estrangers envers la societat catalana, i dels catalans envers ells?

(3) voldríem conèixer si s'ha<IMP> fet ja alguna enquesta o es pensa fer<IMP> aquesta enquesta, per conèixer<NOS / ESTATIU> una sèrie d'actituds dels ciutadans autòctons de Vic respecte als diferents col·lectius d'immigrants.(...) Si hi ha<IMP> una bona acceptació<NOM.V> de la cultura i de la religió d'aquests col·lectius.

(4) seria molt bo de saber si les conclusions a què arriben (els dos informes a què el Grup no ha tingut accés) són les mateixes o són diferents, i com a mínim saber quines conclusions principals es poden deduir<IMP> o es poden extreure<IMP> d'aquests tres informes que vostè ha esmentat.

(5) si pensen fer<NOS / EVENTIU> (el CIDOB) algun treball en un futur pròxim, o l'estan realitzant<NOS / EVENTIU> en aquest moment, per aproximar-nos<NOS / EVENTIU> a aquesta problemàtica.

(6) jo voldria saber si vostès tenen<NOS / ESTATIU> alguna enquesta (...) sobre els estereotips més comuns de la societat catalana respecte als immigrants. Si tenen<NOS / ESTATIU> vostès algun estudi sobre això, i quins són aquests estereotips.

1. <nos / eventiu> (4)

- han fet<NOS / EVENTIU> vostès algun estudi o enquesta sobre les actituds bàsiques,
- saber si les conclusions a què arriben<NOS / EVENTIU> (els dos informes a què el Grup no ha tingut accés) són les mateixes o són diferents
- si pensen fer<NOS / EVENTIU> algun treball en un futur pròxim, o l'estan realitzant<NOS / EVENTIU> en aquest moment, per aproximar-nos<NOS / EVENTIU> a aquesta problemàtica.

2. <nos / estatiu> (4)

- vostès tenen<NOS / ESTATIU> algun informe sobre aquestes característiques dels treballs dels treballadors estrangers
- per conèixer<NOS / ESTATIU> una sèrie d'actituds dels ciutadans autòctons de Vic respecte als diferents col·lectius d'immigrants
- jo voldria saber si vostès tenen<NOS / ESTATIU> alguna enquesta (...) sobre els estereotips més comuns de la societat catalana respecte als immigrants.
- Si tenen<NOS / ESTATIU> vostès algun estudi sobre això, i quins són aquests estereotips.

3. <ells / estatiu> (1)

- no solament els que ocupen<ELLS / EVENTIU>, sinó l'estabilitat, les circumstàncies, les característiques amb què es desenvolupen aquestes activitats.

4. <imp> (6)

- Si hi ha<IMP> una bona acceptació de la cultura i de la religió d'aquests col·lectius.
- si s'ha<IMP> fet ja alguna enquesta o es pensa fer<IMP> aquesta enquesta, per conèixer una sèrie d'actituds dels ciutadans autòctons de Vic respecte als diferents col·lectius d'immigrants.(...)
- Si hi ha<IMP> una bona acceptació de la cultura i de la religió d'aquests col·lectius.
- quines conclusions principals es poden deduir<IMP> o es poden extreure<IMP> d'aquests tres informes que vostè ha esmentat.

5. <nom.v> (1)

- Si hi ha una bona acceptació<NOM.V> de la cultura i de la religió d'aquests col·lectius.

El primer que volem destacar de les micropreguntes del PSC és que *ells*, els migrants, només apareix com a subjecte gramatical en una sola ocasió, i encara com a subjecte gramatical d'un **predicat estatiu**. Dit d'una altra manera, la *immigració* desapareix com a agent i tan sols la trobem com a **objecte** d'estudis. És, per tant, l'*endogrup* qui apareix com a subjecte gramatical de predicats eventius i estatus. Quan *nosaltres* apareix com a **agent** es dedica, sobretot, a fer (*treballs, estudis, etc.*) i, quan no apareix com a agent, és, sobretot, **posseïdor** (*tenim enquestes, estudis, etc.*).

Les formes predicatives que predominen són les **impersonals o impersonalitzades**.¹⁰³ I, en aquest cas, els actors que s'emascaren darrere d'aquestes formes pertanyen tots a l'*endogrup*. Amb aquesta estratègia creiem que, com hem esmentat anteriorment, el PSC vol evitar la interpel·lació directa, atès que són preguntes en les quals es qüestiona l'actitud de l'*endogrup*. Les impersonalitzacions a través dels noms verbals són, en aquestes micropreguntes, poc recurrents; cosa que ens indica que el *Grup Socialista* prefereix tractar el tema des d'una perspectiva concreta.

¹⁰³ Considerem formes impersonalitzades estructures com: *seria molt bo de saber si les conclusions a què arriben (els dos informes a què el Grup no ha tingut accés) són les mateixes o són diferents*, en les quals l'agent de l'acció es dilueix en el producte de la seva acció. Podríem considerar-les estratègies (d'ocultació dels agents) de base metonímica.

5.5.3. Els predicats del tema estudis / informes / enquestes a les micropreguntes d'ERC

MICROPREGUNTES

(1) si s'ha fet<IMP> algun estudi o si tenen<NOS / ESTATIU> dades sobre quina és la zona on majoritàriament s'instal·len<ELLS / EVENTIU> (els immigrants) després de provar<ELLS / EVENTIU> diversos llocs.

(2) la paraula «emigrat estranger a Catalunya», quines connotacions sociològiques pot tenir, i com es pot fer<IMP> un estudi, si des dels països emissors no vénen<NEG (ELLS / EVENTIU)> amb categoria de venir a Catalunya, sinó que van<ELLS / EVENTIU> a Espanya.

(3) quan estarà acabat aquest estudi de Vic, el *timing* que teniu previst.

(4) Una mica el problema que jo plantejo és com es poden encarregar<IMP> estudis si després dels resultats d'aquests estudis no es tenen<NEG (IMP)> eines per poder fer<NOS / EVENTIU> una política coherent, diguem-ne, una política pròpia, una política pròpia i depèn de polítiques..., és a dir, no hi ha<NEG (IMP)> una mica la sensació que es perd<IMP> el temps, científicament parlant?

1. <nos / eventiu> (1)

- per poder fer<NOS / EVENTIU> una política coherent

2. <nos / estatiu> (1)

- si tenen<NOS / ESTATIU> dades sobre quina és la zona on majoritàriament s'instal·len

3. <ells / eventiu> (3)

- quina és la zona on majoritàriament s'instal·len<ELLS / EVENTIU> (els immigrants) després de provar<ELLS / EVENTIU> diversos llocs.
- sinó que van<ELLS / EVENTIU> a Espanya.

4. <neg (ells / eventiu)> (1)

- si des dels països emissors no vénen<NEG (ELLS / EVENTIU)> amb categoria de venir a Catalunya,

5. <imp> (4)

- si s'ha fet<IMP> algun estudi
- com es pot fer<IMP> un estudi
- Una mica el problema que jo plantejo és com es poden encarregar<IMP> estudis si després dels resultats d'aquests estudis
- una mica la sensació que es perd<IMP> el temps

6. <neg (imp)> (2)

- no es tenen<NEG (IMP)> eines per poder fer una política coherent
- no hi ha<NEG (IMP)> una mica la sensació que es perd el temps

A les micropreguntes d'ERC sobre el tema *estudis / informes / enquestes*, observem que *nosaltres* gairebé no apareix com a subjecte gramatical. Només hem detectat una estructura de la qual s'infereix que el **rol eventiu** correspon l'*endogrup* (1), i una estructura predicativa **estativa** on *nosaltres* apareix com a **posseïdor** d'unes dades.

Ara bé, això no vol dir que el *Grup Parlamentari d'Esquerra Republicana* no es representi l'*endogrup* en **rols eventius**, sinó que aquesta agentivitat la disfressa sota formes verbals **impersonals**. De fet, si ens fixem en les 6 formes impersonals que hem codificat, observem que totes oculten hipotètiques accions o opinions de l'*endogrup*.

Quant al protagonisme dels **migrants**, observem que apareixen bàsicament en **rols actius**. L'agentivitat que se'ls atribueix està semànticament vinculada a l'**acció d'immigrar** a Catalunya. No hem detectat cap cas en el qual *ells* fos subjecte gramatical de **predicats estatus**.

Volem destacar, altra vegada, la tendència que té aquest grup a emprar estructures predicatives negatives. Aquesta estratègia polifònica comporta efectes cognitius que s'han de tenir en compte.

5.5.4. Els predicats del tema *estudis / informes / enquestes* a les micropreguntes d'IC

MICROPREGUNTES

(1) I una altra cosa, (...), que m'agradaria que m'expliqués una miqueta millor: el tema del replantejament<NOM.V> de la manera de fer<NOS / EVENTIU> estudis sobre la immigració<NOM.V>, pel tema de la cultura, etcètera.

(2) Tu deies «replantejar els mètodes, replantejar l'estil», (a l'hora d'elaborar estudis sobre

població immigrada) perquè eren qüestions culturals diferents. Jo no he acabat d'entendre què volies dir, i era si m'ho podies aclarir.

1. <nos / eventiu> (1)

- de la manera de fer<NOS / EVENTIU> estudis sobre la immigració

2. <nom.v> (2)

- el tema del replantejament <NOM.V> de la manera de fer estudis sobre la immigració<NOM.V>

A les micropreguntes del *Grup Parlamentari d'Iniciativa per Catalunya* sobre el tema *estudis / informes / enquestes*, els actors habituals tenen poca representativitat. L'*endogrup* només apareix una sola vegada com a subjecte gramatical d'un predicat *eventiu* (*fer estudis*) i l'*exogrup* queda reduït al **rol d'objecte** d'aquesta acció. Els altres actors que apareixen són el parlamentari i el compareixent; però, com que les accions que se'ls atribueixen són les protocolàries de la Comissió, no els hem pres en consideració.

5.6. L'atribució de rols del tema **ENSENYAMENT / ESCOLES**

5.6.1. Els predicats del tema **ensenyament / escoles a les micropreguntes de CIU**

MICROPREGUNTES

(1) S'han queixat<ELLS / EVENTIU> que no hi havia<NEG (IMP)> facilitats per a cursos per aprendre, per exemple, el català, per a adults immigrants. No ho sé, tinc entès que n'hi ha<IMP>, de cursos, cursos per a adults, per exemple, a Mataró o a altres llocs del Maresme. O és que no en tenien<NEG (ELLS / ESTATIU)> informació o és que hi ha<IMP> alguna dificultat per integrar-s'hi<ELLS / EVENTIU> o per anar<ELLS / EVENTIU> a aquests cursos?

(2) Tinc entès que també hi ha<IMP> cursos de formació ocupacional, i no crec que hi hagi<IMP> discriminació<NOM.V> pel fet de ser<ELLS / ESTATIU> immigrant o pel fet de ser<ELLS / ESTATIU> d'una altra raça, doncs, per assistir<ELLS / EVENTIU> a aquests cursos. Em podrien aclarir això, si us plau?

(3) Cal<IMP> (en el camp de l'alfabetització) un tractament especial, un tractament diferenciat envers aquest col·lectiu d'immigrants? Han d'alfabetitzar-se<PAS (ELLS / ESTATIU)> en la seva

MICROPREGUNTES

pròpia llengua, per exemple?

(4) s'ha parlat de l'escola, evidentment, una qüestió de l'escola; s'ha notat<IMP> alguna vegada rebuig<NOM.V> dins de l'escola dels infants immigrants a nivell de companys, per exemple?

(5) Vostè diria que aquest cas (el de l'escola de Vic) és representatiu de molts altres a Catalunya o que és només un fet aïllat, un fet puntual?

1. <ells / eventiu> (4)

- S'han queixat<ELLS / EVENTIU> que no hi havia facilitats per a cursos
- hi ha alguna dificultat per integrar-s'hi<ELLS / EVENTIU> o per anar<ELLS / EVENTIU> a aquests cursos?
- per assistir<ELLS / EVENTIU> a aquests cursos.

2. <ells / estatiu> (2)

- pel fet de ser<ELLS / ESTATIU> immigrant
- o pel fet de ser<ELLS / ESTATIU> d'una altra raça

3. <neg (ells / estatiu)> (1)

- O és que no en tenien<NEG (ELLS / ESTATIU)> informació

4. <pas (ells / estatiu)> (1)

- Han d'alfabetitzar-se<PAS (ELLS / ESTATIU)> en la seva pròpia llengua, per exemple?

5. <imp> (6)

- tinc entès que n'hi ha<IMP>, de cursos, cursos per a adults, per exemple, a Mataró o a altres llocs del Maresme.
- o és que hi ha<IMP> alguna dificultat per integrar-s'hi
- hi ha<IMP> cursos de formació ocupacional, i no crec que hi hagi<IMP> discriminació
- Cal<IMP> un tractament especial, un tractament diferenciat envers aquest col·lectiu d'immigrants?
- una qüestió de l'escola; s'ha notat<IMP> alguna vegada rebuig

6. <neg (imp)> (1)

- no hi havia<NEG (IMP)> facilitats per a cursos per aprendre

7. <nom.v> (2)

- no crec que hi hagi discriminació<NOM.V>

- s'ha notat alguna vegada *rebuig*<NOM.V>

El primer que observem a les micropreguntes sobre el tema *ensenyament / escoles* del Grup Parlamentari de Convergència i Unió és que *nosaltres* no apareix com a subjecte gramatical de predicats eventius ni estatus. Com ja ha estat comentat anteriorment, l'agentivitat de l'*endogrup* se sol ocultar darrere formes impersonals. En aquest cas, 5, de les 7 formes impersonals que hem detectat, amaguen **agents** de l'*endogrup*.

En canvi, l'*exogrup* apareix com a subjecte gramatical d'una diversitat força àmplia d'estructures predicatives. Quan se li atorga un **rol eventiu**, apareix en una acció que hem caracteritzat com a negativa (*queixar-se*) i en accions hipotètiques no confirmades (*anar / assistir / integrar-se als cursos*). Quan se li atorga un **rol estatiu**, apareix com a subjecte gramatical de predicats atributius (*ser immigrant / ser d'una altra raça*), de predicats de percepció intel·lectual (*tenir informació*) i d'una forma passiva que ha el·ludit l'agent (*han d'alfabetitzar-se en la seva pròpia llengua, per exemple?*). Per tant, en aquest darrer cas, *ells* no són els agents alfabetitzadors sinó els objectes de l'alfabetització.

Finalment, volem comentar els dos noms verbals que apareixen en aquestes micropreguntes: *discriminació* i *rebuig*, ja que són especialment rellevants en el discurs sobre els migrants. Tots dos noms remetent a accions especialment negatives que només pot realitzar l'*endogrup*: *discriminar* i *rebutjar*; però, l'elecció de la forma nominal, en lloc de la verbal, fa que l'acció deixi de ser un fet concret per esdevenir un resultat abstracte. I, d'una abstracció, cap actor no n'és responsable.

5.6.2. Els predicats del tema ensenyament / escoles a les micropreguntes del PSC

MICROPREGUNTES

(1) Ha parlat del programa aquest de compensatòria del Departament d'Ensenyament. Per superar aquest problema ciutadania-ètnia, segurament el que caldria<IMP> és que des de l'ensenyament, des dels primers nivells de l'ensenyament, hi hagués<IMP> no únicament un programa de compensatòria per als nens magribins, sinó que hi hagués<IMP> un programa d'informació<NOM.V>, sensibilització<NOM.V>, d'educació<NOM.V> amb la tolerància, etcètera, no?

(2) si vostès tenen<NOS / ESTATIU> també aquí, doncs, algun índex, alguna informació sobre aquest respecte.(sobre el fracàs escolar dels fills dels tr. estrangers)

(3) també dins del tema de l'escola, el paper de les nenes, sembla ser que hi han<IMP> bastants problemes, sobretot familiars, perquè les nenes continuïn estudiant<ELLS / EVENTIU> a partir d'una certa edat, i voldríem saber si vostès també, en els seus estudis, això, ho han pogut detectar.<NOS / EVENTIU>

(4) Tenen<ELLS / ESTATIU> problemes, els nens, d'escolarització<NOM.V>? Suposo que sí. Però també quin és el grau d'acceptació<NOM.V> que hi ha<IMP> per part dels pares dels nens — diríem— autòctons, respecte a aquests nens, i si hi ha<IMP> algun col·legi en concret que tingui, doncs, una concentració<NOM.V> de nens molt important, perquè valdria la pena<IMP> que tots sabéssim<NOS / ESTATIU> si això proporciona o ocasiona algun problema, tant des del punt de vista pedagògic com des del punt de vista de la convivència normal.

(5) si vostès han detectat<NOS / EVENTIU> aquesta concentració<NOM.V> (de nens i nenes de menys de setze anys) en algunes escoles determinades i quins problemes s'han pogut detectar<IMP> en aquestes escoles que hi pot haver<IMP> aquesta alta concentració<NOM.V>.

(6) Ja ens han dit aquí en altres compareixences que a la Ciutat Vella, el barri de Ciutat Vella de Barcelona, hi han<IMP> dues o tres escoles on hi ha<IMP> fins i tot un 40, 45% de nens estrangers. Aquí hi han<IMP> dos perills, no? Primer, que se'n vagin<NOS / EVENTIU> els nens —com ja ho ha assenyalat el senyor Urenda— de les persones autòctones a altres col·legis i que s'enviïn<IMP> en aquests col·legis pedagogs o mestres com una espècie de càstig. És a dir, no els més preparats o els de més vocació. En aquest tema, en aquest aspecte s'ha detectat<IMP> algun procediment d'aquest tipus o algun fenomen d'aquest tipus?

(7) si aquesta concentració<NOM.V> (“d'escolars de treballadors estrangers”) s'està donant i, si s'està donant, també, aquesta actitud d'alguns pares, de treure<NOS / EVENTIU> d'aquestes escoles els seus nens.

(8) jo voldria saber és quins són els problemes concrets amb què els nens de vostès es troben<ELLS / ESTATIU> en les escoles catalanes o en les escoles, com a mínim, del Maresme.

(9) (l'opinió) que vostès, que Justícia i Pau tenen sobre els fets que s'han produït aquests darrers temps, que ha reflectit molt bé la premsa (la distribució per escoles)?

1. <nos / eventiu> (4)

- en els seus estudis, això, ho han pogut detectar.<NOS / EVENTIU>

- si vostès han detectat<NOS / EVENTIU> aquesta concentració (de nens i nenes de menys de setze anys)
- que se'n vagin<NOS / EVENTIU> els nens (...) de les persones autòctones a altres col·legis
- aquesta actitud d'alguns pares, de treure<NOS / EVENTIU> d'aquestes escoles els seus nens.

2. <nos / estatiu> (2)

- si vostès tenen<NOS / ESTATIU> també aquí, doncs, algun índex, alguna informació
- que tots sabéssim<NOS / ESTATIU> si això proporciona o ocasiona algun problema

3. <ells / eventiu> (3)

- perquè les nenes continuïn estudiant<ELLS / EVENTIU> a partir d'una certa edat

4. <ells / estatiu> (2)

- Tenen<ELLS / ESTATIU> problemes, els nens, d'escolarització
- quins són els problemes concrets amb què els nens de vostès es troben<ELLS / ESTATIU> en les escoles catalanes

5. <imp> (14)

- el que caldria<IMP> és que des de l'ensenyament, des dels primers nivells de l'ensenyament, hi hagués<IMP> no únicament un programa de compensatòria per als nens magribins, sinó que hi hagués<IMP> un programa d'informació
- hi han<IMP> bastants problemes, sobretot familiars,
- quin és el grau d'acceptació que hi ha<IMP> per part dels pares dels nens —diríem— autòctons, respecte a aquests nens,
- quins problemes s'han pogut detectar<IMP> en aquestes escoles que hi pot haver<IMP> aquesta alta concentració.
- i si hi ha<IMP> algun col·legi en concret que tingui, doncs, una concentració de nens molt important,
- valdria la pena<IMP> que tots sabéssim si això proporciona o ocasiona algun problema,
- hi han<IMP> dues o tres escoles on hi ha<IMP> fins i tot un 40, 45% de nens estrangers. Aquí hi han<IMP> dos perills, no?
- que s'enviïn<IMP> en aquests col·legis pedagogs o mestres com una espècie de càstig.
- en aquest aspecte s'ha detectat<IMP> algun procediment d'aquest tipus o algun fenomen d'aquest tipus?

6. <nom.v> (9)

- un programa d'informació<NOM.V>, sensibilització<NOM.V>, educació<NOM.V> amb la tolerància,
- Tenen problemes, els nens, d'escolarització<NOM.V>?
- Però també quin és el grau d'acceptació<NOM.V> que hi ha per part dels pares dels nens — diríem— autòctons
- algun col·legi en concret que tingui, doncs, una concentració<NOM.V> de nens molt important
- si vostès han detectat aquesta concentració<NOM.V> (de nens i nenes de menys de setze anys) en algunes escoles determinades
- i quins problemes s'han pogut detectar en aquestes escoles que hi pot haver aquesta alta concentració<NOM.V>.
- si aquesta concentració<NOM.V> (“d'escolars de treballadors estrangers”) s'està donant

Com era previsible, les estructures predicatives que predominen a les micropreguntes sobre *ensenyament / escoles* del PSC són les **impersonals**. Si sumem les impersonalitzacions que vehiculen les formes verbals pròpiament impersonals i les que vehiculen les nominalitzacions, n'obtidrem 23. La funció d'aquestes formes ja ha estat a bastament comentada en apartats anteriors, però volem insistir a mostrar que és una estratègia molt útil per desresponsabilitzar aquells que són, o haurien de ser, els **agents**. Per exemple, una pregunta com: *Tenen problemes els nens d'escolarització?* (4) es podria formular d'aquesta altra manera: “Ha aconseguit ja l'Administració escolaritzar tots els nens?”, on la responsabilitat de l'agent real apareix clarament especificada i, a més, es deixa de problematitzar la immigració.

Quant als **rols eventius**, volem destacar que algunes de les accions que s'atribueixen a l'*endogrup* són clarament negatives (*treure els seus fills de les escoles*) i que l'única acció que s'atribueix a l'*exogrup*, i que semblaria clarament positiva (*continuar estudiant les nenes*), no s'hi pot considerar, ja que es presenta com una acció que les nenes difícilment aconsegueixen realitzar. El fet de presentar-la com un objectiu a assolir contribueix més a positivar la pròpia imatge del parlamentari que la dels migrants.

Pel que fa als **rols estatus**, observem que *nosaltres* és presentat com a hipotètic **posseïdor** d'informació i com a **coneixedor** de causes, i *ells*, cosa habitual, com a un

grup **posseïdor** de problemes. Tot i que, aquí, sembla que es tracta de problemes que no han generat *ells*, sinó *nosaltres*.

5.6.3. Els predicats del tema ensenyament / escoles a les micropreguntes d'IC

MICROPREGUNTES

(1) Els aclariments —que jo no he acabat d'entendre— eren (...) en relació amb la qüestió de l'ensenyament<NOM.V> de les persones que tenien<ELLS / ESTATIU> problemes de convalidació i tal.

1. <ells / estatiu> (1)

- les persones que tenien<ELLS / ESTATIU> problemes de convalidació i tal.

2. <nom.v> (1)

- en relació amb la qüestió de l'ensenyament<NOM.V>

El *Grup Parlamentari d'Iniciativa* formula una sola micropreguta sobre el tema *ensenyament / escoles*. I, més que pregunta, podríem dir que és una sol·licitud d'aclariment. L'única estructura predicativa rellevant per a la nostra anàlisi que hi apareix és <ELLS / ESTATIU>, on *ells* és presentat altra vegada com a un grup **posseïdor** de problemes. Però, com succeïa a l'apartat anterior, *ells*, no són la causa directa dels problemes, sinó els receptors.